IUBIRI ȘI DESTINE

JURNALUL SECRET AL MARIEI ANTOANETA

CAROLLY ERICKSON

IUBIRI ȘI DESTINE

The Hidden Diary of Marie Antoinette
Carolly Erickson
Copyright © 2005 Carolly Erickson

Alma este marcă înregistrată a Grupului Editorial Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Jurnalul secret al Mariei Antoaneta
Carolly Erickson

Copyright © 2014 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Gabi Trăşculescu
Copertă: Andreea Apostol
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

ISBN ePUB: 978-606-741-726-5
ISBN PDF: 978-606-741-727-2
ISBN Print: 978-606-741-201-7

CAROLLY ERICKSON

JURNALUL SECRET AL MARIEI ANTOANETA

Traducere din limba engleză
Ruxandra Târcă

Lui Raffaello

Prolog

Închisoarea Conciergerie

3 octombrie 1793

Se spune că acel obiect teribil nu funcționează întotdeauna cum ar trebui. E nevoie de trei sau patru lovituri ca să taie capul. Uneori, bieții nefericiți urlă îngrozitor un minut întreg, până ce agonia lor este curmată dintr-o singură lovitură puternică.

Se spune că se scurge o cantitate uriașă de sânge. Acesta curge în șuvoaie, gros și de un roșu-închis, atât de mult încât îți vine greu să crezi că ar aparține unui singur om. Inima continuă să-l pompeze, bătaie cu bătaie, după ce capul e tăiat.

Călăul se îndreaptă mândru spre marginea eșafodului, ridicând căpățâna sângerândă, cu ochii holbați și cu gura deschisă într-un strigăt tăcut, în timp ce hainele i se îmbibă de sângele care se scurge.

Din soțul meu a curs mult sânge, așa mi s-a spus. Era un bărbat masiv, greoi, puternic și dur ca un taur. Un om iubitor de aer liber, cu mâini mari și harnice de muncitor. Probabil a fost nevoie de mai multe tăieturi ca să-l ucidă.

Nu m-au lăsat să-l văd murind. Știu că aș fi putut să-i dau putere în ceasul cel de pe urmă, dacă aș fi fost lăsată să fiu lângă el. Am trecut prin atâtea împreună, eu și Ludovic, până în ziua în care au venit după el și l-au luat de lângă mine. Nu a încercat să se împotrivească, în acea zi când au venit să-l ia, primarul și ceilalți. Doar a cerut să i se aducă haina și pălăria și i-a urmat. Nu l-am mai văzut niciodată.

Știu că a murit cu fruntea sus. Se spune că a fost liniștit și demn, citind psalmii în drumul spre piața unde îl aștepta mașinăria uriașă, cu lama ei ascuțită. Mi s-a spus că a ignorat toate

strigătele și urletele din mulțime și nu a căutat salvare, cu toate că erau oameni care l-ar fi salvat bucuroși, dacă ar fi putut. S-a dezbrăcat și și-a desfăcut gulerul cămășii, apoi a îngenuncheat și și-a lăsat gâtul în voia lamei, fără să-i lase să îl lege ca pe un criminal de rând.

La sfârșit, a încercat să spună că era nevinovat, însă i-au acoperit vocea cu zgomotul tobelor și s-au grăbit să lase lama grea să cadă.

Asta s-a întâmplat în urmă cu nouă luni. Acum, vor veni după mine, fosta lor regină, Maria Antoaneta, cunoscută acum drept „prizoniera cu numărul 280".

Nu știu când se va întâmpla asta, însă va fi curând. Îmi dau seama după chipul lui Rosalie, când îmi aduce supa și apa cu flori de lămâiță. Și-a pierdut speranța că mă vor cruța.

Măcar mă lasă să scriu acest jurnal. Nu-mi dau voie să brodez sau să cos, din cauza acelor ascuțite – ca și când aș avea puterea să înțep pe cineva! –, însă mă lasă să scriu, și fiindcă paznicii mei nu știu să citească, ceea ce scriu rămâne secret. Rosalie știe să citească destul de bine, însă e discretă și nu mă va trăda.

Scrisul mă ajută să uit că sunt închisă în cămăruța asta oribilă, întunecată și îmbâcsită, mirosind a putreziciune, și a mucegai, și a cadavru; mă ajută să uit de frigul și umezeala îngrozitoare, de pantofii mei uzi și de piciorul umflat care mă doare mai tare ca niciodată, cu toată alifia cu care îl freacă Rosalie. Paznicii care îmi urmăresc fiecare mișcare, împreună cu ceilalți, care stau dincolo de ușă, fac glume și râd pe seama mea. Uit, de asemenea, de patul tare și rece în care mă întind noaptea fără să pot dormi, plângând în hohote după fiul meu, micuțul meu drag, Ludovic-Carol, sau, după cum ar trebui să îi spun acum, regele Ludovic al XVII-lea.

Oh, de-aș putea să îl mai văd! Dragul meu copil, dragul meu rege copil.

Până anul trecut, în august, îl vedeam aproape zilnic dacă stăteam suficient de mult la fereastra fostei mele închisori. Banditul bătrân și oribil care îl păzește, Antoine Simon, l-a îndemnat să treacă prin fața celulei mele, în drumul său spre curte pentru exercițiile fizice, în tot acest timp făcând glume porcoase și învățându-l să cânte Marseilleza.

Bietul Ludovic-Carol are doar opt ani și deja și-a pierdut tatăl iubit, iar acum i se ia și mama. Cum m-am zbătut când au venit să-l ia. A durat aproape o oră până să reușească să mi-l smulgă

din braţe. Nu am vrut să-i dau drumul; am strigat şi am ameninţat. Într-un final i-am implorat, plângând, să nu-l ia de lângă mine. Doar când mi-au spus că îmi vor omorî amândoi copiii am cedat.

Ce-i vor face băiatului meu? Îl vor otrăvi? Sau, şi mai rău, îl vor transforma într-un mic revoluţionar, după ce-l vor face să le creadă minciunile. Desigur, vor încerca să-i nege moştenirea regală. Nu mai vor regi! Şi nici regine. Doar pe *citoyen*[1] Capet şi pe *veuve*[2] Capet şi pe fiul nostru, Ludovic-Carol Capet, cetăţean al Republicii Franceze.

Şi ce se va întâmpla cu Bumbăcel a mea, Marie-Thérèse a mea, fiica mea dragă, de doar paisprezece ani? Mult prea tânără ca să fie orfană. Mi-e dor de ea, mi-e dor de toţi copiii mei. Biata şi micuţa Sophie, copilaşul meu, care mereu a fost bolnăvicioasă şi a trăit doar un an. Şi dragul meu Ludovic-Iosif, primul născut, bietul copil infirm, niciodată puternic, în mormântul lui de la Meudon. Câte lacrimi am vărsat pentru el, pentru ei toţi.

Ştiu că sufăr de o emotivitate excesivă. Asta pentru că nu mă simt bine şi pentru că îmi dau atâta apă cu flori de lămâiţă şi eter. Nu am suficientă putere pentru a fi stăpână pe mine. Trăiesc cu supă şi pâine şi am slăbit foarte mult. Rosalie a trebuit să îmi strâmteze ambele rochii. Sângerez atât de mult şi atât de des, încât ştiu că ceva nu e în regulă cu mine, însă nu mă lasă să consult un doctor.

Sunt obosită şi plină de lacrimi şi sânge, însă nu am renunţat încă. În mesajele pe care Rosalie le strecoară pe sub farfuria mea de supă, mesaje pe care le citesc când stau pe oala de noapte, ascunsă parţial de paznici printr-un paravan, primesc veşti pline de speranţă. Armatele Austriei şi Prusiei se apropie, câştigând bătălie după bătălie împotriva gloatelor de forţe revoluţionare. Poate că suedezii vor trimite o flotă să invadeze Normandia. Armatele de ţărani din Vandeea – oh, mulţumesc Cerurilor pentru vandeenii cei credincioşi! – luptă să reinstaureze monarhia.

Poate chiar se va întâmpla şi poate chiar voi apuca să văd asta. E posibil ca Parisul să fie atacat şi revoluţia să fie înăbuşită. E posibil ca Ludovic-Carol al meu să se aşeze pe tronul tatălui său.

Sunt ostenită, nu mai pot scrie. Însă pot citi, până vor veni după mine. Pot citi acest jurnal, singurul lucru care a rămas din

[1] „Cetăţean", în franceză, în original. (n.tr.)

[2] „Văduvă", în franceză, în original. (n.tr.)

tinerețea mea. Îmi place să îl recitesc, să retrăiesc acele vremuri mai fericite, de dinainte de a afla cât de crudă poate fi lumea. De dinainte de a deveni regina Maria Antoaneta, din vremea când eram doar arhiducesa Antonia și trăiam la curtea dragei mele mame, împărăteasa Maria Tereza, în Viena. Cu toată viața înainte…

Capitolul 1

17 iunie 1769

Mă numesc arhiducesa Maria Antonia, dar toți mă strigă Antoaneta; am treisprezece ani și șapte luni, iar în aceste rânduri este consemnată viața mea.

Scrierea acestui jurnal reprezintă pedeapsa mea. Părintele Kunibert, duhovnicul meu, mi-a spus să îmi scriu toate păcatele în aceste pagini, ca să mă pot gândi la ele și să mă rog pentru iertare.

– Scrie! mi-a spus el, împingând volumul spre mine, sprâncenele lui groase și albe ridicate făcându-l să pară feroce.

– Scrie ce ai făcut! Mărturisește!

– Dar n-am făcut nimic greșit, îi spun eu.

– Scrie. Apoi mai vedem. Scrie acolo tot ce ai făcut, începând de vinerea trecută. Și să nu omiți nimic!

Prea bine, o să scriu totul în acest jurnal, tot ce am făcut în ziua în care m-am dus să o văd pe Josepha, și ce s-a întâmplat după aceea, pentru ca apoi să-i arăt părintelui Kunibert ce am scris și să mă spovedesc.

Voi începe mâine.

18 iunie 1769

E foarte greu și trist să scriu ce s-a întâmplat, pentru că îmi pare atât de rău că sora mea a trecut prin asemenea durere. Am încercat să îi spun asta părintelui Kunibert, însă el doar a deschis jurnalul și mi-a întins cutia de condeie. E un om dur, după cum spune Carlotta. Nu vrea să audă explicații.

Deci, vineri de dimineață, am făcut următorul lucru: Am împrumutat o pelerină simplă și neagră cu glugă de la servitoarea mea, Sophie, și mi-am pus o cruce la gât, așa cum poartă

călugărițele. Am pregătit un coș cu pâine proaspătă, brânză maturată și câteva căpșuni din grădina palatului. Fără să îi spun lui Sophie sau altcuiva unde mă duceam, în acea noapte am mers la vechile grajduri abandonate unde eram sigură că era ținută sora mea, Josepha.

Josepha lipsea de o săptămână, de când a făcut febră mare și a început să tușească. Nimeni nu mi-a spus unde era, așa că a trebuit să îi întreb pe servitori ca să aflu. Servitorii știu tot ce se întâmplă în palat, chiar și ceea ce se întâmplă între stăpân și stăpână în intimitatea dormitorului lor. Am aflat de la Eric, băiatul de la grajduri care are grijă de calul meu, Lysander, că în pivnița vechii școli de călărie se află o fată bolnavă. Le văzuse pe călugărițe mergând acolo noaptea și o dată l-a văzut și pe doctorul nostru de la curte, pe Van Swieten, intrând și ieșind rapid, în timp ce-și ținea o batistă la gură și avea chipul palid.

Eram sigură că sora mea, Josepha, se afla acolo, probabil zăcând în beznă, bolnavă și singură, așteptând să moară. Trebuia să merg la ea. Trebuia să îi spun că nu era uitată sau abandonată. Așa că m-am înfășurat în pelerina neagră și am ieșit afară. Lumânarea pe care o țineam pâlpâia în vânt în timp ce traversam curtea și îmi făceam drum de-a lungul aleii cu arcade, până în curtea grajdurilor. În vechea școală de călărie nu erau lumini, căci nimeni nu mergea vreodată acolo, iar în boxele sale nu era priponit nici un cal.

Am încercat să nu îmi abat gândurile de la Josepha, însă frica mi s-a amplificat când am intrat în clădirea întunecată, cu tavan înalt și rotund. Forme estompate se conturau amenințătoare în beznă. Când am ridicat lumina spre ele, s-au dovedit a fi lăzile pentru hamuri și jgheaburi goale în care, cândva, se punea fân.

Totul era cufundat în tăcere, cu excepția scârțâitului lemnului vechi al acoperișului și al strigătelor îndepărtate ale santinelelor palatului, care își făceau rondul. Am găsit treptele care duceau în jos, într-o beznă și mai densă. Am început să cobor, rugându-mă să nu mi se stingă lumânarea și încercând să nu mă gândesc la poveștile pe care lui Sophie îi plăcea să le spună despre fantoma palatului, Doamna în Cenușiu, care mergea plângând noaptea pe coridoare și, uneori, intra în zbor pe ferestre.

– Antonia, nu fi prostuță, îmi spunea mama când o întrebam despre Doamna în Cenușiu, nu există fantome. Când murim,

murim. Nu continuăm să trăim ca spirite fără trup. Doar țăranii cred asemenea prostii.

Respectam înțelepciunea mamei mele, însă nu eram prea sigură când venea vorba de fantome. Sophie o văzuse de mai multe ori pe Doamna în Cenușiu, așa mi-a spus ea, și mulți alții o zăriseră la rândul lor.

Ca să îmi risipesc gândurile legate de fantome, am strigat-o pe Josepha în timp ce coboram treptele.

Mi s-a părut că aud un țipăt slab.

Am strigat din nou, iar de data asta am fost sigură că am auzit un răspuns.

Însă vocea care mi-a răspuns nu era a surorii mele. Josepha avea o voce puternică și veselă. Cea pe care am auzit-o era ascuțită, subțire și teribil de neliniștită.

– Oricine ai fi, nu te apropia, a spus. Am vărsat. Dacă te apropii de mine, vei muri.

– Te aud, aproape am ajuns, am răspuns eu, ignorând avertismentul.

Am găsit-o într-o cameră mică precum o celulă, unde un felinar agățat de un cui din perete oferea singura lumină. Nu m-am putut stăpâni să nu îmi acopăr nasul, duhoarea din cameră fiind copleșitoare. Era un miros puternic, grețos, nu ca mirosul de mucegai sau de noroi, ci o duhoare scârboasă și oribilă de putreziciune.

De unde zăcea în patul ei îngust, Josepha ridică un braț slăbit ca să mă îndepărteze.

– Draga mea Antonia, te rog, întoarce-te. Întoarce-te.

Plângeam. Ce îmi arăta lumina slabă a felinarului era îngrozitor. Pielea Josephei era mov și plină de bășici. Chipul ei era umflat și roșu, obrajii ei păreau grotesc de mari, iar din nas îi curgea sânge. Avea ochii roșii ca focul.

– Te iubesc, i-am spus printre lacrimi. Mă rog pentru tine.

Am lăsat coșul jos, întrebându-mă dacă alimentele pe care le adusesem o să fie mâncate de șobolani. Apoi, mi-am spus că mirosul din acea cameră era atât de greu de suportat încât nici măcar șobolanii n-ar îndrăzni să se apropie.

– Mi-e atât de sete, se auzi vocea din pat.

Am scos din coș sticla de vin pe care o adusesem și am pus-o pe marginea patului Josephei. Ea abia se ridică în capul oaselor,

întinse mâna după sticlă și bău. Îmi dădeam seama că înghițea cu greutate.

– Of, Antonia, spuse ea când lăsă jos sticla. Am vise atât de urâte! Un foc vine peste noi și ne arde pe toți. Mama e cuprinsă de flăcări și urlă. Tata râde în timp ce ne privește pe toți cum ardem.

– Doar boala te face să visezi asemenea lucruri. Suntem cu toții bine, nu e nici un foc nicăieri.

„Ba este", mi-am spus eu. E focul vărsatului care o face pe Josepha să ardă de febră și îi înnebunește mintea.

– Trebuie să fie un leac, trebuie să te faci bine.

– Maicile îmi dau coniac și valeriană, dar nu sunt de folos. Știu că și-au pierdut speranța.

– Eu nu. O să mă întorc, promit.

– Nu. Stai departe. Toți trebuie să stea departe.

Vocea ei deveni și mai slabă. Curând, avea să adoarmă.

– Draga mea Antonia…

Lacrimile îmi curgeau în neștire, însă știam că nu puteam rămâne. Nu puteam risca să mi se observe lipsa. Nimeni nu știa unde eram, căci nu-i spusesem nici măcar Carlottei, cu care împărțeam dormitorul.

Așa că am lăsat-o pe Josepha singură și am urcat scările întunecate, ieșind din vechea școală de călărie, după care am traversat din nou sala pe sub tavanul cu arcade luminate de torțe, îndreptându-mă spre palat.

În ziua următoare, eram în cameră când doctorul Van Swieten a venit să o vadă pe mama mea, împărăteasa. Fratele meu, Iosif, care are douăzeci și șase de ani și tocmai și-a îngropat a doua soție, era și el acolo. De când a murit tatăl nostru, mama i-a cerut ajutorul lui Iosif ca să își guverneze numeroasele teritorii. Într-o zi, după ce va muri ea, Iosif le va conduce pe toate, așa că trebuie să învețe. Deja are tăria de care mama spune că au nevoie toți conducătorii. Însă am auzit-o spunându-i contelui Khevenhüller că Iosif nu arată încă acea milă și grijă față de popor atât de necesare pentru a conduce bine.

– Și Josepha? îl întrebă mama pe doctor, în timp ce acesta se înclină și murmură:

– Alteța voastră imperială, e vărsat negru.

Am văzut cum mama se albește la față, iar Iosif își întoarce privirea. Vărsatul negru era cea mai gravă formă de pojar. Nimeni nu-i supraviețuise vreodată. Când lovea vărsatul negru în Viena,

noi, copiii, eram întotdeauna duși imediat la țară, ca să nu ne îmbolnăvim. Servitorii cu vărsat negru erau alungați de la palat și trimiși cât mai departe. Nici unul nu se mai întorcea vreodată. Iar acum, sora mea, Josepha, murea și ea din aceeași cauză.

– E absolut îngrozitor, spunea doctorul. L-am văzut de multe ori înainte. Nu are rost să încerci să-i ții în viață pe bolnavi după ce vărsatul pune stăpânire pe ei. Arhiducesa nu mai poate fi salvată. Nu mai poate decât să-i îmbolnăvească pe ceilalți.

– Primește toată îngrijirea posibilă? am auzit-o pe mama întrebând.

– Desigur. Călugărițele și lăptăresele o vizitează.

Se știa prea bine că lăptăresele nu se îmbolnăveau niciodată de vărsat. Dintr-un motiv neștiut, puteau să aibă grijă de bolnavi fără să se teamă că ar putea lua și ele.

– Nimeni nu trebuie să știe cine e, tună Iosif. Nimeni de la curte nu trebuie lăsat să se apropie de ea. Nu putem permite ca frica de vărsat să pună din nou stăpânire pe oameni, la fel ca vara trecută.

De câte ori se răspândea vărsatul printre oameni, aceștia se speriau. Întregul oraș era cuprins de panică. Se făceau eforturi nebunești ca să scape de boală. Oameni înspăimântați care încercau să fugă erau călcați în picioare sau zdrobiți în nebunia care-i cuprindea pe toți.

Nimeni nu dorea ca frica de vărsat să pună stăpânire pe palat, unde sute de servitori și oficiali trăiau în aripi apropiate și îi serveau pe împărătească și pe familia noastră.

– Se înțelege, spuse doctorul Van Swieten. Arhiducesa e ținută într-un loc unde nimeni nu o va găsi vreodată.

Atunci, aproape că m-am dat de gol, însă am reușit să mă stăpânesc. Cum stăteam lângă mama, i-am auzit mătasea rochiei negre foșnind și am știut că tremura.

– Nu-mi mai pot pierde încă un copil, spuse ea. Întâi, dragul meu Karl, apoi Johanna, care avea doar unsprezece ani când a murit, sărăcuța. Iar acum, scumpa mea Josepha, atât de tânără și în prag de căsătorie…

– Mai ai încă zece rămași, *maman*. Vocea lui Iosif era tăioasă. Știa că, deși el era fiul cel mai mare și moștenitorul mamei noastre, ea îl preferase pe Karl și îl iubise mai mult. Sunt sigur că zece copii sunt suficienți.

Fratele meu, Iosif, mi-e drag, însă nu înțelege ce înseamnă să iubești pe cineva. Când a murit tatăl nostru, cu patru ani în urmă, nu a plâns, ci a pufnit disprețuitor:

– Era un pierde-vară leneș, înconjurat de paraziți inutili, l-am auzit spunând.

A refuzat până și să așeze o cunună de lauri pe mormântul tatei, însă i-a oferit mamei brațul la înmormântare.

Iosif are douăzeci și șase de ani și a fost căsătorit de două ori, însă nu a plâns-o pe nici una din nevestele lui când au murit. Și nici pe bietul copilaș mort, pe care i-l dăduse prima soție. Mi-e greu să-l înțeleg pe Iosif.

– Cât mai are de trăit? îl întrebă Iosif pe doctorul Van Swieten.

– Cred că doar câteva zile.

– După ce moare, cadavrul trebuie să fie dus de acolo imediat. Nu trebuie să se facă nici un anunț. N-o s-o regrete nimeni. O fiică în plus sau în minus…

– Iosif, ajunge!

Tonul mamei era ferm, însă îi simțeam spaima din voce. Fratele meu, în cinismul lui, continuă totuși:

– Și vreau ca trupul să fie ars. Cu toate hainele și obiectele ei.

– Ajunge! Ce propui tu e necreștinesc. Nu voi permite niciodată așa ceva. Întreci măsura.

– Ce prostie! l-am auzit pe Iosif mârâind. Să crezi că, într-o bună zi, toate trupurile morților se vor ridica din mormintele lor și vor reveni la viață. Fantezie de preot.

– Vom respecta învățăturile Bisericii, spuse rapid mama. Nu suntem nici păgâni, nici sectanți. Iar Josepha trăiește încă. Și cât timp e în viață, există o speranță. Acum, mă retrag la capelă să mă rog pentru ea. Și te sfătuiesc să faci la fel. Apoi îi spuse doctorului: Vreau să fiu înștiințată dacă starea ei se schimbă în vreun fel.

Atunci, nu m-am mai putut stăpâni.

– Oh, *maman*, s-a schimbat într-un fel îngrozitor. Nu ți-ar veni să crezi!

În timp ce vorbeam, ochii mi se umplură de lacrimi. Mama mă privi grav. Iosif îmi aruncă o căutătură plină de furie. Doctorul Van Swieten rămase cu gura căscată.

– Explică ce vrei să spui, Antonia, vorbi mama cu calm.

– Am văzut-o. E umflată toată, și neagră, și vânătă, și miroase înfiorător. Și o țin într-o gaură întunecată de șobolani, sub vechea

şcoală de călărie, unde nu merge nimeni niciodată. Spunând acestea, am privit direct în ochii mamei. Moare, mamă. Moare.

În loc să mă cuprindă între fustele ei negre de mătase, aşa cum mă aşteptasem, mama făcu câţiva paşi în spate, până când nu i-am mai putut simţi mirosul familiar, o combinaţie de cerneală şi apă de trandafiri.

– Alteţele voastre imperiale trebuie să se retragă, le spuse doctorul Van Swieten mamei mele şi lui Iosif, care luau o distanţă şi mai mare de mine. O să mă ocup eu de ea. O vom urmări, să văd dacă apar semne de vărsat negru.

Îi făcu semn unuia dintre lacheii înalţi care stăteau în spatele salonului mare, aşteptând ordine.

– Cheamă-l pe asistentul meu, imediat. Şi pe lăptărese.

Am fost dusă în aripa paznicilor bătrâni şi ţinută acolo, urmărită de două sătence, una bătrână şi alta tânără, până când au fost siguri că nu mă voi îmbolnăvi, ca sora mea. Toate hainele mi-au fost luate şi arse, iar Sophie mi-a trimis haine noi. Când le îmbrăcam, din ele a căzut un bilet. Era de la sora mea, Carlotta.

– Draga mea Antoinette, scria ea, cât de curajoasă ai fost să o vizitezi pe biata Josepha. Toţi au aflat ce ai făcut, şi chiar dacă trebuie să ne prefacem că nu aprobăm aşa ceva, te admirăm. Sper să nu te îmbolnăveşti. Iosif e furios. Te iubesc.

3 iulie 1769

Am hotărât să nu îi arăt această carte părintelui Kunibert. O să fie caietul meu, jurnalul meu personal, al vieţii mele. Doar al meu.

S-au întâmplat atât de multe în ultimele săptămâni. Am fost ţinută departe de biata Josepha, care a murit în a treia zi după vizita mea. Am încercat să nu mă gândesc la cât de mult suferea când am găsit-o, însă ştiu că nu voi uita niciodată cum arăta, acolo, în pătuţul ei.

Părintele Kunibert spune că trebuie să mă gândesc la nesupunerea mea şi să mă rog să fiu iertată. Spune că trebuie să fiu recunoscătoare că sunt în viaţă. Însă nu mă simt recunoscătoare, doar îndurerată. Nu mi s-a permis să particip la slujba scurtă de înmormântare a Josephei, pentru că încă eram urmărită de lăptărese, care îmi inspectau mâinile, braţele şi faţa în fiecare dimineaţă şi seară, să vadă dacă îmi apăruseră pustule de vărsat, şi murmurau între ele, scuturând din cap deasupra mea.

M-am gândit la moarte, iar Josepha trăise doar șaptesprezece ani pe acest pământ, șederea ei fiind atât de scurtă! De ce unii mor, și alții trăiesc? Nu mai pot să scriu despre asta, sunt prea îndurerată.

15 iulie 1769

Într-un final, doctorul Van Swieten m-a lăsat să mă întorc în apartamentele pe care le împart cu Carlotta. Nu am vărsat.

28 iulie 1769

În dimineața asta, Sophie m-a trezit devreme și m-a îmbrăcat cu mai multă grijă decât de obicei. Am întrebat-o de ce, dar n-a vrut să îmi spună. Știam că trebuia să fie ceva important când am văzut-o scoțând rochia mea de bal, de mătase albastră, cu tiv argintiu și trandafirași roz de satin pe corset.

Părul meu era pieptănat și prins la spate, și deasupra aveam o perucă argintie, care îmi venea perfect și mă făcea să arăt foarte în vârstă, mai ales după ce Sophie țesuse perle prin ea.

Mi se spusese dintotdeauna că semănam cu tatăl meu, care era foarte chipeș. La fel ca el, am o frunte lată și ochi mari, distanțați. Ochii mei sunt de un albastru-deschis, ca ai mamei, iar ei îi place să mă îmbrace în albastru ca să le scoată în evidență culoarea.

Pe măsură ce mă îmbrăca, îmi dădeam seama că Sophie era mulțumită de rezultat. Zâmbea ca pentru ea și murmura un cântec în timp ce lucra. Sophie fusese servitoarea mea încă de când aveam șapte ani, iar ea cincisprezece, și mă cunoaște mai bine ca oricine, chiar mai bine decât mama și decât Carlotta.

Când am fost gata, am mers în sala mare, unde se afla mama. Alături de ea erau mai mulți bărbați, și toți au rămas cu privirea ațintită asupra mea când am intrat în cameră și m-am îndreptat spre mama.

– Draga mea Antonia, acest domn este prințul Kaunitz, iar dânsul este ducele de Choiseul.

Amândoi bărbații au făcut o plecăciune în fața mea, iar eu am înclinat capul, la rândul meu, neobișnuită cu greutatea perucii.

Maestrul meu de dans, Monsieur Noverre, a venit spre noi și le-a făcut semn muzicienilor de la curte să cânte. Am dansat împreună o poloneză, apoi o allemandă, în timp ce domnii mă priveau atent. Mi-a fost adusă harpa și am interpretat câteva

melodii simple – nu sunt o harpistă desăvârșită – ba chiar și una dintre ariile lui Herr Glück, care mă învățase să cânt la clavicord când eram mai mică.

Au fost aduse tăvi cu cafea și prăjituri, iar eu m-am așezat împreună cu mama, cu prințul și cu ducele să vorbim de una și de alta. Mă simțeam cam prost în rochia mea de bal, însă am petrecut o jumătate de oră plăcută sporovăind, iar eu am răspuns cât am putut de bine întrebărilor care mi se puneau, întrebări despre tot felul de subiecte, de la educația mea religioasă, până la cunoștințele mele de geografie și istorie și la părerea mea despre căsnicie.

– Desigur, vă gândiți că, într-o bună zi, vă veți căsători, mi-a spus prințul Kaunitz prietenos. Cum credeți că ar trebui să fie soția perfectă?

– Cred că ar trebui să își iubească soțul foarte mult, așa cum mama l-a iubit pe tatăl meu.

– Și să-i dăruiască fii, adăugă ducele de Choiseul.

– Da, desigur. Și fiice, cu voia lui Dumnezeu.

– Sigur că da. Și fiice.

– Arhiducesă, credeți că o soție trebuie să își asculte bărbatul în tot ceea ce face?

Am stat o clipă pe gânduri.

– Sper că, atunci când mă voi căsători, eu și soțul meu vom hotărî împreună ce e mai bine și vom acționa ca un singur suflet.

Cei doi bărbați s-au privit, și mi s-a părut că zăresc o urmă ușoară de amuzament pe chipul lor.

– Vă mulțumesc, arhiducesă Antonia, pentru sinceritate și amabilitate.

Mama și cei doi bărbați se ridicară și traversară încăperea uriașă, adânciți în conversație.

– Fizic, e perfectă, spuse ducele. Educația ei a fost neadecvată, însă poate fi instruită. Are un farmec nemărginit…

– Și un suflet bun, un suflet foarte bun, am auzit-o pe mama adăugând.

Nu se grăbeau; mergeau și vorbeau, în timp ce prințul Kaunitz gesticula, spre deosebire de duce, care era mai măsurat în mișcări și avea un ton mai calculat.

– Aceasta este alianța la care speram de mult, spunea mama. O uniune între casele Habsburg și Bourbon ne va asigura stabilitatea, mult după moartea mea.

– Austria nu este dușmanul nostru, spuse ducele. Anglia este. Trebuie să ne întărim poziția împotriva Angliei.

– Iar noi trebuie să ne consolidăm poziția față de Prusia, spuse prințul Kaunitz. Atât interesele Austriei, cât și ale Franței vor fi asigurate prin această căsnicie. Și cu cât are loc mai repede, cu atât mai bine.

1 august 1769

Mă voi căsători cu delfinul Ludovic, moștenitor al tronului Franței. Ducele de Choiseul mi-a adus un tablou de-al lui. E urât, însă ducele mă asigură că e foarte plăcut și manierat, chiar dacă un pic timid.

5 august 1769

Nu mă pot gândi la altceva decât la plecarea în Franța. Eu și Carlotta vorbim neîntrerupt despre viitorul nostru. Ea e logodită cu Ferdinand de Napoli – prințul cu care urma să se căsătorească Josepha –, iar trusoul bietei Josepha e acum modificat, ca să se potrivească pentru Carlotta, care e mult mai solidă.

Ne promitem să ne scriem des după ce ne vom căsători, însă cât de des o să ne vedem, atunci când eu voi fi în Franța, iar ea în Napoli?

Amândouă suntem foarte curioase cum o să fie să ne culcăm cu soții noștri. Știm foarte puține în acest sens, însă știm că are legătură cu procrearea și cu ceea ce părintele Kunibert numește „ticăloșia păcatului trupesc".

– Ce e păcatul trupesc? l-am întrebat într-o zi pe părintele Kunibert.

– Pofte trupești ticăloase. Împreunarea păcătoasă între oameni care nu sunt căsătoriți – sau care sunt căsătoriți cu altcineva.

– Dar ce înseamnă exact?

– Întreab-o pe mama ta, mi-a retezat-o el. După paisprezece copii, e expertă.

Însă mama a fost neclară în privința subiectului, când am întrebat-o, vorbindu-mi doar despre obligația iubitoare a soției de a-și satisface soțul, indiferent ce i-ar cere acesta.

– Și ce o să îmi ceară?

– Asta rămâne ca tu și Ludovic să stabiliți.

N-avea rost. Am încercat să o întreb pe Sophie, însă s-a mulțumit să scuture din cap și să spună:

– Vei afla.

Într-un final, am hotărât să întreb servitorii. Într-o zi, după ce mă întorsesem de la călărie cu Lysander și mă aflam la grajduri, privind cum era țesălat, l-am abordat pe Eric.

Eric are optsprezece sau nouăsprezece ani, e bine făcut și brunet, cu ochi foarte albaștri. Îmi place și mă simt în siguranță când sunt lângă el. Odată, când Lysander o luase la goană, Eric venise după noi și oprise animalul fugar, iar eu îi fusesem întotdeauna recunoscătoare pentru asta. Tot el îmi spusese unde s-o găsesc pe Josepha, ceva ce nu am mărturisit niciodată nimănui – nici mamei, nici părintelui Kunibert când m-am spovedit, nici lui Iosif când a venit la mine și a cerut să știe cum descoperisem unde era ținută biata noastră soră bolnavă.

Așa că i-am spus lui Eric, în timp ce îl țesăla pe Lysander:

– O să mă căsătoresc în curând și nimeni nu vrea să îmi spună la ce să mă aștept. Îmi spui tu?

Eric se opri din țesălat calul, sprijinind peria pe coapsa puternică a lui Lysander. Fără să se uite la mine, mi-a răspuns:

– Nu eu sunt cel care trebuie să vă spună, Alteță.

– Însă tu mereu mi-ai răspuns la întrebări. Contez pe tine.

Tremură și scăpă peria în fân. Rapid, înainte să apuc să-mi dau seama ce se întâmpla, se întinse spre mine și mă sărută.

Simțeam că iau foc. Nu puteam să gândesc, sau să respir, sau să reacționez. Era cea mai delicioasă clipă a vieții mele.

– Poftim, spuse el, cu răsuflarea tăiată, la asta vă puteți aștepta. La asta și la mai mult. Iar dacă spuneți cuiva ce s-a întâmplat – se aplecă și luă peria, apoi începu să îl țesale din nou pe Lysander – o să fiu dat afară sau împușcat de gărzi.

– N-o să spun nimic.

Zâmbeam. Voiam să mă sărute din nou.

10 august 1769

Eric mă va însoți în Franța, împreună cu Sophie, cu spălătoreasa mea și cu noul meu tutore, abatele Vermond, care mă învață să vorbesc franceza corectă și nu pe cea de la curte, pe care o vorbim aici, la Viena. Abatele spune că avem cu toții un puternic accent german.

Cât despre ceilalți care vor face parte din alaiul meu, voi afla cine sunt abia după multe luni. Mama spune că trebuie să uit de vechea mea viață, când mă duc în Franța. Trebuie să devin o franțuzoaică, pentru ca supușii soțului meu să mă accepte ca regină a lor.

– Trebuie să încerci să semeni cât mai mult cu francezii, mi-a spus *maman*, însă în inima și în sângele tău vei fi întotdeauna o Habsburg. Prin căsnicia ta vei salva Austria. Atât timp cât casele de Habsburg și Bourbon sunt aliate prin căsnicie, monstrul de Frederick al Prusiei va rămâne la distanță. Nu ne poate face nimic, câtă vreme avem sprijinul loial al francezilor.

Abatele Vermond se dă peste cap ca să mă facă să înțeleg aceste treburi delicate, însă mărturisesc că sunt mult mai interesată de stilul vestimentar francez.

Primesc săptămânal zeci de păpuși de la Paris, îmbrăcate după moda care va fi în vogă primăvara următoare. Din astea trebuie să îmi aleg trusoul.

Carlotta e foarte invidioasă. Trusoul ei va încăpea în cel mult zece cufere, în vreme ce al meu va umple cu ușurință o sută, spune *maman*. Mi-am aliniat păpușile sub ferestrele dormitorului nostru, și în fiecare zi, după ce merg la slujbă și la lecțiile cu abatele Vermond, mă plimb prin fața șirului lung de păpuși și mă prefac că sunt doamne de la curte, care îmi fac plecăciuni.

7 septembrie 1769

Acum câteva zile am ajuns aici, la Greifelsbrunn, una dintre cabanele noastre de vânătoare. Fratele meu Iosif este un vânător iscusit, iar mama urmărește vânătoarea din trăsură. În fiecare seară, animalele ucise peste zi sunt întinse pe iarbă, să le vadă toată lumea – cerbi, porci mistreți și zimbri, cu coarnele și colții strălucind în lumina torțelor.

Fac plimbări lungi cu Carlotta. Aerul e înviorător în pădure, iar frunzele copacilor mari deja capătă nuanțe de auriu și roșu.

Cresc în înălțime. M-a măsurat Sophie. Am luat în greutate, iar modistele din Paris care îmi lucrează trusoul au primit instrucțiuni să îmi facă corsetele rochiilor mai late și mai lungi.

Mă dezvolt, însă generalul Krottendorf încă nu a sosit. (Generalul Krottendorf este numele pe care cei din familia mea îl dau menstruației femeilor.) Mama e neliniștită în privința asta, pentru

că nu mă pot căsători până nu sunt pregătită să am copii și trebuie să plec spre Franța în doar șapte luni. Carlotta a primit prima vizită de la general când avea paisprezece ani. Josepha avea cincisprezece.

Sper că exercițiile fizice pe care le fac aici, la Greifelsbrunn, vor avea efect și mă vor ajuta să cresc mai rapid. Merg să călăresc cu mama sau cu Carlotta și mă simt foarte înviorată după aceea. Rămân mult timp la grajduri, ca să îl văd pe Eric. Nu am spus nimănui că m-a sărutat, însă mă gândesc des la asta. Vreau să fiu singură cu el, ca să mă poată săruta din nou.

Știu că părintele Kunibert n-ar fi de acord, mai ales că acum sunt logodită cu prințul Ludovic. Însă nu îmi pot stăpâni cu ușurință puternicele sentimente.

10 septembrie 1769

Încă suntem la Greifelsbrunn și e o noapte caldă de toamnă, cu ploaie ușoară. Sunt singură; Carlotta e bolnavă, și mama a trimis-o înapoi la Schönbrunn în dimineața asta, ca să o consulte doctorul Van Swieten.

Azi am fost să călăresc cu Eric. Urma să mă duc singură, căci Carlotta era plecată, iar ceilalți se aflau la vânătoare, însă administratorul de la grajduri m-a oprit și mi-a spus că putea fi periculos prin pădure și aveam nevoie de escortă. I-a ordonat lui Eric să meargă cu mine.

Inima îmi bătea cu putere, însă am încercat să nu mă arăt prea încântată când Eric și-a adus calul și am pornit.

L-am provocat la o cursă și am câștigat – desigur, îmi dau seama că m-a lăsat să câștig. Am călărit în inima pădurii, apoi am ajuns pe malul unui lac verzui și liniștit. Niciodată nu călărisem atât de departe de cabană și nici nu știam că acel lac exista.

Eric descălecă, apoi mă ajută să cobor de pe spatele lui Lysander. Senzația mâinilor lui puternice și calde aproape că mă amețea de fericire.

Ne-am plimbat caii pe malul lacului. Era o scenă senină – calmul apei limpezi și închise la culoare și un paravan de arțari cu frunze galbene pe țărmul îndepărtat. Cerul era acoperit cu nori și, curând, picături de ploaie începură să pleoscăie în apă.

– Veniți, să ne adăpostim aici, spuse Eric, ducându-mă într-un desiș. Ploaia se întețea, iar fusta mea se umplea de noroi. Pantofii mei erau deja aproape distruși.

Câteva stânci duceau într-o peșteră întunecată, iar eu l-am tras pe Eric înăuntru. Nu se auzea nici un sunet în afară de zgomotul ploii. L-am privit, dorindu-mi să mă sărute, întrebându-mă dacă aveam curajul să îl sărut.

– Alteță, spuse el blând, îmi doresc să vă am. Însă eu nu trebuie… noi nu trebuie…

– Doar acum, i-am spus. Apoi, nu se va mai repeta.

M-am așezat pe mușchiul moale și l-am tras lângă mine. După aceea m-a sărutat din nou și din nou, și mi-am spus că voiam să mor, că nu pot îndura senzația aceea, bucuria aceea. Ne-am tot sărutat, însă asta a fost tot. Nu s-a întâmplat nimic din ceea ce părintele Kunibert ar fi numit „păcat trupesc".

Eric a fost foarte tandru și mi-a mărturisit că mă iubea de mult timp. Mi-a spus că eram frumoasă și bună, și că nu era demn să aibă grijă de calul meu, cu atât mai puțin să fie iubitul meu. Mi-a mărturisit că se vedea din când în când cu fete de la castel, cameriste și fete de la bucătărie, și se culca uneori cu ele, iar o dată s-a culcat cu o femeie măritată, mai mare ca el, care era una dintre doamnele de onoare ale mamei mele.

– Care dintre ele? am întrebat, însă nu a vrut să-mi spună.

– Alteță, mi-a spus într-un final, ridicându-se și ajutându-mă și pe mine să mă ridic, sunteți mult prea tânără și de rang mult prea înalt ca să vă îndrăgostiți de un servitor. Trebuie să vă păstrați dorința pentru soțul dumneavoastră.

Mărturisesc că atunci am plâns, căci mi-am amintit imaginea pe care o primisem cu prințul Ludovic.

– Dar e urât! am izbucnit. Arată ca un porc!

Eric râse.

– Porc sau nu, o să fie un rege minunat.

– Dar asta nu înseamnă nimic pentru mine. Știam încă de când rosteam acele vorbe că nu erau tocmai adevărate.

– Înseamnă foarte mult pentru familia dumneavoastră.

Nu doream ca acea după-amiază frumoasă, magică să se sfârșească. Ne-am întors la cabană fără să ne grăbim, iar când, în sfârșit, am ajuns la grajduri, Eric m-a ajutat să descalec cu o blândețe neobișnuită. Mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o.

– Alteță, spuse el, făcând o plecăciune, apoi duse caii la grajd.

M-am îndreptat spre cabană, conștientă că fustele mele erau ude și murdare de noroi, iar părul meu, pe care Sophie îl coafase simplu în acea dimineață, era ciufulit.

Îndată ce m-a văzut, Sophie mi-a aruncat o privire bănuitoare, însă nu a spus nimic. Doar m-a ajutat să mă dezbrac de hainele ude şi i-a ordonat rândaşului să aducă apă fierbinte pentru baia mea.

Încă sunt înfăşurată într-un cocon călduros de satisfacţie. Mă întreb dacă Eric se gândeşte la mine. Sunt sigură că da.

Când a murit Josepha, mi-am spus că era trist că viaţa ei se sfârşise înainte să fi cunoscut iubirea. Acum îmi dau seama că, dacă mor mâine, nu voi spune acelaşi lucru ca sora mea. Am cunoscut iubirea, o cunosc şi nimic altceva nu mai contează.

11 octombrie 1769

La curte va avea loc un bal în cinstea logodnei mele. Voi fi în centrul atenţiei. O să fie un soi de repetiţie pentru balurile şi ceremoniile de curte la care va trebui să particip după ce ajung în Franţa.

Maman spune că trebuie să mă obişnuiesc ca lumea să se uite lung la mine şi să mă judece, mai ales francezii, care se consideră superiori tuturor.

Adevărul este că îmi place să fiu privită şi admirată; nu mă deranjează deloc. Iubesc balurile şi petrecerile, ador să mă îmbrac frumos, să ascult orchestra şi să dansez. Sunt sigură că e păcat să gândesc aşa, însă adevărul este că ştiu că sunt foarte drăguţă şi că mă fac din ce în ce mai drăguţă. Sunt cea mai frumoasă dintre surorile mele, asta crede toată lumea, de ani de zile.

Nu m-aş număra printre cele mai frumoase doamne de la curtea mamei, însă presupun că, în câţiva ani, voi deveni o rivală demnă de ele. Ducele de Choiseul spune că femeile de la curtea Franţei sunt mult mai frumoase, mai sofisticate şi mai stilate decât cele de la Viena. Vom vedea.

Acum, toată lumea mi se adresează cu „delfina", şi port un inel trimis de logodnicul meu. Mi-a mai trimis un alt portret de-al lui, pe care să îl port la gât. Nu îmi place să mi se amintească de fizicul lui.

1 noiembrie 1769

Balul meu a fost un succes uriaş. După aceea m-am simţit atât de obosită, încât am dormit aproape o zi întreagă.

Rochia cu care am fost îmbrăcată, din mătase verde-deschis cu şiruri de dantelă crem, a fost trimisă de la Paris, fiind foarte

admirată. Corsetul era susținut cu balene și îmi făcea talia să pară chiar mai mică decât era de fapt.

Prințul Kaunitz a dansat cu mine.

– Doamnă delfină, faceți mare cinste casei de Habsburg, a spus el, aplecându-se să îmi sărute mâna. Ați devenit o domnișoară foarte rafinată și grațioasă.

– Aveți un aer regal, cu adevărat regal, l-am auzit pe ducele de Choiseul murmurând, când a venit să mă salute. Însă trebuie să purtați zilnic aparatul pe care l-a făcut dentistul pentru dumneavoastră.

Un dentist de la Versailles, foarte dur și crud, lucrase la dinții mei. Nu îmi place de el și îl înjur în germană, limbă pe care nu o înțelege.

Înfățișarea și comportamentul meu de la bal au încântat-o pe *maman*, care mi-a zâmbit aprobator. Când Iosif a venit să danseze cu mine, avea un rânjet de satisfacție pe chipul lui, de obicei, acru.

– Bravo, surioară, mi-a spus el în timp ce mă conducea la poloneză. Nu te crezusem în stare de asemenea prestanță.

La bal venise atât de multă lume, că nu aveam cum să-i salut pe toți, însă am vorbit cu cât mai mulți posibil și le-am acceptat complimentele și urările de bine. Am purtat inelul pe care mi-l trimisese delfinul Ludovic, și și toată lumea l-a remarcat.

Mi-aș fi dorit ca Eric să fi fost și el la bal, îmbrăcat ca un căpitan de dragoni, poate într-o uniformă frumoasă. I-ar fi pus în umbră chiar și pe cei mai chipeși polonezi. Cât mi-ar fi plăcut să dansez cu el!

5 noiembrie 1769

Carlotta se pregătește de plecare. Curtea e înțesată de trăsuri și căruțe care se umplu de cutiile și cuferele ei.

Ne îmbrățișăm și plângem, și îi spun că o să mă gândesc mereu la ea și o să-i scriu des.

– Of, Antonia, mi-e atât de frică! Dacă o să mă urască și o să mă respingă?

Nu îi stătea în fire Carlottei să dea dovadă de slăbiciune. Îmi era milă de ea.

– Nu te poate respinge; ești arhiducesa Carolina de Austria. Rangul tău este peste al lui.

– Dar poate nu mă va găsi pe placul lui. Poate… se va simți jignit.

Nu știam cum să răspund la asta. Atât eu, cât și Carlotta știam că era scundă și foarte îndesată, cu trăsături care nu puteau fi numite altfel decât comune.

– Dacă are minte, te va prețui pentru inteligența și pentru voința ta puternică. Veți face copii sănătoși amândoi.

Ea se albi la față.

– Sper.

Mi s-a permis să merg în trăsura care o însoțea pe Carlotta pe o distanță de opt kilometri, pe drumul care ducea în sud, spre munții care despărțeau teritoriul habsburgic de Piemont. Când am ajuns în locul unde trăsura familiei mele a trebuit să se întoarcă, am coborât și m-am dus să o îmbrățișez pentru ultima oară pe Carlotta.

– Să fii fericită, draga mea soră. Să îmi scrii epistole lungi. Să îmi spui totul.

S-a agățat de mine, apoi și-a adunat toată voința și a urcat din nou în trăsură. Am rămas pe loc să privim cum caii prind viteză și o duc departe de noi.

Voi aștepta prima ei scrisoare.

19 noiembrie 1769

Cu ajutorul mamei și al lui Sophie, mi-am comandat, în sfârșit, trusoul. Voi avea patruzeci și șapte de rochii de bal din mătase și brocart brodat, și un număr tot atât de mare de rochii de după-amiază. Urmează să fie gata douăzeci de rochii de curte, iar când voi ajunge la noua mea casă, mi se vor croi și mai multe. Moda franceză se schimbă atât de rapid, încât există pericolul ca întregul meu trusou să fie complet demodat primăvara viitoare.

Dentistul francez cel crud, care vorbește neîncetat în timp ce mă chinuie, spune că doar anumite culori sunt acceptate în fiecare anotimp la Versailles, așa că în cazul în care rochiile mele au culoarea nepotrivită, voi părea lipsită de gust.

– Delfina trebuie să dea tonul în modă, nu să imite! i-am spus, vorbind cu o oarecare dificultate, întrucât el avea tot timpul degetele în gura mea.

– Înțepată ca o franțuzoaică! mi-a răspuns el ușor glumeț, amuzat de vorbele mele. Poate chiar aveți o șansă, micuță arhiducesă.

14 ianuarie 1770

Generalul Krottendorf a sosit. Acum pot să mă mărit. Delfinul mi-a trimis un dar. L-am deschis când am fost singură, gândindu-mă că era vreun simbol de dragoste. Era o cutie de aur în filigran cu ciuperci uscate.

20 februarie 1770

Biata Carlotta e nefericită. Mi-a scris o epistolă lungă, din care răzbate dorul de casă, de mine și de toată familia.

Spune că Ferdinand se poartă distant cu ea și că rudele lui o urăsc, considerând-o arogantă, și au impresia că se crede superioară. Nu are cu cine să vorbească în germană, nici măcar un preot. Întreaga curte o condamnă că nu a rămas încă însărcinată. Despre subiectul ăsta scrie cu precauție, temându-se probabil că scrisorile ei ar putea fi citite de spioni. Însă se înțelege clar din ceea ce scrie că noaptea nunții ei a fost îngrozitoare și că urăște să fie căsătorită aproape la fel de mult precum urăște să fie departe de Viena.

Cel puțin, golful Napoli e frumos, spune ea, iar acolo e soare și cald toată iarna, chiar dacă toate astea nu-i pot alunga nefericirea.

25 februarie 1770

În sfârșit, am aflat ce se întâmplă între soț și soție când sunt împreună în pat.

Fratele meu, Iosif, a venit la mine și mi-a spus că auzise că întrebam servitorii la ce să mă aștept în noaptea nunții.

– Nu se cade să îi întrebi asemenea lucruri pe servitori, a spus el. Trebuie să vorbești despre chestiuni legate de sex doar cu soțul tău sau cu rudele, cu doctorul sau cu preotul.

– Dar preoții nu știu nimic despre sex, pentru că le e interzis.

– Măcar de-ar fi adevărat, spuse Iosif cu mâhnire, ridicând din sprâncene dezaprobator. Dar să nu ne îndepărtăm de la subiect. Iată ce trebuie să știi: totul e legat de sabie și de teacă.

Atinse mânerul de aur, cu modele elaborate, al sabiei de ceremonie pe care o purta la brâu și o scoase încet din teaca lungă și subțire de piele care o susținea.

– Vezi cât de bine se potrivește sabia asta în teaca ei și cât de ușor se bagă și se scoate?

Se făcu înțeles scoțând sabia complet, apoi băgând-o la loc de mai multe ori.

– Așa, iar bărbații și femeile sunt făcuți exact astfel. Bărbații au săbii, iar femeile teci. Se potrivesc perfect – sau, mă rog, așa se întâmplă de obicei. Prima dată când bagi sabia în teacă există o oarecare împotrivire și un pic de sânge. Dar se rezolvă repede și întregul proces continuă fără probleme. Zâmbi satisfăcut de propria lui dibăcie în explicarea misterelor sexului cu o asemenea iuțeală. Oh, toată această experiență îți oferă mult mai multă plăcere, adăugă el. Și așa se fac și copiii.

– Dacă totul merge atât de bine, de ce e nefericită Carlotta?

I-am arătat lui Iosif scrisoarea surorii noastre. El o citi, apoi ridică din umeri.

– Antonia, nu uita că, totuși, Carlotta e urâtă și dezagreabilă. Nu încape îndoială că Ferdinand nu e încântat de ea. M-am temut că se va întâmpla asta când am aranjat uniunea. Josepha ar fi fost mult mai pe gustul lui – mai pe gustul oricărui bărbat. Când soțului nu îi place soția, sabia nu e puternică și tare, ci moale și pleoștită. Nu se poate băga în teacă.

– Și crezi că prințul Ludovic o să mă placă?

– Nu am nici o îndoială. Orice bărbat te-ar plăcea.

L-am întrebat pe fratele meu despre cutia de aur pe care mi-o trimisese prințul Ludovic, cu conținutul ei ciudat de ciuperci uscate.

– O fi vreun afrodisiac, spuse el, mai mult pentru sine însuși.

– Ce e aia?

– Nu contează. Îl poți întreba pe prinț, când îl vezi. Nu mai e mult până atunci.

5 martie 1770

Găinaț de gâscă. Asta e culoarea noii mele rochii pentru cina de bun-venit pe care o organizăm în cinstea francezilor de la Versailles.

E ultimul răcnet în materie de modă la curtea franceză, mi s-a spus, să porți rochii de culoarea excrementelor de animale. Și ca să vezi! Una dintre culorile sezonului trecut a fost verde de broască râioasă strivită.

14 martie 1770

Toată Viena e decorată cu torțe și felinare colorate. Lumânările aprinse fac geamurile să strălucească, iar noaptea, au loc focuri de artificii, și muzică, și dans. Zi și noapte, în bucătăriile palatului

se coace și se frige, se fac prăjituri și se fierbe. Pui, miei, porci și gâște se transformă în zeci de frigărui deasupra flăcărilor înalte, iar aerul e plin de mirosul pătrunzător de carne gătită.

Au loc banchete aproape în fiecare noapte, iar în timpul zilei trebuie să mă prezint înaintea judecătorilor și notarilor să semnez documentele care mă transformă dintr-un supus al mamei mele într-un supus al bunicului viitorului meu soț, regele francezilor, regele Ludovic al XV-lea.

Cu șase luni în urmă, abia cunoșteam numele regelui Franței. Astăzi, datorită studiilor mele cu abatele Vermond, pot să recit tot arborele genealogic al regelui Ludovic, începând de acum trei sute de ani, inclusiv evenimentele semnificative din timpul domniei strămoșilor lui.

Cunosc numele celor mai multe provincii franceze și pot să le arăt pe harta Franței care atârnă pe perete lângă patul meu. Pot să spun povestea Ioanei d'Arc, a regelui sfânt Ludovic al IX-lea și al cinicului rege Henric al IV-lea, care a spus „Parisul merită o liturghie" și a devenit catolic, cu toate că, înainte, fusese protestant. Știu că râul Sena traversează Parisul și că marea catedrală a orașului se numește Notre-Dame, „Doamna Noastră".

Curând, voi vedea toate acestea cu ochii mei.

21 martie 1770

Eric mi-a trimis în dar o cățelușă. Am numit-o Mufti. E atât de mică, încât încape în mâneca mea.

1 aprilie 1770

În seara asta a avut loc nunta mea. Rolul de mire a fost jucat de fratele meu Ferdinand, care a stat lângă mine în biserica luminată de lumânări și a rostit jurămintele pe care le va rosti prințul Ludovic atunci când voi ajunge în Franța.

Toată curtea a fost prezentă la această ceremonie frumoasă și solemnă. Mama m-a condus la altar, și cu toate că șchiopăta pe piciorul ei umflat, care o durea încă de la Crăciun, era fericită. Eu eram îmbrăcată într-o rochie argintie minunată și purtam un voal lung de dantelă, trimis de una dintre mătușile prințului Ludovic. Ar fi trebuit să fie voalul ei de nuntă, însă nu s-a căsătorit niciodată. Mă întreb de ce.

Mama spune că pot să îi iau pe Lysander și pe Mufti cu mine în Franța.

6 aprilie 1770

În această după-amiază, am avut o întrevedere tristă cu mama, care m-a chemat să vorbim despre viața mea cea nouă în Franța.

S-a ridicat de la masa ei de scris zâmbind și m-a sărutat când am intrat în biroul ei privat. Ca de obicei, pe masă era plin de teancuri de hârtii. Pisica ei bătrână și galbenă dormea între două teancuri, pe o bucată de lână moale.

Am fost cuprinsă brusc de tristețe și nu m-am putut stăpâni să nu izbucnesc în plâns. Am îmbrățișat-o pe mama, care mirosea a apă de trandafiri.

– Of, *maman*, nu mă îndur să plec de lângă tine! Ce mult o să-mi lipsești! Acum înțeleg ce trebuie să fi simțit Carlotta când a plecat, și de ce a plâns atâtea nopți înainte de a adormi.

Mama m-a condus spre un divan mare de lângă fereastră și ne-am așezat una lângă alta, privind spre grădină. Primii trandafiri tocmai începeau să înflorească, în roșu, și roz, și galben, iar pomii fructiferi aproape că înfrunziseră complet.

– Știu cum te simți, Antonia, mi-a spus mama într-un final. Când m-am căsătorit, a trebuit să las în urmă atâtea lucruri dragi. A fost un pas către necunoscut.

S-a întins să mă ia de mână și mi-a ținut-o în poală în timp ce vorbea, bătând-o ușor din când în când. Nu-i stătea în fire să facă așa ceva, și am știut că de data asta își permitea să îmi arate cât de mult mă iubea. Eram sigură că se exteriorizase astfel doar pentru că plecam. De obicei, rămânea puternică și detașată emoțional.

– Trebuie să îți amintești trei lucruri, dragul meu copil: Să te duci des la slujbă, să te porți întotdeauna ca francezii, indiferent cât de ciudate ți s-ar părea obiceiurile lor, și să nu iei hotărâri fără să ceri un sfat înainte.

– Al cui sfat, *maman*? Al prințului Ludovic?

Buzele i se subțiară și, o clipă, am zărit neliniște în ochii ei.

– Prințul este încă tânăr, la fel ca tine, și nu e… trecut prin viață. Întreabă-l pe ducele de Choiseul sau pe contele Mercy sau pe unul dintre austrieci. Înainte să pleci, Kaunitz îți va da câteva nume ale unor persoane de încredere de la curtea franceză. Oh,

și ai grijă cui îi faci confidențe dintre servitori. Mulți dintre ei sunt informatori plătiți.

– Voi vorbi doar cu Sophie.

Mama oftă și mă bătu ușor pe mână.

– Vei depăși orice obstacol îți va ieși în cale, Antonia. Ai un suflet bun și curajul de neclintit al habsburgilor. Să nu uiți niciodată cine ești și ce sânge curge prin venele tale. Fii mândră. Și, de dragul nostru, al tuturor, încearcă să fii prudentă.

– Așa voi face, *maman*. Chiar așa voi face.

După ce am plecat de la mama, am ieșit la o plimbare ca să arunc o ultimă privire asupra lucrurilor pe care le iubeam. M-am dus pe pășunea din spatele lăptăriei și am mirosit parfumul pământului bogat și argilos. Am vizitat vechea școală de călărie și am spus o rugăciune pentru sufletul Josephei, încercând în zadar să nu o văd cu ochii minții așa cum zăcea acolo, pe patul ei de moarte, având o înfățișare grotescă, în durerea ei. Am căutat cuiburi de grauri pe sub streșini și am auzit țipetele ascuțite ale puișorilor. M-am întristat când mi-am dat seama că nu voi fi aici să-i văd crescând și luându-și zborul, așa cum făcusem mereu până atunci.

De data aceasta, eu eram cea care își lua zborul.

Capitolul 2

23 aprilie 1770

Abia pot să scriu, atât de puternic se zgâlțâie trăsura.

Suntem în a treia zi a îndelungatei noastre călătorii. Mi-e dor de familia mea. Îi am cu mine pe Sophie, pe Mufti și pe Eric, care, în calitate de grăjdar al lui Lysander, a fost acceptat în suita mea. Când mă aplec pe fereastra trăsurii, pot să îl văd în capătul șirului lung de trăsuri și căruțe, călărind alături de alți servitori de la grajduri. De câte ori o îmbrățișez pe Mufti mă gândesc la Eric, cu toate că acum încerc să mă gândesc la prințul Ludovic, din moment ce suntem căsătoriți și o să fiu cu el în scurt timp.

Noaptea trecută am stat cu călugării de la Abația Himmelsgau, un loc prea mic pentru noi toți. Cei mai mulți dintre servitori au dormit sub căruțe și în corturile amenajate în curte, deși afară ploua; a fost incomod pentru toți. Abatele s-a comportat neprietenos cu demnitarii francezi, iar aceștia s-au simțit jigniți. Ni s-a dat foarte puțin de mâncare și mi-e foame.

30 aprilie 1770

Călătoria durează de zece zile și e foarte obositoare. Noaptea, când mă prăbușesc în pat, mușchii mă dor de la hurducăturile constante ale trăsurii pe drumurile pline de gropi. Uneori trebuie să coborâm și să mergem pe jos, deoarece din cauza noroiului trăsura nu poate duce greutatea suplimentară a pasagerilor fără să se împotmolească.

Cu două zile în urmă s-a rupt o osie și a trebuit să așteptăm multe ore să fie reparată.

Zona prin care călătorim e foarte frumoasă, cu ferme și pământuri întunecate și fertile, cu pâlcuri de copaci minunați. Fermierii

ară și plantează semințele noi. Se opresc să ne privească trecând, holbându-se uimiți la trăsurile lăcuite și la servitorii îmbrăcați în livrea albastră de catifea – murdari de la ploaie și noroi, dar totuși eleganți.

Încă suntem pe pământ vorbitor de limbă germană, dar sătenii de aici au alt accent și mi-e greu să îi înțeleg. Aproape am ajuns în Franța.

15 mai 1770

Acum e seară și mă aflu în castelul Compiègne. Am o oră doar pentru mine. Trebuie să scriu ce s-a întâmplat cu o zi înainte cât încă mi-au rămas evenimentele clare în minte, pentru că totul a fost atât de ciudat, atât de diferit față de ceea ce așteptasem.

Ieri l-am cunoscut pe Ludovic.

Împreună cu însoțitorii mei am ajuns la marginea unei păduri mari. Era după-amiaza târziu, iar noi ne aflam pe drum încă din zori. Ca de obicei, tot corpul mă durea și eram plină de vânătăi de la zgâlțâielile trăsurii.

Ne-am oprit înainte de a traversa un pod și am văzut că acolo se aflau deja mai multe trăsuri și călăreți care ne așteptau. Am coborât din trăsură, iar unul dintre oficialii francezi s-a apropiat de mine făcând o reverență.

– Madame, am fost însărcinat să vă duc la prinț.

– Așa cum sunt acum? Atât de murdară după ce am călătorit o zi întreagă?

– Preferă să vă întâlnească în afara oricărui protocol. Urăște astfel de ceremonii.

Mi-am amintit ce îmi spusese mama, și anume să mă port ca francezii, indiferent cât de ciudat mi s-ar părea – sau spusese „scandalos"? Am băgat-o pe Mufti în mâneca rochiei, unde stătea de obicei când coboram din trăsură, apoi am trecut peste pod împreună cu însoțitorul meu, și am intrat în pădure, lăsându-i în urmă pe ceilalți, care ne urmăreau chiar dacă se prefăceau că nu o fac.

În jurul nostru era tăcere și umbră. Stejarii și castanii bătrâni și uriași își răspândeau ramurile, formând o arcadă deasupra capului nostru, în timp ce, la picioarele noastre, vedeam mugurii și primele flori de primăvară. Eram fermecată, simțindu-mă ca în povești.

– Prințul se refugiază aici, mi-a explicat însoțitorul meu, când dorește să se îndepărteze de grijile și de problemele vieții de la curte. Și-a făcut și o căsuță. O ascunzătoare, dacă doriți.

Zăream printre copaci o colibă joasă de lemn cu acoperiș de paie. Un fum cenușiu se ridica pe coș.

– Trebuie să vă previn, Alteță, mi-a spus francezul în timp ce ne apropiam de căsuță, că prințul, care în aceste momente simte nevoia să stea retras față de lume, e destul de circumspect cu străinii…

În timp ce vorbea, am văzut prin singura fereastră a colibei joase un chip rotund și înspăimântat privindu-ne. Era prințul Ludovic. L-am recunoscut îndată din portretele care îmi fuseseră trimise.

Chipul dispăru aproape imediat.

– Nu știe că vin?

– Ne-am gândit că e mai bine să nu îi spunem exact ziua în care sosiți, căci tinde să devină… agitat la gândul că va întâlni oameni noi.

O idee îngrozitoare îmi trecu atunci prin minte.

– Dar știe că vin și că ne vom căsători?

De fapt, eram deja căsătoriți, căci întreaga ceremonie avusese loc la Viena, când fratele meu îi ținuse locul prințului Ludovic.

– Oh, desigur. Vă așteaptă de multe luni.

Am ajuns la ușa joasă a colibei.

– Alteță, sunt eu, Chambertin. V-am adus un oaspete. Unul special și fermecător.

Tăcere. Apoi, de departe, am auzit o voce gâtuită.

– Plecați!

Însoțitorul meu așteptă o clipă, fără să se piardă cu firea în fața răspunsului tăios, după care strigă din nou:

– A bătut un drum foarte lung, doar ca să vă vadă. Vă rog să ne lăsați să intrăm.

Din nou am auzit vocea gâtuită de cealaltă parte a ușii.

– Sunt ocupat. Veniți săptămâna viitoare.

M-am întors, gata să plec.

– Prințul e ocupat. Pot să revin mâine, după ce fac o baie și mănânc ceva…

– Vă rog, Alteță. Știu cum să mă descurc atunci când am de-a face cu toanele lui.

Chambertin ridică mâna să bată la ușă, și chiar în clipa aceea Mufti, care se afla în mâneca mea, ieși dintre dantele și lătră strident.

Aproape imediat, ușa se întredeschise, iar Ludovic trase cu ochiul.

– Am auzit un câine? Îmi plac câinii.

– E Mufti, Alteță. Am adus-o de la Viena.

Am ridicat-o către prinț, care deschise ușa să ne primească.

Interiorul colibei era întunecat, cu excepția focului din cămin și a felinarului de pe perete. Pe mesele lungi se aflau crenguțe, tulpini, bucățele de scoarță și frunze, toate însoțite de câte o foaie de hârtie scrisă cu grijă de mână. Rafturile de pe pereți erau pline de borcane și de coșuri, iar într-un dulap cu ușă de sticlă erau expuse molii și fluturi. Rămășițele cinei prințului – un platou cu carne rece, o bucată de brânză, cu cuțitul încă în ea, o bucată de pâine neagră și o cană cu bere – se aflau pe o banchetă joasă, lângă foc.

Prințul Ludovic a făcut ochii mari, privindu-mi atent părul blond strâns într-un coc în vârful capului, din care ieșeau ici și colo șuvițe rebele după o zi atât de istovitoare, apoi rochia de mătase albastră și colierul de perle, găteala mea, care contrasta puternic cu interiorul golaș și auster al cabanei și cu propriul său veșmânt. El era îmbrăcat ca un fermier, cu pantaloni și cu o tunică dintr-un material maro și aspru.

I-am întins-o pe Mufti, spunând:

– Nu mușcă.

O parte din spaima de pe chipul său dispăru când luă cățelușul în brațe și îl mângâie. Zâmbi – un zâmbet încântător, de copil. Eram emoționată.

– Știu cine ești, spuse prințul după o pauză lungă. Ți-am trimis niște ciuperci. Le-ai primit?

– Da. Mulțumesc.

– Lucrez la un catalog mare cu toate plantele de pădure. Când va fi gata, o să fac un catalog cu insectele. Nimeni nu a mai realizat așa ceva până acum.

– Un efort de admirat.

– Bunicul nu crede același lucru. Tonul lui Ludovic era plin de amărăciune. Nu are o părere prea bună despre mine, dar pe tine o să te placă, pentru că ești frumoasă.

– Îmi pare bine că ai o asemenea părere. Îmi arăți plantele tale?

Prințul Ludovic părea să-și fi pierdut timiditatea în timp ce mă conducea prin cabană, arătându-mi fiecare frunză și desenele pe care le făcuse. Erau zeci de schițe, iar eu i-am spus că mi se păreau foarte bune.

– Mi s-a spus că trebuie să mă însor cu tine, remarcă el după o vreme, privindu-mă cu tristețe.

– Asta se așteaptă de la noi.

Preț de un moment alarmant am crezut că o să plângă. Însă doar mi-a luat mâna și a dus-o la buze.

– Atunci, așa voi face.

– Dacă Alteța Voastră este gata, trebuie să ne alăturăm celorlalți, spuse Chambertin.

Ludovic oftă, apoi mi-o dădu înapoi pe Mufti. Aruncă apă peste foc, trase pe el un palton negru jerpelit, agățat de ușă într-un cui.

– Prea bine atunci, spuse el, îndreptându-și umerii, să mergem.

Scena m-a surprins într-atât încât și acum am vie în minte întreaga întâmplare. Acest băiat distant și trist va fi soțul meu și va conduce Franța?

18 mai 1770

Acum sunt delfină. Eu și Ludovic am fost căsătoriți ieri de arhiepiscopul de Reims, asistați de o mulțime de oameni care se uitau la noi, în capela de la Versailles.

Eram cu sufletul alături de bietul Ludovic, care se simțea foarte stânjenit și neliniștit. L-am ținut de mână în timp ce străbăteam galeriile lungi ale palatului, flancați de șiruri de spectatori, simțindu-l cum tremură. Și-a repetat jurămintele în fața arhiepiscopului cu o voce scăzută, împleticindu-se în cuvinte. Eu le-am rostit pe ale mele clar și răspicat. *Maman* ar fi fost mândră de mine.

24 mai 1770

Sunt soție, și totuși nu sunt soție. Ludovic vine în fiecare noapte în patul meu, așa cum trebuie să facă, dar se întoarce cu spatele la mine și începe să sforăie. Mă simt singură. Mi-e teamă că nu îi sunt pe plac. Ce mă fac?

15 iunie 1770

Toți s-au năpustit asupra mea. Am fost trezită în această dimineață nu de Sophie, care îmi aduce de obicei ciocolată caldă, ci de contesa de Noailles, care mi-a spus să îmi pun un halat, căci doctorul Boisgilbert venise să mă consulte.

La auzul numelui doctorului Boisgilbert, Ludovic, care avusese un somn agitat, se ridică în capul oaselor și, fără să mai aștepte după Chambertin, care îl îmbrăca de obicei, și-a tras rapid pantalonii peste cămașa de noapte și a ieșit în grabă din cameră.

Nu am fost scutită de nici o rușine. Doctorul și-a dat seama rapid că nu eram însărcinată („Himenul e intact", a remarcat el pe un ton cât se poate de firesc, adresându-se contesei) și a spus că întreruperea ciclului meu menstrual se datora agitației.

– Alteța Voastră regală, mi-a spus el după mi-am încheiat din nou halatul și mi-am mai recuperat din demnitate, sunt informat că prințul împarte patul cu dumneavoastră în fiecare noapte. Regele mi-a cerut să vă întreb dacă și-a dus până la capăt datoria de soț.

– Suntem… prieteni, ca un frate și o soră, i-am spus.

– Așa credeam și eu. Băiatul este prea tânăr. Trebuie să se maturizeze.

Curând după plecarea doctorului Boisgilbert, am primit mesajul că ducele de Choiseul dorea să mă vadă. Am chemat-o pe Sophie, care m-a îmbrăcat și mi-a aranjat rapid părul.

– Monsieur, am început eu, când ducele a fost condus în încăperea unde mă aflam, știu că toată lumea e dezamăgită din cauză că nu am rămas încă însărcinată, însă nu este vina mea. Ludovic e încă un băiețandru. Se poartă ca un băiat, nu ca un bărbat.

– Mă tem că va rămâne întotdeauna un băiețandru – asta dacă nu e condus într-o direcție favorabilă. De dumneavoastră depinde să îl conduceți. Trebuie să existe un fiu. Mai mulți fii. Trebuie să-l atrageți. Să-l seduceți. De asta v-am adus aici.

După ce mi-a transmis acel mesaj tăios, a plecat.

Contele Mercy, care m-a vizitat mai târziu în acea după-amiază, s-a dovedit a fi mai pragmatic. Ca reprezentant al mamei mele la curtea franceză, era obișnuit să rezolve probleme. Și, spre deosebire de duce, empatiza cu mine.

A făcut o reverență, apoi a venit și s-a așezat lângă mine, ignorând regulile stricte de la Versailles în privința celor care aveau voie sau nu să se așeze în prezența membrilor familiei regale.

– Draga mea Antonia, mi-a spus el în germană, îmi dau seama cât de neplăcut și de apăsător trebuie să ți se pară să te afli într-un loc ciudat, printre străini care au atâtea așteptări de la tine. Sunt multe lucruri de îndurat pentru cineva atât de tânăr.

Mă cuprinse cu brațul să mă liniștească, iar senzația de singurătate a început ușor să se risipească.

– Am vorbit cu doctorul Boisgilbert, mi-a spus contele, și cred că înțeleg ce se petrece. Prințul Ludovic nu e în stare să preia comanda, așa cum trebuie să facă un bărbat, în bătălia dragostei. Am dreptate?

Am dat din cap aprobator.

– Așa că dumneavoastră, Madame, trebuie să învățați cum să preluați comanda în locul lui. M-a bătut ușor pe mână și s-a ridicat.

– Cunosc o doamnă care te poate ajuta în această privință. O vei întâlni mâine. Se numește Madame Solange și este încântătoare. Știu că o s-o placi. Aparține unei lumi despre care tu știi foarte puține, cred. Francezii o numesc demimonde. Nu este o doamnă respectabilă, însă în domeniul ei e fără pereche. Să fii foarte atentă, și vei învăța multe de la ea.

16 iunie 1770

Ce după-amiază am petrecut! Sunt fermecată de Madame Solange, care e una dintre femeile cele mai frumoase și mai încântătoare pe care le-am cunoscut vreodată. Știu că mama nu ar aproba prietenia mea cu ea, căci nu agreează curtezanele și a dat ordin Comisiei ei pentru Castitate să le amendeze și să le alunge din Viena. Însă îmi place foarte mult Madame Solange și sper să o revăd.

M-a invitat în apartamentele ei care, deși mici, sunt decorate cu bun-gust în alb și auriu. Un parfum floral și picant umplea camerele în care pâlpâiau zeci de lumânări aprinse, perdelele fiind trase, ca să împiedice lumina după-amiezii să pătrundă.

Am simțit cum mă relaxez, lăsându-mă în voia parfumului delicios, a luminii blânde și a vocii calde și mângâietoare cu care îmi vorbea Solange cea zâmbitoare.

– *Madame la dauphine*, îmi faceți o mare onoare. Vă rog să mă însoțiți.

M-a condus în budoarul ei, unde am remarcat patul ornamentat, din lemn de mahon sculptat. Madame Solange deschise un șifonier din lemn lustruit și scoase o cămașă de noapte foarte subțire, tivită cu dantelă fină și împodobită cu panglici roz.

– Cred că v-ar sta foarte bine cu asta, spuse ea, întinzându-mi veșmântul delicat, ușor ca fulgul. Era mult mai îndrăzneț decât

orice aveam eu în trusoul meu, iar gândul de a-l purta m-a făcut să roşesc.

– Roşeaţa din obraz vi se potriveşte, Alteţă. Cu părul dumneavoastră blond, cu ochii albaştri, pielea netedă şi albă şi trupul subţire sunteţi ca o păpuşică numai bună de iubit, o desfătare pentru simţurile oricărui bărbat.

– Dar nu şi al soţului meu, am spus.

– Sper că asta se va schimba. Trebuie să vă facem să deveniţi irezistibilă.

Atunci mi-a vorbit, destul de detaliat, despre dragoste şi cum să faci dragoste, descriindu-mi feluri în care mângâi un bărbat, în care îl tachinezi în joacă, făcându-l să te dorească. În timp ce vorbea, nu mă puteam stăpâni să nu mă gândesc la Eric, la dorinţa pe care o văzusem în ochii lui, la senzaţia buzelor lui pe ale mele. Oricât aş fi încercat, nu mă puteam forţa să mă gândesc la Ludovic, cu trupul său greoi şi îndesat şi cu trăsăturile lui triste şi comune.

Însă am ascultat şi am pus întrebări, iar la sfârşitul după-amiezii, m-am simţit mult mai în vârstă şi mai înţeleaptă în treburile lumeşti. Chiar şi simplul fapt că mă aflam în prezenţa unei femei atât de experimentate precum Madame Solange era o lecţie de viaţă, căci vorbea cu multă sinceritate despre trup şi nevoile lui, ca şi când sexul era la fel de firesc precum mâncatul sau dormitul.

M-am gândit la părintele Kunibert şi la discursul lui despre poftele trupeşti păcătoase şi mi-am amintit precauţiile mamei mele în privinţa francezilor, care erau sinceri şi cu gândire liberală, lucru care putea părea de admirat, însă era foarte periculos.

Sunt hotărâtă să folosesc ce am învăţat ca să îmi fac soţul să mă dorească. Dacă aş putea vorbi cu Carlotta, câte aş avea să-i spun! Nu îndrăznesc să îmi aştern gândurile într-o scrisoare către ea, căci toată corespondenţa noastră e citită de spioni.

Am început să încui acest jurnal, căci contele Mercy m-a avertizat să nu am încredere în cameristele mele franţuzoaice, care sunt plătite de Choiseul să afle totul despre viaţa mea privată. Bineînţeles, îmi dau seama că majoritatea nu ştiu să citească, astfel că nu pot descifra ceea ce scriu eu aici.

18 iunie 1770

Noaptea trecută, Madame Solange m-a ajutat să mă pregătesc şi să îmi aranjez dormitorul pentru vizita nocturnă a soţului meu.

Mi-am pus cămașa de noapte transparentă, mi-am desfăcut părul ca să îmi cadă pe spate în bucle lungi, în loc să o las pe Sophie să îl împletească, așa cum face de obicei, și am parfumat împreună camera cu un amestec de cuișoare și vanilie.

Am aprins lumânări mici, iar Madame mi-a dăruit cearșafuri alunecoase de satin pentru pat. Madame Solange mi-a vopsit buzele și obrajii cu roșu, ceea ce m-a făcut să par foarte matură.

Apoi a plecat, iar eu l-am așteptat pe Ludovic să apară.

A venit abia după zece, când deja eram aproape adormită. El era murdar și transpirat, căci lucrase cu niște muncitori care săpau o nouă pivniță de vinuri. Hainele pline de noroi și le-a lăsat pe covor și s-a urcat greoi în pat, trăgându-și cămașa de noapte.

– Ce e mirosul ăsta? m-a întrebat. Mă face să strănut.

A dat să se întindă în pat, când m-a zărit în cămașa de noapte subțire, în lumina blândă a lumânărilor.

Pur și simplu a sărit din pat, uimit, strigând la mine.

– Acoperă-te! Și șterge vopseaua aia de pe față! Ce ești, o târfă ordinară?

Îmi venea să fug și mă simțeam confuză și rușinată. Însă nu sunt o lașă. M-am ținut tare.

– Am vrut doar să-ți fiu pe plac, Ludovic. Ca să existe dragoste între noi.

Am găsit o batistă și mi-am șters fața, apoi am îmbrăcat un halat peste frumoasa cămașă de noapte.

Ludovic se urcă din nou în pat. M-am băgat și eu lângă el, fără să știu ce să fac sau să spun. Oare înrăutățisem lucrurile încercând să îl seduc? Până în acel moment reușisem să-i câștig încrederea. Oare acum o pierdusem?

Mi s-a părut că am stat întinși unul lângă altul timp de o oră. Nu puteam să dorm. M-am întrebat dacă Ludovic era treaz. Nu sforăia, așa că am presupus că era treaz și el.

Lumânările au început să pâlpâie în sfeșnicele lor, apoi să se stingă. În întuneric, l-am simțit pe Ludovic mișcându-se. S-a ridicat în capul oaselor, sprijinindu-se de perne.

Îi auzeam respirația.

– Ești trează?

– Da.

I-am simțit palma lată pe umărul meu. Era un gest de afecțiune pe care îl făcea uneori, unul aproape prietenesc, lăsându-și mâna să zăbovească acolo. După o pauză lungă, a început să vorbească.

– Niciodată nu s-a pus problema să fiu eu, să știi. Trebuia să fie tatăl meu. El era următorul moștenitor.

Știam ce voia să spună, căci abatele Vermond mă învățase despre arborele genealogic al Bourbonilor. Regele Ludovic al XV-lea avusese un fiu care murise de tânăr, astfel încât cel mai mare dintre fiii săi rămași ai acestuia, respectiv soțul meu, urma să devină moștenitorul tronului.

– Însă a murit. Tot ce mi-a rămas de la el este haina lui neagră veche, cea pe care o port când mă duc în pădure. Nu m-a învățat vreodată cum să îi iau locul. Vezi tu, nu se aștepta să moară.

– Da, înțeleg.

– Nu pot să fac ceea ce așteaptă toți de la mine.

– Poți… putem împreună. O să te ajut.

– Nu toți pot fi regi.

Atunci m-am ridicat și eu în capul oaselor și mi-am privit soțul cel posac.

– Ai putea renunța la tron, cred. Au mai fost cazuri.

Ludovic pufni.

– Nu m-ar lăsa niciodată. Bunicul, Choiseul, toți. Mai degrabă ar prefera să mă vadă mort.

– Am putea fugi în America, deghizându-ne. Tu ai putea deveni locotenent de artilerie, iar eu aș fi spălătoreasa ta.

El râse.

– Generalul Lafayette caută voluntari.

– Însă dacă pleci în America nu ai mai putea să-ți termini catalogul despre pădure.

– Vreau să rămân, spuse Ludovic cu hotărâre. Doar că nu vreau să fiu rege.

– Posibil să nici nu fie cazul multă vreme de-acum înainte, am spus.

– Bunicul îmbătrânește. Boisgilbert zice că nu o mai duce mult.

Am decis să risc și să întreb despre lucrul care mă neliniștea cel mai mult.

– Ludovic, nu mă placi?

El își întoarse capul pentru a-mi evita privirea.

– Ba da, răspunse, pe un ton coborât.

– Atunci de ce…

– Nu pot. Nu mă întreba de ce. Nu pot.

Durerea din vocea lui a fost de ajuns să mă reducă la tăcere. După o vreme, am spus:

– În seara asta nu am vrut să te sperii, doar să te atrag.

– Știu.

Am adormit, încovrigați ca niște cățeluși, cu mâna lui pe umărul meu. Curând, i-am auzit respirația profundă transformându-se în sforăit. Mă obișnuisem cu acel sunet.

27 august 1770

Luni întregi m-am temut să scriu despre Eric, însă acum că țin acest jurnal sub cheie, iar cheia o iau cu mine tot timpul, voi risca să scriu ce s-a întâmplat.

L-am văzut des pe Eric de când am ajuns în Franța, însă nu am rămas niciodată singuri. Sunt însoțită peste tot, fie de câinele meu de pază oficial, contesa de Noailles, fie de una dintre mătușile soțului meu, de cineva trimis de Choiseul să mă spioneze sau chiar de Mercy. Așa că atunci când sunt la grajduri sau îl iau pe Lysander ca să călăresc sub cerul liber alături de Eric și restul alaiului, fiecare cuvânt pe care ni-l spunem e auzit.

Îmi vorbește cu respect, iar eu îi apreciez cuvintele și ajutorul pe care mi-l dă cu calul așa cum se cuvine, așa cum o delfină trebuie să îi vorbească unui grăjdar. Însă când privirile ni se intersectează între noi plutește o intimitate nerostită, o comunicare secretă.

Sunt sigură că Eric știe, căci la curte e deja o bârfă obișnuită, că eu și Ludovic nu suntem parteneri de căsnicie în adevăratul sens al cuvântului. Uneori, mi se pare că zăresc un licăr de milă în ochii lui, însă nu sunt sigură. Are grijă să își ascundă emoțiile. Se face plăcut și e politicos cu mine, asta fiind tot.

Ieri, călăream alături de Yolande de Polignac, iar Eric ne însoțea. Făceam parte dintr-un grup mai mare, format de cei doi frați ai lui Ludovic și grăjdarii acestora, însă eu și Yolande ne întreceam și ne-am îndepărtat de ceilalți. Lysander s-a împiedicat, și am fost aruncată din șa. Nu m-am rănit, doar m-am zgâriat un pic. Într-o clipă, Eric a descălecat, îngenunchind lângă mine. L-am asigurat că eram bine, iar când m-a ajutat să mă ridic, mi-a șoptit:

– Alteța Voastră regală, trebuie să vă vorbesc.

– Sigur, Eric. Vino la audiența de dimineață. Îi voi spune șambelanului să te primească.

– Adică, vreau să vă vorbesc între patru ochi. La audiență o să fie plin de oameni.

Am stat o clipă pe gânduri.

– Maine voi aștepta după slujbă să mă spovedesc. Când ies din confesional, te caut.

Azi, după slujbă, m-am spovedit, iar când am ieșit din capelă pe latura unde se află confesionalul, Eric aștepta în vestibulul întunecat. Părea agitat.

A venit spre mine, a făcut o reverență și a murmurat:

– Alteța Voastră regală, mă voi căsători. Tatăl meu m-a îndemnat să mă însor cu o franțuzoaică, iar administratorul grajdurilor mi-a promis că, după ce mă însor, mă va face rândaș la grajdurile regale și ne va da o locuință, mie și soției mele.

Mi-a luat câtva timp să înțeleg ce auzeam. Frumosul meu Eric, care mă iubea și mă dorea, se căsătorea cu altcineva. O altă femeie se va bucura de toată pasiunea și toată tandrețea lui. O invidiam pe acea femeie, oricine ar fi fost ea.

Am încercat cât am putut să rămân detașată.

– Dacă asta e ceea ce îți dorești cu adevărat, Eric, atunci sunt fericită pentru tine și, desigur, pentru viitoarea ta soție.

– Nu asta îmi doresc cu adevărat, îmi spuse el cu ochii plini de mâhnire. Însă ceea ce îmi doresc nu pot avea, după cum știți mai bine ca oricine.

Mi-am întors privirea, căci nu doream ca Eric să vadă lacrimile ce îmi apăruseră în ochi. Mi-am dat seama că Madame de Noailles se apropia. Nu îmi făceam griji că putea să ne audă, căci vorbeam în germană, însă nu doream să creadă că eram prea familiară cu un servitor. Mă criticase de mai multe ori din cauza asta.

– Atunci, nici unul din noi nu are ce-și dorește, am șoptit eu și am întins mâna să îi strâng brațul lui Eric, poziționându-mă în așa fel încât contesa să nu vadă acel gest.

– Vă rog să înțelegeți, Alteța Voastră regală. Ea… noi așteptăm un copil. Aș putea să fac alte aranjamente pentru ca ea și copilul să fie îngrijiți fără ca eu să mă însor. Însă țin la ea, și când voi deveni rândaș regal, o să pot să întrețin o familie.

– *Madame la dauphine*, acest bărbat vă deranjează cumva?

– Nu, contesă. Doar îmi dădea vestea bună că în curând se va căsători.

Contesa de Noailles îl cântări pe Eric din cap până-n picioare.

– E unul dintre austriecii dumneavoastră?

– Da. Un servitor de la curtea mamei mele.

– Vă reamintesc că Alteța sa, prințesa Adelaide, vă așteaptă. Ați promis că participați la un joc de pichet în după-amiaza asta.

– Desigur. Am întins mâna spre Eric, iar acesta mi-a luat-o și a sărutat-o. Am dat să o urmez pe contesă, care o luase înainte spre ieșirea din biserică, dar apoi m-am întors.

– Apropo, nu mi-ai spus numele miresei.

Eric șovăi.

– E Amélie, Alteță. Camerista dumneavoastră.

Am fost atât de uimită încât a trebuit să mă așez pe cea mai apropiată bancă. Propria mea cameristă! O membră a personalului meu, aleasă de Choiseul și, fără îndoială, spioană pentru Choiseul.

Amélie era o fată vicleană, conștientă de farmecul ei, drăguță și cu un aer provocator. La fel ca și celelalte cameriste, chicotea și glumea când îmi schimba lenjeria de pat, ignorând încruntătura contesei de Noailles și rânjind pe la spatele ei.

Deci Eric și Amélie erau iubiți, iar Amélie rămăsese însărcinată în timp ce râdea de mine că eram încă virgină. Am auzit-o pe contesă strigându-mă, însă nu îmi puteam aduna puterile să merg cu ea.

Eric și Amélie, Eric și Amélie. Gândul la ei m-a urmărit toată după-amiaza, în timp ce am jucat cărți cu mătușa soțului meu, Adelaide, și după aceea, când am participat la o recepție organizată în apartamentele doamnei de Polastron. Eram cu mintea aiurea, și mă tem că starea mea a fost observată și comentată.

Încă mă gândesc la această întorsătură neașteptată de evenimente. Sunt delfină, căsătorită cu un prinț care trebuie să aibă fii și nu-i poate face, în vreme ce camerista mea, Amélie, e însărcinată… și, pe deasupra, cu bărbatul pe care îl doresc eu cel mai mult!

15 septembrie 1770

Circulă un cântecel plin de cruzime pe la curte.

Mică servitoare, mică servitoare
Ce-ai făcut tu oare?
Burtă mare-ai căpătat,
Pe cine-ai adus în pat?

Micuță regină, a noastră delfină
Dar tu ce-ai făcut?
Ai dansat, ai flirtat
Și de pat ai cam uitat!

Cântecul era despre mine și camerista mea, și toți îl știau. Le-am interzis servitoarelor mele să cânte acele versuri jignitoare.

Dar nu Amélie era problema, ci amanta vulgară și acaparatoare a regelui, Madame Du Barry, care îmi era inamică, fiind, de asemenea, autoarea cântecului.

Refuz să o salut pe Madame Du Barry, să vorbesc cu ea sau chiar să îi recunosc existența. Cu toate că mama și contele Mercy nu mi-au spus să mă port astfel, eu o fac, deoarece curtezane precum Madame Du Barry nu trebuie să fie lăsate să comande.

Cum ar fi fost viața la Schönbrunn dacă amanta tatălui meu, prințesa Auersperg, ar fi fost lăsată să aibă vreo influență asupra deciziilor imperiale și să comande societatea de la curte?

Desigur, prințesa Auersperg, care era o femeie blândă și dulce, nu semăna deloc cu Madame Du Barry, care avea fața spoită și rochii vulgare, cu decolteu adânc. Iar prințesa era întotdeauna discretă, rămânea mereu în umbră și niciodată nu ieșea în față.

Nu o pot evita complet pe Madame Du Barry, căci eu și Ludovic trebuie să ne aflăm destul de des în prezența regelui, iar unde se află regele, acolo e și amanta lui – de obicei, în poala acestuia sau aplecată peste brațul scaunului său. Merge țanțoș prin sălile lui de recepție, în rochii presărate cu diamante, și chiar are mănunchiuri de diamante mici la călcâiele pantofilor, după cum ne arată cu mândrie, ridicându-și fustele și rotindu-și piciorul prin aer cu lascivitate.

Regele, care e aproape senil, o umple de bijuterii, iar ea se laudă cu fiecare fleac nou în felul cel mai lipsit de gust.

Într-o noapte, doar ca să îi fac în ciudă, am purtat la o partidă de cărți, în salonul regal, diamantul pe care noi îl numim „Soarele habsburgic". E un diamant galben uriaș, adus din India, și strălucește cu sclipiri care întrec lumina torțelor.

Când Madame Du Barry a văzut bijuteria remarcabilă de la gâtul meu, s-a holbat, apoi a remarcat, suficient de tare cât să fie auzită de toată lumea:

– Trebuie să fii femeie adevărată să porți asemenea piatră.

– Sau doamnă adevărată, am spus eu, adresându-mă celor de lângă mine. Însă unele persoane nu știu cum ar trebui să se îmbrace sau să se comporte o doamnă. Se poartă ca femeile de moravuri ușoare.

– Cunoaște cineva o femeie de moravuri ușoare care își plimbă câinii în lesă cu rubine? Și doarme într-un pat făcut din aur pur? Și are un venit de mai bine de un milion de livre pe an?

Du Barry vorbea către toată lumea din cameră, privind oriunde, numai spre mine nu, însă nimeni nu se uita la ea.

– O femeie de moravuri ușoare, chiar dacă e bogată, tot o ușuratică rămâne, n-am dreptate, contesă? m-am adresat eu contesei de Noailles, care îmi făcea semne disperate să nu o mai provoc pe Madame Du Barry cu remarcile mele.

Atunci, Madame Du Barry a trecut pe lângă noi, strălucind și sclipind în podoabele ei, și s-a așezat lângă rege, care băuse destul de mult mai devreme, și acum stătea indiferent, cu un rânjet insipid pe chipul său cândva frumos. Amanta lui își trecu sfios un deget durduliu, cu unghie roz, peste obrazul lui ridat.

– Dragul meu Ludovic, îmi cumperi un diamant mare?

– Orice, orice, răspunse el, cu rânjetul lărgindu-i-se pe față. Ia-ți ce vrei.

Se ridică în picioare și urlă după trezorierul regal, care ieși din mulțime și făcu o reverență în fața regelui.

– Dă-i ce vrea, spuse regele Ludovic făcând un semn cu mâna.

– Mă voi ocupa mâine, sire.

– Mâine! țipă Madame Du Barry, cu vocea răgușită de iritare. Mâine nu e bine! Vreau acum!

– Maiestate, murmură trezorierul, tulburat profund, apoi părăsi camera pe cât de rapid îi permitea demnitatea.

– Cred că Soarele habsburgic va fi curând eclipsat, spuse cumnatul meu, Stanislaus cel isteț, fratele cel mare al delfinului.

– Poate că se întrevede un nou răsărit, am ripostat eu, moment în care din încăpere se auzi un murmur, căci sensul cuvintelor mele fusese clar.

Pentru moment, Madame Du Barry îl conducea pe rege, însă zilele regelui erau numărate, și, în scurt timp aveam să fiu regină, iar atunci mă voi bucura să o alung, pe ea și pe toți cei ca ea, de la curte.

Capitolul 3

9 octombrie 1770

În aer se simte un fior rece, și asta nu doar pentru că vara se transformă în toamnă, iar iarba are chiciură dimineața, când merg să călăresc.

Fratele soțului meu, Stanny – Stanislaus Xavier – le șoptește tuturor că el, și nu Ludovic, trebuia să fie moștenitorul tronului.

Stanny e un băiat masiv și puternic, aproape la fel de înalt ca Ludovic, și un bătăuș. Îl întărâtă pe Ludovic, tachinându-l din cauza fricii lui de străini și a pasiunii lui pentru pădure.

– Ai plecat iar să vânezi ciuperci? a strigat el spre Ludovic acum câteva zile, când acesta se pregătea să iasă în paltonul lui ponosit.

– Nu e treaba ta, a mormăit Ludovic.

– Imboldul ăsta subit de a pleca sper că nu are legătură cu sosirea viitoarei mele mirese, nu-i așa? îl ațâță Stanny. Știm cu toții cât de mult îți plac femeile.

Atunci, alte câteva persoane din încăpere începură să chicotească, iar Ludovic, care aproape ajunsese la ușă, se întoarse.

– Explică ce vrei să spui.

– Vreau să spun doar că pari… un pic timid… în preajma soției tale. Poate că preferi să eviți să o întâlnești pe Josephina mea.

Acum, râsetele din cameră, cu toate că erau înăbușite, se distingeau clar. M-am grăbit să îmi apăr soțul, apropiindu-mă de el zâmbitoare și prinzându-l cu afecțiune de braț.

– Eu și Ludovic ne simțim perfect unul cu celălalt, nu-i așa, dragul meu?

Îmi aruncă o privire plină de recunoștință și mă strânse de braț.

– Da, răspunse el, uitându-se urât la Stanny.

– Și când ne putem aștepta ca… ăăă, roadele acestei legături perfecte să devină evidente?

– Copiii sunt daruri de la Dumnezeu, am spus. Vor veni când îi va trimite El.

– Ei bine, Domnul îmi trimite azi o mireasă tocmai din Italia, și nu am de gând să fiu deloc timid când va ajunge aici.

Remarca lui stârni râsete puternice în rândul bărbaților.

– De fapt, adăugă el, venind cu pași mari spre Ludovic, care îmi eliberă brațul și mă împinse cu blândețe într-o parte când fratele său se apropie de el, o să fac un pariu cu tine, Băiatule-ciu-percă. Pariez că Josephina mea îmi va da un fiu chiar înainte ca soția ta să apuce să-și desfacă șiretul corsetului.

Ludovic îl împinse pe Stanny cu atâta putere, încât acesta aproape căzu pe spate. Când își recăpătă echilibrul, Stanny își lăsă capul în jos și se izbi în stomacul lui Ludovic, făcându-l să urle precum un taur rănit.

A fost nevoie de doi lachei înalți și puternici ca să-i despartă pe băieți, iar mai târziu în acea zi, după cină, Ludovic s-a dus în camerele lui Stanny și i-a spart unul dintre vasele chinezești rare.

Se bat des, și, uneori, fratele lor mai tânăr, Charles – Charlot – li se alătură, întotdeauna de partea lui Stanny. Stanny are doar cincisprezece ani, iar Charlot treisprezece, însă deja merg țanțoși ca niște cocoși, provocându-se reciproc și arătându-se permanent dornici de încăierare.

Stanny crede că dacă el și soția lui vor avea copii, iar eu și Ludovic nu, atunci regele îl va face pe Stanny moștenitorul său. La urma urmei, Ludovic e ciudat, în public e mut și pare slab la minte, în timp ce Stanny se comportă mult mai normal, și chiar inteligent. Dacă, dincolo de toate astea, regele se va convinge că eu și Ludovic nu vom avea niciodată un fiu care să devină rege și să ducă mai departe linia regală, atunci va crede că, poate, Stanny va fi, la urma urmei, un rege mai bun.

Gata, am scris-o și pe asta. Și trebuie să recunosc, în intimitatea acestui jurnal, că e posibil să aibă dreptate.

12 octombrie 1770

Maria Giuseppina de Savoia, sau Marie-Josephine, cum îi spun francezii, logodnica lui Stanny, e aici de trei zile și toată lumea vorbește despre cât de urâtă e.

Nu numai că e pitică și grasă, dar are și o mustață neagră și niște sprâncene groase și oribile, la fel ca acelea ale părintelui Kunibert. Pielea feței e roșie și plină de pete, iar părul ei e coafat într-un stil pe care nimeni de la curtea noastră (încep să o numesc deja „curtea noastră") nu l-a mai purtat de cel puțin un an.

– Poate că viitoarea mea soție nu e cea mai atrăgătoare femeie de la curte, însă toate rudele ei m-au asigurat că va fi cea mai fertilă, remarcă Stanny când își auzi logodnica criticată. Mama Josephinei a născut paisprezece fii și fiice, iar bunica ei, nouăsprezece.

– Și toți sunt urâți, ripostă Madame Du Barry, sau doar ea?

Stanny îi aruncă amantei bunicului său o privire la fel de disprețuitoare precum tonul vocii lui.

– Toți sunt vlăstare regale, spuse el apăsat. Nu târfe.

Regele aproape că n-o remarcase deloc pe viitoarea mireasă a lui Stanny, mulțumindu-se să spună, fără să se adreseze cuiva anume:

– Trebuie să se spele pe gât.

Pentru că îmi aduceam aminte de propriile mele zile ciudate și singuratice, când abia ajunsesem în Franța, am invitat-o pe Marie-Josephine să jucăm pichet și i-am împrumutat câteva bijuterii de-ale mele, căci ea avea puține, iar Stanny nu fusese prea generos cu darurile față de ea. Se părea că bogăția conducătorului Savoiei erau copiii, nu bijuteriile sau aurul. Umblă zvonul că zestrea Josephinei e de doar cincizeci de mii de florini de argint și că cea mai mare parte a lor nu vor fi plătiți vreodată.

Până acum ne placem reciproc, eu și Josephine, cu toate că ea e foarte tăcută și vorbește franceză cu un pronunțat accent străin. În rarele ocazii în care spune ceva, rostește doar banalități, cum ar fi: „Dă-mi prăjiturile pentru ceai, te rog" sau „Cât de frumos e cățelușul tău mops". Am primit de curând doi mopși și i-am promis un pui de la ei.

28 octombrie 1770

Soția lui Eric se face tot mai mare. De câte ori mă uit la ea și îmi aduc aminte că îi poartă copilul, simt un ghimpe în inimă.

4 noiembrie 1770

În seara asta, Ludovic a dat un bal ca să sărbătorim a cincisprezecea mea zi de naștere. În onoarea mea și-a îmbrăcat unul dintre costumele lui frumoase din material argintiu și a încercat

să danseze. S-a străduit să învețe pașii de poloneză și a luat lecții o dată pe săptămână, iar ca să îmi facă pe plac, face eforturi să-și miște bietele picioare târșâite pe ritmurile săltărețe. Îi sunt recunoscătoare pentru acest efort. Știu cât urăște să se gătească și să danseze. Știu că în seara asta a făcut tot ce îi stătea în putință ca să se ridice la înălțimea așteptărilor, însă arăta foarte ciudat și toată lumea încerca să se uite în altă parte când dansa el.

Stanny și Josephine erau acolo, iar când Stanny a imitat cu cruzime dansul nepriceput al lui Ludovic pe la spatele lui, s-au auzit râsete. Cineva, nu-mi dau seama cine, a început să cânte încet un cântecel mizerabil despre Ludovic.

Tic-tac, spune-ne
Mădularu-ți unde e?

Că-n delfină pân-acum
Iată, n-a ajuns nicicum.

Ceasul bate ora unu
Nu ai fii, nici măcar unul.

Ceasul bate ora patru
Și delfina e cu altul.

Ludovic a fost atât de supărat de toate astea, încât atunci când a fost adusă mâncarea, la miezul nopții, s-a îndopat cu carne de porc friptă, cu trufe, cu supă de broască țestoasă și cu șarlotă până i s-a făcut rău și a vomat totul pe podea.

Stanny a râs, iar ducele de Choiseul s-a ridicat și a spus foarte tare că balul s-a încheiat, făcându-le semn muzicienilor să înceteze. Toți au plecat în grabă. Balul meu era distrus.

19 noiembrie 1770

Contele Mercy a venit azi să mă vadă. Îmi dădeam seama după expresia feței lui că avea ceva important să-mi spună și mi s-a strâns inima. Se poartă întotdeauna cu blândețe, însă știe ce contează cel mai mult și nu lasă lucrurile să-i scape din mână. Deja ajunsesem să îmi fie frică de discuțiile noastre.

– Draga mea Antonia, sper că ți-ai revenit complet, spuse el după ce intră în salonul meu și se așeză, făcându-le semn cu mâna servitorilor să iasă.

– Da, conte, vă mulțumesc.

El dădu din cap cu bunăvoință, amânând subiectul pentru care venise să vorbim. Am așteptat răbdătoare.

– Antonia, m-am tot gândit la o soluție pentru problema ta – a ta și a lui Ludovic. După cum îți dai seama, e imperativ să îi dai un fiu lui Ludovic. Doi sau trei fii ar fi ideal. Și, din moment ce nu pare în stare să-i facă el, cred că am putea încerca o farsă nevinovată – în folosul familiei, pentru a păstra succesiunea.

– O farsă? Ce fel de farsă? l-am întrebat eu.

– Ca să spun direct, să îți găsim alt bărbat care să îi ia locul soțului tău.

Am clipit. Nu știam ce să spun.

– Realizezi că sunt mult mai multe lucruri în joc. Uniunea dintre interesele austriece și cele franceze trebuie să fie întărită și prelungită prin nașterea copiilor. Cele două dinastii trebuie să se unească într-una singură. Altfel, inamicii noștri vor căpăta curaj. Nu-ți ascund faptul că s-a vorbit despre anularea căsniciei și despre trimiterea ta înapoi la Viena.

Auzind aceste cuvinte, mi-a tresărit inima. Cât mi-ar plăcea să mă întorc acasă, la mama și la familia mea. Însă, desigur, asta ar însemna să mă întorc umilită, să fiu un eșec. Aș dezonora familia. Și, după cum spune Mercy, aș crea un dezastru politic.

M-am chinuit să înțeleg.

– În cazul în care ni se anulează căsnicia, va izbucni un război? am întrebat, în cele din urmă.

– Foarte posibil.

– Mama ar urî să fie nevoită să își trimită iar armatele la război.

– Întotdeauna e preferabil să găsim o alternativă. Iar o alternativă este ceea ce îți propun. Îți sugerez să găsim un tânăr nobil puternic, sănătos și discret, unul care să semene cu soțul tău la constituție și la culoarea tenului, care să fie de acord să îi ia locul în patul tău. Când ți se vor naște copiii, vor semăna cu Ludovic, chiar dacă nu sunt ai lui. Nimeni nu va ști vreodată adevărul, cu excepția mea, a ta și a lui Ludovic – și a acelui nobil.

– Dar ar fi o minciună.

– O minciună bună, da.

L-am privit pe Mercy.

– Sunt bune vreodată minciunile?

– Te asigur, în calitate de diplomat de carieră, că sunt.

Se lăsă o tăcere lungă, timp în care am cântărit cuvintele contelui, care sugera că, de dragul căsniciei mele și al intereselor Austriei, patria mea iubită, trebuie să încalc jurămintele și să nasc copiii altui bărbat. Apoi să mint pe toată lumea, mai ales pe fiii și pe fiicele mele, și pe toată familia, tot restul vieții mele.

Brusc, mi-a trecut un gând prin minte. Eric! De ce n-ar putea fi Eric înlocuitorul lui Ludovic? Nu era nobil, însă era puternic, și sănătos, și îl iubeam. O clipă mi-am permis să visez că eram în brațele lui Eric, iubindu-l, dorindu-l, lăsându-l să mă iubească așa cum un soț își iubește soția. Cât de fericită aș fi! Însă Eric era însurat. Ar fi însemnat să o înșele pe Amélie. Eram sigură că nu va fi de acord cu așa ceva. Și cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât îmi dădeam seama că nici eu n-aș fi de acord cu asemenea propunere.

Nu i-am spus asta contelui Mercy. I-am spus în schimb că trebuia să îi scriu mamei să îi cer sfatul.

– N-aș face asta, m-a sfătuit contele. Nu va înțelege. Între noi fie vorba, asta e o chestiune de subtilitate și de rafinament galic, nu de rigoare germană. Trebuie să te porți așa cum ar face o franțuzoaică. Mama ta nu ar reuși asta niciodată. Și totuși, te-a trimis aici, să devii parte a acestei curți și a obiceiurilor ei, dându-ți, într-un fel, permisiunea pentru tot ceea ce vei face în viitor.

Asta era adevărat. Însă mama mă și avertizase în privința părerilor liberale și a subtilităților franceze. Și îmi spusese să nu uit niciodată cine sunt și de unde vin.

– Mă voi gândi la sugestia dumneavoastră, conte Mercy, am spus, întinzându-i diplomatului mâna ca să mi-o sărute, semn că întrevederea noastră se sfârșise, însă momentan nu vă pot accepta sfatul. Vă mulțumesc că mi l-ați oferit.

El își apăsă buzele uscate pe încheietura mea și se înclină, îndreptându-se apoi spre ușă. Înainte să iasă, se întoarse spre mine.

– Antonia, mă gândesc doar la ce e cel mai bine pentru tine și pentru Austria.

– Nu am pus niciodată la îndoială lucrul acesta, conte.

Însă începeam să-mi pun întrebări. Când mă gândesc la conversația noastră acum, după ce au trecut mai multe ore, îmi dau seama că Mercy este gata să mă sacrifice pe mine – onoarea, moralitatea mea, propriul meu trup – de dragul Austriei. Iar această concluzie îmi dă fiori.

Cine mă va proteja de intrigile întunecate și complicate ale acestei lumi?

29 noiembrie 1770

Mopsul meu a fătat nouă cățeluși azi-noapte. Până acum au supraviețuit toți, chiar și animăluțul cel pipernicit, nu mai mare decât pumnul meu. Patru sunt complet maro, unul e maro, cu două dintre picioare albe, și trei sunt maro, cu toate cele patru picioare albe. Unul are culoarea laptelui, ca și când s-ar fi tras din complet alți părinți. Le-am aranjat culcușul într-un coș, lângă patul meu. Ludovic e foarte tolerant cu schelălăitul lor.

5 decembrie 1770

Stanny și Ludovic s-au certat și s-au bătut în timpul liturghiei de azi, iar regele, care era lângă ei, s-a enervat. Nu a obiectat pentru sacrilegiul de a te bate în biserică, ci doar din cauza zgomotului și a tulburării liniștii. Îi place să poată dormi nederanjat pe tot parcursul slujbei.

M-am dus la un bal și am purtat Soarele habsburgic, care știam că o face invidioasă pe Madame Du Barry. Rochia mea de un galben-pal a fost foarte admirată, iar când m-am zărit într-o oglindă, am văzut diamantul uriaș de la gâtul meu strălucind ca focul. L-am scos în evidență, dansând cu contele de Noailles, cu contele Mercy și cu mulți alții. Ludovic nu mai dansează în public, nici măcar la balurile din apartamentele mele.

S-au auzit voci cum că mă distram prea mult, însă le-am ignorat. Mă simțeam minunat, și mi-a părut rău când Ludovic s-a ridicat, la ora unsprezece și mi-a făcut semn că e vremea să plecăm. Toți au făcut reverențe când am trecut pe lângă ei, și mi-am amintit cum, cu doi ani în urmă, la Schönbrunn, obișnuiam să îmi înșir zecile de păpuși și apoi să trec prin fața lor, imaginându-mi că erau doamne de la curte.

Cât de departe mi se pare totul acum!

18 decembrie 1770

Ieri, Amélie a început să aibă dureri și l-am chemat pe doctorul Boisgilbert, care a consultat-o în timp ce ea stătea întinsă pe o canapea în salonașul meu și a trimis după moașă.

Am poruncit unui paj să meargă să îl aducă pe Eric, iar acesta a venit îndată și s-a așezat pe un scăunel jos lângă canapeaua pe care stătea întinsă Amélie, luându-i mâna într-a lui.

– Travaliu fals, i-a spus moașa după ce a consultat-o pe Amélie. Prea devreme pentru naștere.

A plecat, și ne-am relaxat cu toții un pic. Criza trecuse.

Am ieșit în camera de lângă, ca să o aștept pe Josephine, care venea să vadă cățelușii. Îi promisesem că îi dăruiesc unul drept cadou de Crăciun. A venit curând, mirosind puternic a brânză și având nevoie urgent de o baie.

În timp ce vorbeam, iar Josephine își alegea cățelul, îi auzeam pe Eric și pe Amélie certându-se.

– De ce n-ai venit mai devreme? striga ea. Aș fi putut să mor. Am avut dureri teribile. Dureri teribile, înțelegi?

– Dar, draga mea, am venit cât am putut de repede. Regele…

Amélie înjură.

– Mereu regele, prințul și prințesica ta preferată! Îmi doresc să-i văd pe toți…

Se întrerupse, cu vocea înăbușită. Mi-am imaginat că Eric își pusese mâna peste gura ei, ca să o protejeze. Să vorbești rău de familia regală putea fi foarte periculos, după cum și-ar fi dat și singură seama, dacă n-ar fi fost atât de furioasă și de slobodă la gură.

Au continuat să se certe, însă pe un ton coborât. Apoi, după câteva clipe, Eric a intrat în camera în care mă aflam împreună cu Josephine, cărând-o în brațe pe Amélie, care leșinase.

– E frântă. Cu permisiunea dumneavoastră, Alteță, aș vrea să o duc acasă.

– Da, sigur, ai permisiunea mea, Eric. Sper că se va simți mai bine de dimineață.

– Vă mulțumesc, Alteță.

În această dimineață, Eric s-a întors în apartamentele mele la ora la care mi se aranja părul și mi se aplica rujul. De obicei, în cameră se aflau zeci de oameni pentru această ceremonie zilnică, privind, sperând să îmi adreseze o vorbă sau să îmi dea vreo cerere scrisă. Însă la începutul acestei zile numărul de vizitatori era mic – doar câțiva unguri într-o solie de la curtea mamei mele și vreo duzină de gură-cască ce stăteau și mă priveau cum eram așezată în mijlocul încăperii, în fața oglinzii înalte și a mesei joase unde erau întinși pieptenii, periile, agrafele mele și peruca de un alb-argintiu, așezată pe suportul ei aurit.

André îmi pieptăna părul lung când a intrat Eric, foarte arătos în livreaua lui din catifea albastru-deschis, cu o eșarfă de dantelă albă la gât. Am dat din cap spre el, iar el s-a apropiat de masa de toaletă și s-a așezat pe un scăunel lângă mine. Părea obosit.

– Cum se simte Amélie? l-am întrebat în germană.

– Încă se plânge de dureri, Alteță. Nu a dormit bine.

– Voi trimite moașa din nou la ea, i-am spus lui Eric.

– Ați fost foarte bună cu Amélie ieri. Am venit să vă mulțumesc.

– Știu cât e de importantă pentru tine.

Eric se posomorî.

– De-ați ști cum stau, de fapt, lucrurile între noi… Cât de mult regret… pasul pe care l-am făcut vara trecută.

Vorbea încet, aproape șoptit, cu privirea coborâtă. Știam că voia să spună că regreta că se însurase cu Amélie, iar faptul că recunoștea mă bucura.

– Am făcut-o doar pentru că tatăl meu mă obliga să mă însor și pentru că administratorul grajdurilor insista să-mi iau soție înainte să devin grăjdar regal.

– Îmi aduc bine aminte.

La auzul acestor cuvinte și-a ridicat privirea spre mine, iar căldura și tristețea din ochii lui m-au făcut să simt imediat milă pentru el. Milă și, recunosc, dragoste.

– Cât aș vrea ca lucrurile să fi stat altfel, am continuat, vorbind foarte încet, astfel încât numai Eric și André să mă poată auzi – și, cu siguranță, André nu înțelegea germană. Pentru amândoi.

– Însă Alteța Voastră are un succes uriaș. Sunteți grațioasă, și elegantă… și atât de frumoasă.

– Și foarte singură.

– Dacă pot să vă ofer tovărășia mea, nu trebuie decât să-mi cereți.

– Mulțumesc, Eric. Poate voi face asta. E atât de bine să pot vorbi propria mea limbă și să o și aud.

– Am mai venit pentru ceva, spuse Eric. Amélie a întrebat dacă, atunci când ni se va naște copilul, ați vrea să fiți nașă la botez.

Dacă Eric nu mi-ar fi mărturisit că avea o căsnicie nefericită, acea rugăminte m-ar fi umplut de durere. Să iau parte la ceremonia care sărbătorea fericirea lui Eric și a lui Amélie ca părinți m-ar fi rănit, cu siguranță… însă faptul că între ei existau neînțelegeri și dezamăgire ușura ideea de a participa la botezul copilului. De fapt, aproape că abia așteptam. I-am spus lui Eric asta,

iar el mi-a sărutat mâna – ceva mai lung decât în mod normal, mi-am spus –, după care a plecat.

28 decembrie 1770

Am hotărât să nu mai port balene de corset. Înțeapă și îmi taie respirația. Madame de Noailles insistă să le port. Îi spun nu, clar și răspicat, iar cameristele mele mă ascultă. Pe mine mă plac, dar nu și pe Madame de Noailles. Când mă îmbracă, lasă întăriturile deoparte.

4 ianuarie 1771

Mica mea revoltă împotriva balenelor de corset a provocat mare agitație la curte.

Cuprinsă de furie, Madame de Noailles s-a dus la contele Mercy și s-a plâns că nu sunt ascultătoare și că, prin comportamentul meu, îl sfidez pe rege, care o numise pe ea să mă sfătuiască. Auzind despre conflictul dintre mine și Madame de Noailles, Choiseul mi-a trimis un bilet scurt, în care îmi ordona să îmi pun imediat balenele de corset. Abatele Vermond, care, împreună cu Ludovic, era printre puținii care găseau întreaga situație drept hazlie, a venit să mă întrebe zâmbind despre „războiul corsetului" și să îmi reamintească faptul că mama îmi spusese să urmez stilul francez în orice. Dacă doamnele franceze purtau balene de corset, atunci așa trebuie să fac și eu.

Vreme de o săptămână, toți ochii au fost ațintiți asupra taliei mele, care, întâmplător, e foarte îngustă, indiferent dacă e legată sau nu în balene.

– Le poartă sau nu? era șoapta care se auzea de la un capăt la altul al coridoarelor.

Rămân distantă față de toate criticile. Am luat o hotărâre și nu am de gând să mă răzgândesc, indiferent cât de tare pufnește dezaprobator Madame de Noailles privindu-mă cu asprime.

Liniile frontului au fost trasate. Mă hotărâsem să ripostez.

6 ianuarie 1771

Am decis să mă descotorosesc nu doar de balenele de la corset, ci și de Madame de Noailles.

Am un plan. Voi avea nevoie de șiretenie și de noroc, însă cred că va funcționa.

9 ianuarie 1771

E atât de mare agitație în apartamentele mele, încât a trebuit să vin cu Ludovic în aripa veche a palatului, unde el și câțiva muncitori așează cărămidă peste cărămidă ca să construiască un perete.

Am găsit o cameră micuță și liniștită lângă șantier, unde să stau, iar acum că lacheul a aprins un foc în cămin, cămăruța e chiar primitoare. Sophie e cu mine. Stă în fața șemineului și adună fire de lână roșie în gheme.

Am nevoie de liniște, căci Madame de Noailles face dezastru în apartamentele mele, dând ordine și făcând gălăgie, strigând la servitori, plină de furie. Lucrurile ei sunt împachetate în cufere. A fost alungată de la curte.

Am pus la cale plecarea ei în felul următor: Știam de câteva luni că regele și Madame Du Barry ies zilnic în grădină când vremea e frumoasă. În dimineața asta, am mers și eu să mă plimb pe acolo, însoțită de cumnata mea, Josephine, și de câteva dintre doamnele mele. Când ne-am apropiat de Fântâna lui Neptun, am văzut că Madame Du Barry și regele se aflau de partea cealaltă a fântânii. El era plimbat într-un scaun cu rotile, căci nu se ține prea bine pe picioare, și adormise, cu capul căzut pe piept.

În timp ce stăteam pe marginea fântânii să admir apa care cădea, am spus către Josephine, suficient de tare cât să audă Madame Du Barry, că, în noaptea următoare, dădeam un bal și doream să îi invit pe rege și pe „buna lui prietenă".

Asigurându-mă că mă auzea, am spus că de multe ori am vrut și în trecut să o invit pe „buna prietenă", însă Madame de Noailles nu-mi permitea acest lucru.

– Dacă n-ar mai fi aici să mă împiedice, mi-aș putea alege singură însoțitoarele, am spus eu. Sunt anumite persoane de la Curte pe care mi-ar plăcea să le cunosc mai bine. Poate că în trecut le-am judecat greșit.

Îmi puteam imagina ce gândea subiectul acestor afirmații și cât de surprinsă și încântată trebuie să fi fost să audă că doream să o cunosc mai bine. Madame Du Barry tânjea după acceptare și după recunoaștere din partea elitei de la curte. Indiferent cât de multe bijuterii și obiecte de preț îi dădea regele, acest singur lucru

îi era refuzat: să fie inclusă în cercurile înaltei societăți. Acum îi ofeream intrarea în acel grup de elită, sau cel puțin așa doream să o las să creadă.

Am oftat tare.

– Dacă m-ar scăpa cineva de Madame de Noailles!

Am trecut pe lângă fântână și ne-am continuat plimbarea pe o alee ce ducea departe de Madame Du Barry și de regele care moțăia.

Mă întrebam cât îi va lua amantei regelui să acționeze. Nu a trebuit să aștept mult. La amiază, Madame de Noailles a primit un mesaj de la administratorul casei regale în care o informa că era destituită din funcția de consilieră a mea.

Am auzit un urlet de disperare, urmat de un fluviu de strigăte și de blesteme furioase. M-am prefăcut că nu știam nimic din ce se petrecuse, însă îmi dădeam seama după privirea mânioasă și cunoscătoare din ochii lui Madame de Noailles, când m-a înfruntat, că intuise implicarea mea în destituirea ei.

– Asta a fost tot, madame, i-am spus cu răceală când a venit spre mine și m-a acuzat de plecarea ei. Vă mulțumesc pentru servicii.

Am trecut pe lângă ea și am ieșit din cameră, apoi am mers să îl caut pe Ludovic, care tocmai pleca să se alăture zidarilor.

E plăcut și odihnitor aici, lângă foc. Nu vreau să plec. Ludovic lucrează de multe ori până seara târziu, căci e puternic și neobosit. E posibil să fiu aici și la miezul nopții, moțăind peste acest jurnal și zâmbind la gândul că Madame de Noailles a ieșit definitiv din viața mea.

1 februarie 1771

Stanny și Josephina s-au căsătorit în urmă cu două zile și toată curtea a participat la nuntă în capela regală. Au fost un cuplu urât.

1 martie 1771

Când Ludovic a venit să mă viziteze în această după-amiază, am văzut imediat că buza îi sângera și un ochi îi era umflat și începea să se învinețească. Se clătina în timp ce traversa salonul și s-a așezat greoi pe un scaun tapisat cu brocart. Mirosea a băutură.

– Tot Stanny a fost, nu? am spus, făcându-i semn lui Sophie și spunându-i să aducă o cârpă și niște alifie pentru rănile lui Ludovic.

– A pariat cu mine pe zece florini de argint că nu pot să beau o sticlă întreagă de vin de Porto în cinci minute. Și aproape că am

reușit, dar apoi am vomat. Nu m-am putut abține. După aceea l-am lovit.

Ludovic a rămas nemișcat și ascultător în timp ce Sophie îi ștergea sângele de pe față și îi aplica alifie pe buze și pe ochiul umflat, iar eu stăteam în picioare și mă uitam la el, bucuroasă că Madame de Noailles nu mai era acolo să insiste că trebuia să stau jos, dacă delfinul stătea jos. Cât de ușurată sunt că am scăpat de ea!

– Trebuie să înveți să îl ignori când te provoacă să faci astfel de lucruri și când te insultă. Știi că urmărește doar să te supere. Îl distrează. E un om rău.

Ludovic își plecă fruntea.

– Știu.

Am murmurat către Sophie:

– Trimite după Chambertin.

– Știi ce mi-a spus? șopti Ludovic, privindu-mă cu teamă în ochi. Că soția lui e însărcinată.

– Atât de repede?

Ludovic dădu din cap.

– Se va anunța la următoarea adunare a consiliului regal.

M-am gândit din nou la sugestia contelui Mercy, de a primi pe alt bărbat în patul meu, lucru care ar salva succesiunea la tron și i-ar da lui Ludovic o oarecare pace. Eric. Eric. Oh, dacă s-ar putea!

Chambertin sosi, blând și îngrijorat ca întotdeauna și, după o plecăciune, îl conduse pe Ludovic în apartamentele lui. Cred că, în afară de mine, Chambertin este cel care ține cel mai mult la bietul Ludovic. Este valet, administrator, lacheu, toate la un loc. Face tot ceea ce trebuie făcut și are mereu ațintit un ochi atent și indulgent asupra stăpânului său.

28 martie 1771

L-am văzut pe Eric și am vorbit cu el – și încă mă iubește! Nu pot scrie mai mult acum. Tot ce pot să fac e să cânt, și să mă cuprind cu brațele, și să fac piruete, și să ies să îl călăresc pe Bravane, calul cel nou pe care mi l-a dăruit regele, până când obosesc.

Vreau să strig lumii întregi: „Eric mă iubește!“ Însă nu pot decât să aștern aceste cuvinte aici. Eric mă iubește. Eric mă iubește. Eric mă iubește.

5 aprilie 1771

A trecut deja o săptămână de la lunga mea discuție cu Eric în micul chioșc dintre carpeni, în grădinile palatului.

S-a întâmplat chiar după botez, când am mers la capela regală să îmi ocup locul, în calitate de naşă a fetiței lui Eric şi al lui Amélie. A fost botezată cu numele de Ludovice-Antoinette-Thérèse, denumită după Ludovic, după mine şi după mama mea.

Am ținut-o în brațe la cristelniță, în timp ce preotul turna apă peste capul ei mic, udând dantela bonetei de botez pe care i-o dădusem lui Amélie pentru ea, însă nu a plâns. Era caldă şi mirosea a lapte. E o fetiță voinică şi dădea din picioare, ridicându-şi mânuțele în aer cu voioşie.

Am observat că, la ceremonie, Amélie îl evita pe Eric, nu îl privea şi rămânea la distanță. Când totul s-a terminat, iar preotul i-a dat ultima binecuvântare copilei Ludovice-Antoinette, i-am dat-o înapoi lui Amélie care mi-a mulțumit scurt cu o reverență, apoi a ieşit imediat din capelă împreună cu alte două femei. Cred că erau surorile ei. Nu l-a aşteptat pe Eric.

Capela s-a golit rapid. La botez fuseseră doar câțiva oameni, iar eu le adusesem doar pe două dintre doamnele mele. Eric vorbea cu preotul şi îi dădea o pungă cu monede. Le-am spus doamnelor mele că doream să mă plimb prin grădină înainte de masa de prânz şi că preferam să fiu singură. Au plecat.

Eric m-a prins din urmă chiar când îmi făceam drum de-a lungul unei alei, printre tufele de trandafiri care tocmai începeau să înmugurească.

– Alteță, pot să vă însoțesc?

– Desigur, Eric. Ştii cât îmi place compania ta.

Vorbeam formal, în caz că ne auzea cineva.

Ne-am îndreptat spre acea parte a grădinii denumită Înălțimile Satory, o pădure naturală unde carpeni uriaşi umbreau aleile. Ştiam că acolo veneau puțini oameni, astfel încât aveam senzația că eram doar noi doi, mai ales când am intrat într-un chioşc mic, zugrăvit în alb, şi ne-am aşezat unul lângă altul.

Fără să scoatem o vorbă, ne-am sărutat, îndelung şi însetat, iar când sărutul s-a sfârşit, Eric mi-a luat mâna şi mi-a ținut-o între ale lui. Eram prea fericită ca să vorbesc, copleşită de simpla senzație că eram cu el şi că îi simțeam din nou buzele pe ale mele.

Nu știu cât am stat așa, fără să vorbim. El mi-a sărutat mâna și mi-a apăsat-o pe fruntea lui plecată.

– Cât mi-aș fi dorit să fim încă la Viena, a spus el într-un târziu, cu vocea răgușită de emoție.

– De multe ori și eu îmi doresc asta. Vreau să fiu fericită cu Ludovic, însă nu reușesc. Tu ești cel la care mă gândesc, zi și noapte.

– Amélie e invidioasă pe tine. A visat că o părăseam pentru tine. Într-un fel, visul ei e adevărat. Nu aș abandona-o, pe ea sau pe copilul nostru, însă în inima mea, sunt plecat de mult.

– Te iubește?

– Vrea foarte mult să pună stăpânire pe mine. Să se asigure că nimeni altcineva nu mă are.

– Asta nu e dragoste, ci lăcomie.

– Amélie e lacomă. Și dușmănoasă.

– Ludovic e lacom doar când mănâncă, am spus eu, râzând. Și nu l-am văzut vreodată să fie dușmănos. Chiar vrea să fie un om bun, însă nu pare să știe cum să-și arate bunătatea. Sperie oamenii cu ciudățenia lui.

– Te sperie și pe tine?

– Nu, suntem prieteni. Însă nu îmi poate oferi dragostea de care am nevoie. Pentru asta, visez la tine.

– Draga mea Antonia.

O vreme n-am mai vorbit, iar el m-a sărutat din nou. Am simțit cum mă deschid spre el, așa cum o floare se deschide plină de încredere către soare. Sunt a lui, pur și simplu.

– Am nevoie să știu că dragostea ta e aici, ca să mă gândesc la ea și să mă sprijin pe ea, i-am spus.

– O să fiu toată viața prietenul tău iubitor.

A rostit aceste cuvinte cu o mare solemnitate, ca pe un jurământ de credință. Încă îi aud sunetul vocii, spunându-le chiar acum, în timp ce scriu aceste rânduri.

Din depărtare s-a auzit zgomotul unor voci care se apropiau pe cărarea pădurii.

– Dacă suntem văzuți împreună, se vor stârni cu siguranță bârfe, a spus Eric, sărutându-mi încă o dată mâna și ridicându-se.

– O să mai vin aici negreșit, i-am spus. În acest pavilion.

O ultimă privire, un zâmbet și dispăru, iar eu am scos din buzunarul rochiei cartea pe care o adusesem cu mine, pentru ca oricine ar fi trecut pe acolo să mă vadă citind și să nu mă deranjeze.

Bineînțeles că nu citeam, de fapt. Nu puteam să citesc, sau să gândesc, sau să fac altceva decât să stau și să las amintirea vorbelor noastre să mă cuprindă din nou și din nou.

După o jumătate de oră de amețeală delicioasă, am plecat înapoi la palat să iau masa cu Ludovic și cu mătușile sale. Însă eram mult prea agitată ca să mănânc ceva, iar mătușa Adelaide m-a certat că doar ciuguleam din farfurie.

1 iunie 1771

Cu câteva zile în urmă, Ludovic a adus o lăptăreasă la curte. E o fată dulce, cu chip proaspăt, grăsuță și cu obraji roșii, cu mâinile aspre și crăpate de la mulsul vacilor. A roșit și a privit în jos, spre podeaua de marmură, aproape fără să-și ridice ochii să ne privească pe vreunul, neliniștită la gândul că se afla într-un palat. Curând, membrii anturajului meu au început să se adune și să caște gura la ea. Cei mai mulți dintre ei nu văzuseră niciodată o lăptăreasă atât de aproape.

– Și-a adus vaca, mi-a spus Ludovic. E afară în curte. Vreau să ieși cu ea și să o lași să te învețe cum să mulgi vaca și să bați unt.

Am râs.

– Dar știu deja foarte bine cum să mulg vaca! Mama ne-a învățat pe toți când eram copii și le-am văzut pe lăptăresele de la Schönbrunn de multe ori făcând asta. Cât despre bătutul untului, am ajutat, dar durează ore întregi, să știi. De ce să îmi petrec vremea cu astfel de sarcini, când sunt o mulțime de servitori care să se ocupe de ele?

– Pentru că îți va prinde bine, a răspuns Ludovic pe un ton pe care îl folosea rar, un soi de voce de tată, însă unul dur, nu unul de treabă. Petreci mult prea mult timp cu activități frivole, care nu-ți îmbunătățesc cu numic cunoștințele. Văd croitoresele roind aproape zilnic în jurul tău. Îți pierzi vremea comandând rochii noi, probându-le, modificându-le permanent și pălăvrăgind despre ele cu prietenele tale prostuțe. Jumătate din viață ți-o petreci mergând la baluri.

– Îmi place să dansez și să mă simt bine. Nu e de așteptat din partea delfinei să dea tonul la dans?

– E o chestiune de echilibru între plăceri și muncă serioasă. Merg la vânătoare de plăcere, însă mai și zidesc, sap pivnițe,

studiez specii noi de plante și învăț să fac ceasuri. Tu, pe de altă parte, Madame, inventezi noi stiluri și născocești nume noi pentru culorile la modă. Te aud vorbind despre ele – tăciuni încinși, burta nerodului, pară necoaptă, ploaie murdară! Ce prostie! Lăptăreasa asta poartă șorțuri în asemenea culori?

Arătă spre fată, ai cărei obraji căpătară culoarea sângelui de porumbel, conștientă că toți se holbau la ea.

– Nu! Poartă aceeași rochie simplă și neagră în fiecare zi, și un șorț și o bonetă albe și curate. Am dreptate, draga mea?

– Da, sire.

Vocea îi tremura.

Am mers la dulapul unde îmi țineam acele și ața și am adus veșmântul la care lucram.

– Am multe abilități practice, i-am spus lui Ludovic, întinzând vesta colorată din satin pe care o făceam pentru rege, brodată cu irișii aurii și argintii și cu o monogramă regală elaborată. Vezi, aproape am terminat acest dar pentru bunicul tău.

– Te-ai jucat cu broderia aia doi ani! Și tot n-ai terminat-o!

– Dar bunicul tău e încântat de ea. „Adu-mi vesta, păpușico", îmi spune când mă vede. „Unde mi-e vesta?" Și știi cât de generos e cu mine – mi-a dat bijuteriile care îi aparținuseră primei lui regine și mi-a plătit toate rochiile. Nu mă întreabă niciodată dacă știu să mulg vaca!

Am văzut că umerii bietei lăptărese tremurau și m-am apropiat de ea.

– Îmi plac vacile, am spus eu ca să o liniștesc. Foarte mult. Mi-o arăți, te rog, pe cea pe care ai adus-o?

Cu o mulțime de curteni în urma noastră, am lăsat-o să mă conducă în curte, unde o vacă maronie bine periată, cu panglici albastre împletite în coadă, era legată de un stâlp.

– E foarte frumoasă. O ai de mult?

– De trei ani, Madame. Am crescut-o de când era vițică. A câștigat premii la expoziția agricolă de la Giverny.

Chipul fetei strălucea de mândrie.

– Serios? Îmi imaginez că are un lapte foarte bun.

Am continuat să vorbesc cu lăptăreasa, în timp ce vaca dădea din coadă, iar toți acei gură-cască ce începeau să se plictisească se îndepărtau. Era evident că și Ludovic plecase, căci atunci când m-am uitat după el era de negăsit.

14 noiembrie 1771

Stanny aproape că m-a doborât în după-amiaza asta, în timp ce alerga pe coridor către salonul regelui.

– A sosit, a sosit! l-am auzit eu urlând. S-a născut fiul meu!

Eu și Loulou am mers în urma strigătelor agitate ale lui Stanny și l-am auzit spunându-i majordomului regelui despre copil.

– Trebuie să-l văd pe rege! Trebuie să îi dau eu însumi vestea!

Fața lui Stanny era vineție și i se tăiase răsuflarea.

Majordomul rămase impasibil în pragul salonului, blocându-i trecerea lui Stanny.

– Regele ia un purgativ, spuse el, îndepărtându-și un fir de praf de pe livreaua aurită. A dat ordin să nu fie deranjat.

– Dar știe că soția mea e în durerile facerii. Va dori să afle cât mai repede vești despre naștere!

– Încă nu mi-a comunicat această dorință, spuse majordomul, care trânti ușa salonului în fața grăsună a lui Stanny.

După mai multe ore, am fost chemată în apartamentele regelui. Îi place să îl vizitez. Spune că îl înveselesc și îl fac să se simtă tânăr.

Când am ajuns, Stanny încă stătea pe bancă, pe coridor, alături de mai mulți paji tineri care așteptau să îndeplinească vreun ordin pe care l-ar putea da regele. Era clar că Stanny încă nu îi transmisese vestea cea bună.

Majordomul deschise ușa și mă lăsă să intru, însă îl ținu pe Stanny la ușă, fapt care îl înfurie.

Când l-am întrebat pe rege dacă știa despre copilul lui Stanny și al Josephinei, acesta dădu din brațul lui subțire și bătrân, într-un gest de nepăsare.

– Ce să nască altceva decât o creatură bolnăvicioasă, spuse el. Și, probabil, la fel de urâtă ca părinții lui.

18 august 1772

Regele îmbătrânește mai rapid ca niciodată. Pare mic și sfrijit în haina lui de catifea, cu jiletcă de mătase. Vesta pe care i-am croit-o atârnă acum pe el, dar încă o mai poartă.

Într-o noapte, după ce eu și Ludovic ne-am întors de la o seară de jocuri de cărți din apartamentele regelui, Ludovic a izbucnit brusc în lacrimi.

– Oh, nu vreau! Nu vreau! Simt că se apropie cu pași repezi.

Deja mă obișnuisem cu asemenea crize și știam că, dacă aștept răbdătoare, se va calma și vom putea vorbi. Când s-a oprit din plâns, a început să facă pași frenetici prin cameră.

– Vezi cât de fragil a devenit? Nici nu-și mai aduce aminte cum se joacă pichet și adoarme din zece în zece minute. Zilele trecute l-am auzit pe Choiseul zicând că n-o mai duce șase luni.

– Iar eu, i-am spus lui Ludovic, l-am auzit pe doctorul Boisgilbert spunând că mai poate trăi mulți ani. Tatăl lui n-a trăit șaptezeci și cinci?

– De unde să știu eu?

– Caută, trebuie să scrie într-una dintre cărțile alea ale tale.

– Ce contează? Tot ce știu e că nu vreau ca următorul rege să fiu eu!

– Ludovic Îndărătnicul, așa vrei să rămâi în istorie?

– E mai bine decât Ludovic Nefericitul.

Știam că nu trebuia să continui să mă cert cu soțul meu în privința acestei spaime permanente a lui. Cred că, atunci când va veni vremea, o să-și facă datoria. Iar eu îl voi ajuta. Între timp, urmează un mare bal peste o săptămână și o să am o rochie nouă, de culoarea Sabiei Ruginii. O să profit de ocazie pentru a uita de necazurile noastre și a dansa până la răsărit.

Capitolul 4

23 aprilie 1774

Acum sunt destul de sigură că în câteva zile sau săptămâni o să fiu regina Franței. Regele s-a prăbușit brusc cu două zile în urmă și a trebuit să fie dus la pat. Eu și Ludovic am fost informați și ne-am dus îndată la apartamentele regale, unde se adunaseră chirurgii și farmaciștii. Erau opt la număr și toți arătau foarte serioși și gânditori.

Nu ni s-a permis să intrăm în dormitorul regelui, doar Madame Du Barry e acolo. Doctorul Boisgilbert spune că nu îl putem vedea pe rege pentru că e prea bolnav, are febră și nu recunoaște pe nimeni.

Eu și Ludovic așteptăm aici de ore întregi. Ludovic îmi strânge mâna și spune: „O să moară? O să moară?“ Încerc să îl liniștesc și ne rugăm împreună să se facă voia Domnului.

2 mai 1774

Încă stăm de veghe aici, în apartamentele regelui. Se simte mai rău. Știm asta, pentru că doctorul Boisgilbert evită să răspundă la întrebările noastre și pentru că vedem privirile îngrijorate de pe chipul chirurgilor și farmaciștilor când intră și ies în timpul zilei. Acum sunt zece.

Ca să treacă timpul mai repede, am hotărât să încep să scriu din nou în acest jurnal. M-am oprit anul trecut, căci unul dintre spionii contelui Mercy l-a găsit, a spart lacătul cu care era închis și l-a citit.

Toate secretele mele i-au fost dezvăluite contelui, care mi-a ținut o predică despre cum trebuia să mă maturizez și să fac ceea ce era de așteptat, nicidecum să încerc să îl mai văd pe Eric.

Știu unde îmi voi ține jurnalul, acum că am început să scriu din nou în el. Într-o ascunzătoare mai bună.

3 mai 1774

Croitoresele mele îmi cos rochii negre de doliu. Regele a trimis după arhiepiscopul Parisului, să se spovedească. Toată lumea e uimită. Nu s-a mai spovedit de patruzeci de ani.

4 mai 1774, după-amiază

Regele Ludovic moare. S-a spovedit. Servitorii pun rămășag între ei în ce zi și la ce oră o să moară. Unii dintre ei, cei care l-au slujit vreme îndelungată, plâng.

I-am cerut de mai multe ori doctorului Boisgilbert să îmi permită să îl văd. Până acum a refuzat.

4 mai, miezul nopții

Am tras o spaimă teribilă.

În noaptea asta, doctorul Boisgilbert, care e obosit după atâtea zile de veghe la căpătâiul regelui, a intrat în anticameră și mi-a făcut semn. Ludovic dormea pe o canapea și sforăia tare.

– Nu mai are mult, a spus doctorul. Puteți să-l vedeți. Nu îl atingeți.

A plecat, iar eu m-am dus la ușă și am deschis-o încet.

Dintr-odată, un miros teribil m-a asaltat și mi-am adus aminte imediat unde mai simțisem acel miros: când murea biata mea soră Josepha. În lumina lumânărilor, vedeam fața regelui, neagră de la vărsat și acoperită de umflături. Ochii îi erau închiși și îl auzeam cum se chinuia să respire.

Madame Du Barry era lângă pat. La început am crezut că îi ținea mâna regelui, însă apoi mi-am dat seama că încerca să îi scoată inelele.

– Pleacă! am strigat eu. Pleacă, hoață! Cotoroanță ce ești!

Am strigat după gărzi și le-am dat ordin să o scoată de acolo pe Madame Du Barry, ale cărei țipete ascuțite și aspre de protest erau cu adevărat alarmante.

– De ce să nu am eu inelele lui? strigă ea către mine, înjurând. El nu mai are nevoie de ele! Le-am câștigat!

– Tot ce ai câștigat, am spus eu cu furie, în timp ce soldații o scoteau din cameră pe amanta regală, e o celulă în închisoare. Acum, dispari din ochii mei.

După ce a plecat, m-am apropiat cât am îndrăznit de mult de patul regelui.

– Dumnezeu să te binecuvânteze, bătrâne, am șoptit eu, să te scutească de durere.

Cu un vaiet, regele și-a deschis ochii cu cearcăne roșii. M-a văzut și m-a recunoscut.

– Păpușica mea, murmură el, apoi adormi din nou.

Tremuram când am părăsit încăperea. Mă întreb dacă voi mai putea dormi, căci îmi amintesc chipul său hidos, duhoarea teribilă și imaginea unei Madame Du Barry lacome și hoațe, furând inele de pe degetele albe și subțiri ale regelui.

10 mai 1774

De azi sunt regină, iar Ludovic e rege. Bătrânul rege nu mai e, Dumnezeu să-l odihnească.

11 mai 1774

Suntem în drum spre Choisy. Acum toată lumea mi se adresează cu „Madame regina", nu cu „Madame delfina"; chiar și Sophie. A trebuit să plecăm de la Versailles, întrucât este interzis ca noul rege să stea în palatul în care a murit vechiul rege, cu atât mai mult cu cât știm că a avut vărsat, nu febră cataralâ, după cum încercase doctorul Boisgilbert să ne facă să credem. Toți se tem de vărsat, așa că palatul s-a golit rapid.

Îndată ce vestea despre moartea regelui s-a răspândit în șoaptă pe coridoare, o mulțime de oameni s-au repezit spre apartamentele lui Ludovic. Camerele sunt ticsite cu servitori și oficiali care doresc numiri noi. Când nu îl pot vedea pe Ludovic, aceștia încearcă să obțină audiență la mine. Nu pot să văd pe toată lumea și să le răspund tuturor, așa că fug.

Ludovic mi-a promis că o să am un loc unde să mă pot retrage și care să fie doar al meu. Când vom reveni la Versailles, spune că îmi va da Le Petit Trianon, o căsuță adorabilă în grădinile palatului, care îmi va aparține în totalitate.

25 mai 1774

Peste tot e haos. Nu mai există ordine. Nimic nu merge cum trebuie. Nervii sunt întinși, suntem înconjurați de conflicte.

Încep să îmi dau seama ce se întâmplă, cu toate că încă nu sunt sigură. Cred că înainte de moartea bătrânului rege, ducele de Choiseul și Madame Du Barry erau cei care guvernau cu adevărat. Deși erau dușmani, împreună îl conduceau pe rege și, implicit, pe toți miniștrii și servitorii acestuia, care făceau ceea ce li se cerea, mai mult sau mai puțin.

Acum că Choiseul a fost demis din funcție și alungat, iar Madame Du Barry, la insistența mea și a lui Ludovic, trăiește în exil pe una dintre proprietățile ei, căpătate pe nedrept, nu mai e nimeni care să conducă la curte și să facă lucrurile să meargă cum trebuie.

Uneori mă simt ca și când un vârtej trece prin palat, trimițând oamenii și lucrurile în toate direcțiile. Tot ce pot să fac e să mă țin strâns de vreun obiect greu, cum ar fi un stâlp de marmură sau vreo statuie de fier, așteptând ca vântul puternic să treacă.

1 iunie 1774

În îmbulzeala care s-a creat la ceremonia de ieri dimineață, cineva a tăiat toți ciucurii auriți de la perdele.

9 iunie 1774

Ludovic a devenit obsedat să economisească bani. Ministrul de Finanțe, Monsieur Turgot, i-a băgat în cap că în trezorerie nu mai sunt mulți bani. Așa că Ludovic se plimbă prin palat murmurând: „Economie, economie“ și dând ordine oamenilor să reducă din cheltuieli.

A dat buzna în apartamentele mele când eram cu croitoreasa Rose Bertin și probam noua mea rochie din mătase de culoarea Coapsei Purecelui. Loulou se afla și ea acolo, căci o numisem prima doamnă de companie. Ludovic a venit la Loulou și s-a holbat atât de intens la fața ei, încât ea a făcut un pas în spate.

– Maiestate, spuse ea, făcând o reverență.

– Te cunosc, anunță el. Te-am văzut la un bal. Erai prea gătită. Cheltuiești prea mulți bani pe rochii. Se întoarse spre mine. De asta am venit, mi se adresă apoi pe un ton oficial. Mi s-a adus la

cunoștință, madame, că toată lenjeria dumneavoastră e înlocuită din trei în trei ani. E adevărat?

– Așa e obiceiul, cred, și așa a fost de pe vremea străbunicii dumneavoastră.

Nu știam să fie adevărat, însă am spus-o oricum. Dacă Madame de Noailles ar fi fost aici, având grijă de apartamentele mele, ar fi știut.

– Spuneți-mi, chiar aveți nevoie de lenjerie de corp nouă atât de des? Spălătoresele vă spală lenjeria atât de rău că se tocește din trei în trei ani? Nu! Răspunsul este nu. De acum înainte va fi schimbată doar o dată la șapte ani!

– Dar, Maiestate, spuse Loulou, ați vrea ca soția dumneavoastră să poarte zdrențe pe sub rochiile ei frumoase?

Știam că îl tachina pe Ludovic și abia mă stăpâneam să nu râd. Rose Bertin, îngenuncheată pe podea, cu capul aplecat peste tivul rochiei mele, zâmbea.

– Mai bine să umble ea în zdrențe decât să dea statul faliment, s-a auzit sentința regelui. Și dacă tot discutăm de economii în materie de îmbrăcăminte, am încă o cerere. Chestiile alea ca niște coșuri, pe care voi, femeile, le purtați pe sub rochii.

– Crinolina, am spus eu.

– Au devenit prea mari. De acum o să fie limitate la… la… doi metri.

– Doi metri! Dar moda de acum cere ca fustele să fie late de cel puțin patru metri. Doar Maiestatea Voastră nu dorește să impună moda.

Regele o fixă pe Loulou cu privirea lui mioapă.

– Și de ce nu? Strămoșii mei au dat legi legate de cheltuieli în secolele trecute și au stabilit ce materiale să se poarte, ce blănuri și așa mai departe. Ei bine, astea sunt legile mele privitoare la cheltuieli. Fără coșuri mai mari de doi metri!

A ieșit, lăsându-ne să ne prăpădim de râs. E atât de absurd ca Ludovic să-și imagineze că poate să intervină în hainele pe care le purtăm. Se culcă la unsprezece în fiecare noapte, când distracția noastră abia începe. Mă duc în apartamentele lui Loulou sau o vizităm împreună pe Yolande de Polignac, care dă baluri chiar și de sărbători, sau facem plimbări, la lumina torței, prin grădini. Loulou ne duce intenționat pe toate la Înălțimile Satory, unde din când în când îl mai întâlnesc pe Eric, iar când ajungem acolo, mă înghiontește și râde. Doar ea cunoaște secretul meu despre Eric

și mă îngrijorez să nu cumva să îl ghicească și alții. Până acum nu s-a întâmplat asta.

22 iunie 1774

Noaptea trecută târziu, Chambertin a venit în camerele mele însoțit de un servitor, un băiat tânăr care se ținea de-o parte și era vizibil suferind. Fața și brațele sale erau însângerate, iar livreaua lui din catifea albastră și pantalonii erau pătate și sfâșiate. În ciuda rănilor, băiatul a făcut o plecăciune adâncă și nu și-a ridicat privirea din pământ.

Cu toate că trecuse de miezul nopții, eram încă îmbrăcată. Fusesem la un bal, iar apoi în apartamentul Yolandei, să beau o ceașcă de ciocolată caldă. Mă simțeam obosită și un pic amețită după plăcerile pe care mi le oferisem în acea seară. Mi-a luat un moment să îmi dau seama că valetul soțului meu venise cu o treabă urgentă și avea nevoie de ajutorul meu.

– Ce s-a întâmplat, Chambertin? S-a petrecut vreun accident? Știu că nu poate fi vorba despre Ludovic, care s-a băgat în pat de ore bune.

– Nu, Maiestate. Vă rog să îmi iertați venirea la o asemenea oră, însă nu știam spre cine să mă îndrept.

– Te rog să intri. O să îl chem îndată pe doctorul Boisgilbert să îl vadă pe băiat.

– Nu, nu, nu îl chemați pe doctor. Asta trebuie să rămână o chestiune privată.

Simțind neliniștea lui Chambertin, i-am chemat pe el și pe servitor în dormitorul meu, unde o Sophie luată prin surprindere, care moțăia pe o canapea, își puse halatul și mă privi, așteptând să spun ceva. Cățeii veniră lătrând fericiți spre mine, însă i-am trimis din nou în colțul lor. Chambertin mă conduse la un alcov.

– Maiestate, acest băiat este unul dintre pajii prințului Stanislaus, însă nu se poate întoarce în serviciul lui. Dacă o face, va fi ucis. Sunt sigur de asta.

L-am privit pe băiat, care stătea cu capul plecat și cu fața schimonosită de durere. Era foarte tânăr, avea vreo treisprezece sau paisprezece ani.

– Poate rămâne aici.

M-am dus la băiat și l-am întrebat cum îl cheamă, asigurându-l că vom avea grijă de el. Când am făcut un semn cu capul, Sophie și-a adus cutia cu alifii, unguente și bandaje. I-am spus să îl ducă

pe băiat în atelierul de dulgherie al lui Ludovic, de la mansardă, unde erau câteva camere nelocuite, pline cu vechituri și cu piese de mobilă veche.

– Vă mulțumesc, Maiestate.

– Spune-mi ce s-a întâmplat.

– După cum știți, prințului îi plac foarte mult băieții tineri și chipeși. Unii îi răspund la dorințe, dar alții nu. Atunci el se înfurie și îi bate. L-a mai bătut pe băiatul acesta și înainte, însă nu atât de rău. Dacă nu aș fi trecut din întâmplare pe acolo și n-aș fi auzit strigătele de ajutor ale băiatului, mă tem că…

– Da, înțeleg.

Stanny. Stanny cel furios și frustrat. Stanny cel care, așa cum umbla zvonul, prefera băieții în locul femeilor. Acum că speranțele sale de a-i lua locul lui Ludovic se spulberaseră, își descărca furia pe pajii săi.

– N-am vrut să afle doctorul Boisgilbert. Ar fi anunțat incidentul întregii curți.

– Nu, sigur că nu. Am stat o clipă pe gânduri. Întrebarea e unde ar fi cu adevărat în siguranță? Dacă prințul află că l-am luat în anturajul meu ca paj, va fi furios.

– Prințul Stanislaus are multă răutate în suflet, spuse Chambertin, și nu iartă.

– Atunci, băiatul trebuie să plece la Viena. O să-l trimit cu contele Mercy, când va pleca, în septembrie, la Schönbrunn. Între timp se poate ascunde în atelierele de lucru ale lui Ludovic. Stanny nu merge niciodată acolo.

Sophie spune că tânărul Monsieur de la Tour se odihnește și se simte mai bine astăzi. Are o coastă ruptă și multe vânătăi, toate umflate, însă i-a bandajat ea pieptul și i-a dat un preparat cu opiu ca leac pentru durere. E cât se poate de ușurat că a scăpat de Stanny, și a fost nespus de bucuros când a aflat că va pleca la Viena. I-a spus lui Sophie că vrea să vadă lumea și să devină soldat.

Cineva ar trebui să îl pedepsească pe Stanny și să îl pună la locul lui.

1 august 1774

Ludovic mi-a spus azi-noapte că doi nobili i-au adus o actriță tânără și frumoasă de la Comédie-Française, sperând că o va face amanta lui. El a râs de ei și a alungat-o pe fată.

L-am trimis pe tânărul Monsieur de la Tour la Viena cu contele Mercy. Băiatul a fost ascuns de Stanny, şi nimeni nu va şti unde s-a dus şi de ce.

16 ianuarie 1775

În sfârşit, am intrat din nou în posesia acestui jurnal!

L-am ţinut încuiat într-un cufăr de lemn, şi toamna trecută cufărul a fost mutat la Fontainebleau fără ştirea mea; abia ieri mi-a fost adus înapoi. Curtea se mută atât de des încât nu pot fi niciodată sigură ce urmează să fie luat şi ce va fi lăsat. Trebuie să găsesc o ascunzătoare mai bună pentru jurnal.

24 ianuarie 1775

A nins din belşug în ultima săptămână, iar în această dimineaţă, când a ieşit soarele, împreună cu Yolande şi Loulou am ieşit să facem exerciţii în grădinile palatului.

Am alunecat pe pantele dealurilor, am făcut oameni de zăpadă şi am rupt ţurţurii de pe acoperişurile chioşcurilor din grădină. În timp ce mergeam prin grădina de trandafiri, am dat peste două obiecte tari şi, când ne-am uitat mai de aproape, ne-am dat seama că erau trupuri. Am îndepărtat zăpada şi am văzut că două femei bătrâne îngheţaseră acolo, cuibărite una în alta să-şi ţină de cald, cu o singură fâşie de pătură între ele.

La început, nici una dintre noi nu a spus nimic. Eram prea afectate de priveliştea şocantă.

– Şi când te gândeşti, am spus eu într-un final, după ce mi-am mai revenit puţin, că azi-noapte, în timp ce aceste biete femei erau aici şi degerau, noi dansam la balul lui Madame Solange.

M-am dus la abatele Vermond şi am aranjat să le ţină o slujbă celor două femei, însă, întrucât nu aveam nici cea mai vagă idee cine erau, au fost trimise la cimitirul săracilor din Saint-Sulpice pentru înmormântare.

3 martie 1775

Avem o iarnă grea, iar eu, Loulou şi Yolande strângem bani de la prieteni şi de la oficialii din palat ca să cumpărăm pâine pentru săraci. *Maman* obişnuia să facă asta la Schönbrunn. Abatele Vermond

e responsabil să comande pâine de la bucătăriile palatului și să supravegheze distribuirea ei la porțile clădirii dis-de-dimineață.

Ludovic râde de mine, însă mereu lasă zece sau douăzeci de florini de argint în cutia mea de aur pentru chetă, când crede că nu mă uit.

19 martie 1775

Sunt tulburări în Paris din cauza vremii rele și a foametei, și mai multe brutării au fost luate cu asalt. Asta nu s-ar întâmpla niciodată la Viena, pentru că soldații ar împiedica astfel de manifestații.

5 aprilie 1775

Contele Mercy a venit să îl viziteze pe Ludovic și mi-a cerut să fiu prezentă la discuția lor, fapt care l-a enervat pe rege.

Contele s-a întors de curând de la Viena, unde, spune el, acum Iosif conduce mai mult decât mama. Iosif își impune ideile în fața tuturor, și îmi dau seama că Mercy le consideră rele, chiar dacă nu spune deschis acest lucru.

– Cel puțin pe teritoriile austriece nu e foamete în vara asta, slavă Domnului, ne-a spus Mercy. Finanțele nu sunt gestionate bine, dar sunt gestionate. Spre deosebire de cele ale Franței.

La aceste cuvinte, Ludovic, care pășea agitat prin cameră și se uita la ceas, se opri și îi aruncă o căutătură urâtă lui Mercy.

– Monsieur Turgot a făcut progrese mari în aducerea unor venituri, fapt care, din păcate, a fost neglijat pe vremea domniei bunicului meu.

– Monsieur Turgot a distrus economia.

Ludovic, care de obicei stă cocoșat, se îndreptă cu totul.

– Am eliminat multe lucruri care erau în plus. Eu însumi am concediat doi ajutori de grădinari și am redus personalul de vânătoare la șapte oameni.

– Dar le-ai găsit tuturor posturi la cotețe și la bucătării, i-am amintit lui Ludovic, care mi-a aruncat o privire furioasă și a murmurat:

– Era lipsă de personal acolo.

– Problemele cu trezoreria Alteței Voastre se întind mult dincolo de curtea regală. Cu toate că și costurile palatului sunt, fără

îndoială, exagerate. Mi s-a spus că anumite baluri costă până la o sută de mii de florini de argint.

La acest subiect, am tăcut. Habar nu aveam cât costă balurile noastre, însă eram sigură că foarte mult.

– Intenția mea în discuția cu amândoi este să vă transmit un mesaj din partea Alteței sale imperiale.

Se referea la Iosif.

– Sire, se gândește la dumneavoastră ca la un frate drag, ceea ce îi și sunteți, prin căsătorie, iar la dumneavoastră, Madame, ca la sora lui preferată. Vă dorește amândurora o domnie prosperă și plină de succes. Și vă oferă o listă de sugestii pe care insistă să le urmați.

Mercy scoase din mapa sa de piele o foaie de hârtie. Avea sigiliul imperial.

– Vă rog să vă gândiți la aceste principii de domnie monarhică și să le aplicați în deciziile dumneavoastră.

Ludovic luă cu stângăcie documentul ce i se oferea.

– Și un ultim sfat: Nu lăsați aceste tulburări din capitală să vă scape din mână. Mi s-a spus că două mori de grâu au fost atacate, și toate cerealele, furate.

Ludovic ridică din umeri.

– Sunt revolte pentru mâncare în fiecare primăvară, când rezervele de peste iarnă se termină. E inevitabil.

– Primăvara asta e altceva, Alteță. Două lucruri îi stârnesc pe oameni: foametea și furia. Foametea poate fi controlată prin scăderea prețului la pâine, ceea ce o implor pe Maiestatea Voastră să facă, cât mai curând posibil. Însă furia, acea furie care s-a răspândit prin capitală și în satele de la țară iarna aceasta, nu poate fi înăbușită prea ușor. Oamenii dau vina pe miniștrii Maiestății Voastre pentru lipsa hranei. Și chiar dacă nu înțeleg toate reglementările domnului Turgot, au dreptate. Când foamea și furia se unesc, nu poate ieși decât dezastru.

După ce contele Mercy a plecat, m-am gândit la spusele lui. Încă rămăsesem cu mintea la acea discuție când am ieșit să călăresc pe Bravane, însă era greu să nu te relaxezi când soarele era atât de cald, și aerul, atât de plăcut, iar parfumul merilor înmuguriți era atât de plin de promisiunea primăverii.

19 aprilie 1775

Ludovic a dat ordin tuturor brutarilor să scadă prețul la pâine.

2 mai 1775

În dimineața asta am fost trezită de un sunet ce semăna cu mugetul unei cirezi de vaci. Sophie, care doarme la picioarele patului meu când Ludovic nu e aici, era deja trează și își îmbrăca halatul.

– Ce e zgomotul ăsta? am întrebat-o.

S-a dus la fereastră și a tras draperia, apoi mi-a făcut semn să vin lângă ea. Vedeam în curtea de dedesubt zeci de servitori strigând și alergând în și din palat, în timp ce o escadrilă de soldați de gardă se adunase și primea ordine de la un ofițer călare.

Apoi, pe lângă sunetul ca un muget, am auzit o bubuitură îngrozitoare, urmată de țipete din alte zone ale apartamentelor mele și de o agitație și mai mare în curte. Am auzit pe cineva strigând: „E poarta! Au dărâmat poarta!"

Am îmbrăcat în grabă o rochie de dimineață și am ieșit în salon, unde servitoarele și cameristele mele erau ghemuite una într-alta. Unele plângeau, toate fiind foarte speriate. Le-am spus să nu își facă griji, că orice s-ar întâmpla, vom fi în siguranță, pentru că aveam protecția regelui, soțul meu, și a acelei Garde du Corps, paznicii regali.

Sophie m-a ajutat să îmi adun câinii și cu toții ne-am dus în camerele lui Ludovic, unde erau gărzi la fiecare ușă și mai multe gărzi, afară pe coridoare. L-am văzut pe domnul Turgot, roșu la față și cu o expresie foarte sumbră, ieșind împreună cu colonelul gărzii palatului și cu mai mulți miniștri din camerele lui Ludovic, după ce încercaseră să îi atragă atenția asupra pericolului în care se aflau.

Ludovic era încă în cămașa lui de noapte lungă și albă, cu papucii lui verzi, vechi, în picioare, cercetând o muschetă pe care i-o dăduse un gardian și chinuindu-se să îi regleze mecanismul de tragere.

Nu știu cât am așteptat acolo, în apartamentele sale, în timp ce soldații intrau și ieșeau, iar slujitorii se grăbeau să le aducă mesaje lui Ludovic și ofițerilor palatului. Părea că toată lumea vorbea în același timp, și făcea mult zgomot și agitație. Noi le stăteam în drum. Ne-am dus într-un alcov și am urmărit tot de acolo ce se întâmpla.

Curând, am auzit focuri de muschetă afară, și țipete, și urlete. În mijlocul acelui haos, o servitoare de la bucătăriile palatului

a apărut cu un coș mare de prăjituri și tarte, din care am mâncat cu lăcomie.

Imediat după aceea am auzit bubuitul unui tun. Trăgeau de pe acoperișul palatului. Cu fiecare detunătură puternică, podeaua se zguduia sub noi, și mă întrebam dacă vechea clădire va putea face față. Ne-am spus rugăciunile cu toatele, iar unele dintre servitoarele mele, cele mai tinere și mai timide, au început să plângă din nou. Bubuiturile s-au oprit după aproape un sfert de oră și se părea că nu mai erau atât de mulți oameni, iar haosul din camerele lui Ludovic se mai potolise. Acesta s-a retras să se îmbrace, iar când s-a întors, purtând uniformă de comandant de cavalerie, arăta într-adevăr a rege, așa cum nu îl mai văzusem vreodată.

Pe la trei după-amiază, zgomotele, și țipetele, și focurile de muschetă încetaseră. Încă auzeam caii tropăind în curte și în afara ei, iar servitorii agitați intrau și ieșeau, aducând mesaje pentru Ludovic și plecând cu treburi.

Însă tiparele obișnuite ale vieții de la palat au început să revină. Mi-am luat toate servitoarele, și doamnele, și câinii și ne-am întors în apartamentele mele, unde unii se prăbușiseră și doreau să doarmă, iar alții își reluaseră treburile. Părul meu a fost coafat de un André tremurând, care petrecuse ultimele câteva ore sub patul meu, iar apoi mi-a făcut toaleta, ca de obicei.

Încercam să-i liniștesc pe toți, însă, desigur, doream să aflu ce se întâmplase. Intraserăm în vreun război? Oare zgomotul și spaima aveau să revină? Ar trebui să ne mutăm în alt palat, unde să fim în siguranță?

Într-un final, după cină, am aflat ce se petrecuse. Sătenii din vecinătate, de la Saint-Paul-d'Avray și Saumoy, veniseră la porțile palatului dis-de-dimineață, așa cum făceau întotdeauna, ca să-și primească porția de pâine și resturile de mâncare de la Bouche du Roi, bucătăria privată a regelui. Abatele Vermond fusese acolo să le dea pâinea pe care o adunasem eu.

Însă în loc să ia pâinea și să plece, sătenii au rămas și au cerut mai multă. Mulțimea de la poartă s-a făcut tot mai mare. Au strigat la abatele Vermond și au insistat să le aducă mai multă pâine. Acesta mi-a spus că cererea lor l-a înfuriat și a strigat la ei: „Dar cine sunt eu, Iisus Hristos, să pot să înmulțesc pâinile?" Iar oamenii l-au huiduit și l-au numit creatura regelui, care dorea să-i înfometeze pe toți, ca să le poată lua pământurile.

L-au scuipat și i-au sfâșiat hainele, iar când acesta a alergat spre palat să caute protecție, sătenii, adunați deja cu sutele, au luat cu asalt porțile de fier și au încercat să le dărâme.

Abatele Vermond e un om blând, foarte inteligent și educat, complet diferit de părintele Kunibert cel morocănos și irascibil. Aproape că nu l-am văzut vreodată pe abatele Vermond furios. Însă în seara asta era furios când a venit să îmi vorbească și să se roage cu mine pentru sufletul celor care muriseră azi. A spus că sătenii erau nerecunoscători față de tot ce am făcut pentru ei și față de protecția de care se bucurau pentru faptul că locuiau atât de aproape de palatul Versailles.

– Oare nu știu că soldații regelui îi protejează de bandiți și îi împiedică pe jefuitori să le distrugă recoltele? Oare regele nu le ia fiii în armată și le oferă fiicelor lor de lucru în lăptăriile sale și chiar în palat? Ca să nu mai spun că grădinarul-șef îi lasă să adune toamna ghindă, ca să-și hrănească porcii, și să ajute la adunarea castanelor, a merelor și a cireșelor.

– Contele Mercy spune mereu că singurul lucru pe care îl știu sătenii e că cei care strâng birul pentru rege le iau tot ce au, iar brutarii regelui le cer prea mult pentru pâine.

– Oamenii ignoranți îi disprețuiesc pe superiorii lor. Îi ascultă, sunt speriați de ei, dar în sufletul lor îi disprețuiesc.

Ne-am spus rugăciunile pentru cei morți. Muriseră mulți, căci tunurile trăseseră în mulțimea de oameni care năvăliseră în curtea exterioară, și apoi cavaleria intrase călare în mijlocul lor, soldații tăind în stânga și în dreapta cu săbiile lor ascuțite. Toată după-amiaza, căruțele intrau și ieșeau încărcate de cadavre. În curte a fost răspândit nisip proaspăt, ca să acopere sângele. Mâine, mi-a spus abatele Vermond, poarta va fi reparată și în curând nu va mai exista nici un semn care să arate ce s-a întâmplat azi.

Nu vor mai exista semne, însă eu îmi voi aminti.

28 iunie 1775

E atât de cald! Mi-e dor să intru într-un lac cu apă rece, îmbrăcată doar în cămășuță, însă nu pot să fac asta aici. Într-o după-amiază, eu, Loulou și Yolande am plecat la Micul Trianon și am alergat prin fântâni.

11 iulie 1775

André a creat un stil de coafură nou pentru încoronare. L-a încercat pe doamnele mele, iar în după-amiaza asta l-a încercat pentru prima dată pe mine. Mi-a pieptănat și mi-a umflat bietul păr vreme de jumătate de oră, îngroșându-l cu pastă, apoi l-a înfășurat în jurul a două suporturi groase de păr de cal și a adăugat tot mai multe lungimi de păr fals, până când întregul turn elaborat a ajuns de aproape șaizeci de centimetri. Coroane de aur cu diamante în miniatură au fost împletite în șuvițe, ca să strălucească.

Efectul e minunat, însă abia pot să îmi întorc capul, iar agrafele care țin întregul turn adunat mă înțeapă. Scalpul mă mănâncă de la toată pomada. Și cel mai rău e că trebuie să dorm cu acest coc de încoronare până la ceremonie, care va avea loc abia peste câteva săptămâni.

29 iulie 1775

În sfârșit, pot să scriu despre încoronarea minunată a lui Ludovic, care m-a epuizat atât de mult, încât de atunci n-am făcut altceva decât să dorm.

El se temea foarte mult de încoronare, și zile întregi înainte de ceremonie a mâncat în exces, îmbolnăvindu-se. A băut constant ceai de mușețel, ca să își calmeze nervii, însă tot nu putea dormi. Mă ținea trează cu zgomotul pașilor pe care îi făcea prin cameră.

Am crezut că o să dispară în locul său preferat, în cabana lui din pădurea Compiègne, ca să evite să fie încoronat, însă a fost curajos și a îndurat ceremonia. Am fost foarte mândră de el.

S-a așezat pe tronul aurit din marea catedrală de la Reims, iar arhiepiscopul i-a pus coroana pe cap și toți cei din biserică au strigat: „Viață veșnică regelui!“ și au bătut din palme la nesfârșit. Au bătut din palme și pentru mine și au întins mâna să îmi atingă rochia, când am trecut pe lângă ei. Atât de multe mâini murdare strângându-mi veșmintele! Atât de multe chipuri rânjind, atâtea guri știrbe strigând și bucurându-se.

Pe drumul înapoi spre Versailles, Ludovic a sforăit în trăsură, încă purtând hermina și catifeaua. Oameni săraci erau îngenuncheați pe marginea drumului și strigau: „Dați-ne pâine, Maiestate!“, însă nu aveam ce pâine să le dăm și am mers mai departe.

Capitolul 5

13 aprilie 1777

Iosif e aici! Nu l-am văzut de atâta timp, și aș vrea să fiu lângă el în fiecare clipă. Nu pot să cred cât de mult s-a schimbat. Arată bătrân și e aproape chel, ca în tablourile cu bunicul, din biroul lui *maman*. Hainele lui sunt demodate, dar spune că nu-i pasă. Părintele Kunibert îl însoțește, așa că încerc să stau departe de el, ca să nu îmi țină predici.

17 aprilie 1777

L-am mințit pe părintele Kunibert. I-am spus că nu mai scriu în jurnal și că l-am pierdut cu ani în urmă. Spune că arăt ca târfa Babilonului cu părul meu ridicat astfel și în rochiile mele de mătase.

– Oh, nu, părinte, l-a corectat Iosif cu un zâmbet, mai degrabă cu regina Babilonului.

– Și tu babilonești o grămadă, frățioare, am spus eu, făcându-l pe Iosif să râdă atât de tare, că toate cearcănele de sub ochii săi se adânciră. Te rog să îmi spui ce fac *maman* și ceilalți.

El se conformă și îmi descrise numeroasele schimbări petrecute la curtea noastră de la Schönbrunn după plecarea mea. Erau multe de spus, iar lui Iosif îi place să vorbească. Într-un sfârșit, a ajuns la subiectul cel mai drag mie.

– Cum e *maman*? l-am întrebat. Spune-mi adevărul.

El mă bătu ușor pe mână.

– Draga noastră *maman* îmbătrânește. Pur și simplu. O lasă puterile. Are durerile obișnuite ale vârstei, însă mai e ceva care o distruge și împotriva căruia nu poate lupta – îi e teamă.

– Se teme de chinurile iadului, explică părintele Kunibert. E o păcătoasă.

Iosif îl ignoră și continuă:

– Pe măsură ce slăbește, o sperie gândul că va pierde puterea. Îmi încredințează mie tot mai multe dintre responsabilitățile ei, însă îmi poartă ranchiună pentru că le accept. Se teme că voi schimba imperiul, și are dreptate. Îl voi schimba. În ciuda ideilor ei învechite, e o femeie foarte înțeleaptă și cu vederi largi. Se gândește la viitor și este înspăimântată de faptul că nu poate să mai facă nimic pentru a preveni schimbările care vor urma.

Nu știu ce vrea să spună Iosif, însă simplul fapt că îl aud vorbind despre așa ceva e suficient ca să mă sperie.

– Viitorul, ha! făcu părintele Kunibert disprețuitor. E chiar aici, în Apocalipsă. Lumea asta n-are nici un viitor. O să se sfârșească, și asta curând. Avem toate semnele: ciumă, molimă, războaie, zvonuri de războaie…

– O să fie război? l-am întrerupt, întrebându-l pe Iosif. Așa spune mereu contele Mercy.

Iosif mă privi.

– Mama noastră m-a trimis aici ca să ajut la menținerea păcii. De aceea stau de vorbă cu tine, așa cum ar fi făcut ea, dacă ar fi putut călători atât de departe și dacă s-ar fi putut desprinde de treburile din Viena, ceea ce nu a fost cu putință. Dacă-mi permiți să fiu direct, Antonia, și nu prea știu cum să vorbesc altfel, comportamentul tău frivol și faptul că încă nu ai un fiu fac mult mai mult rău Austriei decât îți imaginezi. Iar rezultatul poate fi foarte bine un război.

– M-au poreclit târfă austriacă.

– Și chiar mai rău.

– Ce poate fi mai rău? am întrebat.

– Târfa Babilonului, răspunse părintele Kunibert și ieși din cameră dând din cap.

Eu și Iosif am luat cina împreună în privat, doctorul Boisgilbert fiind singurul nostru oaspete. Am discutat despre Ludovic.

– Are o ușoară diformitate a prepuțului, nimic mai mult, îi spuse doctorul lui Iosif. Antonia știe despre asta. I-am explicat problema. Două sau trei incizii rapide ar îndrepta totul. Însă nu poate înfrunta durerea. Leșină doar când se uită la cuțitele mele.

– Atunci de ce nu îl lăsați să leșine și să faceți apoi operația?

– Nu prea îmi stă în puteri să procedez astfel, cu atât mai puțin din proprie inițiativă.

– Nu, sigur că nu, răspunse Iosif, pus deodată pe gânduri, dar dacă eu vă dau voie… dacă insist?

– Atunci presupun că nu aș avea de ales decât să mă supun.

– Și dacă, continuă Iosif cu furculița în aer, se rănește și leșină, iar în timp ce îi puneți la loc un os sau îi bandajați o rană vă aduceți cuțitele și rezolvați și cealaltă problemă minoră?

– Cred că se poate face, în circumstanțe adecvate.

– Doctore, sunteți și vânător?

– Desigur.

– Atunci să îl însoțim pe rege când merge după o căprioară, sau un mistreț, sau un alt animal obositor pe care trebuie să îl măcelărim sezonul ăsta. Poate va avea un accident.

– Nu un accident grav, am spus eu, alarmată de ceea ce putea pune la cale Iosif.

– Dacă e la fel de stângaci pe cal precum e pe ringul de dans, cu greu o să poată evita să nu cadă.

Era adevărat, Ludovic cădea de multe ori când călărea. Odată s-a lovit la cap și timp de jumătate de oră a fost leșinat.

– Când merge iar la vânătoare?

– Acum că vremea e frumoasă, merge aproape zilnic, am spus eu. Îmi aduce trofee. Am un dulap plin cu urechi, coarne și cozi mirositoare pe care soțul meu mi le-a oferit de-a lungul anilor, dovezi ale talentului său de vânător.

– Atunci mai ai un trofeu de câștigat, zâmbi Iosif. O bucățică de prepuț regal. Vânat pentru vânat, nu, doctore?

27 aprilie 1777

Au reușit.

Iosif și doctorul Boisgilbert au mers la vânătoare împreună cu regele, și l-au îmbătat atât de rău pe Ludovic încât acesta a încercat să sară peste un gard și a căzut. A avut dureri mari de la vânătăile de pe picioare și spate, iar doctorul i-a dat un somnifer puternic. Abia dacă a reacționat când l-au ridicat și l-au urcat în căruța unui fermier ca să-l aducă iar la palat. Pe drum au oprit ca să pună o copertină peste căruță, căci începuse să plouă. Sub copertină, doctorul s-a grăbit să facă operația.

Ludovic are și azi dureri și se odihnește.

2 mai 1777

În sfârşit.

10 mai 1777

Totul s-a schimbat. Acum sunt femeie şi, curând, sper că voi fi şi mamă. Ludovic e la fel de încântat de sex ca un copil de o jucărie nouă. Mă ruşinez să scriu lucrurile infantile pe care îi place să le facă. Din fericire, le am pe Loulou şi pe Yolande cu care să vorbesc, şi pe Madame Solange de asemenea, chiar dacă Iosif m-a prevenit că nu trebuie să fiu văzută vreodată vorbind cu ea, căci imaginea mea ar avea de suferit. Le spun totul şi ele râd şi mă asigură că soţul meu se poartă ca un mire proaspăt şi fără experienţă, ceea ce şi este.

Sunt sigură că Ludovic o să mă lase însărcinată, căci are chef atât de des, încât e foarte probabil să producă un rezultat bun. Sophie nu spune prea multe, însă observ că zâmbeşte mai mult în ultimul timp şi se uită la burta mea când mă îmbrac. Iosif zâmbeşte şi el în ultima vreme, şi m-a făcut să-i promit că primul meu fiu va fi botezat Ludovic-Iosif.

3 august 1777

În după-amiaza asta l-am aşteptat pe Eric în Templul Dragostei de lângă Micul Trianon. A întârziat, lucru care nu-i stătea în fire, iar în timp ce îl aşteptam, îmi făceam vânt cu evantaiul, slăbindu-mi betelia rochiei de dantelă albă. Pernele de pe banca de lemn pe care stăteam erau moi şi mă simţeam ameţită, aşa cum eram aşezată acolo, în mijlocul grădinii, în aerul înmiresmat de parfumul de trandafiri şi de salcâmi galbeni. M-am rezemat pe perne şi am închis ochii.

Probabil adormisem, căci sunetul vocii lui Eric m-a trezit.

– Cât de încântător arăţi aşa cum stai acolo, spuse el blând.

– Vino, e loc pentru doi.

– Tânjeam după momentul ăsta, ştii cât de mult tânjeam.

– Dragul meu Eric.

M-am ridicat în capul oaselor, iar el s-a aşezat pe bancă lângă mine. Zâmbea, însă am observat semne de îngrijorare pe fruntea lui frumoasă şi o urmă de nelinişte în ochii lui negri minunaţi, când se aplecă să mă sărute.

Mi-era greu să mă stăpânesc și l-am sărutat și eu cu pasiune. După o vreme îmi dădu drumul, așa cum făcea de fiecare dată, voința lui fiind mai puternică decât a mea.

– Cred că Amélie bănuiește că ne întâlnim în secret. O vreme, nu trebuie să te mai văd. De dragul tău o să mă prefac că sunt îndrăgostit de altcineva, pentru ca Amélie să-și îndrepte gelozia spre o altă femeie, nu spre tine.

Îmi sărută mâna, apoi obrazul, care era ud de lacrimi.

– Înțeleg, am bâiguit. Sigur, ai dreptate. Nu trebuie să existe nici o îndoială și nici o bârfă în privința fidelității mele. Deja circulă destule zvonuri.

Era adevărat. Oamenii spuneau că eram amanta contelui d'Adhemar, a prințului de Ligne și a bogatului conte maghiar Esterházy, și chiar a fratelui celui mai tânăr al lui Ludovic, Charlot, a cărui companie îmi plăcea și despre care se știa că era iubitul multor femei de la curte.

Eu și Eric ne-am despărțit tandru și mă aștept să nu-l mai văd între patru ochi o vreme. Desigur, îl văd des când sunt și alții prin preajmă, din moment ce îndatoririle sale îl aduc frecvent în apartamentele mele sau ale soțului meu. De asemenea, are grijă și de grajdurile mele de la Micul Trianon. E înnebunitor să mă aflu atât de des în apropierea lui, să simt fiorul pe care îl stârnește întotdeauna în mine prezența lui, și totuși să fiu nevoită să păstrez distanța formală și corectă.

E înnebunitor, e nefiresc. E crud. Dacă Eric ar fi fost soțul meu, în locul lui Ludovic, cât de fericită aș fi! Între timp, mă îngrijorez și aștept.

27 august 1777

Amélie e însărcinată din nou. Mi-a adus o medalie a Sfintei Lucia, pe care spune să mi-o pun sub pernă ca să-mi aducă un copil.

A făcut o plecăciune scurtă când mi-a oferit-o și și-a ridicat privirea spre mine, plină de șiretenie, însoțită de un zâmbet abia schițat pe chip.

– Sfânta Lucia vă va aduce un copil, spuse ea pe un ton ascuțit, dacă îi sunteți credincioasă doar soțului dumneavoastră și lăsați în pace bărbații altor femei.

– Stăpâna noastră e o soție credincioasă, spuse Sophie cu asprime.

– Sper să fie așa, ripostă Amélie. Nici măcar tu nu o poți supraveghea tot timpul.

– Uiți unde ți-e locul, Amélie. Vezi-ți de treabă.

– O să-mi văd de treabă, Alteță, dacă și dumneavoastră vă vedeți.

– Ar trebui să o dați afară pe fata asta impertinentă, m-a sfătuit Sophie după ce Amélie a plecat.

Însă, desigur, nu o puteam da afară pe Amélie. Nu puteam risca să împrăștie bârfe dușmănoase sau să îl oblige pe Eric să plece de la curte.

– Își face treaba bine, remarcă Loulou, știind motivele pentru care doream ca Amélie să rămână în anturajul meu. O să insist să vorbească respectuos.

20 octombrie 1777

Toate femeile de la curte, inclusiv eu, purtăm o coafură nouă. Se numește „coc american". Panglici roșii, albe și albastre și mici steaguri americane sunt împletite în părul și în podoabele noastre de păr. Am dat startul acestei mode când faimosul american Benjamin Franklin a fost adus la ceremonia de dimineață a soțului meu de către Iosif, iar Ludovic și domnul Franklin au vorbit neîncetat despre invențiile acestuia din urmă.

Le dăm americanilor arme și hrană ca să îi ajutăm în lupta împotriva britanicilor, însă totul va fi făcut în secret.

14 decembrie 1777

Iarna e mohorâtă, iar eu sunt deja cu moralul la pământ. Acum știu sigur că nu voi putea avea vreodată copii. *Maman* mi-a trimis o centură binecuvântată de Sfânta Radegunde, să o port în pat. E o relicvă prețioasă de la abația Melk, brodată cu rugăciuni secrete și simboluri oculte, și se spune că niciodată nu a dat greș.

Loulou și Yolande mă privesc cu milă. Știu cât de mult îmi doresc și am nevoie de un copil. Mercy m-a informat că, mai nou, se vorbește despre găsirea unei metode prin care să fiu dată la o parte și să îl căsătorească pe Ludovic cu altcineva. Nimeni nu dorește ca Stanny să devină rege, iar dacă Ludovic ar muri, Stanny ar urma la tron. Dacă Stanny ar muri, atunci i-ar lua locul Charlot, iar după Charlot ar veni fiii lui. Charlot și soția lui cea prostuță, Thérèse, au deja trei copii.

Când îmi vor fi ascultate rugăciunile?

3 ianuarie 1778

O mie de lumânări scânteiau pe scara lungă cu prilejul balului organizat de Yolande noaptea trecută, iar când am început să urc treptele, muzicienii cântau un acord vienez minunat.

Îmi aduc aminte că îmi spuneam că interpretează acea melodie doar pentru mine, deoarece ştiau cât de mult îmi plăcea, şi că am ridicat privirea înspre capătul scărilor, după care… oh… memoria mi se fragmentează asemenea unui caleidoscop, iar imaginile mi se încețoșează în minte.

Căci atunci l-am zărit venind spre mine, pe scări, pe cel mai frumos bărbat pe care îl văzusem vreodată. Purta o uniformă albă şi arăta atât de înalt, şi de zvelt, şi de distins… nu, mai mult decât distins, aproape ca o statuie de marmură a unui zeu grec ce prinsese viață. Avea părul blond, uşor ciufulit de vânt, căci bănuiam că intrase de afară, şi zâmbea, nu doar cu buzele, ci şi cu ochii lui albaştri şi frumoşi, şi cu întregul său chip.

Mi s-a tăiat respirația şi l-am privit lung, uitând de tot ce era în jurul meu, în timp ce el cobora scările spre mine. Probabil că muzicienii continuaseră să cânte, însă nu le mai auzeam muzica. În jurul meu, oamenii veneau şi plecau, alții dansau şi vorbeau pe ringul de dans de la parter, dar eu nu percepeam nimic din toate astea. Nu-l vedeam decât pe bărbatul blond şi zâmbitor în uniformă albă, întinzând mâna spre mine cu prietenie, în timp ce se apropia de mine cu încetineala unui vis.

– Alteță, spuse el pe un ton profund şi ispititor.

I-am întins mâna mea mea mică, pe care a apucat-o cu mâna lui mult mai mare, apăsându-şi buzele calde pe încheietura mea. Am simțit un foc aprinzându-se în acel loc şi răspândindu-se pe tot brațul, în pieptul meu, pe gât şi pe obraji. Nu puteam vorbi. Nu mă puteam mişca, nu puteam gândi.

Cumva momentul trecu, şi următorul lucru pe care îl ştiu e că stăteam în cercul meu de prieteni, şoptind către Loulou:

– Cine este bărbatul acela frumos?

– Contele Axel Fersen. Tocmai a venit din Suedia. Tatăl lui este feldmareşalul Fersen din armata suedeză.

– Spune-mi că nu se întoarce imediat în Suedia.

– Să aflu?

– Da. Nu. Oh, da, te rog, află. Invită-l… invită-l la cină în apartamentele mele mâine noapte.

Am privit-o cu colțul ochiului pe Loulou făcându-și drum prin sala aglomerată către locul în care se afla contele Fersen, mai înalt decât majoritatea bărbaților din jurul său, cu părul său blond sclipind în lumina lumânărilor. Au vorbit puțin, iar apoi Loulou s-a întors lângă mine. În acel moment, el m-a privit preț de o clipă și, înainte să-mi întorc capul, mi s-a părut că văd pe buzele lui urma unui zâmbet.

Mâine îl voi vedea din nou. Oare voi putea dormi în noaptea asta?

5 ianuarie 1778

Noaptea trecută, Axel a venit la cină și, îndată ce a intrat în încăpere, am simțit din nou impactul ciudat și minunat al prezenței sale. Privirile ni s-au întâlnit și, chiar dacă nu era lângă mine, am văzut, sau mi s-a părut că am văzut, o expresie de recunoaștere pe chipul lui frumos. Nu de recunoaștere a mea ca Antoinette, ci un gen complet diferit de recunoaștere, ca și când aș fi fost o persoană apropiată lui, pe care o știa de multă vreme. Nu pot să descriu, însă am simțit asta, și știu că și el a simțit la fel.

La cină am avut doisprezece invitați. Ludovic nu era prezent. Niciodată nu venea la cinele mele târzii, preferând o cină servită devreme de către Chambertin, după care se retrăgea la culcare, cu o cutie de bomboane în mână.

Axel stătea la masă în fața mea, între Yolande și bătrâna ducesă de Lorme, în vârstă de șaptezeci de ani, care are probleme cu auzul. Era un partener de discuție inteligent și se purta fermecător cu amândouă, dând din cap răbdător când ducesa îi înțelegea greșit cuvintele și respingând complimentele ușuratice ale lui Yolande, presărate cu glume și zeflemele ușoare.

În tot acest timp, în treacăt, nu contenea să îmi arunce priviri, fiecare dintre acestea amintindu-mi tulburător de apropierea noastră nerostită. Căci chiar îl simțeam foarte aproape în timpul acelei cine îndelungate, la fel de conștientă de prezența lui acolo, de partea cealaltă a mesei, pe cât eram de faptul că respiram, de bătăile propriei mele inimi. Nu ne-am vorbit direct, însă cât de multe ne-am spus fără cuvinte! Cât de multe am simțit!

Când seara s-a sfârșit și mi-a luat mâna să mi-o sărute la plecare, am simțit cum îmi strecoară un bilet în palmă.

– Noapte bună, Maiestate, a spus el. Și *au revoir*.

– Noapte bună, conte. Sper să vă revăd curând.

Abia aşteptam să citesc biletul.

„Pot să vin să vă văd mâine după-amiază la Micul Trianon?“ scria el. „Vă rog, spuneţi da“.

Am trimis un paj la locuinţa lui Axel, cu un bilet pe care era scris un singur cuvânt: „Da“.

7 ianuarie 1778

Nu mă pot gândi decât la un singur lucru: Axel. Axel. Axel.

Lumea mea a fost întoarsă cu susul în jos, şi acum mă învârt şi ameţesc fericită de efect. Ce ameţeală minunată!

Nici nu ştiu ce cuvinte să folosesc aici, căci nu există cuvinte care să descrie ce mi se întâmplă. E ca şi când m-aş fi născut din nou. Ca şi când aş fi trecut un prag spre necunoscut, pe tărâmul inimii.

Abatele Vermond mi-a citit despre Viziunea Preafericită, când un sfânt zăreşte chipul lui Dumnezeu şi în faţa lui se deschide o nouă lume. Şi eu am avut Viziunea mea Preafericită. Am zărit pentru prima dată chipul iubirii.

Axel m-a vizitat ieri la Micul Trianon şi i-am spus lui Loulou să îl trimită imediat în camerele mele private. A păşit peste prag, şi-a întins braţele, iar eu m-am repezit în braţele lui, lăsându-l să mă cuprindă ca şi când nu ar fi vrut să-mi mai dea drumul vreodată.

– Cum se poate? i-am spus eu pe un ton mirat, când, în sfârşit, mi-a dat drumul şi am rămas amândoi în picioare, ţinându-ne strâns de mâini, privindu-ne. Cum de te iubesc atât de mult, când nici măcar nu te cunosc?

Am vorbit fără să mă gândesc şi am fost surprinsă de îndrăzneala propriilor mele cuvinte. Însă erau adevărate. De ce să nu le rostesc?

– Îngeraşul meu, nu sunt cel mai în măsură om căruia să-i ceri o explicaţie. Tot ce ştiu e că sunt fermecat de tine.

Atunci m-a sărutat, prelung şi cu ardoare, iar în următoarea oră am fost pierdută într-o ameţeală dulce de bucurie şi plăcere. A fost un amant priceput şi tandru şi mi-a spus necontenit cât de frumoasă sunt, numindu-mă îngeraşul lui. Mi-a mângâiat obrazul şi mi-a netezit părul cu blândeţe, iar când ne-am uitat unul la altul nu mi-am mai putut întoarce privirea de pe chipul lui, atât

de vrăjită eram de frumusețea, de profunzimea și de dulceața infinită a ochilor lui albaștri și frumoși.

M-am asigurat să avem parte de intimitate toată după-amiaza, și la cină am avut frișcă cu căpșuni și pateu din ficat de rață, timp în care Axel mi-a spus totul despre viața lui, aplecându-se din când în când să mă sărute. Îmi place să îl aud vorbind. Se exprimă foarte bine în franceză și în germană, însă are un accent suedez amuzant. Vocea lui e joasă și profundă și vorbește încet; de altfel, face totul fără grabă și cu multă grație.

Tatăl lui e un nobil important în Suedia și consilier al regelui. Axel dorește să fie ca el. Are multe onoruri și decorații militare și a participat la lupte. El glumește pe tema asta, dar eu sunt sigură că este foarte curajos.

Nu mă pot gândi la altceva decât la Axel. Mă simt copleșită de dragostea mea pentru el, simt că plutesc pe o mare vastă a dragostei, că mă încălzesc la soarele iubirii. Se spune că dragostea dintre doi oameni crește încet de-a lungul timpului și devine mai profundă și mai bogată cu anii. Asta e o prostie. Acum știu că dragostea adevărată intră în viața noastră cu furia unei furtuni neașteptate. Apare brusc și e puternică. Nimic altceva nu mai contează. Rațiune, înfrânare, judecată, toate sunt măturate de forța unui râu umflat care își inundă țărmurile, și nimic, nici gând, nici simțământ, nici măcar senzația de viață, nu mai poate fi la fel.

15 ianuarie 1778

Axel trebuie să apară din clipă în clipă. Urmează să meargă în America cu generalul Rochambeau, pentru a duce acolo soldați care să îi ajute pe americani să îi înfrângă pe britanici, dușmanii noștri. Vor lupta în pustietăți, cu animalele sălbatice. Pericolele vor fi mari. Sunt îngrijorată pentru siguranța lui, însă el doar râde și spune că nici curtea de la Versailles nu i se pare un loc prea sigur.

A participat la ceremonia de dimineață a lui Ludovic în uniformă completă, iar când a fost prezentat, Ludovic i-a privit lung pieptul decorat cu atâtea panglici, stele strălucitoare și medalii de aur. Eu am stat lângă el, fără să spun nimic.

Ludovic a venit foarte aproape de Axel și a spus destul de tare:

– De unde aveți toate astea? Le-ați furat?

Axel a zâmbit.

– Mi le-au dat pentru că m-am ascuns bine de bătaia focurilor, a spus el, arătând spre una dintre medaliile strălucitoare. Și asta pentru că m-am ferit de artilerie.

Râsul puternic al lui Ludovic s-a făcut auzit în salonul mare. L-a bătut pe Axel pe spate cu putere.

– Asta e bună. O s-o țin minte. „Pentru că m-am ferit de artilerie." Asta e bună.

– Eu, unul, nu am fost vreodată în preajma vreunei bătălii, adăugă Ludovic, privindu-l pe Axel ca să îi vadă reacția.

– Maiestatea Voastră este mult prea importantă pentru țară, ca să-și rișteviața în luptă, s-a auzit răspunsul său abil. E nevoie de dumneavoastră pentru a coordona bătăliile, nu pentru a lupta în ele.

– Cred că da, așa e. De fapt, cred că mai mult aș încurca, recunoscu Ludovic cu sinceritate.

– Mi s-a spus că Maiestatea Voastră are o colecție minunată de hărți, spuse Axel, ocolind subiectul ciudat al valorii îndoielnice a lui Ludovic pe câmpul de luptă. Aveți vreuna cu coloniile britanice din Americi? Mi-ar plăcea foarte mult să o studiez.

M-am îndepărtat ca să discut cu câțiva demnitari italieni și nu i-am mai auzit. Mă simțeam neliniștită, așa cum stăteam acolo, atât de aproape de amândoi, de soțul meu și de bărbatul pe care îl iubeam cel mai mult pe lume. Speram că nu mă înroșisem de rușine. La curtea asta, la fel ca la Schönbrunn, femeile socializează cu soții și cu amanții lor într-un mod foarte firesc și relaxat. Însă genul acesta de înșelăciune e nou pentru mine. Nu am simțit vreo stânjeneală sau rușine în privința sentimentelor mele față de Eric, deoarece era un simplu servitor. Nici un servitor nu putea fi un rival adevărat pentru rege. Însă Axel, cu un rang atât de înalt, părând atât de natural în mijlocul splendorilor de la Versailles, era complet altceva. Și trebuie să recunosc că dragostea mea pentru Axel este mult mai puternică decât dragostea mea pentru Eric, așa cum raiul se află deasupra pământului.

24 ianuarie 1778

Pleacă peste trei săptămâni. Nu pot îndura gândul despărțirii de el. Ce o să mă fac?

27 ianuarie 1778

În după-amiaza asta, eu și Axel am stat întinși în fața focului, goi, tolăniți pe o blană groasă de urs, iar afară ningea. Răbufnise

o furtună puternică, iar afară erau troiene de zăpadă peste tot. De la ferestrele mele, totul se vede alb. Doar Loulou știe că Axel e aici cu mine; ne aduce mâncare și îi ține departe pe ceilalți servitori, mai ales pe Amélie.

Era atât de cald și de plăcut lângă foc, iar trosnetul buștenilor care ardeau era liniștitor și odihnitor. În timp ce stăteam cuibărită în brațele lui, aproape uitasem că, în curând, avea să plece. Aproape, dar nu complet. Când am făcut dragoste, m-am agățat de el, ca și când dacă l-aș fi îmbrățișat strâns, l-aș fi putut ține lângă mine pentru totdeauna.

Apoi, în timp ce el moțăia, mi-am trecut vârfurile degetelor peste liniile alungite ale trupului său zvelt și frumos, admirându-i fiecare curbă și adâncitură, fiecare mușchi puternic, părul blond și cârlionțat de pe pieptul lui lat, abdomenul neted și coapsele tari, întregul lui corp. Și-a deschis ochii, mi-a luat mâna și mi-a sărutat vârful degetelor.

– Când am plecat de la Viena, nu mi-am închipuit vreodată că voi cunoaște pe cineva ca tine. Că voi simți ceea ce simt acum. Multă vreme mi-am dorit în secret să nu fi venit niciodată în Franța. Aici, nimic nu a mers așa cum am sperat, așa cum sperase familia mea. Ca soție, sunt un eșec.

– Cu siguranță nu ești. Ambasadorul suedez mi-a spus cât de bună ai fost mereu cu soțul tău. Cum l-ai ajutat și l-ai înțeles când nimeni altcineva nu a făcut-o.

– Dar am dat greș. Nu i-am dăruit un fiu, un moștenitor pentru tronul Franței.

– Nu încă. Însă, poate, în viitor vei fi mamă… asta doar dacă nu cumva Ludovic e impotent. Are copii nelegitimi?

– Nu. Sunt sigură că n-are.

– Atunci poate că e vina lui, nu a ta. Nu trebuie să te învinuiești.

– Contele Mercy mă sfătuise odată să îmi fac un amant, un nobil care să semene cu Ludovic, și să am copii cu el. Dar nu mă puteam imagina făcând asta, mințind în privința adevăratului tată.

– Nu. În plus, adevărul ar fi ieșit la iveală mai devreme sau mai târziu.

– Axel, am spus eu, șoptind ușor, trebuie să îți mărturisesc ceva.

– Ce este, îngerașul meu?

– Am iubit pe cineva înainte să te întâlnesc pe tine.

El zâmbi binevoitor și îmi mângâie părul.

– Da? Și cine este acest bărbat norocos? Nu îți face griji. Poate că îl invidiez, însă nu îl voi provoca la duel.

– Grăjdarul meu, Eric. Vocea mea era foarte joasă. Nu am făcut niciodată dragoste, însă…

– Da, da, înțeleg. A fost o iubire frumoasă și nevinovată de tinerețe. Îmi pare bine că mi-ai spus. Și eu trebuie să îți mărturisesc, dragul meu îngeraș, că am avut ceva iubiri la rândul meu.

– Au fost multe femei în viața ta?

– Multe. Dar le-am iubit cu adevărat doar pe câteva dintre ele.

– Și nu ai vrut să te însori vreodată?

Chipul lui Axel căpătă o expresie sumbră, cu gura întinsă într-o linie fermă.

– Se așteaptă asta de la mine. Într-o zi, presupun că va trebui să îndeplinesc aceste așteptări. Între timp, am o… prietenă, o prietenă foarte dragă, Madame Eleanora Sullivan, care trăiește la Paris și a cărei companie o prețuiesc. E o curtezană și o cunosc de mult timp.

– O curtezană, ca prietena mea, Madame Solange.

– Madame Solange e fermecătoare. Eleanora e mult mai puțin fermecătoare și mult mai experimentată, însă are o inimă bună și e foarte generoasă. Spre deosebire de mulți oameni din această lume, ea chiar a știut să trăiască. A fost multe lucruri la viața ei: soție, animatoare, acrobată la circ. Nu se teme de nimic și e mereu sinceră. O admir foarte mult. M-a învățat multe lucruri despre viață.

A văzut că arătam abătută și s-a grăbit să mă liniștească.

– Ah, îngerașul meu, n-aș vrea să crezi vreodată că Eleanora e o rivală.

Mi-a luat fața în mâinile sale, m-a privit cu drag și m-a sărutat.

– Nu am prețuit niciodată vreo femeie așa cum te prețuiesc pe tine acum, în clipa asta. Mă gândesc doar la tine, tu ești tot ce vreau. Dacă n-aș fi fost obligat să te părăsesc…

Atunci ne-am oprit din vorbit și am făcut dragoste din nou, după care am dormit, și am mâncat, și am vorbit iar, până când Loulou a venit să aprindă lămpile și Axel a trebuit să plece.

Of, cum îl iubesc! Aș trece prin foc pentru el. Dacă mi-ar cere-o, aș merge până la capătul lumii ca să fiu cu el. De n-ar fi trebuit să plece în America și să-și riște viața acolo! Dacă l-aș fi putut face să rămână aici, în camera asta caldă, cu trupul său zvelt

lucind în lumina focului, cu ochii săi albaştri şi blânzi plini de dragoste!

20 februarie 1778

Axel a plecat şi eu sunt în doliu. Nu am putut îndura să-l văd plecând. Aveam ochii în lacrimi când a venit cu generalul Rochambeau pentru despărţirea formală. Era şi sora lui acolo, baroneasa Piper, care a plâns şi l-a îmbrăţişat cu tandreţe. El nu a îndrăznit să mă îmbrăţişeze, mulţumindu-se să îmi sărute mâna şi să îmi lase un bilet în palmă. L-am citit mai târziu.

„Dragul meu îngeraş, o să port dragostea mea pentru tine pretutindeni. Păstrează şi tu aprinsă dragostea în inima ta până când mă voi întoarce."

Unde o fi acum? Oare cât de curând se va întoarce la mine?

12 aprilie 1778

O să am un copil. Sophie spune că am toate semnele. Generalul Krottendorf întârzie, sânii mei sunt sensibili şi umflaţi şi mi-e somn tot timpul.

Desigur, tatăl este Ludovic, nu Axel. Axel a fost foarte atent când am făcut dragoste. Mi-a spus că dorea să se asigure că nu existau consecinţe.

Ludovic spune că trebuie să mai aşteptăm o lună înainte să anunţăm public, iar doctorul Boisgilbert e de acord. Încă nu i-am scris mamei vestea cea bună. Cât de fericită va fi când va afla!

21 aprilie 1778

Soldaţii noştri se adună cu miile în taberele din Bretania şi Normandia. Mercy spune că e posibil să invadăm Anglia, care ne-a declarat război din cauză că am încheiat o alianţă cu coloniile americane. Ludovic petrece mult timp cercetând liste de provizii pentru soldaţi şi scriind scrisori către producătorii de arme, indicând defecte ale puştilor şi tunurilor. Urăşte să se întâlnească cu miniştrii şi mi se plânge că aceştia îl ignoră şi fac exact pe dos faţă de ceea ce crede el că e cel mai bine.

Eu îi amintesc faptul că aceştia au fost aleşi pentru că, prin înţelepciunea şi cunoştinţele lor, îi sunt superiori. Însă devine încăpăţânat când orgoliul său e rănit, lucru care se întâmplă des.

Vomit în fiecare dimineață și dorm în fiecare după-amiază. Sunt asigurată că așa e normal. Am în pântec următorul moștenitor al tronului Franței, iar siguranța lui e cea mai importantă.

3 mai 1778

Axel a revenit la curte și îl văd des. Expediția lui cu generalul Rochambeau s-a amânat. Sunt foarte fericită să îl am aici, mai puțin atunci când știu că merge la Paris să o viziteze pe Eleanora Sullivan. Eu îmi petrec zilele bolind, și dormind, și întrebându-mă unde e Axel, când nu e cu mine, și uneori însoțindu-l pe Ludovic, să discutăm cu ministrul nostru de Externe, contele de Vergennes, care urăște Austria și pe mine.

Îl ajut pe Axel să obțină comanda unui regiment.

7 iunie 1778

Doctorul Boisgilbert spune că nu trebuie să mă agit deloc. Învăț să fac poșete. Mătușa lui Ludovic, Adelaide, mă îndrumă. Știu că Parisul e plin de glume pe seama faptului că Charlot e adevăratul tată al copilului meu. Ignor aceste insulte.

Fratele abatelui Vermond va fi mamoșul meu. *Maman* nu e de acord. Spune că este un cârpaci. El a venit să mă vadă și m-a neliniștit foarte mult. Nu seamănă deloc cu abatele, pe care îl cunosc de-o viață și care e blând și foarte inteligent. Doctorul Vermond e agitat și n-are stare. Când mă atinge, simt cum îi tremură mâinile transpirate.

Cum să nu mă agit când e război, și când circulă bârfe urâte pe seama mea, și când știu că o să am un mamoș agitat? Și când tot ce pot să fac este să-mi păstrez stăpânirea de sine în mijlocul acestui val de evenimente fierbinți?

9 iulie 1778

Suntem la Compiègne, iar eu mă plimb în fiecare zi în răcoarea pădurii, pe sub copacii uriași. Copilul mă lovește mult. Ludovic spune că va fi un sportiv. Că o să fie un mare războinic.

– Mai degrabă un pesimist, îi spun lui Yolande, care se plimbă cu mine după-amiaza. Tatăl lui este cel mai mare pesimist care a trăit vreodată.

Lui Ludovic îi e teamă de războiul care a fost declarat, deşi nu s-a dat încă nici o luptă, de miniştrii săi care nu îl ascultă şi fac ce vor, de lipsa banilor din trezorerie şi de numărul tot mai mare de iepuri din pădure. Împuşcă iepuri şi înjură printre dinţi că ar fi vrut să îi poată împuşca pe toţi miniştrii.

E încântat de copil, însă e încăpăţânat în privinţa doctorului Vermond. Toţi spun că mamoşii englezi sunt cei mai buni şi că trebuie să am şi eu unul. Regina Charlotte, soţia regelui englez George, e nemţoaică, însă toţi copiii ei au fost aduşi pe lume de un doctor englez. Cred că are mulţi copii, şi aproape toţi au trăit. Axel a trimis după un doctor suedez care a studiat la Edinburgh şi va fi pe-aproape când mă iau durerile naşterii. Sophie a promis că va fi prezentă şi o moaşă bună; o să aibă ea grijă de asta. Mă simt mai bine. Desigur, copilul se va naşte peste multe luni.

4 august 1778

Am făcut poşete pentru *maman*, Carlotta, Loulou şi toate surorile şi nepoatele mele. Nu mai pot lega nici măcar un nod! Acum brodez haine pentru copil, chiar dacă are deja o ladă plină de pături, hăinuţe de noapte şi şosete împletite. Zilnic sosesc daruri pentru el.

Abatele Vermond îmi citeşte în timp ce mă odihnesc. Axel e plecat pentru mult timp cu soldaţii într-o tabără de lângă coastă. Viaţa mea e foarte plictisitoare, iar burta îmi devine tot mai mare, cu fiecare săptămână. Sunt sigură că, după naştere, nu o să mai am niciodată talia îngustă.

1 septembrie 1778

La Versailles e plin de nobili. Vin din toată ţara, ignorând sezonul de vânătoare, şi se mută în orice camere găsesc, chiar şi în cele mici şi reci de la mansardă. Vor să fie prezenţi la naşterea copilului meu, care trebuie să vină pe lume în decembrie, însă, uneori, copiii apar mai devreme, după cum ştie toată lumea.

Doctorul Vermond a dat ordin ca dormitorul meu să fie bine izolat, pentru a rămâne cald atunci când se va naşte bebeluşul. Ferestrele sunt blocate şi toate crăpăturile sunt umplute cu clei şi vopsea. Uşile camerei sunt bătute în cuie cu excepţia uneia, pentru ca oamenii să aibă pe unde intra şi ieşi. Paravane înalte sunt montate în jurul patului meu, ca să păstreze măcar o urmă de intimitate.

E foarte important ca naşterea să aibă loc în prezenţa martorilor, şi sunt pregătită pentru asta. Am fost prezentă împreună cu Ludovic şi cu zeci de alţi oameni la toate cele trei naşteri ale lui Thérèse şi am văzut clar că micuţii au ieşit din trupul ei, nefiind aduşi în secret din afară şi puşi în leagăn. Nu trebuie să existe impostori în familia regală a Franţei.

Thérèse a urlat, şi a înjurat, şi s-a purtat ca o laşă în timpul naşterii, în toate cele trei dăţi. Eu voi fi curajoasă. Nu mă voi face de râs oferind un asemenea spectacol. Vreau ca fiul meu să fie mândru de mine. Într-o zi, când va fi rege, vreau ca ceilalţi să îi spună: „Da, am fost acolo în ziua în care te-ai născut. Mama ta a dat dovadă de mult curaj. Abia dacă a scos un sunet".

2 noiembrie 1778

Nu ştiu cum de e posibil ca burta unei femei micuţe să se lărgească atât de mult. Nu mai pot să merg, mă clatin. Azi împlinesc douăzeci şi trei de ani, însă nimeni, cu excepţia mamei mele, nu a remarcat că e ziua mea. Toţi mă urmăresc, dornici să vadă o grimasă de durere pe fruntea mea, sau să mă audă ţipând şi luându-mă cu mâinile de burtă.

Servitorii au pus rămăşag pe ziua în care se va naşte copilul. Ludovic le-a interzis, însă cumpără şi vând biletele oricum, chiar şi Chambertin.

18 noiembrie 1778

O cărămidă s-a izbit azi de o fereastră a salonului meu. În jurul ei era împăturită o hârtie conţinând un pamflet îngrozitor şi nişte desene urâte cu mine făcând sex cu alte femei. „Jos cu târfa austriacă!" scria pe spatele pamfletului. Sophie l-a aruncat, însă Amélie l-a găsit şi mi l-a adus să îl citesc. E foarte ciudat că acum, când sunt îndrăgostită de Axel şi îl văd doar rar pe Eric, Amélie mă urăşte mai mult ca niciodată.

20 decembrie 1778

Ieri de dimineaţă m-am trezit cu o durere teribilă de spate, care nu a trecut nici măcar când Sophie mi-a adus ceai din scoarţă de salcie, care de obicei îmi alină durerile de spate.

Doctorul Vermond a fost chemat din camera alăturată și mi-a spus să mă întind imediat pe patul de naștere. Am fost ajutată să urc în pat și, curând, am început să transpir, căci focul din cămin ardea puternic, iar în cameră era foarte cald.

Durerea mi s-a răspândit până în burtă și mi-am dat seama că nășteam. Sophie mi-a pus centura cea sfântă, binecuvântată de sfânta Radegunde de la abația Melk, iar eu mi-am strâns în pumn mătăniile cu mărgele de fildeș, cele pe care mi le dăduse *maman* când eram fetiță la Schönbrunn. Am încercat să nu mă gândesc la toate acele femei despre care auzisem că muriseră în timp ce nășteau. Îmi aminteam ce îmi spusese doctorul Boisgilbert, că eram o femeie rezistentă, care putea să treacă cu bine prin durerile facerii și prin naștere. „Sunt o femeie rezistentă", mi-am spus eu din nou și din nou între crize de durere sfâșietoare. „Sunt o femeie rezistentă, sunt suficient de puternică să trec prin orice."

Axel a intrat împreună cu Ludovic și cu frații și verii acestuia. Apoi și-au făcut apariția Maurepas, Vergennes și alți miniștri, făcându-mă să mă simt foarte stânjenită. Paravanele imense care împrejmuiau patul mă protejau de privitori, însă îmi dădeau senzația de sufocare. Am strigat-o pe Sophie să îmi facă vânt cu un evantai, dar doctorul Vermond i-a ordonat tăios să plece. Și a mai dat ordin ca Mufti să fie luată de pe patul meu, ceea ce m-a făcut să plâng. Întotdeauna doarme pe patul meu. Mă liniștește. Iar acum e atât de bătrână, încât sigur nu mai e o pacoste pentru nimeni.

Auzeam zumzetul unei conversații și zgomot de pași în camerele de lângă dormitorul meu și pe coridorul de afară. Știam că se adunaseră curtenii și demnitarii veniți în vizită, așteptând să fie primiți în dormitor. Între contracții, mă întrebam într-o doară ce servitori câștigaseră pariul.

După o oră durerile s-au întețit, iar eu am strâns din dinți și mi-am înfășurat mătăniile după încheietura mâinii, apucând sforile care țineau paravanele laolaltă ori de câte ori mă cuprindeau spasmele. Îi auzeam pe Stanny și pe Josephina vorbind despre cât de foame le e și când vor ajunge oare să mănânce, și îmi venea să strig la ei: „Nu vedeți că sufăr?"

Din nou și din nou, contracțiile puternice mă sfâșiau, și mi-am spus că nu mai poate dura mult, că nu mai pot îndura prea mult, altfel o să mor, cu siguranță. L-am văzut pe contele Mercy trecând

în spatele camerei, în spatele lui Axel și Ludovic și al rudelor și miniștrilor acestuia. Părea tulburat.

– Nu poți grăbi procesul? îl întrebă Ludovic pe doctorul Vermond. Trebuie să existe o plantă, o băutură medicinală…

– Natura trebuie să-și urmeze cursul firesc, răspunse doctorul, însă începu să mă privească neliniștit și să se tragă absent de vestă, trecându-și apoi mâinile prin părul lui cenușiu și rar într-un fel care mă neliniștea și mai mult.

Am întins mâna după Sophie, care a trecut pe lângă doctor, ignorându-i plângerile, și mi-a luat-o în mâna ei.

– Biata, biata de tine, spuse ea, cât de greu îți e.

– Dacă nu o să pot face asta? i-am șoptit.

Ea îmi ținu strâns mâna, în timp ce mă cuprinse un alt val puternic de durere, care mă făcu să icnesc și mă lăsă cu ochii plini de lacrimi și fără vlagă.

– Poți, poți. Însă cred că ai nevoie de ajutor. Mă duc să aduc moașa.

Plecă de lângă mine și ieși. Îmi dădeam seama că în cameră intraseră și mai mulți oameni, care murmurau și se foiau. Mi s-a părut că o zăresc pe Loulou, cu chipul palid, mult mai alb decât de obicei, stând singură într-o parte.

Sophie se întoarse însoțită de o țărancă masivă, care părea hotărâtă.

– De ea are nevoie, am auzit-o pe Sophie spunându-i lui Ludovic. De o moașă adevărată.

Am simțit două mâini ciudate trecând peste pântecul meu și pipăindu-mă între picioare. Am tresărit. Doctorul Vermond protesta apăsat. Apoi, brusc, am simțit ca și când o pereche de mâini de fier mi-ar fi apucat burta, strângând-o fără milă. Nu m-am mai putut stăpâni. Am urlat.

Dintr-odată, atmosfera a devenit apăsătoare; toată lumea aștepta. Vocile care murmurau coborâră. Auzeam focul trosnind în cămin.

– Capul, trebuie să îi mut capul, spuse moașa și începu să mă pipăie și să mă împingă.

– Luați-o pe femeia asta de aici! strigă doctorul Vermond. Eu sunt cel care se ocupă de naștere!

– Atunci fă bine și întoarce copilul, îi spuse moașa liniștită, luându-și mâinile de pe mine și ștergându-le pe fustă, sau vor muri amândoi.

Doctorul Vermond se albi și făcu un pas înapoi.

– Trebuie să mă consult cu… cu… colegii mei. Acesta e un caz dificil. Nu am fost… prevenit corespunzător…

Cu cât dădea mai mult din colț în colț, cu atât devenea mai alb și mai alarmat.

Cu colțul ochiului am văzut-o pe Loulou pornind spre pat, pentru ca apoi să închidă ochii și să alunece pe podea. Îndată se stârni vâlvă, iar femeia a fost ridicată și dusă afară.

Ludovic strigă la doctorul Vermond.

– Fă cum spune ea! Întoarce copilul!

Vocea lui era puternică, însă a mea era și mai puternică; am simțit încă o durere uriașă, prelungită, sfâșietoare și am urlat din nou.

– Iese! Regina naște!

Auzindu-mi țipetele, mulțimea care aștepta pe coridor deveni nerăbdătoare. Vestea nașterii copilului meu se răspândea rapid.

Mulțimea de nobili și curteni care așteptau de ore întregi să fie primiți în dormitor nu se mai putu stăpâni. Dădură cu toții buzna, într-un puhoi zgomotos, prin singura ușă deschisă și veniră spre mine cu zecile, toți deodată. La început am crezut că vor dărâma paravanele peste mine și mă voi trezi sufocată.

Brusc, încăperea deveni insuportabil de fierbinte și n-am mai putut respira. Eram îngrozită, pur și simplu îngrozită, iar în acele dureri teribile, totul – oamenii, pereții, lumina focului – începu să devină neclar în fața ochilor mei.

Apoi am auzit vocea lui Axel, puternică, impunătoare, liniștitoare.

– Sire, spunea el, mamoșul dumneavoastră dorește să consulte un coleg. Am exact persoana potrivită.

M-am chinuit să rămân atentă. Cu toată amețeala mea, reușeam să văd un bărbat care stătea lângă Axel, un domn cu înfățișare plăcută, în costum negru și cu o geantă neagră și curată.

– Vi-l prezint pe doctorul Sundersen, din Stockholm. A asistat la nașterea tuturor copiilor reginei Suediei.

Suedezul făcu o reverență în fața lui Ludovic.

– Îmi permiteți să vă examinez soția? întrebă el.

– Da, da. Faceți ceva, pentru numele lui Dumnezeu!

Eu mă zvârcoleam în pat neajutorată, iar gemetele îmi semănau cu zbieretele jalnice ale vitelor rănite.

Doctorul Sundersen îi făcu semn moașei, care își reluă mișcările dureroase asupra pântecului meu, în timp ce doctorul îmi lua pulsul și își scotea instrumentele strălucitoare de metal din geantă.

Privi către femeie și îi vorbi:

– Sunt foarte bucuros că ești aici. De obicei, moașele cunosc lucruri pe care doctorii nu le știu. Doctore Vermond, sunt sigur că aveați de gând să faceți pacientei o tăietură la picior, ca să sângereze. Vă rog să faceți asta acum.

Am simțit o tăietură dureroasă când mamoșul francez, cu o privire recunoscătoare că putea fi de folos, a pus un castron sub piciorul meu și mi-a deschis o venă dintre degete, din care a început să țâșnească sânge de culoare roșu-închis.

Doctorul Sundersen și moașa lucrau bine și cu ușurință împreună, și, în ciuda durerii și oboselii mele, începeam să simt că, în sfârșit, eram pe mâini bune. Între contracții am încercat să îmi fixez privirea asupra lui Axel, care stătea lângă Ludovic, cu o expresie de îngrijorare profundă pe chipul lui frumos. Chiar și în acele momente de agonie îmi spuneam că îmi e mai drag ca orice, mai drag decât viața însăși.

– Gata, am auzit-o pe moașă spunând, în întunericul tot mai mare din cameră. Va ieși acum, capul îi e liber.

– Alteță, îmi spuse doctorul Sundersen, acum vreau să vă concentrați. Trebuie să rămâneți trează. Vreau să vă adunați toată puterea. O să munciți acum mai mult decât ați muncit în întreaga dumneavoastră viață. Nu va dura mult. Vreți să trecem împreună prin asta?

– Da, am spus, cât de tare și de curajos am putut. Iar când am făcut promisiunea, am știut că voi putea să-mi aduc copilul pe lume.

– Împingeți în mâna mea, îmi spuse doctorul, ca și când ați ridica o clădire înaltă.

Am făcut ce mi-a cerut, fără să mai dau atenție durerii mele, sau chiotelor și fluierăturilor nedemne care începuseră în încăpere, ori căldurii înăbușitoare și sufocante. M-am concentrat să împing cum mi se ceruse. Și moașa îmi împingea cu putere pântecul în jos cu o mână, iar cu cealaltă îmi ținea brațul și îmi rostea cuvinte de încurajare.

Am simțit un metal rece care era împins în mine și un jet de lichid cald țâșnind, apoi am auzit strigăte exaltate din partea

spectatorilor, pe unii dintre ei văzându-i cățărați pe mobilă, ca să vadă mai bine ce se întâmpla cu trupul meu.

– Iese acum. Încă un mic efort. Încă o ridicare a clădirii înalte.

În acele momente, într-adevăr, am muncit mai mult decât o făcusem vreodată și am gemut ca un săpător de șanțuri.

Chiotele s-au întețit, au început aplauzele, și atunci am știut că se năștea copilul meu. În sfârșit, fiul meu. Moștenitorul tronului. Următorul rege…

Brusc și în mod uimitor, aplauzele au încetat, iar chiotele s-au transformat în gemete.

Doctorul Sundersen zâmbea în timp ce-l ridica în fața mea, ca să-l văd, pe pruncul însângerat, plin de riduri și care țipa.

– Fiica dumneavoastră e perfectă, Alteță. O prințesă pentru Franța.

Am leșinat.

Asta s-a întâmplat ieri. Azi îmi revin, mă odihnesc în dormitorul meu, care încă e plin de tăvi cu prăjituri mâncate pe jumătate, cu resturi de portocală, cu coji de alune și cu ziare vechi lăsate acolo de Ludovic și de ceilalți. Cameristele mele sunt prea ocupate să se holbeze la copil și să îmi aducă daruri și mesaje de felicitare, ca să facă măcar un pic de curățenie. Mufti doarme în patul meu, iar mopșii se aleargă între ei și latră frenetic când oaspeții intră în cameră.

Cu toate astea, copilul doarme destul de liniștit, mic, și drăguț, și lacom de lapte, când e treaz. Desigur, e o dezamăgire teribilă. Ar fi trebuit să se nască băiat. Eu sunt considerată un eșec, cu toate că Ludovic spune că nu ar trebui să dau atenție la ce cred alții și că trebuie să mă gândesc că o să avem și fii.

Nu, îmi spun eu. Niciodată. Nu voi mai trece niciodată prin asemenea chinuri îngrozitoare.

Însă micuța mea, Marie-Thérèse a mea, e atât de prețioasă pentru mine. O iubesc mult mai mult decât mi-am imaginat că aș putea iubi. Propriul meu copil iubit. Voi încerca să fiu pentru ea o mamă bună, așa cum a fost *maman* pentru mine. Doar că nu o voi certa și critica la fel de mult.

Axel a venit să mă vadă în după-amiaza asta. Oficial, îmi aducea felicitări din partea regelui Gustav al Suediei și un dar, o statuie sculptată a unui înger de Crăciun, cu aripi aurite și o aureolă de lumânări aprinse pe cap.

Mai erau și alții în dormitorul meu, așa că nu am putut vorbi, cum ne-am fi dorit. Însă, când a plecat, Axel mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o, și ne-am aruncat unul altuia o privire fulgerătoare, care avea în ea toată dragostea noastră.

– Mulțumesc, conte Fersen, am spus, în timp ce el se ridica să plece, pentru tot ce ați făcut ieri pentru Franța. Dumneavoastră și doctorul Sundersen mi-ați salvat viața.

Capitolul 6

2 ianuarie 1779

Mă simt mai puternică pe zi ce trece. Iau rădăcină de brusture, care se spune că mă poate face să am alt copil rapid, iar mica mea Marie-Thérèse are o doică, deci laptele meu ar trebui să dispară. Ludovic susține că trebuie să avem imediat un fiu, pentru ca nimeni să nu mai spună că nu suntem în stare să facem unul împreună. Spune că fiicele regale sunt un blestem pentru tron, dacă sunt prea multe, și știu că e adevărat. Mama mi-a spus că, atunci când a născut primul ei copil, pe sora mea cea mai mare, Anna, nimeni de la curte nu i-a dat pace până nu l-a născut pe Iosif, trei ani mai târziu.

20 ianuarie 1779

Sophie mi-a adus niște usturoi într-un săculeț și mi l-a pus lângă pat. Spune că trebuie să îl miros zilnic. Dacă într-o zi mă trezesc și nu îl pot mirosi, atunci voi ști că sunt însărcinată. Îl miros în fiecare zi și, uneori, noaptea, când nu pot dormi sau când Ludovic mă trezește cu sforăitul lui puternic.

14 februarie 1779

I-am dat lui Marie-Thérèse porecla de Bumbăcel, pe care o folosise mama pentru sora mea, Josepha. A început să-i crească părul, și este de culoare blond-deschis, ca al meu. Ochii ei sunt cenușii, iar când mă privește, e foarte expresivă. Încă nu zâmbește. Gingiile ei nu sunt umflate, deci încă nu dă semne că îi apar dinții de lapte.

Am dus-o la ceremonia de dimineață a lui Ludovic și toți s-au îngrămădit să o vadă, pe ea și pe mine, căci toți se așteaptă să rămân din nou însărcinată.

28 februarie 1779

Ludovic mi-a jucat o festă urâtă. Știe că miros usturoiul din punguța de lângă pat, sperând la ziua în care nu o să-l mai pot mirosi și în care voi ști că sunt însărcinată.

A scos usturoiul din săculeț și l-a înlocuit cu ferulă, care, după cum știe toată lumea, are complet alt miros. De fapt, pute. Așa că am mirosit săculețul și am știu că ceva nu era în regulă. Simțeam un miros diferit. Probabil, asta însemna că eram însărcinată.

Am alergat să îi spun lui Sophie că nu puteam mirosi usturoiul. Că miroase a altceva. Și e oribil.

Mirosi și ea și se strâmbă.

– Cineva face glume, spuse. Trebuie să fie fata aceea impertinentă, Amélie.

Însă Amélie nu se afla în preajma dormitorului meu și nu se apropiase de cameră de zile întregi.

Apoi, l-am văzut pe Ludovic pe coridor, râzând singur. Mi-am dat seama că el fusese cel care înlocuise usturoiul cu altceva. Continua să studieze ierburi și plante, și avea o rezervă considerabilă în camerele lui de la mansardă.

Nu i-am spus nimic lui Sophie, însă în acea noapte, când Ludovic a venit în patul meu, i-am reproșat, iar el își plecă fruntea cu sfială și își recunoscu fapta.

– Era doar ferulă. Nu ți-a făcut nici un rău. Mi s-a părut amuzant.

Chicoti.

– E o glumă crudă legată de lucruri importante.

– Trebuie să glumesc pe seama lor, spuse el în timp ce se urca în pat, pe un ton scăzut și obosit, altfel n-aș putea merge mai departe. Urăsc atât de mult să mă prefac a fi ceva ce nu sunt.

– Și anume ce?

– Cum ce? Rege, desigur.

– Însă tu ești regele. Regele sfânt, uns și de drept al Franței.

– Amândoi știm că asta e doar de fațadă. În plus, după cum ți-am explicat de multe ori, tatăl meu ar fi trebuit să domnească. Sau fratele meu mai mare. În nici un caz eu.

– Astea sunt doar scuze.

– Aici te înșeli. Am dezvoltat o teorie. Teoria destinului greșit. Până acum le-am explicat-o doar lui Chambertin și lui Gamin.

Nu am spus nimic. Mintea lui Ludovic avea întorsături ciudate. Mă obișnuisem cu ele.

– În teoria mea, unii oameni sunt aruncați de soartă în poziții pentru care nu sunt planificați vreodată la naștere. Oamenii aceștia sunt blestemați să nu îndeplinească niciodată destinul care le-a fost impus. Chiar e o tragedie când se întâmplă asta. O tragedie demnă de pana marelui Racine.

Am oftat.

– Poate așa o fi, dar de acum înainte, lasă-mi usturoiul în pace. Cât despre destinele noastre, al meu și al tău, pur și simplu trebuie să ne străduim cât de mult putem, în fiecare zi, și să nu ne gândim prea mult la tragedii. Mercy îmi spune mereu să încerc să rămân veselă și cu o atitudine pozitivă.

– Mercy te tratează ca pe o nătângă.

La asta nu mai aveam ce să-i răspund. Contele Mercy, care de multe ori îmi arătase bunătate când ceilalți erau răi, mă considera, cu siguranță, mult mai ageră decât Ludovic. Și mult mai curajoasă.

– Eu și contele ne înțelegem bine, am spus și nu am mai continuat conversația.

De multe ori, judecata trufașă a lui Ludovic mi se pare obositoare. Nu e bun ca rege, știe și el asta, și încearcă să găsească scuze, în loc să încerce să se schimbe în bine.

Măcar de-ar asculta de sfaturile bune!

1 aprilie 1779

Generalul Krottendorf întârzie foarte, foarte mult și nu pot mirosi usturoiul. Cred că sunt însărcinată din nou. Dimineața mă simt rău. Deja sunt înspăimântată de durerea care va veni, însă l-am făcut pe Ludovic să îmi promită că îl va angaja din nou pe doctorul Sundersen și pe moașa cea pricepută, găsită de Sophie, sau pe alta la fel de bună.

Am hotărât să mai așteptăm înainte de a anunța sarcina mea, la fel cum am făcut cu Bumbăcel. Luna următoare e încă prea devreme, crede Ludovic. Abia aștept să îi scriu lui *maman* ca să o anunț. Ce bine ar fi să-i pot spune asta în persoană.

Ludovic glumește că ar trebui să ne botezăm băiețelul Usturoi.

2 mai 1779

Ieri mi s-a făcut foarte rău și am pierdut copilul. Sophie a fost lângă mine tot timpul. Când mi-a golit oala de noapte, a văzut sângele din urina mea și a știut imediat că pierdusem sarcina.

– Cred că era băiat, mi-a spus ea. Când se pierd sarcinile, de obicei sunt băieți, așa spun moașele, iar ele știu.

– Dar e îngrozitor, am spus printre lacrimi.

– Nu, e bine. Înseamnă că puteți naște și băieți, nu doar fete. Următorul băiat va fi mai puternic. Va avea șanse să supraviețuiască.

Mă rog să aibă dreptate.

16 august 1779

Fratele cel mai mic al lui Ludovic, Charlot, a venit azi să mă ia la curse. Modul în care își mânuia trăsura lui verde cea nouă o făcea să uruie atât de tare încât aproape s-a răsturnat în curte. E foarte ușoară și fragilă, cu roți înalte, fără acoperiș și aproape fără părți laterale.

Ludovic nu m-ar lăsa niciodată să mă urc în ea dacă ar vedea-o, însă Ludovic e plecat la vânătoare, așa că pot să fac ce vreau.

– Maiestate, strigă Charlot când m-am apropiat de trăsură, aceasta este Diavolița, la dispoziția dumneavoastră.

Era îmbrăcat complet în alb, de la peruca sa elegantă până la pieptarul din brocart brodat și pantofii albi de satin, cu catarame de diamant. Îmi dădeam seama că băuse, pentru că se legăna când în față, când în spate în timp ce stătea în picioare, ținând în mâini frâiele cailor agitați.

Am zâmbit. Aproape întotdeauna mă face să zâmbesc sau să râd. Celălalt vizitiu m-a ajutat să urc și am simțit cadrul delicat al trăsurii tremurând sub mine când m-am așezat pe bancheta îngustă capitonată, iar Charlot s-a prăbușit lângă mine.

– Și tu chiar ești diavol sau e doar un zvon nefericit?

– Nu eu, Maiestate, doar acest vehicul nemaipomenit. E Diavolița în carne și oase, pentru că e atât de periculoasă! Și atât de rapidă și de ispititoare!

M-am ținut strâns de margini când am gonit pe drumul prăfuit, trăsura înclinându-se și cotind la fiecare șanț sau groapă, în timp ce escorta noastră de gărzi călare veneau ca tunetul în urma noastră.

Când am ajuns la hipodrom, cursele nu au fost nici pe departe la fel de palpitante precum drumul nostru dus și întors în Diavoliță, iar Charlot s-a oferit să mă plimbe din nou săptămâna următoare.

I-am spus că mergeam dacă promitea că nu îi va spune lui Ludovic.

– Va afla cu siguranță, pufni el. Mereu există oameni care abia așteaptă să îl anunțe tot ce faci și unde te duci. Știi poveștile care se spun despre noi, că suntem amanți, și că ești partenera mea de desfrâu, și că împreună cheltuim mai mulți bani decât pot aduna slujbașii de la impozite.

– Bârfe prostești, nimic mai mult. În plus, se știe prea bine că prefer bărbații mai bătrâni, precum contele de Giverny.

Am râs amândoi. Contele avea peste șaptezeci de ani.

Am coborât din trăsura instabilă și mi-am luat la revedere.

– Mă duc la Paris, strigă Charlot în timp ce lovea cu biciul în spinarea cailor săi, pentru încă o noapte de vin, femei și cântec!

M-a înveselit, iar eu am mare nevoie să fiu înveselită. Nu bănuiește că tovărășia lui e o mare binefacere pentru mine. Atât timp cât lumea vorbea despre așa-zisa mea aventură cu Charlot, nu se spunea nimic despre dragostea mea adevărată, Axel. Timpul nostru prețios petrecut împreună rămâne un secret de care știe doar loiala Loulou și discreta Yolande. Uneori, cred că Ludovic știe și acceptă că eu și Axel ne iubim, căci Axel este unul dintre puținii bărbați către care Ludovic simte că se poate îndrepta pentru prietenie și sfaturi. Însă eu și Ludovic nu am vorbit niciodată despre sentimentele mele față de Axel. Și poate mă înșel. E posibil ca Ludovic să nu aibă habar de nimic.

3 septembrie 1779

Azi Bumbăcel a rostit foarte clar cuvântul „mama". Numai că îi era adresat doicii.

13 octombrie 1779

Am decretat că toate femeile de la curte trebuie să poarte pene. Pene de struț, de păun, de papagal. Bineînțeles, în doar câteva ore de la anunțul meu, penele se terminaseră în toate magazinele din Paris. Păsările din menajeria regală au fost duse într-un loc secret și sigur, pentru a fi protejate de vânătorii de pene înarmați.

13 decembrie 1779

Cu aproape un an în urmă se năștea fetița mea. Cât mi-aș dori ca acum să îl fi purtat în pântece pe frățiorul ei.

27 decembrie 1779

Vremea rea i-a forțat pe muncitori să oprească lucrul la Micul Trianon, unde fac renovări. Nu se poate aprinde focul în șemineuri pentru că se montează carcase noi. Așa că în casă e foarte frig. Tâmplarii nu pot lucra cu degetele degerate.

Au început să vină facturile pentru redecorare, și par neobișnuit de mari. I-am întrebat pe arhitecți, care au fost evazivi. După ce am mai analizat puțin și am mai făcut câteva cercetări, am ghicit motivul: arhitecții primesc o parte din fiecare sumă cerută trezoreriei regale!

Am fost foarte furioasă când mi-am dat seama de acest lucru, și m-am dus să îl informez pe Ludovic. Era sus în mansardă, în camera unde își face lacătele cu maestrul lăcătuș domnul Gamin. Își petrece aici tot mai mult timp, departe de oameni și ascunzându-se de miniștri.

Când am intrat, a ridicat privirea din lucrul lui și m-a salutat, însă nu s-a oprit. Stătea la masa lui de lucru, aplecat deasupra unei mașinării complicate. Pe toată masa erau răspândite bucăți de metal.

– Ludovic, trebuie să-ți vorbesc.

– Te ascult.

– Renovările costă prea mult. Arhitecții au umflat prețurile. I-am prins.

– Nu am nici o îndoială.

– Dar… trebuie să facem ceva! Trebuie să-i punem capăt!

– Trimite-i facturile domnului Necker.

– Da, știu că domnul Necker va rezolva toate problemele noastre financiare, însă primește de patru ani facturi de la acești arhitecți, și le plătește!

Ludovic își șterse fruntea. Era preocupat să introducă o bucată mică de metal între două bucăți mai mari. Se opri după ce termină operațiunea, nu înainte de câteva încercări nereușite.

– Dacă a plătit facturile înseamnă că avem bani. Nu mi-aș face griji.

Am recunoscut începutul de exasperare care apărea în vocea lui Ludovic atunci când un subiect îl irita.

– Tu ești cel care obișnuia să spună tot timpul: „Economie, economie"!

– Asta a fost înainte.

– Înainte de ce?

– Înainte să aflu în ce mocirlă fără speranță se află finanțele noastre.

– Și acum?

– Acum las totul pe mâna geniului, a vrăjitorului. A domnului Necker.

– Atunci, mă duc să mă plâng la el.

– N-ai decât, nu va fi nici o diferență.

L-am lăsat acolo, cu construcțiile lui complicate, și m-am întors în apartamentele mele. În după-amiaza următoare l-am chemat pe domnul Necker, care mi-a făcut o reverență, însoțită de un zâmbet amabil, când a fost condus înăuntru. Îl vedeam des, însă niciodată nu purtasem o discuție cu el. E un om robust, corpolent, cu un aspect impunător, cu pometi proeminenți și o față amuzantă, ca a unei maimuțe. Părea lustruit și versat, bine hrănit și obișnuit cu confortul. Auzisem că deținea o avere personală uriașă.

– Cu ce vă pot fi de ajutor? întrebă el.

I-am întins facturile cele mai recente de la renovările Micului Trianon.

– Facturile astea sunt prea mari, am spus eu simplu. Arhitecții cer un preț exagerat.

El le luă și aruncă o privire rapidă asupra lor, cu o expresie gravă.

– Nu văd nimic în neregulă aici.

– Însă sumele sunt de două ori mai mari decât sumele propuse inițial, atunci când au început renovările.

– Estimările sunt, de obicei, depășite. Trebuie să te aștepți la asta. E imposibil să anticipezi fiecare cheltuială.

Îmi era greu să îmi păstrez cumpătul.

– Dacă vă uitați mai atent la facturi, veți vedea că arhitecții au adăugat propriile lor taxe, pentru munci pe care nu le-au făcut.

Omul de finanțe ridică din umeri.

– Au coordonat.

Ceva din atitudinea lui mă determină să fiu vigilentă. Era la fel de evaziv precum arhitecții, atunci când îi înfruntasem. De ce? L-am privit făcând un teanc din facturi și lăsându-le la o parte. Apoi mi-a trecut prin minte gândul că era în cârdășie cu ei. Era mituit. Nu există nimeni în care să putem avea încredere că face ce e mai bine pentru Franța.

Domnul Necker îmi întâlni privirea. Ne-am înțeles reciproc.

– Madame, spuse el după o pauză, arhitecții coordonează, iar pentru asta sunt plătiți. Eu coordonez finanțele regale și pe cei care trimit facturi, și pentru asta sunt, la rândul meu, plătit. Adevărata problemă nu e cât de mari sunt facturile, ci mai degrabă cum strângem banii ca să le plătim. Aici sunt eu folositor.

Se îndreptă către un dulap sculptat unde păstrez o colecție de statuete frumoase de porțelan. Se uită lung la ele, ca și când le-ar fi estimat valoarea, apoi se întoarse din nou spre mine.

– Îi cunosc pe bancheri. Vorbim aceeași limbă. Îi pot convinge să plec de la ei cu fonduri, așa cum alții nu pot. În asta constă valoarea mea. În același fel, arhitecții îi cunosc pe constructori și pe decoratori. Vorbesc aceeași limbă. Îi pot asigura că lucrările vor fi făcute bine și la timp. În asta constă valoarea lor. Cred că m-am făcut înțeles. Vă doresc să vă bucurați de renovări.

Mi-am dat seama că era inutil să continui discuția, așa că am încheiat întâlnirea.

17 martie 1780

Toate grădinile de la Micul Trianon sunt iluminate în această noapte în onoarea vizitei regelui Gustav la curtea noastră. S-au aprins focuri într-un șanț adânc ce înconjoară crângurile, și lacurile, și brazdele de arbuști. Lumânările din miile de oale micuțe își proiectează pâlpâirile asupra copacilor, făcându-i să lucească în nuanțe de un verde-deschis strălucitor. Era o scenă de poveste, misterioasă și fermecată. Templul Dragostei strălucea într-o lumină nepământeană, marmura sa lucind ca și când ar fi fost luminată din interior.

Și în tot acest peisaj venea Axel, în toată splendoarea lui, atât de strălucitor, atât de nobil în trăsături și ținută. Venea spre mine, care eram așezată pe o bancă din piatră sculptată, lângă lac.

Aerul era cald pentru luna martie și parfumat cu miros de levănțică și iasomie de la plantele înflorite, scoase din sere. Lumina reflectată a focurilor sclipea pe suprafața lacului și lucea din nasturii de aur ai uniformei lui albe și din șirul de medalii de aur ce atârnau de panglici colorate pe pieptul lui.

S-a așezat lângă mine și m-a luat în brațe. Mi-am spus că nu mai cunoscusem o fericire atât de completă și de perfectă. Vreme de mai bine de un ceas, am stat acolo, singuri, unul în brațele

altuia, în timp ce luminile se jucau prin copaci și clădiri, pălind treptat, pe măsură ce stelele începeau să sclipească și răsărea luna.

7 aprilie 1780

Regele Gustav pleacă peste două zile. În această după-amiază a venit pentru ultima audiență la Ludovic, însoțit de Axel și de alți câțiva. Ludovic l-a primit în Salonul Chinezesc, iar eu eram, de asemenea, acolo împreună cu câteva dintre doamnele mele.

Ludovic îi dădu lui Gustav o medalie, făcându-l Cavaler al Crinului de Aur, iar eu i-am oferit câteva vase frumoase de Sèvres și tapiserii din atelierele Gobelin.

El ne-a mulțumit pentru ospitalitate, apoi ne-a luat complet prin surprindere.

– Aș dori să le invit pe Maiestățile Voastre să mă viziteze la curtea mea. Să mă ajutați să îmi creez propriul Versailles suedez.

– Poate că, într-o zi, vom veni, spuse Ludovic scurt.

– Oh, sire, m-ați înțeles greșit. Aș vrea să veniți foarte curând. În vara aceasta.

– Imposibil, spuse Ludovic. E nevoie de mine aici.

– Nu trebuie să stați mai mult de câteva săptămâni.

– Îmi ia câteva săptămâni doar ca să ajung în țara dumnea-voastră îndepărtată. Nu! Nu pot.

Gândurile mi se învălmășeau în cap. Suedia. Axel. Timp cu Axel.

Regele Gustav se uită la mine, apoi din nou la Ludovic.

– E regretabil că Maiestatea Voastră nu poate lua o pauză. Dar poate grațioasa dumneavoastră regină ar dori să facă această călătorie? Aș aprecia foarte mult sfaturile ei în decorarea noului meu palat. Are gusturi deosebite.

Am zâmbit.

– Și mie mi-ar plăcea să vă vizitez frumoasa țară.

Mi-am dat seama că Ludovic a fost luat prin surprindere de această turnură neașteptată a lucrurilor. Gura i se mișca nervos și își îngustă ochii mici. Încăperea rămase cufundată în liniște în timp ce el se gândea la ce hotărâre să ia. Nu am îndrăznit să-l privesc pe Axel.

Într-un final, Ludovic rosti răspunsul:

– Da! Da, ar trebui să meargă… însă doar pentru o lună-două. Trebuie să se întoarcă înainte să se răcească vremea.

„Dar vremea e tot timpul rece în Suedia", îmi venea să spun, dar m-am stăpânit.

– Maiestatea Voastră este foarte generoasă, spuse regele Gustav, apoi mi se adresă mie: Vom face tot ce ne stă în putință să vă simțiți ca acasă în Suedia, draga mea.

Îmi sărută mâna, făcu o reverență în fața lui Ludovic, care dădu din cap, apoi plecă. Unul câte unul, membrii anturajului regelui îmi sărutară mâna întinsă – ultimul fiind Axel, care, când se îndreptă din nou, îmi zâmbi și îmi făcu semn cu ochiul.

Capitolul 7

20 iunie 1780

Iată, e miezul nopții după ceasul meu, însă pe fereastra camerei mele, văd că cerul are încă lumina zilei. Nu lumina strălucitoare a amiezii, însă suficient de puternică să pot citi la ea. Ce loc remarcabil! Și ce schimbări grozave produce în mine!

Mă aflu aici, la palatul Drottningholm din Suedia, de aproape trei săptămâni. Mă consult zilnic cu arhitecții și cu decoratorii principali ai palatului în privința reparațiilor și renovărilor care se fac. Regele Gustav îmi cere constant sfatul pentru tot felul de lucruri, nu doar în privința aspectului palatului, ci și a unor chestiuni precum modul în care este așezată masa regală la Versailles și câte feluri de mâncare sunt servite atunci când publicului i se permite să îl vadă pe regele Ludovic luând masa. Din micul alai cu care am călătorit au făcut parte ingineri, tâmplari și grădinari. Aceștia au răspuns sutelor de întrebări ale lui Gustav despre canalizarea palatului și repararea fântânilor arteziene, despre utilitatea florii-soarelui în îndepărtarea țânțarilor și despre metode de a pune stuf pe acoperișuri sau a le repara.

Niciodată în viața mea nu mi s-a cerut atât de constant sfatul și ajutorul. Și constat că îmi place foarte mult! Ludovic se bazează foarte mult pe mine, desigur, însă rugămințile sale de ajutor vin doar din când în când. Trec perioade mari de timp între crizele lui de spaimă. Și nu prea pot să ofer lucrul de care Ludovic are cu adevărat nevoie. Nu pot să-i îndrept coloana vertebrală și nici să-i dau încrederea de sine. Pot să-i ofer doar sprijinul prezenței și al grijii mele, care îl liniștește până când este lovit de următorul val de frică.

Trebuie să încerc să dorm, însă e greu, chiar și cu perdelele trase, să ascund strălucirea soarelui de noapte.

27 iunie 1780

În fiecare după-amiază din săptămâna asta, Gustav a adunat un grup de oficiali sau de învățați ca să discute probleme importante. M-a invitat și pe mine să asist. Axel e acolo ca să participe la discuții și, de asemenea, să învețe, căci Gustav se așteaptă ca, într-o zi, el să devină principalul său sfetnic. Oamenii vorbesc în franceză pentru mine, însă e o franceză ciudată și nu îi înțeleg întotdeauna, mai ales când vorbesc repede. Axel m-a învățat câteva cuvinte în suedeză, așa că pot să număr până la zece, să spun zilele săptămânii și „Vă rog", și „Mulțumesc", și „Îmi pare foarte bine să vă cunosc".

Nu înțeleg de ce se întâmplă toate astea. De ce toate aceste probleme importante sunt dezbătute în prezența mea? Gustav spune că vrea să știe ce fac francezii. Cum gândesc francezii. Și caută la mine aceste răspunsuri. Eu îi spun că nu sunt franțuzoaică, ci austriacă. El răspunde că sunt franțuzoaică prin căsătorie.

Cred că Gustav vrea și să mă impresioneze, nu doar să mă consulte în privința metodelor și atitudinilor franceze. Axel îmi dă dreptate.

1 iulie 1780

Mi-e dor de mica mea Bumbăcel, însă e mai bine că nu e aici. E delicată, iar vremea de aici e foarte capricioasă. Primesc vești despre ea o dată la două-trei zile, iar Chambertin îmi scrie să îmi spună ce mai face Ludovic. Ludovic însuși mi-a scris doar trei scrisori, toate foarte scurte. În ultima, a băgat și un flacon de sirop de mac, ca să mă ajute să dorm în nopțile lungi și albe. Nu știu de ce l-a trimis, asta doar dacă nu cumva crede că Suedia e un loc atât de înapoiat, încât farmaciile nu au sirop de mac. Dar asta e o prostie. Magazinele de aici sunt bine aprovizionate cu tot felul de leacuri medicinale, dar și cu blănuri, și sculpturi minunate, și jachete, și pălării, și mănuși împletite călduroase.

4 iulie 1780

Regele Gustav va fi ocupat în Riksdag, adică Parlamentul suedez, în următoarele zile, iar Axel m-a invitat la moșia lui, Fredenholm, care înseamnă „Loc al păcii".

6 iulie 1780

Am ajuns aici ieri, după o călătorie lungă prin păduri dese și peste câmpii înzăpezite. Cu toate că e iulie, aici ninge, și mai sunt zone în care zăpada nu se topește niciodată, de la un an la altul.

Zona rurală e foarte frumoasă, atât de virgină și cu foarte puțini oameni care locuiesc aici. Păduri întinse de brazi și pini, multe lacuri mici și albastre, ciocârlii și cintezoi care dau rotocoale și zboară spre pământ. Puritatea și prospețimea aerului mă copleșesc. Îmi umplu plămânii cu ele. Nu mă pot sătura.

Moșia lui Axel e, de fapt, o fermă mare, de șase sute de acri, iar el dă câmpurile în arendă celor zece familii care locuiesc acolo încă din anii 1500. Cândva erau iobagi, însă bunicul său îi dezrobise, astfel că au devenit fermieri arendași, cu toate că încă îl considerau pe Axel stăpân și veneau la el să le rezolve problemele și disputele.

Am hotărât să nu îmi aduc servitori cu mine, așa că mă îmbrac singură și îmi aranjez părul foarte simplu. Ce ușurare, să nu fiu nevoită să îndur toaleta obositoare, care durează ore întregi, să nu trebuiască să stau tot timpul în fața oglinzii, cu stilistul André în spatele meu. Mă simt mai vie, mă simt eu însămi.

7 iulie 1780

M-am trezit în această dimineață în zgomotul lemnului tăiat de topor, iar când m-am dus la fereastră l-am văzut pe Axel muncind, cu mânecile cămășii suflecate până peste coate, spărgând bușteni. Sub privirile mele, termină metodic de tăiat mormanul pe care îl avea în față și aduse lemnele în casă, unde în curând făcu un foc cald în soba uriașă cu faianță, neagră de funingine. Casa e suficient de mică să fie încălzită de o singură sobă, care asigură atât apa fierbinte, cât și un loc unde să ne pregătim mâncarea. La micul dejun am mâncat pâine proaspătă, brânză și pește pescuit cu o noapte în urmă din lac, plus o mână de mure din tufele de lângă ușă.

În această după-amiază am pregătit un coș cu mâncare și ne-am dus să ne plimbăm pe dealuri. E greu de spus cât timp am mers, pentru că lumina nu s-a schimbat. Când Axel se uită la ceas, era trecut de șase. Ne-am întins pătura pe un loc uscat, cu vedere la lac, și ne-am așezat.

– Deci, îngerașul meu, spuse el în timp ce mâncam, cum ți se pare acest loc?

– E foarte frumos și foarte liniștit. Și, mai presus de orice, e foarte simplu. Asta îmi place cel mai mult.

El dădu din cap.

– Atât de simplu, încât devine deprimant. Însă acest loc are ceva pur, care mă atrage mereu să mă întorc. Mi-am petrecut aici verile încă de când eram copil. Îmi place singurătatea, liniștea. Am verișori care locuiesc în preajmă, iar sora mea e profesoară și conduce școala din sat. Face multe lucruri bune aici.

– Și tu la fel.

El ridică din umeri.

– Nu știu. Eu îl urmez pe tatăl meu. A fost soldat, diplomat și om de stat. Nu mă voi ridica niciodată la înălțimea lui.

Am rămas tăcuți o vreme, urmărind un stol de gâște aterizând pe lac. Era o privelițte pe care nu o văzusem niciodată, cu sute de păsări negre, cenușii și albe, toate identice, poposind pe apă și plutind ca într-o formație, gâgâind aspru și ciugulindu-se.

– Îmi priește locul ăsta, spuse Axel după o vreme. Mă face să mă simt viu. Toată munca afară și aerul proaspăt… Când sunt la Fredenholm, nu regret ziua de ieri și nu aștept cu nerăbdare ziua de mâine. Trăiesc în prezent, mă bucur de el. Poate de aceea tatăl meu s-a retras aici la bătrânețe. Ca să se bucure de fiecare zi. La sfârșit a fost foarte bolnav, murea de ftizie. Nu putea mânca aproape nimic și avea o tuse îngrozitoare. Însă îi plăcea să se plimbe prin pădure, vara, cu câinele lui lup mare la picioare. Își găsise pacea.

Axel își lăsă capul în poala mea, iar eu i-am mângâiat părul blond. Nu îmi povestise niciodată lucruri atât de personale despre familia lui. Eu îi vorbisem adesea despre *maman* și frații și surorile mele, mai ales despre Iosif și Carlotta.

Un nume plutea în aer între noi, nerostit încă: Ludovic. Nu l-am pomenit, însă știam că era în gândurile noastre atunci când ne îndreptam înapoi spre casă, peste deal, ținându-ne de mână, grăbiți să ne adăpostim de burnița ce se întețea, în casa primitoare de la Fredenholm.

9 iulie 1780

Învăț toate numele de ciuperci, inclusiv ale celor pe care nu îndrăznim să le mâncăm. Sunt atât de multe specii – gălbiori,

vălul călugăriței, buretele puturos cel cenușiu și buricul măslinului cel otrăvitor, care lucește în întuneric, numai că nu e niciodată întuneric, așa că, oare cum ne dăm seama?

Cu fiecare zi pe care o petrec aici mă simt mai bine, mai fericită și mai relaxată.

11 iulie 1780

Unul dintre arendașii lui Axel s-a căsătorit ieri, și ne-am dus la nuntă. Am cerut să împrumut o fustă roșie și o cămașă albă cum poartă țărăncile, iar hainele mi-au fost aduse împreună cu o pereche de cizme moi de pâslă și o ghirlandă de trandafiri pe care să o port.

Ne-am alăturat sutelor de oaspeți care veniseră din satele învecinate. Două trupe cântau muzică veselă și am dansat cu toți ceilalți, străduindu-ne să urmăm pașii, împiedicându-ne și râzând. Femeile cântau într-un stil pe care nu îl mai auzisem niciodată, scoțând un sunet ciudat, ca pisicile care se bat. Atmosfera era foarte zgomotoasă și veselă.

Mă simțeam atât de liberă. Nimeni nu avea habar ce hram purtam, doar că eram o aristocrată străină, prietenă sau rudă cu Axel. Faptul că eram regină era ultimul lucru la care se puteau gândi. Când am trecut în centrul cercului, pentru că venise rândul meu să dansez un solo (care, recunosc, avea mai degrabă pașii unui cadril decât ai unui dans de țară), toți au bătut din palme și au chiuit.

Ce bine m-am distrat! Să mă învârt în fusta mea roșie împrumutată, cu cizmele mele împrumutate clămpănind pe pietre și pe iarba tare de pășune, cu părul meu blond, liber de constrângeri, zburând în aerul proaspăt al verii. Și Axel în apropiere, bătând din palme, dansând, zâmbindu-mi aprobator.

Butoaiele de cidru și lichior de grâu local tare au fost desfundate, iar băutura amețitoare curgea în râuri. Mireasa, o țărancă voinică și blondă de șaisprezece ani, nu contenea să-mi umple paharul. Am mâncat caviar și am băut vin roșu, și, o dată la câteva minute, mulțimea începea să fluiere și să bată din palme, fără a se opri decât atunci când mirele și mireasa se sărutau. Aici, în Suedia, sărutările sunt zgomotoase, buzele lipindu-se răsunător.

Cândva pe la miezul nopții, un țăran ne-a dus înapoi la Fredenholm în căruța lui de lemn, care mirosea a fân și bălegar.

Axel m-a ținut în brațe în timp ce căruța hurducăia pe drumul accidentat. M-am rezemat de el, amețită de la vin și cidru, obosită de la dans, îndrăgostită de lume. Mi-am spus că aceea era cea mai fericită noapte a vieții mele.

16 iulie 1780

Cu două zile în urmă am pornit înapoi spre Drottningholm. Am fost foarte tristă că plecam. Am ajuns într-un oraș, apoi am luat-o spre sud cu trăsura, străbătând kilometru după kilometru de pădure deasă. Vremea era foarte rece și ploua. De două ori a fost nevoie ca trăsura să fie transportată pe o ambarcațiune mare ca să poată trece lacul.

Către seară, osia trăsurii s-a rupt și a trebuit să mergem pe jos, prin ploaie către singurul adăpost din preajmă, care era o mică tavernă cu acoperiș crăpat și povârnit și ziduri care se aplecau către interior într-un unghi ciudat. Îmi părea rău pentru bieții cai care erau nevoiți să stea răbdători în ploaia torențială, cu capul plecat, în timp ce se făceau reparațiile.

Eu și Axel ne-am așezat la o masă joasă și zgâriată lângă foc și am comandat vin, pâine și brânză.

Ne-am băut vinul, așteptând ca vizitiul să intre pe ușă și să ne spună că osia noastră ruptă era reparată. Însă a trecut o oră, apoi două, dar acesta nu a venit. Ploaia continua să cadă pe acoperișul tavernei și un bătrân intră înăuntru, ud și murdar, mergând cu ajutorul unui băț. Era orb, ochii săi fără vedere erau întorși în sus, către tavan. Își pipăi drumul spre foc și își întinse mâinile către căldura lui.

– Poftim, bătrâne, bea asta să te încălzești.

Hangiul îl însoți pe oaspete la o masă lângă noi și puse un urcior în fața lui.

– Mai sunt aici o doamnă franțuzoaică și un domn să-ți țină companie, adăugă el. Ai grijă ce vorbești.

– O doamnă franțuzoaică rafinată și un domn, spuse bătrânul, vorbind în franceză pentru noi. Dumnezeu să-i aibă în pază. Le-am făcut un serviciu la viața mea. Am luptat pentru bătrânul rege francez, bătrânul Ludovic, la Fontenoy și Raucoux, și am și câștigat pentru el. Însă nu așa am orbit. Nu, mi-am pierdut ochii în închisoare. Într-o bătaie. N-am mai văzut un suflet de treizeci și șapte de ani. Acum, ce-ați dori să ascultați, doamnă, domnule?

Un cântec de luptă francez? Un bocet? Am a doua vedere, chiar dacă mi-am pierdut ochii. Și a doua vedere îmi spune că va fi un bocet.

Vorbele lui m-au cutremurat. Nu, nu încă o moarte!

Axel îi dădu bărbatului câteva monede, iar acesta își bău berea și plecă. În cele din urmă, vizitiul nostru veni și spuse că osia era reparată și puteam merge mai departe.

17 iulie 1780

Noaptea trecută ne-a prins furtuna și nu am putut ajunge la moșia unde aranjase Axel să stăm. Așa că ne-am adăpostit într-o casă țărănească și am primit ospitalitatea pe care ne-o putea oferi familia.

O femeie bătrână, slabă și cocârjată ne-a întâmpinat cu ochii strălucitori și cu gingiile aproape fără dinți. Fusta ei murdară era tocită și peticită, iar părul ei rar și cenușiu era acoperit de o zdreanță. Ne-a făcut semn către cuptorul uriaș, unde vreo douăzeci de oameni stăteau întinși pe lavițe pentru dormit. Din mai multe leagăne aflate într-un colț al încăperii se auzeau plânsete de copii.

Am pășit în încăperea mare și caldă și am icnit, mirosurile fiind prea puternice. Miros de pește, varză, gunoi, tutun și canalizare deschisă, ca cele de la Versailles. Și miros de trupuri nespălate de multă vreme, îmbrăcate în haine murdare.

O mulțime de fețe se holbau la noi în timp ce ne îndreptam spre o masă unde bătrâna ne-a servit cu supă de varză prin care pluteau capete de pește și o bucată de pâine neagră, tare. Ochii peștilor morți se holbau la mine, grăsimea de la suprafața supei întorcându-mi stomacul pe dos. Din polițe am mâncat câteva linguri de supă și o îmbucătură de pâine. Am observat că Axel mânca cu poftă, ca și când lua cina la masa regelui Gustav.

În timp ce mă străduiam să mănânc, nu mă puteam stăpâni să nu mă uit la oamenii care stăteau întinși pe lavițe. Erau treji – se părea că sosirea noastră îi trezise – și își țineau privirea ațintită asupra mâncării noastre, urmărind fiecare lingură și fiecare mușcătură de pâine. Chipul lor era tras și toți aveau aceeași privire goală, chiar și copiii. Mai mulți bărbați beau dintr-o cană de metal pe care o treceau din mână în mână. În aer plutea miros de alcool, amestecat cu miros de lemn ars și deșeuri umane. În timp

ce mă uitam în jur, gândaci mari și negri se târau peste păturile zdrențuite și pe podea, până la picioarele mele.

Bătrâna care ne întâmpinase și ne adusese mâncarea era ocupată să ne pregătească un pat. Aduse mai multe bănci lungi lângă cuptor și întinse scânduri de lemn peste ele. Deasupra scândurilor întinse o plapumă foarte veche și foarte murdară, și câteva mormane de zdrențe.

Curând am terminat de mâncat și, spre oroarea mea, am simțit că aveam nevoie să mă ușurez. Însă nu exista intimitate. Ceilalți, după cum observasem, foloseau oalele de noapte mirositoare de sub lavițe în prezența tuturor celor din încăpere.

– Madame, i-am spus eu gazdei noastre în suedeza mea foarte stricată, există un loc unde aș putea să… am arătat spre una dintre oalele de noapte.

Ea dădu din cap înțelegătoare și, luându-mi mâna, mă conduse afară. Încă ploua foarte rău și ne-am murdărit de noroi în timp ce mă conducea spre un șopron. Am intrat într-un grajd gol, cu paie pe jos, și a arătat spre ele. Apoi, m-a lăsat acolo.

Mi-am dat seama că era respectuoasă… și amabilă. Asta era tot ce avea mai bun de oferit. Singurătate și o oarecare curățenie. Grajdul, cu izul său pătrunzător de bălegar și suflu de animal, mirosea mult mai bine decât casa. Însă era foarte frig. Am făcut imediat ce aveam de făcut și m-am întors în încăperea încălzită ca un cuptor.

În absența mea izbucnise o ceartă. Ceilalți coborâseră de unde erau cocoțați și se încăieraseră pe resturile din farfuria mea. Un bărbat beat lovea o femeie și striga la ea. Am văzut un băiat cu chip sălbatic, mârâind, luând o pisică galbenă și aruncând-o de peretele de cărămidă. În mijlocul acelei încăierări, o bătrână stătea cu capul plecat, rostind o rugăciune. Am înțeles două fraze, pe care părea să le repete la nesfârșit.

– Mânia Domnului s-a pogorât peste noi! Ferească-ne de mânia Domnului!

Uluită, urmăream scena sordidă, disperată să intervin, și totuși neajutorată. Am simțit cum lacrimile îmi curgeau pe obraji. Am făcut singurul lucru pe care îl puteam face. Când pisica rănită a venit spre mine clătinându-se, am ridicat-o și am ținut-o strâns la piept. Am simțit-o cum mă zgâria, însă nu am băgat în seamă ascuțimea ghearelor ei, hotărâtă să o protejez.

Axel îi mulțumi în grabă bătrânei pentru ospitalitate și îi dădu o mână de monede, pe care ea le examină atât de atent, încât nu ne văzu plecând. Înșfăcând una dintre păturile zdrențuite de pe patul improvizat care ar fi trebuit să fie al nostru, Axel ne înfășură cu ea pe mine și pisica, și mă conduse afară în ploaie.

Eram prea încremenită ca să vorbesc sau să gândesc. L-am lăsat să mă conducă pe drumul noroios, asigurându-mă că, în curând, vom ajunge la alt adăpost. Încă ploua, însă nu la fel de rău ca înainte, iar după ce am mers cam un kilometru, am ajuns la o veche fermă părăsită și am petrecut noaptea acolo, încovrigați unul în altul pe podeaua de lemn udă și rece, cu pisica între noi, ca să-i ținem de cald.

20 iulie 1780

Timpul meu prețios cu Axel se apropie de sfârșit. În două zile trebuie să plec spre Franța, căci am stat mai mult decât crezusem. Mi-e foarte dor de Bumbăcel. Când am ajuns la Drottningholm, mă așteptau cinci scrisori, în care mi se spunea că Bumbăcel începuse să spună „dă-mi", și „nu", și „fă", și să îl strige pe nume pe cățelușul ei, pe care îl botezasem după draga și bătrâna Mufti.

Chambertin îmi scrie să îmi spună că Ludovic e arțăgos fără mine. De două ori s-a încuiat în atelierul lui cu un coș de prăjituri și a refuzat să iasă timp de mai multe zile. Nimeni nu l-a putut convinge. Miniștrii au fost ofensați, căci aveau loc discuții importante despre războiul american, iar prezența regelui la cinele și recepțiile pentru ambasadori era esențială. Chambertin spune că doar eu l-aș fi putut convinge pe Ludovic să își facă datoria. Când sunt eu acolo, e mai puțin timid și rebel, și mult mai hotărât să facă ceea ce i se cere.

Regele Gustav ne-a condus, pe mine și pe Axel, prin camerele palatului pe care le renovează, ca să vedem rezultatul final al sugestiilor mele. Artizanii au fost foarte ocupați, iar rezultatele muncii lor sunt, într-adevăr, foarte reușite. Gustav preferă modelele greco-romane, cu coloane canelate, frize pompeiene și mozaicuri din bucăți de sticlă. O cameră pe care l-am ajutat să o proiecteze e aproape gata, iar efectul e izbitor. Pereți albastru-închis, coloane dorice albe, stucaturi albe sculptate cu un model antic de flori și fructe. Vor fi aduse covoare în aceeași nuanță de albastru-închis, ca să se potrivească, iar tavanul va fi pictat de un

artist italian din Verona. Soseşte săptămâna următoare, însă eu voi fi deja plecată şi nu îl voi putea cunoaşte.

În timp ce ne plimbam prin camerele uriaşe, decorate cu lucruri atât de scumpe, un gând nu îmi dădea pace. De ce un rege trebuia să trăiască în asemenea bogăţii, în timp ce supuşii săi şi familiile lor îşi trăiesc viaţa înghesuiţi într-o singură cameră murdară, urât mirositoare, cu pereţi goi şi tavan cu crăpături? Cele câteva ore pe care le petrecusem printre ţărani mă afectaseră profund. Chiar în timp ce mergeam prin splendorile liniştite ale palatului regelui Gustav, nu îmi puteam scoate din minte imaginea camerelor întunecate pe care le văzusem, a chipurilor înfometate, bătaia şi brutalitatea la care fusesem martoră.

M-am întors către Axel.

– Oamenii aceia cu care am mâncat, în ziua în care ploua cu găleata, am spus eu, ce se poate face pentru ei? Sunt atât de săraci…

Spre surprinderea mea, Axel se mulţumi să râdă.

– Aceia erau ţărani bogaţi. Aveau o casă mare, animale, hrană. Ar trebui să vezi cum trăiesc săracii.

Regele Gustav a fost curios de schimbul nostru de replici, iar Axel îi explică faptul că fuseserăm forţaţi de împrejurări să ne adăpostim la nişte fermieri.

– Cred că nu ai văzut niciodată cum trăiesc ţăranii, îmi spuse regele.

– Doar de pe fereastra trăsurii.

– Viaţa e foarte grea pentru cei născuţi cu atât de puţin.

– E posibil să aibă o viaţă mai bună, atunci?

– Regele Gustav le-a dat un trai mai bun, spuse Axel cu loialitate. A abolit tortura. Nimeni nu mai e condamnat la moarte pentru nelegiuirile comise. A reformat finanţele statului. Impozitele sunt mai mici, iar acum ţăranii pot, dacă îşi permit, să îşi cumpere pământurile şi să fie proprietarii acestora, ca oameni liberi.

– Însă e atât de multă nefericire, chiar şi aşa!

Am mers mai departe, prin sala de mese din malachit, cu pereţii acoperiţi de panouri cu pietre preţioase strălucitoare şi verzi, până în Salonul de cristal, unde zeci de candelabre sclipeau în lumina soarelui şi aruncau reflexii pe pereţii auriţi.

Axel părea gânditor. Într-un final, ridică din umeri.

– Îi iubesc şi îi admir pe ţărani, şi am trăit printre ei, din când în când, toată viaţa mea. Însă sunt precum copiii. Trec prin viaţă ignoranţi şi slabi, fără să se poată ridica deasupra condiţiei lor.

Fără să poată realiza nimic altceva decât muncă grea. Pentru majoritatea bărbaților, singura consolare e băutura. Pentru femei, e religia.

– Haide, Axel, ești prea pesimist, spuse regele. Satele se schimbă, chiar și aici. Metodele de agricultură se îmbunătățesc. Producția recoltelor crește. Oamenii mănâncă mai bine și trăiesc mai mult. Dacă natura ne ajută și ne dă recolte bune, în timpul vieții noastre vom vedea progrese mari. O sănătate sporită a minții și trupului. Între timp, draga mea, mi se adresă Gustav, ai putea să-ți donezi săracilor cerceii cu perle.

Mi-am pipăit lobul urechii. Într-adevăr, purtam cercei cu perle, însă nu pe cei mai frumoși ai mei.

– Doar că nu trebuie să faci asta, spuse Axel, căci se vor omorî între ei ca să pună mâna pe perle. Vezi tu, ai provoca doar suferință aruncând mărgăritare la porci.

Nu m-am contrazis cu Axel sau cu regele, însă mi-am promis că atunci când mă voi întoarce la Versailles voi trimite niște bani țăranilor suedezi. Și voi dubla cantitatea de pâine pe care o distribuie abatele Vermond la porțile palatului.

Capitolul 8

27 noiembrie 1780

Draga mea, draga și mult-iubita mea *maman* a murit.

13 decembrie 1780

Abia pot să scriu ceva, atât sunt de distrusă. Mă uit în oglindă și văd o persoană pe care nu o recunosc. O femeie trasă la față, fără culoare în obraji și cu ochi foarte triști. Oare voi mai putea mânca vreodată? Voi mai putea să gândesc, să mă mișc și să mă bucur de ceva?

Stau zi după zi în camerele mele întunecate, cu ferestrele acoperite de perdelele de catifea neagră, fără să pot face altceva decât să plâng, să citesc Biblia și să aprind lumânări pentru sufletul lui *maman*. Biata Bumbăcel plânge. Nu înțelege schimbarea petrecută cu mine.

Abatele Vermond vine să se roage împreună cu mine, însă sunt de neconsolat. Am citit și recitit scrisorile de la Iosif și Anna, în care îmi povestesc ultimele zile ale lui *maman*. Dorise de mult timp să moară. În ultima ei săptămână de viață, și-a cusut propriul lințoliu, din mătase albă, brodat cu stema imperială.

Ce bine ar fi fost dacă, în loc să își pregătească înmormântarea, mi-ar fi scris o ultimă scrisoare! Ce bine ar fi fost dacă m-ar fi lăudat că fac bine ceea ce fac, într-o viață plină de greutăți! Cum aș fi prețuit acea dovadă a dragostei și aprobării ei.

25 decembrie 1780

E o zi de Crăciun tristă. Palatul este încă în doliu pentru marea împărăteasă, iar sărbătorile noastre obișnuite și-au pierdut din amploare. Mergem la slujbă în fiecare zi, iar eu aprind o lumânare

pentru *maman* și îmi repet rugăciunile cu abatele Vermond, care mi-a fost foarte credincios în timpul doliului meu.

Uneori, pur și simplu, nu simt nimic. Nu mai am nici un sentiment. E îngrozitor.

4 ianuarie 1781

Încerc să îmi ocup timpul cu un proiect pe care îl începusem înainte de moartea mamei. Am hotărât să trec la fapte mai degrabă decât să vorbesc despre nefericirea țăranilor. Îmi voi vinde obiectul cel mai de preț, marele diamant galben denumit Soarele habsburgic și le voi da banii celor mai săraci dintre ei. Am dat ordin ca diamantul să fie adus din tezaurul palatului, unde sunt păstrate bijuteriile mele.

În ultimele câteva zile am fost bântuită de amintirea soldatului orb și bătrân pe care eu și Axel l-am întâlnit în tavernă în Suedia. Dorise să ne cânte un cântec și spusese: „Ar trebui să fie un bocet". Oare avusese o premoniție în privința morții mamei? Cum ar fi putut ști?

Pisica galbenă pe care am adus-o din Suedia se îngrașă, și blana îi lucește de la frișcă și bomboane. E surdă de-o ureche și unul dintre picioare îi șchiopătează, însă, în rest, și-a revenit. *Maman* avea o pisică galbenă care stătea mereu pe biroul ei. Asta îmi amintește de ea.

6 ianuarie 1781

Tocmai am trecut printr-un șoc puternic. Am trimis-o pe Sophie după apă cu flori de portocal și eter, ca să mă calmez.

S-a întâmplat ceva îngrozitor și nu știu către cine să mă îndrept. Axel e departe. Ce bine ar fi fost dacă Iosif era aici! Însă nu îndrăznesc să îi spun lui Iosif. S-ar întâmpla un dezastru dacă adevărul ar ieși la iveală.

Poate că nici acest jurnal nu e un loc sigur pentru păstrarea unor astfel de secrete, însă m-am gândit bine, în timp ce sorbeam din apa cu flori de portocal și eter, și am hotărât într-un final că trebuia să las undeva scris adevărul.

Sunt foarte sigură că, atunci când am fost în Suedia vara trecută, Ludovic a luat Soarele habsburgic și l-a amanetat unui cămătar bogat din Geneva, pe care îl cunoscuse prin intermediul bancherului Necker. Am aflat, pentru că atunci când am cerut să

mi se aducă bijuteria din tezaur și l-am chemat pe domnul Christofle, bijutierul din Paris, să îl evalueze, mi-a spus că piatra nu era un diamant, ci o imitație din clei!

La început nu mi-a venit să cred, însă când l-am luat la întrebări pe șeful gărzilor tezaurului, acesta mi-a mărturisit, în cele din urmă, că, în iunie anul trecut, regele a dat ordin să îi fie adus Soarele habsburgic, aducându-l înapoi în tezaur după mai bine de o lună. Ceea ce a fost adus înapoi era, probabil, imitația din clei.

L-am luat la întrebări pe Chambertin, care știe aproape tot ce spune și ce face Ludovic, iar acesta a recunoscut că Necker a adus un om de afaceri elvețian la ceremonia de trezire a lui Ludovic și că, mai târziu, i-a fost trimis acestuia un pachet, sub paza gărzilor.

Chambertin e de încredere. Nu va spune nimănui nimic. Trebuie să mă asigur că nici unul dintre servitori nu află sau nu bănuiește ceva. Dacă s-ar stârni zvonul că Ludovic a amanetat faimoasa mea bijuterie, toată lumea ar crede că trezoreria e goală și că guvernul nu poate plăti împrumuturile uriașe făcute de domnul Necker, împrumuturi care însumau milioane de franci. Acest lucru ar fi considerat o insultă la adresa Imperiului Austriac, fapt care l-ar putea mânia pe fratele meu, Iosif, care acum este împărat. Și ar provoca un scandal uriaș în jurul lui Ludovic însuși, care ar fi considerat un hoț.

Ceea ce, de fapt, și este, iar eu am de gând să îi spun asta în față.

9 ianuarie 1781

După multe căutări, l-am găsit într-un final pe Ludovic în mansardă, ghemuit pe podea, ridicând lacătul unei uși nefolosite de multă vreme. Era foarte frig în pod și stătea îmbrăcat cu vechea haină neagră a tatălui său, atât de tocită și de zdrențuită încât în unele locuri se făcuse gri.

Când mă auzi venind ca o vijelie, se întoarse spre mine, dând înapoi de frică.

Ignorând eticheta, lucru pe care îl făceam, de obicei, când eram singuri, m-am dus direct la el și m-am uitat urât în ochii lui înspăimântați.

– Știu ce ai făcut. Ai furat Soarele habsburgic. L-ai amanetat. Și ai pus o bucată de clei în loc în tezaur. Ai furat cel mai prețios

lucru din zestrea mea. M-ai mințit. Și ai riscat să provoci scandal, dezonoare, punând în pericol alianța dintre Franța și Austria.

Plângea, așezat pe podeaua prăfuită, îmbrăcat în haina lui veche. Chipul său era boțit, la fel ca al lui Bumbăcel când nu ascultă și știe că va fi pedepsită.

Slăbiciunea lui mă înfurie și mai mult. Am început să merg încolo și-ncoace prin încăpere.

– Oprește-te!! Nu te mai purta ca un copil, ridică-te și vorbește ca un bărbat!

Cu un oftat adânc și cu un efort imens, își ridică trupul greoi de pe podea și se sprijini de ușă. Nu mă privea.

– Am făcut atâtea greșeli, încât nu îți pot răspunde. Mi-e rușine de ce am făcut, însă nu am avut de ales. Necker și ceilalți au venit la mine. Am atins termenul-limită pentru plata împrumuturilor. Au spus că au calculat greșit. Și că nu existau bani pentru plata lor. Nu puteam lăsa să se întâmple așa ceva.

Vocea lui era tristă, plângăcioasă.

– Dar Coroana Franței are multe comori proprii. Lăzi de aur, bijuteriile mamei și bunicii tale, tablouri, statui…

– Tot vând posesiunile Coroanei de șase ani, de când am devenit rege. Înainte de asta, și bunicul meu a vândut o mare parte din ele. Multe dintre lucrările de artă expuse sunt copii. Multe dintre bijuterii sunt imitații.

– Nu aveai nici un drept să iei ce era al meu, fără să mă întrebi.

Ridică privirea spre mine.

– Și dacă te-aș fi întrebat, mi-ai fi dat piatra ta prețioasă?

– Nu. Niciodată.

– Bineînțeles că nu. A trebuit să o iau pe furiș. Am fost asigurat că imitația are o calitate excelentă. M-am gândit că nu vei afla. Nu aș fi ales niciodată Soarele habsburgic pentru amanet, însă Necker cunoștea pe cineva care îl râvnise dintotdeauna. Un bărbat din Geneva, un negustor bogat de la bursa de valori. S-a oferit să plătească toată dobânda datoriilor noastre, în schimbul bijuteriei. Atunci, am crezut că voi avea posibilitatea să o cumpăr din nou, să iau bijuteria înapoi într-un an, maximum doi. Acum, mă îndoiesc.

Eram furioasă. Pe Ludovic, pe domnul Necker, pe miniștrii care mă urăsc și care trebuie să fi simțit o plăcere imensă la ideea că mi-au furat neprețuita bijuterie.

– Îl vreau înapoi, a fost tot ce am putut spune. Recuperează-l… cumva.

Apoi am plecat de lângă Ludovic, o întruchipare a infamiei, și m-am îndepărtat. M-am întors în apartamentele mele, încă plină de ranchiună și de exasperare, și mi-au trebuit câteva ore ca să îmi revin suficient pentru a mă întâlni cu Loulou și cu Sophie, și să dau ordinele necesare anturajului meu.

13 ianuarie 1781

M-am gândit îndelung și profund la înșelătoria lui Ludovic cu amanetarea Soarelui habsburgic și mi-am dat seama că am fost egoistă.

Da, Ludovic a fost necinstit. Ar fi trebuit să vină să-mi explice de ce simțea că nu avea de ales decât să amaneteze bijuteria. Dar el a așteptat până ce am plecat departe, în Suedia, ca să facă ce-a făcut. Însă și eu am pus la cale o înșelătorie, călătorind cu amantul meu și bucurându-mă de timpul petrecut cu el. Cu toate că doar în mică măsură, și eu riscam totuși un scandal. Iar dacă Axel ar fi fost mai puțin atent când am făcut dragoste, aș fi riscat însăși succesiunea la tron. Draga *maman*, dacă ar fi fost încă în viață și ar fi știut adevărul despre mine și Axel, ar fi spus că sunt o adulterină și că ar trebui să fiu ocărâtă și adusă în fața Comisiei pentru Castitate.

Potrivit părintelui Kunibert ar trebui să fiu trimisă direct în iad.

Ludovic e hoț, și mincinos, și teribil de slab. Însă eu sunt o soție necredincioasă și la fel de mincinoasă ca el, și slabă pentru că am cedat în fața puterii iubirii mele pentru Axel.

Nu suntem amândoi la fel de vinovați?

14 ianuarie 1781

Ieri am fost la spovedanie, apoi m-am dus la Ludovic, care dormea. L-am luat în brațe și i-am spus că îl iertam pentru că amanetase Soarele habsburgic, cerându-i, la rândul meu, iertare pentru lucrurile greșite pe care le făcusem față de el.

A plâns în brațele mele, și am plâns și eu puțin, căci adevărul este că țin foarte mult la Ludovic și mi-e milă de el că trebuie să joace nefericitul și nedoritul rol de rege.

18 ianuarie 1781

Axel pleacă cu regimentul său în America. Înainte să plece a venit la mine să își ia rămas-bun, și amândoi știm că există

posibilitatea să nu îl mai văd niciodată. Mulți ofițeri mor în bătălie, fie de la răni, fie de la boală. Și mai mulți sunt mutilați și schilodiți pe viață.

– Draga mea, îți voi spune ceva care poate că te va uimi. După plecarea mea, gândește-te serios la vorbele mele și ține-le minte. Uite despre ce e vorba: Ludovic nu se simte bine, are o minte slabă. Astfel de oameni sunt fragili, iar aparenta lor sănătate mintală se poate spulbera oricând. I s-a întâmplat nu demult regelui George, în Anglia, și se poate întâmpla foarte ușor și în cazul lui. Dacă starea lui Ludovic se înrăutățește, iar doctorii decid că trebuie să fie înlăturat de pe tron și înlocuit cu prințul Stanislaus, vreau să ții minte că tu și prințesa regală – se referea la Bumbăcel – veți avea întotdeauna un cămin în Suedia. Lângă mine.

Mi-a dat o bucată de hârtie. Pe ea era scris numele unui antreprenor militar din Paris. Îi puteam trimite oricând mesaje prin acest bărbat, mi-a spus el. Iar în caz de urgență, puteam să merg oricând la curtea regelui Gustav, care m-ar primi cu brațele deschise.

– Și Iosif m-ar primi cu brațele deschise la Viena, i-am reamintit eu lui Axel.

– Dacă Austria și Franța nu vor fi în relații mai bune decât sunt acum, sfatul meu este să mergi la curtea suedeză.

Să îmi iau la revedere de la Axel a fost ca și cum mi-aș fi sfâșiat o parte din inimă, însă mă bucuram că pleca – nu că pleca la război, ci din viața mea, cel puțin pentru o vreme.

Voi încerca să nu îmi fie prea dor de el, sau să mă îngrijorez pentru siguranța lui, sau să mă gândesc la ochii lui blânzi și dragi, la atingerea lui caldă, la sărutările lui – o să fac tot posibilul să fiu o soție bună și credincioasă.

Voi încerca.

10 martie 1781

Obrajii mei sunt din nou roșii, și mi-am recăpătat înfățișarea obișnuită. În ultima săptămână am avut o mare poftă de mâncare și l-am trimis pe Eric în Suedia să îmi aducă brânză de elan, care îmi plăcuse foarte mult cât am stat acolo. L-aș fi trimis și după mure pitice, doar că nu era sezonul lor.

Ludovic mi-a adus un coș cu prăjiturile lui preferate – șarlote cu frișcă, migdale zaharisite și glazură de ciocolată din belșug.

Le-am mâncat împreună pe toate și ni s-a făcut rău amândurora după aceea.

21 martie 1781

Sunt din nou însărcinată. Nu știe aproape nimeni, doar doctorul Boisgilbert, Sophie, Loulou și, desigur, Ludovic. Contele Mercy, care are spioni în anturajul meu și care încearcă în mod constant să obțină informații de la doctorul Boisgilbert știe probabil și el, pentru că de câte ori mă vede, zâmbește.

O să facem anunțul curând, probabil luna următoare.

22 aprilie 1781

Peste câteva luni Iosif va veni din nou în vizită. E foarte încântat că aștept alt copil și spune că, de data asta, trebuie să fie băiat.

Ce bine ar fi fost să primesc vești de la Axel!

12 mai 1781

Charlot a venit la Micul Trianon în trăsura lui verde și s-a oferit să mă ia la curse, însă i-am spus că drumul era mult prea dificil și riscam să pierd copilul. Și-a prelungit așadar vizita și a admirat renovările în stil pompeian pe care le-am făcut în camerele de sus. Mi-a spus că un oarecare domn Montgolfier face niște experimente interesante și că a reușit să ridice un balon uriaș de pânză în aer, făcându-l să plutească deasupra caselor și câmpiilor și aducându-l apoi din nou pe pământ. Vrea să se agațe de balon și să zboare prin aer cu el.

3 iunie 1781

În sfârșit, am vești despre Axel. E în siguranță și a fost în Carolina, unde britanicii au ocupat mai multe orașe importante. Acum se află în Virginia.

20 iunie 1781

Azi, Bumbăcel a cântat tot *Frère Jacques* și a aruncat cu castronul de supă în doică. Îi tot spun că în curând o să aibă un frățior sau, poate, o surioară (Doamne ferește!), ceea ce o supără peste măsură. Se încruntă mult și e neascultătoare.

Dacă *maman* ar fi aici, ar rămâne uimită de neputința mea de a-mi disciplina fiica. *Maman* a fost mereu foarte fermă cu mine, la fel cu surorile și frații mei. Dacă eram neascultători ne trimitea să stăm pe palierul unei scări cu mâinile legate la spate ore în șir, iar la cină primeam doar pâine și lapte. Și Bumbăcel e pedepsită, însă niciodată foarte dur și niciodată nu i se ia mâncarea sau nu are alte restricții. Sper doar să își revină curând din etapa asta rebelă. Ludovic spune că el era de nestăpânit în copilărie. Poate seamănă cu el. Oare următorul meu copil va fi la fel de greu de stăpânit?

Ludovic a plecat să vâneze și să adune plante din pădurea de la Compiègne, luându-l cu el doar pe Chambertin, un secretar și un valet. M-a invitat și pe mine, dar am refuzat. Știu că m-ar ignora aproape tot timpul și n-aș avea aproape nimic de făcut. Își imaginează că mi-ar plăcea să îl ajut să își adune plantele și că vom citi împreună cărțile lui despre flora pădurii. Cât de puțin mă cunoaște! După atâția ani de căsnicie.

I-am spus că trebuia să mă pregătesc pentru vizita lui Iosif.

1 iulie 1781

Azi a sosit un pachet mare de scrisori pentru mine de la Axel! Mi-a scris în fiecare săptămână, însă nu a avut cum să trimită scrisorile decât în aprilie, când a putut să i le dea unui ofițer care se întorcea în Franța la bordul navei Valkyrie. Nava a eșuat lângă Brest, iar ofițerul s-a înecat, însă alt soldat a găsit pachetul și l-a trimis aici, la Versailles.

Am citit pe îndelete toate scrisorile de două ori, în ordine. Îi e dor de mine. A trecut prin multe greutăți și e îngrijorat că britanicii vor câștiga războiul până la urmă. Prețuiesc mult aceste scrisori dragi și plâng când le citesc.

2 august 1781

Iosif e aici și, spre marea mea surpriză, a adus-o cu el pe sora mea, Carlotta!

Nu puteam să-mi cred ochilor când trăsura uriașă de călătorie a tras în curtea exterioară a palatului, iar Iosif, care părea mai în vârstă și mai important în calitatea sa de împărat, a coborât și apoi a ajutat să coboare o femeie foarte grasă, îmbrăcată extravagant.

M-am uitat atent la ea și am realizat că era Carlotta, pe care nu o mai văzusem de unsprezece ani!

Am alergat să îi îmbrățișez pe amândoi, uitând că sunt însărcinată în șase luni și că trebuia să fiu foarte atentă, căci îl purtam în pântec pe moștenitorul tronului – sau cel puțin așa speram. Ne-am îmbrățișat, am plâns, am râs și ne-am îmbrățișat din nou.

Iosif, îmbrăcat într-o haină lungă și aurie, cu lornion și perucă cenușie, își luase un aer grav pe care nu îl avea la ultima lui vizită aici. E mai puțin bărbatul de lume destrăbălat și mai mult un unchi bătrân și înțelept. Dă semne de oboseală, și nu e de mirare, după toate prin câte a trecut, conducând un regiment împotriva prusacilor și încercând să cucerească teritorii noi, luându-și rămas-bun de la draga noastră *maman* și preluându-i toate responsabilitățile, ca împărat și cap al familiei.

Carlotta, care trebuie să recunosc că se îngrășase mult prea tare, are patru bărbii și e îmbrăcată foarte demodat. Trebuie să o chem pe Rose Bertin la Curde și să îi dau ordin să facă o garderobă nouă pentru sora mea. Părul i s-a rărit și nu e coafat frumos. Când am adus-o în apartamentele mele, toate doamnele au chicotit și și-au ascuns zâmbetele în spatele evantaielor. De asemenea, Carlotta a devenit destul de acră și critică, amintindu-mi de *maman*.

Am cerut ca una dintre bone să o aducă pe Bumbăcel, iar Iosif și Carlotta s-au minunat.

– Arată exact ca tine când erai copil, a spus Iosif, care avea treisprezece sau paisprezece ani când mă născusem eu și își amintește foarte bine cum arătam. Un spiriduș mic și blond.

Bumbăcel e un copil frumos, cu păr ondulat și ochi albaștri. Iritația i-a trecut complet, iar pielea ei e foarte albă și netedă. Îi place să fie admirată, însă plânge și face scandal când e respinsă.

5 august 1781

Iosif a plecat să vâneze cu Ludovic la Compiègne, astfel că am avut ocazia să petrec mult timp cu Carlotta. La început a fost sora cea mare și cea critică, însă după câteva ore de vorbit a cedat și a plâns, și mi-a mărturisit că era foarte nefericită. S-a certat rău cu soțul ei, iar acesta a alungat-o. S-a întors la Schönbrunn, și de atunci stă acolo, sub protecția lui Iosif. Însă se simte pierdută și fără adăpost, și îi e dor de copiii ei.

Soțul ei și-a adus amanta favorită să trăiască în palatul său, înlocuind-o pe Carlotta cu aceasta. E scandalos, însă nimeni nu îndrăznește să vorbească deschis despre asta. Carlotta are limba ascuțită și nici nu e vreo podoabă la curte, așa că îmi imaginez cât de fericiți au fost toți că plecase, desigur, mai puțin copiii ei.

Am fost mișcată să văd că încă mai are poșeta pe care i-o făcusem când eram însărcinată cu Bumbăcel.

11 august 1781

Charlot l-a invitat pe domnul Montgolfier, inventatorul, la Versailles ca să facă o demonstrație de zbor cu balonul său remarcabil. E făcut din pânză și e foarte, foarte mare – de dimensiunea unei săli mari de bal. Sub pânză a fost făcut un foc din mănunchiuri de paie și încet, miraculos, balonul uriaș a început să se umple cu vapori și să se ridice în aer! A plutit dus de vânt peste grădină și a zburat necontenit, făcându-se din ce în ce mai mic, până când, în sfârșit, a aterizat în niște copaci. Sforile s-au încurcat în ramuri.

Charlot e foarte încântat și a implorat să fie lăsat să se lege de fundul balonului, ca să poată să zboare cu el. Iosif vrea să îl aducă pe domnul Montgolfier la Viena ca să își lanseze balonul acolo, în fața celor de la Institutul Științific. Ludovic i-a pus domnului Montgolfier multe întrebări despre invenția lui. Ce l-a făcut să zboare? De ce nimeni nu s-a gândit la asta până acum? Ce l-a făcut să coboare atât de rapid? A pus atâtea întrebări, încât bietul om a obosit și ne-a rugat să îi permitem să plece.

Am petrecut o zi foarte frumoasă. O mulțime de oameni s-a adunat să vadă priveliștea uimitoare și cei mai mulți au fost respectuoși cu noi, însă câțiva au fost nepoliticoși, iar un bărbat foarte zdrențăros a scuipat pe pantofii mei. Vremea era perfectă, destul de caldă, cu un cer albastru fără nori. Mi-aș fi dorit să o fi adus pe Bumbăcel. Poate că, într-o zi, în viitorul îndepărtat, ea însăși va fi agățată de un balon. Până atunci poate va deveni ceva atât de obișnuit încât toată lumea o va face. Cum ar arăta un cer plin de baloane!

13 august 1781

Am avut încredere să îi spun lui Iosif povestea cu amanetarea Soarelui habsburgic. M-am simțit bine să pot să mă destăinui

fratelui meu, mai ales că Axel e departe și am păstrat doar pentru mine acest secret timp de multe luni.

25 august 1781

Mi-am luat un rămas-bun foarte trist de la Carlotta și de la Iosif. Carlotta arată mai bine acum, în rochiile ei la modă și cu părul ridicat în sus, completat cu meșe de către André, care trebuie să recunosc că e foarte priceput. Mi-a dat o amuletă să o țin sub pernă ca să ne protejeze, pe mine și pe copil, de orice magie neagră pe care cineva ar putea-o folosi împotriva noastră. Ne-am îmbrățișat, iar eu am plâns. Și Iosif m-a luat în brațe și mi-a urat naștere ușoară.

– Trimite un curier rapid îndată ce se naște copilul, mi-a spus el. Nu lăsa să treacă nici măcar o oră. Abia așteptăm să auzim veștile bune.

– Și poartă centura Sfintei Radegunde în timpul nașterii! a strigat Carlotta din trăsură. Asta și-ar fi dorit mama.

– O s-o port, o s-o port, am răspuns eu, în timp ce trăsura masivă de călătorie pleca, cu roțile ei mari ridicând nori de praf.

Mi-e dor de ei. Mi-e dor de casă. Indiferent de cât timp trăiesc în Franța, cred că voi rămâne întotdeauna austriacă în sufletul meu, exilată de locul căruia îi aparțin.

14 septembrie 1781

Se zvonește că Axel și soldații lui mărșăluiesc cu americanii ca să îi atace pe britanici în Virginia. Mă întreb dacă Axel e bine în clipa asta, dacă e în siguranță. Mulți ofițeri au fost luați prizonieri de către britanici.

Știu că, oriunde ar fi, orice ar face, se gândește la mine.

17 septembrie 1781

A sosit doctorul Sundersen să aibă grijă de mine și a adus cu el o moașă suedeză voinică și cu înfățișare robustă. Când l-am văzut pe doctor, am simțit că mi se înmoaie picioarele, căci apariția lui mi-a trezit amintirile teribile ale durerii și fricii, și sentimentului înăbușitor pe care l-am avut când am născut-o pe Bumbăcel. Însă, când se aplecă și îmi sărută mâna, am început să simt că sunt pe mâini bune, amintindu-mi cât de priceput era

şi cum mă întrebase dacă vreau să trecem împreună prin asta. Am fost sigură atunci că voi putea trece cu bine peste naştere, şi împreună am adus-o pe lume pe mult-iubita mea Bumbăcel.

Ludovic mormăie că doctorul Sundersen cere foarte mulţi bani. I-am răspuns că naşterea în condiţii optime a următorului rege al Franţei merită, cu siguranţă, foarte mulţi bani.

26 septembrie 1781

Doctorul Sundersen mi-a dat ordin să stau în pat de acum înainte, căci se aşteaptă ca travaliul să înceapă în următoarele câteva săptămâni.

Am primit alt pachet de scrisori de la Axel! Slavă cerului, e teafăr; a fost bolnav, însă acum se simte bine. Generalul Rochambeau l-a trimis de mai multe ori să discute cu generalul Washington, căci engleza lui e bună. Axel spune că generalul Washington e un om foarte rece. Nu toţi americanii sunt reci, ştiu asta. Domnul Franklin a fost fermecător şi vesel când ne-a vizitat, toţi l-au plăcut. Am întâlnit mai mulţi americani, însă trebuie să recunosc că unele femei erau reci şi îmbrăcate atât de urât, că păreau mult mai bătrâne decât erau de fapt. Desigur, am întâlnit mai mult aristocraţi şi diplomaţi americani cu soţiile lor, nu oameni din armată, cum e generalul Washington.

6 octombrie 1781

Charlot a zburat în balon. Domnul Montgolfier a legat un coş foarte mare de fundul pungii de pânză şi a băgat în el o oaie şi alte animale. A lansat balonul, iar animalele au zburat cu el. Apoi, după ce a aterizat, animalele au fost scoase din coş, iar în el a urcat Charlot. Stanny a încercat să îl oprească, însă balonul s-a înălţat şi a zburat cu Charlot de pe pajişte aproape până în satul Saumoy.

Când balonul a aterizat, coşul s-a izbit puternic de pământ, iar Charlot s-a rănit la încheietura mâinii, însă în rest n-are nimic. Toţi sătenii se aflau acolo, strigând şi chiuind. Charlot a venit să mă vadă şi mi-a povestit totul. Are încheietura bandajată. Nu l-am văzut niciodată în toane atât de bune. Spune că am burta cât un balon.

29 octombrie 1781

Travaliul meu a început în urmă cu o săptămână, în zori. Am avut spasme puternice, nu dureri mari ca data trecută. Sophie era încântată și îngrijorată în același timp și s-a dus să o aducă pe moașă, care s-a așezat lângă mine și mi-a pipăit pântecul de câte ori aveam dureri.

A sosit și doctorul Sundersen, care și-a scos instrumentele și a spus:

– Așa, cred că de data asta nu va dura mult. Vorbele lui m-au făcut să mă simt ușurată. Mă speriasem când mă trezisem în dureri mari. Doctorul mi-a spus din nou că, de obicei, nașterea celui de-al doilea copil era mai ușoară decât a primului.

Mi-aș fi dorit ca Axel să fi fost aici. A intrat toată familia în încăperea unde mă aflam și, într-un final, și toți miniștrii. Nimeni altcineva nu a mai fost primit, cu toate că afară, pe coridor, erau mulți oameni. Ludovic era foarte agitat. Sărea și pășea încoace și-ncolo prin cameră, întrebând dacă nu se putea aerisi mai bine camera, pentru ca eu să pot respira mai ușor. Nu mă plângeam, din contră, mă simțeam chiar bine, aveam aer din belșug și lipsea mulțimea zgomotoasă de spectatori care să se cațere pe mobilă.

Când durerile s-au întețit, moașa mi-a fost de ajutor frecându-mă pe spate. Ludovic insista să îmi dea niște sirop de mac pentru durere, însă doctorul a refuzat, căci asta ar adormi copilul și ar fi posibil să nu respire după ce se naște. În plus, puteam să suport durerea. Știu că mi-a fost de folos și faptul că mai trecusem o dată prin asta și dovedisem atunci că pot rezista până la sfârșit. Am păstrat centura sfintei Radegunde și m-am rugat la ea, și știu că centura sfințită mi-a dat putere.

Amintirile mele despre ultimele ore de travaliu sunt vagi, căci durerea a devenit teribilă și aproape tot timpul m-am simțit leșinată. Îmi amintesc că le-am strigat pe Loulou, și pe Sophie, și pe Carlotta (dar Carlotta, desigur, nu era aici, se întorsese cu Iosif la Viena, cu luni în urmă) și că le-am ținut strâns de mână. M-a durut când moașa mi-a apăsat pântecul și când doctorul, care îmi spunea să mă străduiesc, să ridic, să ridic clădirea la fel ca data trecută, și-a băgat instrumentele în mine.

Atunci am țipat și l-am auzit pe Ludovic spunând: „Nu o răniți. Pentru numele lui Dumnezeu, nu o răniți!“

Îmi amintesc lacrimile, durerea și lichidul care curgea din mine.

Apoi totul mi s-a șters din minte, până când am văzut, destul de clar, chipul domnului Genet, păstrătorul sigiliilor, care stătea în picioare lângă pat. Părea nespus de fericit când a rostit destul de tare:

– Un fiu, s-a născut un fiu pentru Franța!

În cameră s-a auzit un chiot puternic de fericire. L-am auzit pe Ludovic strigând „Slavă Domnului" și pe cineva, cred că era Stanny, însă nu sunt sigură, înjurând.

Doctorul Sundersen ridică micuța creatură roșie ca să o văd, apoi o bătu la fund până începu să plângă. Era un plânset slab, ca cel scos de un cățeluș mai mic decât frații lui. Moașa îl spălă și îl înfășă în păturica frumoasă, brodată cu stânjenei și coroane, și mi-l dădu să îl țin în brațe. Era cald și foarte mic, mai mic decât fusese Bumbăcel la naștere. Își ținea ochii închiși și nu avea păr deloc. L-am sărutat și apoi, probabil, am leșinat, căci nu îmi mai amintesc decât că auzeam vag vocea lui Ludovic spunând:

– Madame, sunteți mama unui delfin.

În sfârșit sunt, într-adevăr, mama unui delfin. Domnul fie lăudat.

Capitolul 9

14 decembrie 1781

Fiul meu e venerat aproape ca și când ar fi un zeu pe pământ. Trimiși de la curți străine, oficiali din multe părți ale Franței, parizieni influenți, miniștri și curteni regali se apropie de leagănul său ca și când ar fi un altar sacru și se holbează la el de parcă ar avea în fața ochilor un sfânt sau o bucată din crucea lui Hristos.

Am așteptat atât de mult să se nască un moștenitor la tron, atâția ani lungi și cenușii. Acum că, în sfârșit, a apărut, aproape că pare un miracol, o binefacere neașteptată din partea cerurilor. Eram fericită să îl arăt tuturor, însă e atât de mic și mult mai puțin agitat și activ decât fusese Bumbăcel.

Aproape că nimeni nu a băgat de seamă asta. Vizitatorii care vin și îi ating fermecați leagănul abia dacă îl zăresc, neputând spune nimic despre el. Pentru ei e doar un bebeluș micuț înfășat în pături de lână într-un leagăn aurit, delfinul prețios al Franței. Însă pentru mine înseamnă mai mult. E băiețelul meu iubit, Ludovic-Iosif al meu. Însă e un copilaș letargic, liniștit și neinteresat de ce e în jurul său. Nu dă din mâini și din picioare ca alți copilași și, cu toate că are aproape două luni, încă nu poate să-și ridice capul de pe perna de mătase.

Mereu sunt atentă să țin acest jurnal sub cheie, și acum îl păstrez într-un loc nou, unde nimeni nu s-ar gândi să îl caute. Nimeni nu trebuie să citească ce scriu aici despre viitorul rege al Franței.

2 februarie 1782

Sunt foarte îngrijorată în privința micului nostru Ludovic-Iosif. Au venit trei specialiști să îl consulte, tocmai de la Edinburgh.

17 februarie 1782

Loulou m-a găsit azi plângând și a făcut tot ce a putut ca să mă liniștească, însă nimeni nu mă poate liniști.

Și mai mulți specialiști l-au văzut pe micul meu Ludovic-Iosif și toți spun același lucru. Spatele lui este deformat și nu va putea niciodată să stea drept sau să meargă singur. Ludovic i-a plătit bine să-și țină gura în privința asta. Nimeni nu trebuie să afle – doar doica lui știe până acum. Îl țin înfășat în pături, pentru ca vizitatorii – aproape că scrisesem „adulatorii" – să îi vadă doar fața.

28 februarie 1782

Axel e bine și sănătos. E un erou! În sfârșit, am mai multe vești despre el. Nu mai auzisem nimic de atât de mult timp, încât mi-era teamă că fusese rănit sau chiar ucis.

Era cu generalul Rochambeau și cu americanii când aceștia au luat cu asalt armata condusă de generalul englez Cornwallis, care, într-un final, și-a predat sabia și și-a recunoscut înfrângerea. În timpul luptelor cu britanicii, Axel a luptat cu vitejie și a salvat mulți oameni, atât francezi, cât și americani. Generalul Rochambeau l-a decorat, iar generalul Washington i-a strâns mâna și i-a mulțumit, făcându-l membru al Ordinului Cincinnatus. Sunt foarte mândru de el și îi voi spune asta îndată ce îl voi vedea. Of, oare când îl voi vedea din nou? A trecut atât de mult timp.

Sigur, nu aveam de unde să știu asta, însă aceste lupte și predarea britanicilor s-au întâmplat chiar înainte de nașterea lui Ludovic-Iosif. Steaua mea și cea a lui Axel trebuie să fie aliniate, după cum ar spune Sophie.

3 aprilie 1782

Scriu aceste rânduri în peștera de lângă Micul Trianon, un loc sigur și izolat. Eric stă de pază în apropiere, la intrarea în peșteră. Încă de la nașterea lui Ludovic-Iosif, Eric a vegheat asupra mea și a copilului ca și când el, și nu Ludovic, ar fi fost tatăl. Sunt fericită să beneficiez de protecția lui și i-am spus asta.

Am nevoie de intimitatea și de izolarea peșterii în această după-amiază. Am primit încă un diagnostic îngrijorător din partea medicilor. Spun că bebelușul are o boală de piept care a trecut din plămâni în umăr și spate. Spun că spatele și umerii lui

mici trebuie operați de medici, pentru ca boala să nu se întoarcă în plămâni și să-l omoare.

Nu înțeleg toate astea, însă medicul-șef a spus-o pe un ton foarte solemn, și pare să fie un medic foarte bun. Toți spun că cei mai buni medici sunt cei din Edinburgh, dar, pe de altă parte, am auzit spunându-se că Edinburgh e un loc aproape la fel de murdar ca Parisul și că oamenii își aruncă murdăria pe străzi. Însă se spune că scoțienii sunt foarte rezistenți.

24 aprilie 1782

Ieri a venit chirurgul la palat pentru a îndeplini ordinele medicilor din Edinburgh. Ludovic-Iosif are acum șase luni, iar doctorii spun că e destul de mare să treacă prin durerea pe care ar putea-o provoca această procedură.

Eric era acolo, și a stat tot timpul la intrarea în cameră, pe coridor. Am auzit-o pe Amélie strigând la el, și știu că în ultimele luni a fost mai furioasă ca oricând. Sophie îmi tot spune că trebuie să o dau afară pe Amélie, care e lipsită de respect și obraznică, însă mi-e teamă. Știe prea multe despre mine. Știu că râde de mine pe la spatele meu. Le aud pe fetele mai tinere râzând cu poftă și apoi pe înfundate când intru în cameră. Unele dintre ele par rușinate, și știu că în sufletul lor mă iubesc și îmi sunt loiale; Amélie nu le-a întors împotriva mea.

Nu doream ca vreun servitor să fie prezent când chirurgul i-a făcut operația lui Ludovic-Iosif, așa că am pus-o pe Sophie să le dea liber în acea zi tuturor, cu excepția lui Eric. Sophie, Ludovic și cu mine așteptam să sosească chirurgul. Îl țineam pe micul Ludovic-Iosif în brațe, iar el dormea liniștit.

Am privit cum doi bărbați solizi intră în cameră, cu un fotoliu mic fixat pe o platformă. Apoi intră și chirurgul, un bărbat neîngrijit, cu o barbă neagră și încurcată, purtând o haină ieftină și o pălărie tricorn. A dat scurt din cap spre noi și a trecut la treabă.

I-a fost adus un lighean cu apă să se spele, și am văzut că apa era foarte murdară când a terminat. Și-a întins instrumentele, apoi a făcut semn să îi fie adus Ludovic-Iosif și să îi fie îndepărtat veșmântul micuț de flanel. Apoi a legat în scaun copilul, care arăta îngrozitor, cu bietul lui spate și umerii micuți expuși. A luat un ac lung și ascuțit de oțel și l-a înfipt în spatele micuț și alb. Ludovic-Iosif a țipat, iar eu eram atât de uluită, că am țipat

împreună cu el. Sângele se scurgea din răni, în timp ce operațiunea cea crudă se muta în sus, și apoi în umerii bietului bebeluș.

Totul s-a desfășurat rapid, însă abia mă puteam stăpâni de supărată ce eram. Când chirurgul a terminat, iar asistentul său a început să ungă rănile cu alifie și să le bandajeze, Ludovic l-a întrebat aspru pe bărbat:

– E necesar să îl rănești așa?

– Desigur că e necesar. Mușchii sunt slabi. Trebuie întăriți prin stimulare. Vă costă cincizeci de franci, a adăugat el.

– Trimite factura ministrului de Finanțe.

– Solicit să fiu plătit acum.

Preț de o clipă, am crezut că Ludovic o să-l lovească pe chirurg, însă nu a făcut-o. Era ceva nemaiauzit ca un doctor, sau un negustor, sau un comerciant să ceară plata de la suveran. Însă Ludovic, probabil realizând că deja devenise binecunoscut faptul că multe dintre facturile pe care le primim rămân neplătite cu lunile sau cu anii, își stăpâni impulsul inițial. Făcu o pauză, după care ieși pe coridor. L-am auzit vorbind cu Eric. Apoi, reveni în cameră.

– Am trimis după bani. Dacă așteptați….

Chirurgul făcu o reverență.

– Maiestate.

Ludovic-Iosif, care plângea, a fost eliberat din legăturile care îl țineau, iar eu l-am luat în brațe și l-am înfășat în pătură. L-am dus în camera lui și l-am legănat până când, într-un final, a adormit. Însă s-a trezit din nou de mai multe ori în timpul nopții, și de fiecare dată i-am aplicat ulei de dafin american pe rănile care căpătaseră o culoare roșie urâtă.

Azi e agitat și a plâns mult. Spatele îi este umflat și fierbinte la atingere. Mă întreb când voi vedea un semn că tratamentul a dat roade.

10 mai 1782

Bietul Ludovic-Iosif încă are spatele umflat și mi se pare că acum nu își mai poate mișca brațul cu ușurință. A dezvoltat un abces care a trebuit operat. L-am ținut în timp ce chirurgul i-a tăiat abcesul, sperând că, dacă mă simțea aproape, va fi mai liniștit, însă a plâns oricum. Mă întreb dacă se obișnuiește cu durerea.

Sophie vrea să aducă la curte un astrolog care să-i citească horoscopul. Spune că poate ne dă o speranță pentru viitor. Însă în egală măsură ne poate aduce disperare. Am refuzat.

30 iunie 1782

În ciuda eforturilor noastre, a devenit imposibil să ascundem de familie starea lui Ludovic-Iosif. Abia se poate ridica în capul oaselor și nu poate merge în patru labe, ca un copil normal la vârsta lui, ceea ce nu poate fi ținut secret. Zâmbește rar, și nu râde niciodată. Jucăriile și cățeii nu îl interesează. Grija mea față de el, privirea mea neliniștită și vizitele frecvente ale lui Ludovic în camera lui spun totul. Bumbăcel e geloasă din cauza atenției pe care o primește fratele ei, și a devenit și mai greu de stăpânit. E foarte temperamentală și neascultătoare. Mărturisesc că nu știu ce să fac să o pot controla.

9 iulie 1782

Spre groaza mea, am descoperit că toate cameristele mele pariază pe data când va muri fiul meu, așa cum pariaseră între ele toamna trecută pe data când se va naște. Loulou și Sophie au dat ordin ca aceste pariuri morbide să înceteze.

2 august 1782

Din moment ce doctorii și chirurgul nu au reușit să îl vindece pe Ludovic-Iosif, am hotărât să cedez insistențelor multora de la curte care prețuiesc talentul de vindecător al unui napolitan ce își spune contele Cagliostro.

Pretinde să fie vraci, și am cunoscut oameni care spun că i-a scăpat de boală sau de dureri. Și mai pretinde să aibă vârsta de trei mii de ani, lucru pe care, desigur, nu îl cred. La fel cum nu cred nici că a învățat arta vindecării de la faraonii Egiptului antic sau că a fost crescut printre arabi la sfântul altar de la Mecca.

Oamenii sunt atât de naivi, încât ar crede orice dacă sunt suficient de disperați. În acele momente judecata lor se întunecă. Cu toate astea, bănuiesc că există oameni care posedă puteri ce nu pot fi explicate ușor, iar acest napolitan poate fi un astfel de om. Dacă îmi poate ajuta bietul fiu, îi voi fi recunoscătoare.

L-am chemat în apartamentele mele, iar el a promis să vină mâine seară.

4 august 1782

Contele Cagliostro a sosit noaptea trecută. E un bărbat înalt, vânjos, cu ochi pătrunzători și cu comportament foarte teatral. Purta o pelerină roșie uriașă, pe care o tot învolbura în timp ce mergea cu pași mari prin salonul meu, unde se strânseseră vreo douăzeci de oameni ca să asiste la vindecarea delfinului. Loulou era acolo, la fel și Yolande și cumnatele mele, Josephine și Thérèse, și chiar contele Mercy.

Cagliostro a început să vorbească într-o limbă foarte ciudată și ne-a spus că se roagă la zeul egiptean Anubis. Ne-a împărtășit multe dintre amintirile sale legate de Grecia și de Roma și de Evul Mediu. Contele Mercy chicotea, și am înțeles perfect de ce. Îmi era clar că acest napolitan încerca să îi impresioneze pe cei naivi. Trăise pe vremea lui Socrate și Cezar la fel cum trăisem și eu – cu toate că sunt unii care vorbesc despre existența unor vieți anterioare, ceea ce e posibil. În plus, după cum îmi spusese Charlot despre Cagliostro: „Îți dai seama, dragă Antoinette, că omul e un circar, dar poate să aibă puteri autentice". Abia așteptam să văd acele puteri autentice la treabă.

Într-un final, contele a luat un flacon dintr-un buzunar interior și a scos dopul. Un miros foarte înțepător, de mosc, a umplut încăperea.

– Acum invoc puterea vindecătorului antic Batok, preot al lui Thot, a spus el solemn. Nu vă fie teamă. Batok este un spirit binevoitor. Dacă apare în fața dumneavoastră, să fiți siguri că e complet inofensiv.

A venit spre leagănul lui Ludovic-Iosif – eu stăteam chiar lângă el – și, după ce mi-a cerut permisiunea, a picurat un strop de lichid pe fruntea copilului, murmurând între timp niște incantații.

O ceață alburie s-a ridicat din leagăn și, preț de o clipă, mi s-a părut că ia o vagă formă umană, apoi s-a risipit și a dispărut.

– Nu vă alarmați, Maiestate, mi-a șoptit Cagliostro, aplecându-se foarte mult și atingându-mi brațul, ca să-mi dea încredere.

Spectatorii au icnit, iar eu am icnit odată cu ei, însă totul s-a întâmplat atât de rapid, că nu am avut timp să reacționez și să îl

smulg pe Ludovic-Iosif din fața oricărui pericol. Am privit în jos către leagăn și am văzut că, pentru foarte scurt timp, și-a deschis ochișorii albaștri și, pentru prima dată, părea chiar să vadă ce se află în jurul său, în loc să privească în gol. Licărul de interes a părut să treacă la fel de rapid precum venise. A închis ochii și a adormit din nou.

Cagliostro a fost aplaudat și s-au auzit strigăte de admirație și de aprobare. Învolburându-și din nou mantia cea roșie, a ieșit din cameră și a dispărut.

Nu știam ce să cred. L-am urmărit preț de o oră pe micuțul Ludovic-Iosif, care a continuat să doarmă liniștit. Apoi, după ce am lăsat-o pe Sophie să aibă grijă de el, l-am căutat pe Ludovic, care se afla în biblioteca lui, mâncând prăjituri și citind. I-am spus ce se petrecuse și a râs.

– Ceață albă zici? E un truc vechi al iluzioniștilor. Folosesc un preparat denumit fosfor cu vapori. Scoate un norișor de fum. Probabil l-a ascuns în pelerină sau îl avea în flacon. Batok, preot al lui Thot pe naiba! Ce porcărie.

– Și totuși, unii oameni jură că i-a ajutat, că s-au făcut bine datorită lui.

– S-au convins singuri să se facă bine, spuse Ludovic. Însă asta funcționează doar la adulți. Să nu te aștepți la îmbunătățiri în cazul lui Ludovic-Iosif.

În dimineața asta, Ludovic-Iosif nu pare schimbat. Oare doar îmi imaginasem că a avut un moment de trezire mentală? Nu știu. Oricum, Sophie a venit să îmi spună că acel conte Cagliostro a plecat noaptea trecută cu trăsura lui, îndreptându-se spre Italia. Un grup mic de oameni au venit să își ia rămas-bun de la el, aruncându-i în cale petale de trandafiri și implorându-l să se întoarcă repede.

12 septembrie 1782

M-am săturat de vraci și de șarlatani. Întâi, contele Cagliostro, apoi, un trio de cititori în apă din Martinica, ce pretinseseră că văzuseră chipul mamei într-un castron cu apă, apoi un irlandez care ne-a vândut Uleiul vrăjitorului Hamlin ca să îi ușureze durerile lui Ludovic-Iosif, după aceea astrologul lui Sophie (am acceptat, într-un final, un astrolog) care a prezis că Ludovic-Iosif va trăi nouăzeci de ani și va avea șapte copii.

Nici unul nu ne-a fost de vreun ajutor, însă Uleiul vrăjitorului Hamlin păru să îi mai ușureze copilului durerea din braț, și mi s-a părut că l-a mișcat mai ușor după ce l-am uns cu el.

20 septembrie 1782

Iosif a trimis de la Viena un doctor care poate vindeca membrele și spatele schilodite. Cu ajutorul uneltelor din atelierele lui Ludovic, a făcut un suport mic și tare pentru spatele lui Ludovic-Iosif. Trebuie să îl poarte zi și noapte, chiar dacă e greu să doarmă în el, și sunt sigură că Ludovic-Iosif nu va putea să învețe niciodată să meargă până nu îi scoatem corsetul.

22 septembrie 1782

Nu am mai dormit de trei zile, și nici Ludovic-Iosif n-a dormit. A plâns atât de mult, încât a răgușit. Drăcovenia rigidă care îi corectează spatele și brațul e prea strâmtă. Sunt sigură de asta. Însă doctorul spune că nu, și că trebuie să rămână așa cum e. Copilul se va obișnui. Dacă nu e foarte strâmt, nu funcționează.

23 septembrie 1782

Epuizată și cu ochii încețoșați, m-am dus azi la Ludovic, luându-l cu mine și pe Ludovic-Iosif, care continua să plângă, și l-am implorat să îl alunge pe doctorul vienez. I-am arătat tăieturile adânci de pe spatele copilului, făcute de corsetul nemilos.

La început a refuzat să îmi ia în seamă cererea, însă am fost încăpățânată, iar plânsetele jalnice ale lui Ludovic-Iosif l-au impresionat. Înjurând din toată inima, a izbit de perete mașinăria la care lucra și a spus:

– Adu-l aici.

Cu foarfecele lui ascuțite a tăiat corsetul rigid și a dat ordin ca doctorul vienez să fie concediat. Îi voi scrie lui Iosif și îi voi explica ce s-a întâmplat.

18 octombrie 1782

Timp de luni de zile, credincioșii m-au sfătuit să îmi duc fiul la un altar de vindecare, cum ar fi Saint-Martin sau Chartres. Se spune că acestea sunt un leac pentru mulți pelerini. De ce să nu se vindece și delfinul?

Eric mi-a povestit de mai multe vindecări care au avut loc recent la Saint-Brolâdre, un sat din apropiere. Acolo există un izvor vechi, unde, cu multe secole în urmă, a trăit un pustnic. Peste mormântul pustnicului a fost construită o capelă. Mulți dintre oamenii care merg acolo să se roage la Sfântul Brolâdre se vindecă. Mătușa și verișoara lui Amélie sunt în viață azi datorită puterilor tămăduitoare ale sfântului.

– Familia ei locuiește în sat, spuse Eric. A crescut acolo.

– Mă întreb de ce nu mi-a spus chiar ea asta.

– Maiestate, îmi imaginez că se temea să nu o învinuiți dacă, ducându-vă fiul la altar, el nu s-ar vindeca.

L-am privit pe Eric, cu ochii lui albaștri și frumoși, limpezi și sinceri, cu chipul și mai frumos acum decât atunci când eram fată și mă îndrăgostisem de el, cu atâția ani în urmă. Între timp am devenit amândoi părinți, el un bărbat matur de treizeci și doi sau treizeci și trei de ani, iar eu având aproape douăzeci și șapte. Amândoi avem căsnicii nefericite. Eric e foarte trist, iar eu sunt mai mult sau mai puțin resemnată la gândul limitărilor lui Ludovic ca soț, însă sunt fericită știind că am iubirea lui Axel. M-am întrebat dacă Eric și-a găsit pe cineva pe care să iubească, o femeie cu care nu se putea căsători, însă care să îl facă fericit. Speram să fie așa.

Amândoi știam că ceea ce tocmai spusese despre Amélie era doar o minciună politicoasă. Am schimbat o privire, lăsând acea minciună să rămână suspendată în aer, fără cuvinte, fără să fie pusă sub semnul întrebării.

– Aș fi onorat să vă însoțesc la Saint-Brolâdre dacă doriți. Îl cunosc bine pe preotul de acolo. Ar putea să vă povestească mult mai bine decât mine despre numeroasele vindecări remarcabile făptuite de sfânt.

– Poate voi organiza un grup mic de călătorie, cu o singură trăsură și o escortă de cinci sau șase gărzi, am spus eu, gândind cu voce tare. Îmi aminteam de dățile în care ne lua *maman* la altarul Sfintei Radegunde să ne rugăm cu sătenii și cu vienezii cei credincioși, care făceau des acel pelerinaj, ducându-și acolo rudele bolnave și chiar animalele.

Pentru aceste călătorii, *maman* se îmbrăca în rochia neagră și simplă a celor care vor să se pocăiască și refuza să arate vreun semn al rangului ei înalt și al puterii ei imperiale. Ne băga pe toți într-o trăsură modestă, înghesuiți împreună, și îi spunea vizitiului

să ne lase în locul în care începea poteca bătătorită de pelerini. Apoi, luându-ne de mână pe toți cei mici, cu frații (Karl încă era în viață, în amintirile mele) și surorile mele mai mari mergând înainte, *maman* mergea în mijlocul grupurilor de oameni simpli, cântând imnuri și rostind rugăciuni la fel ca ceilalți. Odată, la altar, a îngenuncheat în praf, umilindu-se, și s-a rugat pentru cei care aveau nevoie să se vindece. Am asistat la mai multe vindecări remarcabile la acel altar, însă Iosif a rămas întotdeauna sceptic în privința lor; îmi amintesc cum îmi spunea că oamenii sunt influențabili și că orice vindecare se datorează autohipnozei, nu puterii divine. Exact asta spune și Ludovic.

Am stat o clipă pe gânduri, apoi i-am zâmbit lui Eric.

– O să vorbesc cu regele despre asta, am spus. Dacă e de acord, vom merge și îți vom fi recunoscători pentru ajutor.

Eric îmi sărută mâna și plecă, fără să mai spună nimic despre Amélie.

5 noiembrie 1782

Am fost la altarul Sfântului Brolâdre, însă călătoria noastră nu a fost așa cum ne-am așteptat.

Ca să ajungem în sat, a trebuit să trecem pe la periferia Parisului. N-am mai fost acolo de ani de zile. Uitasem cât de urâte și de aglomerate erau străzile, pline de gunoaie putrede, de căruțe care duceau cadavrele și de canalizări deschise care treceau chiar prin mijlocul străduțelor înguste. Departe de a ne întâmpina cu bucurie, parizienii pe lângă care am trecut priveau chiorâș spre trăsura noastră. Chiar dacă nu avea stema regală, era clar că aparținea unui nobil. Eric, împreună cu șase gărzi în uniformă, călărea pe lângă trăsura condusă de doi vizitii.

Abia am apucat să înaintăm puțin pe străzile orașului, că am început să atragem mulțimea în jurul nostru. Când am privit pe fereastra trăsurii, am văzut tot felul de fețe, unele care priveau cu ochi goi, altele emoționate și zâmbind, multe încruntate și ursuze. Trăsura a încetinit ca să facă loc unui porcar cu animalele sale, iar eu l-am strâns și mai tare în brațe pe Ludovic-Iosif, care dormea.

Am simțit cum trăsura se leagănă ușor, când ceva lovi ușa. A urmat o a doua izbitură, apoi o a treia. Mi-am dat seama că oamenii aruncau cu bulgări de pământ – speram să nu fie bulgări

de murdărie – în vehicul. Eric călărea lângă fereastra mea deschisă, păzind-o de cei care se apropiau de noi, strigând și cântând.

Doborâți-i
Pe înfumuraţii nenorociți,
Doborâți-i
Până la ultimul!
Alungați-i
Pe nobilii afurisiți,
Alungați-i
Până la ultimul!

– Încetați cântecul ăsta! strigă Eric către mulțime, dând ordine în franceza lui cu accent austriac. Însă și el, și gărzile, și vizitiii erau loviți cu noroi și, la un moment dat, un câine mort a fost aruncat prin fereastra trăsurii noastre, aterizând la picioarele mele.

Furios, Ludovic luă stârvul urât mirositor de coadă și îl aruncă din nou pe fereastră.

– Porci ticăloși! strigă el către demonstranții care priveau pieziș și cântau. Diavoli sifilitici!

Trăsura prinse viteză, odată ce obstacolul de pe drum trecuse. L-am auzit pe vizitiu strigând la cai și lovindu-i cu biciul, iar mulțimea se îndepărtă, dispărând din calea noastră.

Tremuram. Mă întrebam dacă vom putea ajunge în siguranță la altarul Sfântului Brolâdre. Am continuat drumul pe străduțele înguste și întunecate, întâmpinați de priviri lungi și de insulte care se strigau spre noi din când în când. L-am auzit pe Ludovic înjurând printre dinți.

Într-un final, am trecut printr-o arcadă veche și am ajuns pe un drum de țară care, ne informă Eric, ducea către Saint-Brolâdre. În câteva clipe am simțit cum neliniștea mea începea să se risipească. M-am întors spre Ludovic.

– Parizienii aceștia necioplițiabar nu au cine suntem, am spus eu. Dacă ar fi știut că ești regele, s-ar fi plecat în fața ta.

– Dar nu se cade să aibă respect și față de cei superiori lor? Un nobil trebuie să fie rege ca să i se arate respect?

– Oamenii spun că americanii sunt de vină, cu viziunile lor egalitariste. Aceștia disprețuiesc coroanele și titlurile, influențându-i pe parizieni cu ideile lor. Yolande spune că nici nu mai îndrăznește să vină în capitală.

Însă nu doar parizienii ne-au oferit o primire neașteptată. Când am ajuns la Saint-Brolâdre, câteva ore mai târziu, satul părea părăsit. Din hornurile căsuțelor nu se înălța nici urmă de fum. Nici un cal nu necheza în grajduri. Nu se auzea nici un lătrat de câine, nu se vedea măcar un chip care să tragă cu ochiul de la vreun geam. Liniștea era apăsătoare.

Auzisem de sate atât de devastate de vărsat sau ciumă încât nu mai rămăsese nimeni viu în ele. Saint-Brolâdre arăta exact așa – un loc pustiu, care părea să fi fost măturat de o boală incurabilă. Eric ne duse la capela construită peste mormântul sfântului, unde ne-am întâlnit cu preotul. Când l-am întrebat unde dispăruse toată lumea, păru rușinat. Spuse că sătenii plecaseră la un festival într-un orășel din vecinătate, însă îmi dădeam seama că mințea. În plus, chiar și în timpul festivalurilor, mai sunt săteni care nu pot călători pentru că stau în locuri prea îndepărtate: proaspete mămici, cei foarte vârstnici și foarte bolnavi, lăptăresele, orbii și cei proști. Aici, în Saint-Brolâdre, nu era absolut nimeni în afară de preot – sau cel puțin așa ni s-a părut.

După ce l-am întins pe Ludovic-Iosif în fața mormântului sfântului și l-am băgat în izvorul sacru ce țâșnea dintr-o stâncă, ne-am dus să vedem casa unde locuia familia lui Amélie. Preotul ne-a povestit că verișoara ei devenise schiloadă și nu mai putea merge, însă după ce s-a rugat la sfânt, s-a făcut bine și e din nou sănătoasă și puternică. Mătușa lui Amélie suferise de sângerări mari, dar fusese și ea vindecată ca prin minune. Eric ne duse la ușa căsuței, iar noi am bătut și am tras cu ochiul printr-o fereastră. Nu am primit răspuns.

– Toți s-au dus la festival, ne-a zis preotul. Se întorc abia după câteva zile.

Chiar atunci am văzut marginea unei perdele mișcându-se.

– E cineva înăuntru, am spus.

Eric bătu cu putere în ușă.

– Ieșiți! Sunteți vizitați de regele și de regina noastră. Ieșiți imediat!

Am așteptat și după o vreme o foaie de hârtie ieși pe sub ușă.

Eric o înșfăcă și mi-o întinse.

– „Plângerile satului Brolâdre", am citit eu cu voce tare. „Locuitorii declară că nu au pășuni pentru vite, că plătesc impozite mari pentru vânzarea produselor lor, că terenul lor e uscat, pietros și sterp…"

– Ajunge! strigă Ludovic. Spargeți ușa! Arestați-i pe toți cei aflați înăuntru!

Gărzile loviră ușa cu piciorul și intrară în grabă, cu săbiile pregătite. Nu au găsit pe nimeni, doar câteva piese de mobilier făcut manual, câteva oale și tigăi agățate de perete, dulapuri goale și, pe o masă, o lumânare, câteva cărți, niște hârtie și câteva pene și o călimară cu cerneală. Se pare că persoana care stătuse acolo întocmise acele plângeri. Însă dispăruse.

Am auzit o bufnitură și sunet de pași, și ne-am grăbit în spatele casei. Acolo se aflau un șopron și un coteț pentru porci, iar dincolo de ele se întindea câmpia, noroioasă și golașă, căci recoltele fuseseră strânse cu luni înainte. În depărtare am văzut destul de clar silueta unei femei tinere care alerga cât de repede putea pe pământul negru și împietrit. Pânza albă a fustelor ei era vizibilă cu fiecare pas agil pe care îl făcea. Pe cap purta o bonetă de un roșu-aprins, din cele pe care parizienii le numesc „bonetele libertății".

Gărzile din grupul nostru au urmărit-o, alergând peste câmp și strigând după femeie să se oprească, însă ea aproape dispăru, fiind mult înaintea gărzilor. La marginea satului, unde câmpul făcea loc unui crâng de copaci, ea se opri și aruncă o privire în direcția noastră. În acel moment înspăimântător am recunoscut-o. Era Amélie.

Capitolul 10

4 iunie 1783

Azi m-am trezit cu noaptea-n cap, aşteptând cu nerăbdare să îl văd pe Axel intrând călare în curte. Trimisese un mesaj, spunând că va ajunge la Versailles dimineaţă şi, în cazul în care sosea mai devreme, voiam să fiu prima care îl vedea.

Atâţia călăreţi intrau şi ieşeau, încât la ora nouă îmi pierdusem deja răbdarea. Însă atunci am văzut un cal alb şi un călăreţ blond într-o uniformă albă şi prăfuită, şi am ştiut îndată că acela trebuia să fie Axel. Am alergat pe scări şi pe coridoarele lungi, aproape izbindu-mă de Axel, care venea grăbit din direcţia opusă, ca să mă întâlnească.

– Iat-o! strigă el. Iată-l pe îngeraşul meu!

Trei paji uluiţi, care stăteau pe o bancă de pe coridor, s-au ridicat rapid şi au plecat, lăsându-ne singuri. Ne-am îmbrăţişat, am plâns şi am râs şi ne-am îmbrăţişat din nou, până când rochia mea s-a umplut de praf, iar haina lui Axel s-a pătat de ruj.

– Cât de slab eşti! Şi cât de bronzat!

– Iar tu, scumpa mea, eşti mai frumoasă ca niciodată. Maternitatea îţi priieşte.

Am petrecut următoarea oră împreună, ascunşi de ochii curioşi şi iscoditori, ţinându-ne de mână, sărutându-ne şi vorbind. Am observat cicatricile lui Axel de la cele două răni pe care le avusese. Pielea lui nu mai e la fel de netedă. Toate acele nopţi în care dormise pe pământul dur şi înzăpezit, în corturi reci, toate acele zile petrecute sub soarele torid din Virginia îşi spuseseră cuvântul. Avusese parte de un trai în aer liber, dur şi necruţător, iar asta îl întărise.

Ce fericire să îl am pe Axel aici! Acum sunt mai fermecată de el mai mult ca niciodată.

22 iunie 1783

Am început o nouă modă la curte. Axel mi-a adus o cutie cu mănuși frumoase, deschise la culoare, din piele de vițel, impregnate cu parfum de trandafiri. Port o pereche nouă în fiecare zi. Toate doamnele de la curte mă imită.

6 iulie 1783

Ludovic vorbește ore întregi cu Axel despre anii petrecuți de el în America și despre celelalte călătorii ale lui. Ludovic nu a fost niciodată undeva și visează să plece în călătorii lungi – sau cel puțin așa spune. Adevărul e că, probabil, are rețineri să meargă prea departe. Și cum ar putea să stea departe de bucătarii lui și de ospețele lui zilnice, de saltelele moi, de pene, pe care dormim, de atelierele lui, de mostrele de plante și de bibliotecă? Nicăieri nu s-ar simți în siguranță, exceptând pădurea sa iubită de la Compiègne, dacă nu ar avea gărzi care să îl protejeze.

În ziua următoare, la cină, când eram cu toții la masă în apartamentele mele – eu, Ludovic, Axel și Chambertin, care vine din când în când la insistența lui Ludovic, și cei doi copii –, Ludovic îi spunea lui Axel cum a întocmit hărți și căi de navigație pentru o călătorie în jurul lumii.

– Vă imaginați că ați putea conduce o asemenea expediție într-o bună zi? îl întrebă Axel politicos.

– Nu sunt marinar. Mi se face rău numai când mă plimb pe canalele noastre. V-am povestit despre canalele la care ajut cu proiectarea?

Când a spus asta, m-am gândit: „Oh, nu, nu canalele din nou". Îi place să vorbească necontenit despre ele. Însă Axel, răbdătorul, blândul Axel, nu a dat dovadă de nici cea mai mică urmă de iritare, cu toate că l-a auzit pe Ludovic vorbind de multe ori despre canale.

– Mereu am fost fascinat de căile navigabile ale Maiestății Voastre.

– Unul dintre ele se va numi „La Reine". În cinstea soției mele. Întinse mâna și mă bătu ușor pe braț. Îți datorez atât de multe, draga mea. Mai ales acum, că ai dat Franței un delfin.

Micuțul Ludovic-Iosif stătea la masă cu bona lângă el, având tot bustul răsucit, cu capul înclinat într-o parte și cu chipul contorsionat de durere. Mărturisesc că nu îl pot privi fără să am

lacrimi în ochi. A învățat oarecum să se hrănească singur și poate spune câteva cuvinte. Însă e un copil trist și are constant dureri. E o „suferință umblătoare". Așa mă gândesc la el, chiar dacă nu rostesc niciodată cuvintele cu voce tare. Merge nesigur, ținându-se de lucruri. Nu l-am văzut pășind mai mult de câțiva metri fără să se țină de ceva sau de cineva.

Cum mi se sfâșie inima! M-am schimbat, știu. Când mă uit în oglindă nu o mai văd pe fata care eram, o fată foarte frumoasă, mereu gata să râdă. Acum, oglinda îmi arată imaginea unei femei mult mai împlinite la trup (cu toate că sunt departe de a fi grasă, precum Carlotta, sau foarte grasă, precum Ludovic), cu ochi care încă sunt dispuși să râdă. Cu toate acestea, am ajuns să cunosc mult mai bine lumea și tentațiile sale. În colțurile gurii și ochilor mei au apărut riduri, care încă sunt abia vizibile. Sophie le numește riduri de înțelepciune.

Spune că mama ei a început să aibă riduri de înțelepciune cam la vârsta pe care o am eu acum, la aproape douăzeci și opt de ani, după ce pierduse trei copii la rând. Unul se născuse mort, altul murise de vărsat, iar al treilea, pe care îl iubea cel mai mult, căzuse de la fereastră pe stradă și fusese lovit de căruța unui măcelar. După aceea, s-a angajat la curtea mamei mele și a început să lucreze în bucătărie. Într-un final, toți ceilalți copii ai ei au devenit slujitori regali. Sophie a fost trimisă să aibă grijă de mine și, în timp, a devenit camerista mea principală.

Îmi pare bine că Sophie mi-a spus povestea mamei ei. Servitorii, chiar și atunci când te străduiești să fii bun cu ei, așa cum fac eu, mereu dau impresia că sunt o parte din palat, ca și când ar fi fost dintotdeauna aici și vor fi întotdeauna aici. E bine să ți se reamintească faptul că și ei au viața lor și cu toții trebuie să trecem prin astfel de dureri și tristeți. Sophie îmi înțelege supărarea cu Ludovic-Iosif și mă alină de multe ori.

17 iulie 1783

Ludovic îi va duce pe Axel și pe câțiva miniștri să vadă noul canal „La Reine", pe care îl construiește în onoarea mea. Bineînțeles, nimeni nu vrea, de fapt, să meargă.

Citesc cartea despre care vorbește toată lumea, *Confesiuni*, de Jean-Jacques Rousseau. Seamănă cu *Confesiunile Sfântului Augustin* din care mi-a citit abatele Vermond, însă cele ale lui

Jean-Jacques sunt mai credibile. Cartea asta m-a făcut să plâng. Sau poate că în ultima vreme plâng prea ușor, din cauza tristeții mele cu Ludovic-Iosif. A slăbit foarte mult și tușește des.

2 august 1783

Din fericire, drumul nostru spre canalul „La Reine" trece pe lângă Ermenonville, unde este înmormântat Jean-Jacques. I-am spus lui Ludovic că vreau să merg la mormântul acestuia. Mă simt mai aproape de el după ce i-am citit minunatele și sincerele *Confesiuni*.

Bietul de el! Ce viață ciudată și tristă a avut! Însă în timp ce îi citeam *Confesiunile*, simțeam că mă regăsesc în ele. Afirma că era unic, că nu mai trăise nimeni ca el vreodată. Asta m-a făcut să îmi dau seama că și eu sunt unică și că nimeni altcineva nu-mi poate înțelege pe deplin suferințele prin care trec. Mai ales marea mea durere pricinuită de boala lui Ludovic-Iosif și frământările mele legate de motivul pentru care Dumnezeu mi-a dat un copil atât de suferind.

Nu pot să scriu toate gândurile și sentimentele pe care mi le-a stârnit Jean-Jacques, însă m-a afectat profund. Într-un fel curios, mă simt aproape ca și când ar fi fost prietenul meu, cineva pe care l-am cunoscut bine. Așa că vreau să mă duc la mormântul lui și să jelesc.

29 august 1783

Vizita noastră la canalul „La Reine" a fost foarte plictisitoare, cu excepția după-amiezii în care m-am dus la Ermenonville, unde este înmormântat Jean-Jacques și unde, la cererea lui Ludovic, Axel m-a însoțit ca escortă.

Acolo, la Ermenonville, după ce am expediat trăsura și servitorii, eu și Axel am rămas singuri, așa cum fuseserăm în Suedia cu mult timp în urmă, și am putut vorbi liber și drăgăstos, fără să ne fie teamă că suntem spionați sau auziți.

Era atât de bine să stau în preajma lui, ca și când nu fuseserăm despărțiți niciodată și timpul ar fi stat în loc. Am mers de mână pe cărarea șerpuită care duce la mormântul așezat într-un crâng, pe o insuliță de pe un lac. Nu am întâlnit pe nimeni și ne-am bucurat de tăcerea care ne înconjura și de căldura care se ridica

din pietrele calde de sub picioarele noastre, plutindu-ne încet deasupra capului.

M-am așezat lângă mormânt și mi-am pus mâna pe marmura dăltuită. Am spus un soi de rugăciune, nu pentru Jean-Jacques, ci lui Jean-Jacques, ca și când ar fi fost încă în viață. Nu pot explica asta.

Axel s-a așezat pe un trunchi de copac din apropiere și părea gânditor. După o vreme, m-am alăturat lui, fără să îmi pese că iarba îmi murdărea rochia subțire, deschisă la culoare și pantofii roz.

– Și eu îl admir, să știi, a spus Axel. Prețuia simplitatea, la fel ca mine. A renunțat la toate complicațiile inutile, ca să descopere adevărul.

Am dat din cap; nu îmi găseam cuvintele. Am stat acolo tăcuți, iar eu mi-am rezemat capul pe umărul puternic al lui Axel.

– Un lucru simplu știu cu siguranță, am spus eu într-un târziu. Te iubesc.

El îmi sărută fruntea.

– Și eu te iubesc, îngerașul meu. Întotdeauna.

După acea după-amiază dulce m-am tot gândit, mai ales în nopțile lungi în care am stat lângă pătuțul lui Ludovic-Iosif, încercând să îi alin somnul chinuit, și mi se pare că în viață sunt doar câteva lucruri care contează cu adevărat. Dragostea. Natura. Speranța. Să îi iubești pe cei din jur. Să cauți alinare în sânul naturii. Să trăiești cu speranța în suflet.

Jean-Jacques ar fi de acord, nu-i așa?

7 octombrie 1783

Anturajul meu are cu un membru mai puțin. Ieri, Amélie a fost luată și închisă la Bastilia. Nelegiuirea ei a constat în încercarea de a-i ridica pe sătenii din Saint-Brolâdre împotriva regelui și în întocmirea unei liste de plângeri în numele lor.

Ludovic a analizat întreaga problemă cu mare atenție. Se pare că Amélie, fără ca vreunul dintre noi, nici măcar Eric, să știe, fusese influențată de oratorii și de pamfletarii radicali, care țin discursuri și spun minciuni urâte despre mine și Ludovic. Oricum, mă urăște, din cauza devotamentului lui Eric față de mine. Cu siguranță își închipuie că suntem amanți, lucru total neadevărat. În timp, se alăturase celor care cereau schimbarea și încercau să o aducă cu forța, prin acțiuni dramatice. Participase în secret la întâlniri și asculta oratori înverșunați împotriva noastră, lăsându-se

influențată de lucrurile pe care le spuneau aceștia despre Ludovic și despre guvern. Vreme de mai bine de un an, dusese această viață secretă periculoasă, învățând să scrie și să citească, și chiar învățându-i pe alții, la rândul ei, și răspândind noua doctrină a schimbării în rândul celor de rang inferior, din care ea însăși făcea parte.

Știind că intenționam să îl ducem pe Ludovic-Iosif să fie binecuvântat la capela din Saint-Brolâdre, s-a dus acolo, le-a ținut predici sătenilor (pe care îi cunoștea bine, căci crescuse printre ei) și i-a convins să ne dea o lecție, lui Ludovic și mie, prin absența lor la sosirea noastră. După multe discuții, sătenii formulaseră o listă de plângeri, iar ea o scrisese.

Greșeala ei fusese să rămână în Saint-Brolâdre după ce toți ceilalți plecaseră. Fără îndoială, dorise să se bucure de surprinderea și de neliniștea pe care urma să le simțim când am fi ajuns acolo și am fi constatat că nu era nimeni care să ne întâmpine. Așa că a rămas… și a fost prinsă. Acum, pur și simplu, își primește pedeapsa.

Îmi pare rău pentru Eric și pentru cei doi copii ai lui. Nu cred că lui Eric îi e dor de Amélie, dar sunt sigură că ea le lipsește copiilor. Cât ar suferi Bumbăcel și Ludovic-Iosif dacă m-ar lua cineva de lângă ei!

Am intervenit în numele familiei, iar Ludovic le-a dat guvernatorilor Bastiliei un ordin special să le permită lui Eric și copiilor să o viziteze pe Amélie o dată pe săptămână, timp de o oră.

20 noiembrie 1783

Melancolia mea de toamnă a revenit. Axel mi-a spus că trebuie să plece o vreme de la Versailles, ca să îl însoțească pe regele Gustav într-un tur al Italiei. O să lipsească multe luni. L-am avut lângă mine atât de puțin timp. Deja mi-e dor de el și deplâng despărțirea care va urma.

Nu e vorba doar de plecarea lui Axel, de copacii goi și lipsiți de viață, de zilele scurte și întunecate și de vântul rece al toamnei care mă deprimă, ci și de marea de pamflete urâte care se vând nu doar în Paris, ci chiar și aici, la ușa noastră, aici, la Versailles.

Chiar sub terasa palatului e o rampă care duce în drum. Un vânzător de cărți și-a amenajat o tarabă la capătul ei, pentru ca aceia care vizitează palatul, după ce trec prin curtea exterioară și prin

cea interioară, să dea de el, în drumul lor spre galerii şi saloane. Sunt mii de astfel de vizitatori, şi mi se spune că foarte mulţi dintre ei cumpără mizerii de la taraba lui şi le citesc.

Se scriu lucruri teribile şi deşănţate despre mine: că mă fac vinovată de practicarea „viciului german" (adică iubesc femei, în loc de bărbaţi), că duc o viaţa de prostituată, că sunt o femeie de moravuri uşoare, care seduce băieţi şi fete tinere. Astfel de cărţi şi de pamflete oribile au fost găsite în palat, hârtii care mă înfăţişează ca pe un monstru care nu se mai satură de sex, căutând mereu noi victime pe care să le seducă. Caricaturile în care apar sunt îngrozitoare. Sunt reprezentată ca un demon lacom şi grotesc sau ca o harpie, hrănindu-mă din carnea săracilor în timp ce mă lăfăi în tot felul de excese sexuale.

Ludovic spune că nu există o metodă prin care să împiedice publicarea acestor pamflete. Sute sunt confiscate săptămânal de către autorităţi, însă tipografiile continuă să publice altele. Atât timp cât există oameni dornici să cumpere mizeriile astea, tipografiile le vor publica şi le vor vinde. Vânzătorul de cărţi de lângă palat a fost arestat de mai multe ori, însă de câte ori e eliberat, revine şi îşi deschide din nou taraba.

14 ianuarie 1784

A început un an nou şi în curând Axel va pleca. Ludovic-Iosif are guturai şi e tratat cu grijă. Mi-am scos trei măsele de minte. După asta, nu am putut să mă odihnesc sau să dorm timp de cinci zile, atât de teribilă a fost durerea.

19 februarie 1784

Sophie a venit la mine în timpul ceremoniei de dimineaţă şi mi-a şoptit că o femeie cerea să mă vadă. A spus „o femeie", nu „o doamnă", şi mi-a dat de înţeles că aş prefera să mă întâlnesc cu această femeie în particular, nu în timpul ceremoniei de dimineaţă, când încăperea era plină de o mulţime de alţi oameni şi fiecare cuvânt sau gest de-al meu erau urmărite atent.

I-am spus lui Sophie să o ducă în salonul meu chiar înainte de slujbă, când mă puteam întâlni cu ea singură.

Când am intrat în încăpere, am văzut aşezată pe canapea o femeie de vârstă mijlocie, corpolentă, îmbrăcată într-o rochie extravagantă de mătase roşie cu portocaliu şi cu o pălărie ţipătoare,

împodobită cu o pană portocalie. Când s-a ridicat și a făcut reverența în fața mea, scoțându-și în grabă pălăria, am observat că părul ei castaniu era presărat cu fire cenușii. În mod cert, nu se sinchisise să își vopsească părul sau să își acopere firele cenușii cu șuvițe false, așa cum fac atât de multe femei trecute de treizeci de ani. Chipul ei plăcut și rotund îmi zâmbea binevoitor, și nu am putut să nu remarc, în ciuda numeroaselor straturi de mătase, că trupul ei era puternic și musculos.

M-am așezat pe o canapea în fața ei, iar doi dintre cățeii mei au sărit lângă mine. I-am mângâiat absent pe cap.

– Alteța Voastră, spuse ea zâmbind, sunt Eleanora Sullivan. Avem un prieten comun în persoana contelui Axel Fersen.

Am făcut ochii mari, însă nu am spus nimic și mi-am păstrat cumpătul. Aceea era femeia care fusese mulți ani amanta lui Axel, fosta acrobată. Știam că locuia la Paris și că el încă o vizita, chiar dacă ea avea o relație cu un om de afaceri american bogat, care era binefăcătorul și protectorul ei. Deci femeia asta îmbătrânită a fost rivala mea în toți acești ani, mi-am spus eu.

Fără să uit bunele maniere, am invitat-o să ia loc.

– Vă mulțumesc că m-ați primit, Alteță. Nu aș fi venit dacă nu aș fi auzit cât de grațioasă sunteți și cât de mult prețuiți simplitatea și sinceritatea.

– Prețuiesc foarte mult cinstea, domnișoară Sullivan.

– Doamnă Sullivan, dacă îmi permiteți. Am fost căsătorită mulți ani cu un om minunat, pe vremea când eram amândoi acrobați la circ.

– Prea bine, doamnă Sullivan. De ce ați venit să mă vedeți?

Ea se aplecă în față, iar privirea de pe chipul ei era foarte sinceră.

– Pentru că stați în calea lui Axel.

– Cum adică?

– Iubirea lui imensă pentru dumneavoastră îl împiedică să ducă viața normală de care ar avea atâta nevoie.

Atunci am vrut să izbucnesc: „De unde știi tu ce e mai bine pentru el? Cu siguranță, eu îl cunosc cel mai bine. E cel mai fericit când e cu mine. Nici n-am putea să ne iubim mai mult". Dar mi-am ținut gura. Reginele nu se ceartă cu acrobate de la circ, indiferent cât de departe au ajuns acestea în lumea bună de la Paris.

– V-a spus că își caută soție?

Eram năucită. Într-un final, am reușit să îngaim:

– Nu. Nu mi-a spus.

– La insistența surorii lui, și știind că aceasta ar fi fost dorința tatălui său, în ultima sa permisie de pe frontul american a participat la multe baluri și serate la Stockholm. A cunoscut-o pe Margaretta von Roddinge. Are douăzeci și trei de ani, e frumoasă, fermecătoare și blândă, bine educată, provenind dintr-una din cele mai bune familii militare ale Suediei. Tatăl ei este general în cavaleria regelui Gustav. Axel o place, iar ea îl admiră, ca orice femeie tânără. Familia ei avea altă partidă în minte, însă acceptă alegerea fetei, așteptând ca Axel să o ceară în căsătorie.

Tăcu o clipă, pentru ca vorbele ei să își facă efectul asupra mea.

– Am cunoscut-o pe Margaretta, continuă ea într-un final. Axel a adus-o la mine să mi-o prezinte. Cred că dorea aprobarea mea, deși Dumnezeu știe de ce simțea că avea nevoie de ea. Mi-a plăcut foarte mult de ea și le-am urat amândurora numai bine.

Am simțit că leșin. Simțeam nevoia să cer apă cu flori de portocal și eter. Mi-am făcut vânt rapid cu evantaiul și am întins mâna după cățel, care gâfâiau și se lingeau. Apoi mi-a revenit curajul.

– Și de ce nu o cere? am întrebat-o sfidător pe Eleanora Sullivan.

– Din cauza dumneavoastră, Maiestate.

– Mereu au existat alte femei în viața lui Axel, de când l-am cunoscut, am spus eu, încercând să par cât mai înțeleaptă. Și dumneavoastră v-ați numărat printre ele.

– Mă iertați că vă vorbesc atât de direct, însă amândouă știm că nu a iubit altă femeie așa cum vă iubește pe dumneavoastră. E legat de Alteța Voastră prin legături prea puternice ca să le poată rupe. Însă, dacă vreți, dumneavoastră le puteți rupe.

– Îmi cereți să îl alung?

Abia rosteam cuvintele. Să îl alung pe Axel? Să alung iubirea vieții mele?

Când vorbi din nou, vocea îi era dură.

– Eliberați-l. Lăsați-l să meargă acasă, să se căsătorească, să devină tatăl unei familii. Lăsați-l să facă asta din toată inima, fără speranțe deșarte că, într-o zi, cumva, voi doi veți avea un viitor împreună.

Așa supărată cum eram de tot ce îmi spunea acel oaspete ciudat și neașteptat, am reușit să îi studiez expresia, în efortul de a înțelege dacă era în întregime sinceră și care erau motivele ce o făcuseră să îmi aducă acele vești devastatoare.

În ochii ei căprui citeam înțelegere, iar gura ei bine conturată trăda hotărârea. Nu am văzut nici urmă de răutate sau de invidie pe chipul ei, cu toate că, probabil, m-a invidiat din cauza sentimentelor profunde ale lui Axel față de mine, sentimente care, eram sigură, o alungaseră din centrul vieții lui sentimentale. Instinctiv, am simțit că spunea adevărul despre faptul că Axel se gândea la căsătorie și despre acea fată, Margaretta. Mi-am spus că se va căsători din datorie față de familia sa și pentru că asta se aștepta din partea lui. Își va alege o femeie bună, o femeie excepțională. Însă întotdeauna pe mine mă va iubi cel mai mult.

– Amândouă dorim fericirea contelui Fersen, doamnă Sullivan. Franța îi e recunoscătoare pentru serviciul pe care i-l aduce – un serviciu de care soțul meu are acum mai multă nevoie ca oricând. Pentru un bărbat cu talentul și realizările contelui Fersen, chestiunile de stat trebuie întotdeauna să fie mai presus decât treburile personale.

Cuvintele mele erau reci și formale, cuvintele unei regine, însă eram sigură că Eleanora Sullivan și-a dat seama de sentimentele din spatele lor. Îi spuneam că nu eram dispusă să renunț la Axel.

M-am ridicat și i-am zâmbit grațios – sper eu. Întâlnirea se terminase. Eleanora Sullivan s-a ridicat, la rândul ei, și a făcut o reverență adâncă.

– Maiestate, sper că știți că îi frângeți inima, încheie ea, apoi plecă, pașii ei grei răsunând pe podeaua cu parchet. După ce a ieșit și am auzit ușa închizându-se în urma ei, am strâns cățeii în brațe și am plâns de parcă propria mea inimă se frânsese.

4 mai 1784

Când Axel a venit să îmi spună că, în sfârșit, pleca în Italia cu regele Gustav, m-a găsit la Micul Trianon, în zona rezervată căsuțelor pe care le construiesc acolo. Patru dintre ele sunt aproape terminate și gata să fie ocupate, iar eu le dădeam instrucțiuni pictorilor să zugrăvească linii negre strâmbe pe pereții de ipsos, ca să pară crăpături. Doream ca acele căsuțe să pară fermecător de bătute de vreme, ca și când ar avea o sută de ani. Îl aveam cu mine pe Ludovic-Iosif, care se plimba șovăielnic pe lângă mine, ținându-mă de mână. Îi place să vină în acest mic cătun și să vadă mieii albi și caprele în țarcurile lor. Doar aici îl văd zâmbind.

Desigur, nu i-am spus lui Axel despre vizita Eleanorei Sullivan sau despre faptul că îmi vorbise despre Margaretta von Roddinge. Crezusem că eram atât de apropiați încât nu exista nimic despre care să nu putem vorbi. Mă înșelasem. Nu știu ce să spun despre această căsătorie, sau posibilă căsătorie. E ca și când întregul subiect se află în afara cercului închis al iubirii noastre. Poate că și el vede lucrurile la fel. Nu l-am întrebat niciodată despre celelalte femei din viața lui, cu toate că el mi-a vorbit din când în când despre ele. Știe că nu am amanți, că sunt a lui, trup și suflet, pentru toată viața. Înțelege pe deplin căsnicia mea cu Ludovic, un amestec de datorie, bunăvoință și afecțiune. Poate că și el o vede pe Margaretta von Roddinge la fel cum îl văd eu pe Ludovic, ca pe cineva cu care poate îndeplini așteptările familiei și cu care poate împărtăși dragostea copiilor. Însă sufletul lui, la fel ca al meu, va rămâne pe cu totul alt tărâm, un tărâm în care suntem împreună.

Despărțirea noastră nu putea fi mai tandră. Nu se îndura să plece de lângă mine și mi-a promis să îmi scrie des de la Veneția, Florența și Roma și să trimită curieri la Versailles cu scrisorile sale. A rămas până seara și am luat cina împreună sus, în Micul Trianon, relaxându-ne în fața focului, în camera pe care o împărțiserăm atât de des, camera pe care o păstrez doar pentru el și pe care nu o folosesc decât atunci când e și el cu mine.

Am rămas treji aproape toată noaptea, iubindu-ne și vorbind despre multe lucruri, însă nu și despre planurile lui de viitor. Mă îngrijorez puțin. Oare Margaretta îl va fura de lângă mine? Am aproape treizeci de ani și nu mai sunt frumusețea care eram cândva. Tensiunile și supărările vieții mi se citesc pe fruntea și în cearcănele de sub ochii mei. Corpul meu s-a lățit prea mult. Acum am nevoie de corsetele pe care cândva le-am aruncat. Axel spune că vede doar frumusețe când mă privește, iar eu îl cred.

Mi-a promis să se plimbe cu gondola în Veneția într-o noapte cu lună plină și să mă viseze.

11 iunie 1784

Eric a venit să mă implore să îmi folosesc toată influența ca să o eliberez pe Amélie. Spune că suferă îngrozitor, că celula ei mică și întunecată e plină de șobolani și că nu primește suficientă mâncare. Nu are voie să se spele, iar hainele ei sunt sfâșiate și

murdare. Spune că, după ce o văd, copiii lor plâng și sunt supărați zile întregi.

Știu că merită să fie pedepsită, însă am de gând să vorbesc cu Ludovic, să văd dacă îi putem găsi o închisoare mai blândă.

Nu am primit scrisori din Italia.

23 august 1784

Încă nu am spus nimic nimănui, însă cred că sunt însărcinată din nou.

9 septembrie 1784

Am făcut drumul lung până la Fontainebleau și mi-e rău de la stomac în fiecare zi. Fără îndoială, o să mai am un copil. Nu poate fi al lui Axel, căci ciclul mi-a fost neschimbat după ce a plecat Axel în Italia.

Ludovic e foarte fericit și, ca semn al bunăvoinței lui, a făcut ca temnița lui Amélie să fie mai puțin dură. Rația ei de hrană va crește, iar Eric va fi lăsat să îi ducă mâncare în fiecare săptămână. De asemenea, i s-a dat voie să îi ducă așternuturi și haine curate. Are voie să meargă împreună cu alți prizonieri la spălător, o dată pe săptămână, și acolo poate să folosească apa dintr-un jgheab comun.

7 noiembrie 1784

Încă mi-e atât de rău încât abia reușesc să scriu în acest jurnal. Niciodată nu am avut asemenea dureri cu Bumbăcel sau cu Ludovic-Iosif. Mă simt obosită și mi-e groază că trebuie să trec prin lungile ceremonii zilnice de la curte. Chiar și să stau la slujbă e un chin pentru mine, și deja mă enervez foarte rău din cauza lui Ludovic și a lui Charlot, care se tachinează reciproc și vorbesc tare în timpul festivității.

3 ianuarie 1785

Doctorul Sundersen spune că în doar câteva săptămâni se va naște copilul. Am burta foarte mare și pot să port doar rochii largi, stil tunică, cele pe care le numesc rochiile mele „Aristotel". Arăt absurd în rochii de curte. Sunt atât de mare, încât mă gândesc

că e posibil să am gemeni, însă, din câte știu, nici în familia mea, nici în cea a lui Ludovic nu au fost cazuri de gemeni.

Sărbătorile noastre sunt afectate oarecum de toate criticile aduse la adresa mea. În Paris se spune deschis că am creat o „Mică Viență" la Petit Trianon și că am cheltuit milioane de franci pe micul meu cătun. Recunosc, a fost costisitor să deviez izvorul care alimentează moara și să creez lacul. Însă cele opt căsuțe nu au fost foarte scumpe și le-am construit, împreună cu hambarele, cu livezile și cu țarcurile pentru animale, din motive caritabile. Opt familii de țărani au fost aduse să locuiască în căsuțe, însă trei dintre ele s-au mutat aproape imediat, plângându-se de coșurile înfundate și de faptul că nu puteau cultiva grâu în solul sterp.

Cătunul nu este un succes total încă, dar am recoltat mulți saci de portocale, iar cele două vaci ale mele, Brunette și Blanchette, dau lapte gras, pe care Ludovic-Iosif îl bea cu lăcomie. Pământul e acum necultivat, însă va fi plantat în primăvară, iar toamna vom avea grâu să măcinăm la moară. Sau cel puțin așa sper.

16 februarie 1785

Am un teanc mare de scrisori de la Axel, care e fericit că o să mai am un copil și speră să fie băiat.

„Gustav e fermecat de Italia", scrie el. „Nu vorbește decât despre cât de cald e în Florența acum și cât de frig ar fi fost dacă eram în Suedia. Nu îi vine să creadă că în Florența ninge rar, iar la Roma, aproape deloc. Curând vom merge în sud, la Roma, și vom sta acolo câteva luni, după care plecăm spre Napoli."

Sunt dezamăgită. Se pare că Axel o să fie mult timp departe. Am nevoie de el.

Din fericire nu am mai avut alte vizite de la Eleanora Sullivan.

1 aprilie 1785

Nu îmi ajung cuvintele să vorbesc despre noul meu fiu iubit, băiețelul meu cel mare, și sănătos, și energic. După ce am fost atât de mult timp bolnavă pe parcursul sarcinii, mă așteptam la un travaliu lung și dureros, însă am rămas surprinsă de cât de repede și de ușor s-a născut – Slavă Domnului!

Bea cu lăcomie laptele doicii și nu plânge aproape niciodată. Trupul său e perfect, rotund, și roz, și moale. Slavă Cerului că am putut avea un fiu sănătos. Acum, dacă bietul Ludovic-Iosif

ar muri (toți vorbesc pe șoptite despre asta), există un moștenitor pentru Franța.

20 aprilie 1785

Iosif mă felicită pentru nașterea micului meu Ludovic-Carol, dar nu pomenește nimic despre faptul că încălcase tratatul Austriei cu Franța. Iosif e atât de agresiv, atât de diferit de mama noastră, care era înțeleaptă și se mulțumea cu teritoriul vast moștenit de la augustul ei tată. Iosif vrea întotdeauna mai mult. Acum a pus ochii pe niște pământuri din Țările de Jos, iar miniștrii noștri amenință cu războiul din cauza asta.

Miniștrii îl caută zilnic pe Ludovic din cauza vreunei situații de criză, fie că e vorba despre lipsa constantă de bani din trezorerie, fie despre o problemă diplomatică, cum e acest necaz provocat de Iosif, fie de alt impas. Ludovic se duce la vânătoare ca să fugă de ei, așa că aceștia mă caută pe mine. Au venit și în după-amiaza asta.

22 aprilie 1785

Nu îmi place să mă întâlnesc cu miniștrii, pentru că nu pot să înțeleg toate tratatele și interesele externe ale Franței și pentru că toți miniștrii mă urăsc, mă disprețuiesc și fac tot posibilul să mă facă să mă simt ignorantă. Însă îmi dau seama de asta (cum aș putea altfel, după atâția ani?) și mă țin pe poziție. Le cer să îmi explice încet și clar care e problema și ce opțiuni avem. Apoi, le spun că mă voi consulta cu soțul meu, după care aștept o vreme, îi chem și le dau un răspuns.

Bineînțeles, totul e prefăcătorie. M-aș consulta bucuroasă cu soțul meu, însă el nu ascultă. Fuge sau își pune mâinile la urechi. „Hotărăște tu", îmi spune. Și cel mai rău e faptul că, pe măsură ce iau tot mai des hotărâri și le fac față tot mai bine miniștrilor, Ludovic are motive să lase totul pe seama mea.

Nu pot să ies din situația asta dificilă, care mă apasă foarte mult.

Între timp, despre povestea asta cu încălcarea tratatului de către Iosif, am decis ca Franța să cedeze în problema pământurilor olandeze. Nu vom amenința cu războiul, însă îi voi scrie lui Iosif și îi voi spune că trebuie să le plătească olandezilor o compensație mare, și dacă încalcă și alte prevederi ale tratatului le voi spune generalilor să plece cu soldații la graniță și să se pregătească de

atac. Sper ca acest lucru să nu fie necesar, căci nu avem fonduri să îi plătim pe soldați. Dușmanii noștri nu știu asta, însă, dacă nu obținem împrumuturi noi, Franța nu va putea nici măcar să se apere, cu atât mai puțin să atace.

1 iunie 1785

Contele Mercy m-a pus în gardă că cineva mi-a citit jurnalul și transmite mai departe informații din el. Crede că sunt spioni în anturajul meu. De la arestarea lui Amélie, e mai îngrijorat ca niciodată. Nu mai pot să scriu până nu găsesc o ascunzătoare și mai sigură. Contele a fost foarte furios pe mine că am scris prea sincer lucruri care ar putea pune în pericol siguranța domniei fratelui meu și pe cea a Franței.

16 decembrie 1785

În sfârșit, simt că pot continua să scriu în liniște în acest jurnal. Am găsit un loc nou și mai sigur în care să îl păstrez. Au trecut șase luni de când l-am deschis ultima dată, însă am mâzgălit mesaje scurte pe bucăți de hârtie, pe care le ascund într-un vas mare și galben chinezesc unde nu se uită nimeni și pe care nu îl ridică nimeni să îl curețe, pentru că e prea greu.

Acum o să înșir cele mai importante dintre mesaje. Primul: două sute dintre servitorii mei au fost dați afară, ca să reducem cheltuielile cu anturajul meu. Unii dintre aceștia au fost prinși furând lucruri. Al doilea: sunt însărcinată din nou. Al treilea: a plouat foarte mult, mult mai mult decât de obicei. Al patrulea: un balon s-a prăbușit în canalul navigabil dintre Franța și Anglia, pe care noi îl numim Canalul Mânecii. Toți sunt uluiți și întristați. Acestea au fost lucrurile demne de menționat.

2 februarie 1786

Am citit cu spaimă ultima scrisoare a lui Axel. „Dragul meu îngeraș", scria el, „mă voi întoarce la Stockholm cu Gustav, în mai. Trebuie să mă ocup de treburi de familie pe care le-am neglijat mult prea mult timp."

Oare ce vrea să spună altceva decât că intenționează să se însoare cu Margaretta von Roddinge? Am inima frântă.

Se va căsători cu ea, se vor aşeza împreună la casa lor. Va ajunge să o iubească, iar eu voi deveni doar o amintire frumoasă şi îndepărtată. Vor avea copii, iar el va deveni un soţ şi un tată devotat. Nu îl voi mai vedea niciodată.

24 aprilie 1786

Îmi face bine să mă plimb prin cătunul de la Petit Trianon şi să ajut cu însămânţarea de primăvară. Burta mea e foarte mare din cauza copilului, care se va naşte peste trei luni, însă pot încă să merg alături de ţăranii mei arendaşi pe câmpurile arate şi să arunc seminţe. Aerul e plin de parfumul florilor de măr şi îmi amintesc cum, pe vremea când eram copil, mama mă lua în braţe şi mă plimba prin livezile cu pomi în floare ale palatului. Sub streşinile căsuţelor şi-au făcut cuiburi rândunelele, care se pregătesc de clocit.

Peste tot pulsează o viaţă nouă, numai în palat totul e putregai şi dărăpănare. Apartamentele mele, pe care le-am redecorat înainte să se nască Ludovic-Iosif, încă sunt frumoase şi atrăgătoare, însă, dacă mă uit atent, pot să văd chiar şi acolo vopsea scorojită şi porţiuni golaşe de unde foiţa aurită fusese raşchetată cu cuţitul, ca să fie vândută. Podelele zgâriate şi mobila ciobită nu au fost reparate. Covoarele sunt pătate. Un miros ca de mosc pluteşte peste tot în aer, mai ales când plouă.

Apartamentele mele sunt chiar locuibile, la fel ca marile saloane şi ca sălile de recepţie, însă cele mai multe dintre sutele de săli din marele palat de la Versailles sunt doar o ruină, pline de mucegai, cu şobolani alergând pe podelele de marmură şi cu şoareci rozând canapelele de brocart şi picioarele sculptate ale meselor. Găurile din acoperiş lasă să pătrundă toate ploile de iarnă. În fiecare an, şi mai multe săli trebuie să fie părăsite. Oficialii şi servitorii de la palat trebuie să găsească locuinţe scumpe în oraş, iar proprietarii profită fără ruşine. Ceva chiar trebuie făcut în privinţa acestei degradări triste, însă fără bani suficienţi pentru reparaţii, nu se poate începe nimic.

21 mai 1786

Cuvântul rostit pe şoptite de întreaga curte, în această primăvară, este faliment. Nimeni nu are bani, toată lumea împrumută de la toată lumea. Salariile servitorilor sunt neplătite, încât trăiesc

cu impresia că au dreptul să fure mobilă, rarități și obiecte de artă, și chiar tivurile de dantelă ale rochiilor. Ciucurii auriți ai perdelelor au dispărut de ani de zile. Sunt la modă cataramele de oțel pentru pantofi și nasturii de oțel, nu doar pentru că sunt „republicani" și, deci, cu stil, ci și pentru că servitorii au furat majoritatea cataramelor de aur și a nasturilor cu pietre prețioase. Hoții nu pot fi găsiți și pedepsiți, pentru că sunt mult prea mulți. Hoția e un lucru neplăcut și stârnește neîncredere și bănuială.

În ciuda tuturor falimentelor și a plângerilor de lipsă de bani, Curtea e veselă, străbătută de o adevărată isterie pentru satisfacerea unor noi mofturi în ceea ce privește culorile și stilurile vestimentare. Sophie și Loulou mă amuză când le aud lăudându-se cu noile rochii cu guler încrețit, în stilul pe care ele îl numesc „Henric al IV-lea", după cinicul rege renascentist. Zebra lui Ludovic, cadou de la regele Senegalului, a devenit o emblemă la modă, iar dungile sale albe și negre apar pe orice, de la pălării până la ciorapi. Charlot are un balon cu dungi ca de zebră, care atrage mulțimile atunci când zboară în el peste acoperișul palatului.

André a creat stiluri de coafuri ciudate, denumite Zebra africană, Ariciul și Gâsca grasă, ultimul potrivindu-se cu o culoare reintrată în modă, Găinat de gâscă, pe care o poartă toată lumea.

Tot acest tablou este foarte amuzant. Nu putem fi neliniștiți și morocănoși tot timpul. În plus, trebuie să îmi mențin o atitudine pozitivă, de dragul micuțului pe care îl port în mine. În secret, sper să fie o fetiță de data asta, un îngeraș frumos și blond ca Bumbăcel a mea, care e temperamentală, însă frumoasă. Aștept, plină de speranță.

Capitolul 11

6 martie 1787

Să mă ierte Dumnezeu, însă sunt clipe în care îmi doresc să fi fost moartă.

Primesc și mai multe scrisori anonime rele și urâte, și nu mă pot stăpâni să nu le citesc. Oamenii sunt atât de răi, atât de monstruoși! Când vor înceta să mă chinuiască? Eu doar încerc să îl ajut pe Ludovic, să fac tot ce pot mai bine.

17 martie 1787

Blestemata asta de Adunare a notabililor – ar trebui să fie numită „Adunarea unor oameni de nimic", spune Stanny, iar eu îi dau dreptate – se dovedește un eșec nefericit. Ca de obicei, eu sunt învinuită că aș fi distrus-o, însă adevărul e că delegații înșiși sunt de vină. Controlorul general Calonne a insistat ca o adunare a „notabililor" din toată Franța să se întâlnească la Paris pentru a promova reforme. El a organizat-o și a încercat să îi influențeze discuțiile. Când notabilii s-au revoltat și au început să se certe și să se încaiere, Ludovic l-a demis pe Calonne. A fost ideea lui, eu nu am avut nimic de-a face cu asta, indiferent de ce spune Calonne însuși.

Aș vrea ca cineva să îmi ia apărarea. Nu e vina mea că Franța nu mai poate face împrumuturi sau că Ludovic nu mai are ce oficiali să numească. Are coșmaruri că flota engleză ne va invada țărmurile și ne va cuceri. Strigă în somn: „Mă predau! Mă predau!" Când se întâmplă asta, nici Calonne, nici notabilii nu sunt lângă el să îl aline. Eu îl alin. Îi dau încredere. Iar ziua următoare mă întâlnesc cu miniștrii, la insistența lui Ludovic, căci nu se poate aduna suficient încât să se întâlnească el, așa cum ar trebui. Eu sunt singura pe care se bazează. Nu îl pot dezamăgi.

6 aprilie 1787

Adunarea notabililor șchiopătează, iar eu șchiopătez, de asemenea, căci nevoile celor patru copii ai mei sunt prea mult pentru mine. Despre cea mai mică, despre micuța mea Sophie, abia mă îndur să scriu. A fost atât de mică și de slabă când s-a născut, încât doctorul Sundersen a scuturat din cap și m-a bătut ușor pe braț, în semn de compasiune. Nu a fost nevoie de cuvinte. Știam că el credea că va muri curând. Și totuși, spre surprinderea tuturor, a reușit să sugă și încă trăiește, chiar dacă e micuță și slabă.

Stau noaptea lângă leagănul lui Sophie, o legăn și îi cânt, și, uneori, Ludovic-Iosif se urcă în poala mea și mi se cuibărește la piept. Ludovic-Carol, fiul meu cel sănătos, mă încântă cu puterea și vigoarea lui, dar se teme de întuneric, și noaptea strigă după mine. Iar Bumbăcel are uneori și ea nevoie de alinare și mângâiere, chiar dacă împlinește în curând nouă ani și s-a transformat într-o domnișoară.

Am nevoie de somn. De cele mai multe ori, ziua sunt frântă. Doctorul Boisgilbert spune că trupul meu a fost extenuat de cele patru sarcini. Și totuși, de obicei, țărăncile trec prin zece sau douăsprezece sarcini până să ajungă la vârsta mea – aproape treizeci și doi de ani –, și încă au putere să are câmpul și să culeagă recoltele laolaltă cu bărbații. Cred că sunt extenuată din cauza grijilor.

26 mai 1787

Ieri, noul prim-ministru, arhiepiscopul Loménie de Brienne, a dizolvat Adunarea notabililor și i-a trimis acasă. Aceștia s-au arătat foarte furioși și sunt sigură că vom mai auzi de ei. Adevărata problemă e dacă proaspătul guvern va putea face rost de împrumuturi noi.

12 iunie 1787

Plouă de o săptămână, iar eu n-am putut ieși afară. Toate necazurile de zi cu zi mă supără. Sophie refuză să fie alăptată.

15 iunie 1787

Sophie tot nu vrea să fie alăptată și plânge mult. Stau cu ea.

17 iunie 1787

Nu pot decât să mă rog. Te rog, Doamne, nu-mi lăsa fetița să moară.

23 iunie 1787

Cu două zile în urmă am participat la slujba de înmormântare pentru Sophie, pe care am îngropat-o în crângul de lămâi de la Micul Trianon, lângă piatra pe care am pus-o acolo în amintirea sarcinii mele pierdute cu ani în urmă.

Nu a venit aproape nimeni la înmormântarea lui Sophie. Nu era importantă pentru nimeni altcineva decât pentru mine, chiar dacă era o prințesă a Franței. Nu a apucat să trăiască nici măcar un an. Dumnezeu să-i odihnească sufletul.

13 iulie 1787

Abia dacă am ieșit din camera mea după moartea lui Sophie și nu am poftă de mâncare. Copiii sunt alinarea mea, mai ales micul meu *chou d'amour*, cum îmi place să-l strig pe Ludovic-Carol, care acum a împlinit doi ani și nu poate sta locului, atât de plin de energie este. Bumbăcel și Ludovic-Iosif joacă cărți, iar *chou d'amour* urmărește cățeii și aleargă râzând pe coridor, cu bona Sophie după el. Abatele Vermond a fost foarte bun cu mine. Prezența lui mă alină întotdeauna. De curând mi-am dat seama că a fost duhovnicul meu de când aveam doisprezece sau treisprezece ani – de aproape douăzeci de ani. A fost lângă mine de câte ori am avut nevoie de el, în tot acest timp.

2 august 1787

Am venit la Saint-Cloud cu copiii. Ludovic se află la Compiègne. De la Paris nu primim decât veşti proaste, iar eu nu vreau să le aud.

9 septembrie 1787

S-a întâmplat o minune. Ieri mă aflam în curtea din față a palatului, plină de trăsuri, care și căruțe, toate pregătindu-se pentru excursia anuală de la Fontainebleau. Eu supravegheam încărcarea lucrurilor lui Ludovic-Iosif, ceea ce las de obicei în

seama servitorilor. Pur și simplu eram acolo din întâmplare, stând în curtea prăfuită, când am văzut o trăsură albă și mare, cu stema regelui Gustav, intrând pe poarta principală. Am știut imediat că trebuie să fie Axel.

Când a coborât din trăsură arăta diferit, nu doar pentru că renunțase la peruca lui pudrată și își purta părul blond legat la spate, ci și pentru că trăsăturile chipului său trădau o hotărâre mai mare. Îmi dădeam seama că ceva la el se schimbase.

Eram atât de fericită să îl am în fața ochilor! Îmi imaginasem că nu îl voi mai vedea niciodată și încercam să mă resemnez cu ideea că îl pierdusem în fața Margarettei von Roddinge. Ludovic a fost și el foarte fericit să îl vadă, iar în acea noapte, la cină, Ludovic a început să îi povestească lui Axel despre cartea lui cu plante și animale ale pădurii. (S-a reapucat să scrie cartea sa *Flora și fauna pădurii Compiègne*.) Axel ne-a povestit despre datoriile sale militare, despre războiul care se desfășoară acum între Suedia și Rusia și despre soldații pe care i-a condus el în luptă. Nu a spus nimic despre familia lui, iar eu nu am deschis subiectul. Abia a doua zi, când ne-am întâlnit la Micul Trianon, mi-a vorbit despre viața lui personală.

– Când am plecat de lângă tine ultima oară ca să merg în Italia cu regele, mi-am spus că între noi nimic nu va mai fi la fel. Am crezut că o să mă străduiesc să mă însor și să renunț la viața mea de rătăcire, lăsând deoparte marea dragoste pe care ți-o port.

M-a sărutat și m-a mângâiat pe obraz.

– Am încercat, însă mi-am dat seama că nu puteam. Nu cu adevărat. Nu din toată inima. Ai fost mereu în gândurile mele. Zâmbi. O mulțime de oameni au fost furioși când, într-un final, am hotărât să nu mă însor.

– Să nu te însori! Dar am crezut că totul era aranjat.

– Nu chiar. De fapt, niciodată nu am cerut-o pe fată.

Mă simțeam amețită, buimacă, de parcă eram gata să îmi iau zborul, ca unul dintre baloanele lui Charlot.

– Și în tot acest timp eu am crezut… am crezut că te-am pierdut.

– N-ai fi putut să mă pierzi. Nu mă vei pierde vreodată.

Atunci ne-am îmbrățișat, îndelung și cu dragoste, și nu am mai vorbit de altceva decât despre cât de minunat era să fim iar împreună.

20 septembrie 1787

Axel locuiește cu noi la Fontainebleau, însă merge din când în când la Paris ca să se ocupe de treburile regelui Gustav și de chestiuni militare. Când revine de la Paris, întotdeauna are fălcile încleștate de furie.

– Tot orașul e în haos! izbucnise el cu două nopți în urmă, când se întorsese din ultima lui călătorie și venise să mă vadă. Trăsura mea abia a putut înainta prin mulțimea de oameni de pe străzi. Și ce lucruri strigau! Ne amenințau pe toți. Tu ești „Madame Datorie", după cum știi. Regele e „Ludovic cu inimă de găină" sau „Ludovic cu trei bărbii". Cu toții se iau de mână, cântând și dansând în jurul focurilor, arătând ca sălbaticii pe care i-am văzut dansând în jurul focurilor în Virginia.

– Chiar și oamenii educați și cultivați s-au molipsit de febra criticării guvernului. Am fost la o serată și nu am auzit altceva decât: „Nu mai există guvern! Avem nevoie de un guvern nou! Avem nevoie de Stările Generale!"

– Ce sunt alea?

– Cred că o adunare medievală. Le place ideea, pentru că seamănă cu Parlamentul englez, și știi cât de mult le place acum parizienilor tot ce e englezesc!

Era adevărat. Se purtau rochii englezești, coafuri englezești, chiar și un anumit fel englezesc de a merge, care era foarte ciudat și lipsit de demnitate.

– Lucrul alarmant este că întregul oraș freamătă de agitația asta politică. S-au constituit cluburi și societăți de dezbatere în fiecare cafenea, și toți par să facă parte dintr-unul. Zidurile sunt pline de sloganuri politice și de caricaturi urâte. Parisul își ține respirația, așteptând să explodeze.

Am vorbit despre toate astea cu arhiepiscopul Loménie de Brienne, când a venit să îmi aducă niște documente pe care să le semneze Ludovic. Spune că știa de agitația din Paris, însă, după părerea lui, era doar o nebunie temporară, stârnită de câțiva scandalagii. „O să treacă", m-a asigurat el. Mi-a povestit despre o perioadă mai veche din istoria Franței, cu peste o sută de ani în urmă, când regele Ludovic al XIV-lea era doar un băiat. Și atunci se adunase mulțimea în Paris și au avut loc revolte teribile, iar guvernul a fost criticat. Însă totul a trecut, și pacea a fost restabilită.

Mai târziu, am citit despre acea perioadă violentă într-una dintre cărțile de istorie ale lui Ludovic. Cu cât citeam mai mult, cu atât mă nelinișteam mai tare. Revolta din timpul copilăriei lui Ludovic al XIV-lea, denumită Frondă, a început din cauza lipsei de bani a guvernului. Oamenii s-au revoltat, Parlamentul din Paris de asemenea, iar într-un final regina, care domnea în numele fiului ei, a fost nevoită să cedeze în fața voinței poporului.

În timp ce stăteam lângă foc și citeam, mă gândeam fără să vreau că situația noastră este la fel cu cea de atunci. Guvernul nostru nu mai are bani. Oamenii s-au răsculat, iar Ludovic spune mereu cât de încăpățânat este Parlamentul din Paris. Oare eu, regina, care de multe ori trebuie să îi iau locul soțului meu, va trebui să cedez în fața voinței poporului?

2 noiembrie 1787

În ultima vreme nu am mai avut timp să scriu în acest jurnal, însă azi voi scrie câteva rânduri, ca să consemnez că împlinesc treizeci și doi de ani. Cât am îmbătrânit! Sophie îmi tot găsește fire de păr cenușii, ici și colo, printre cele blonde, și încearcă să le smulgă.

8 decembrie 1787

Ne străduim să facem economii. Mai mulți dintre servitorii casei mele au fost destituiți, și mai bine de jumătate dintre grădinarii de la Micul Trianon. Mi-a părut foarte rău să îi văd plecând îngrijorați. Cum își vor hrăni familia? Unuia dintre aceștia, un bărbat uriaș, care îmi plantase și îmi îngrijise grădina mulți ani la rând, i-am spus rămas-bun din toată inima. El mi-a făcut un semn din cap, dar nu mi-a zâmbit. Cine va angaja un om cu o înfățișare atât de amenințătoare? Cum va supraviețui? Nu cred că a lucrat vreodată altundeva decât la Versailles. Am vrut să îi dau o pungă cu monede, însă abatele Vermond m-a sfătuit să nu o fac.

– Dacă îl răsplătiți pe unul, trebuie să îi răsplătiți pe toți, mi-a spus, altfel, veți face mai mult rău decât bine.

Nu le pot da bani tuturor. Nu am suficienți. Dacă ar ști ce măsuri severe iau ca să cheltuiesc mai puțin. Nu mi-am mai comandat rochii noi de primăvară de la Rose Bertin. În schimb, patru cusătorese lucrează acum să repare și să facă dantele și

tivuri noi pentru rochiile vechi. (Le numesc „vechi", însă, desigur, cele mai multe sunt ca noi, căci abia dacă le-am purtat vreodată și au fost păstrate cu grijă, înfășurate în tafta, în cuferele mele). Rochiile de vară ale lui Bumbăcel sunt croite din cele vechi ale mele. E nevoie doar de puțin material ca să îi facem o rochie.

Loulou a trimis mai multe cutii mari, pline cu pantofii mei de satin și brocart, ca să li se schimbe talpa. Am fost risipitoare când a fost vorba de pantofii mei, dar în viitor nu voi mai fi. În loc să port fiecare pereche o singură dată, așa cum fac cu mănușile, și apoi să îi arunc, îi voi purta până când vor avea nevoie de reparații. Cel puțin de două-trei ori.

18 decembrie 1787

Arhiepiscopul nostru Loménie de Brienne e prea bolnav ca să-și exercite funcția de prim-ministru. (Ceilalți miniștri nu prea vor să lucreze cu el, așa că și-a asumat o mare parte din responsabilitatea conducerii guvernului nostru extrem de neputincios.) Trebuie să se retragă curând. Ce vom face după plecarea lui?

1 februarie 1788

Toate necazurile par să vină în același timp. Ludovic-Iosif are febră, e foarte slab și își petrece cea mai mare parte din timp în pat. Bietul lui spate îl doare și ridică spre mine ochii lui mari și serioși, spunându-mi: „Îmi pare rău, *maman*". Mi se frânge inima.

Ludovic a dat ordin Parlamentului nesupus din Paris să se dizolve, și din nou au loc revolte, nu doar în capitală, ci și în alte orașe. Axel insistă să îl sfătuiesc pe Ludovic să abdice și să îl lase pe Stanny să guverneze ca regent, până când Ludovic-Iosif va fi destul de mare să conducă. Stanny nu va lăsa revoltele să continue așa, spune Axel. Va aduce soldații, va face arestări în masă și va obliga partea revoltată a orașului să se supună.

Știu că Ludovic nu ar accepta niciodată așa ceva. Îl urăște prea mult pe Stanny. În plus, Ludovic își imaginează că, în ciuda tuturor temerilor sale și a spaimei sale de confruntare, în sufletul lui își înțelege supușii și poate fi un conducător bun pentru ei. Axel spune că asta e o iluzie periculoasă și constituie dovada că Ludovic nu e potrivit pentru a fi rege.

3 aprilie 1788

De ceva vreme, Axel locuiește chiar deasupra camerelor mele, într-un apartament proaspăt renovat pentru el. E încălzit de o sobă suedeză uriașă de faianță și are la dispoziție servitori suedezi. Acum e foarte simplu pentru noi să ne petrecem timpul împreună; mai simplu ca niciodată. Ludovic nu spune nimic, însă știe sigur că eu și Axel suntem amanți, și simt că acceptă situația. Are încredere în mine. Știe că nu îl voi părăsi. Cred că vrea să fiu fericită. Are încredere și în Axel, și se bazează pe faptul că dragostea lui Axel pentru mine este în beneficiul întregii familii regale. Nu are rost să mai spun că Ludovic nu își dă seama cât de fericit ar fi Axel să îl vadă renunțând la calitatea lui de rege.

Oficial, Axel e reprezentantul regelui Gustav al Suediei la curtea Franței, așa cum contele Mercy este reprezentantul fratelui meu, împăratul Iosif. Neoficial, Axel e prietenul și consilierul nostru, și mult mai dedicat familiei decât a fost contele Mercy în ultimii ani. Faptul că Axel e și iubitul meu nu are importanță – decât pentru mine, desigur.

15 aprilie 1788

Noaptea trecută, eu și Axel stăteam într-un leagăn în grădina de trandafiri a palatului, chiar la apus. Fusese o zi caldă, iar seara era plăcută, aerul fiind parfumat cu dulceața primelor flori timpurii. Îmi rezemasem capul de umărul lui Axel, iar el mă privea și zâmbea. Nu vorbeam, căci eram prea prinși în admirarea frumuseții tăcute din jurul nostru și a căderii lente a nopții.

M-am încordat la sunetul unor pași greoi. Într-o clipă, Ludovic apăru în fața ochilor noștri, venind singur pe potecă înspre noi.

– Ah, bună seara, spuse el când se apropie suficient de mult. Da, e o seară minunată. Tocmai am ieșit să verific *ardura japonica*. De obicei, începe să înflorească în perioada asta, la jumătatea lunii aprilie. Sunt câteva specimene și în pădurea Compiègne, înțelegeți? Dar înfloresc mai devreme, în jur de întâi aprilie.

– Nu vreți să stați cu noi, Maiestate?

– Ah, cred că da. Doar pentru o clipă.

Se așeză pe o bancă din apropiere, făcând ca lemnul vechi să scârțâie și să geamă sub greutatea lui. Se lăsă o tăcere ciudată. Brusc, se ridică din nou.

– Vă rog să mă scuzați. Lumina dispare și trebuie să colectez eșantioane din copaci cât încă îi mai văd clar.

– Da, sigur că trebuie, am spus eu. Eu cred că mai rămân aici puțin.

– Sigur, dacă îți face plăcere. Hm, oricare ar fi ea.

Se îndepărtă, fluierând, în direcția livezii de cireși.

16 mai 1788

Se duce o luptă, o luptă pentru sufletul lui Ludovic. Cel puțin așa ar fi văzut-o Jean-Jacques și ar fi scris despre ea.

Se duce o bătălie între modul acceptat de istorie în care se conduce un popor, și o metodă nouă, neîncercată decât în Anglia. Ludovic cunoaște doar prima versiune, practicată de bunicul său, Ludovic al XV-lea, de mama mea și de cei mai mulți regi ai Europei: cuvântul regelui e lege, regele e absolut. Trăiască regele!

Dar noul consilier regal Malesherbes încearcă să îl convingă pe Ludovic să adopte metoda engleză. Malesherbes insistă ca Ludovic să scrie o constituție și să o ofere poporului. Să împartă puterea cu el, spune acesta. Doar așa va mai putea salva monarhia.

Bătălia e în toi.

11 iunie 1788

E insuportabil de cald. Stăm cu geamurile deschise, însă nu e nici urmă de vânt. Domnișoarele mele de onoare îmi fac vânt constant cu evantaiul în timp ce încerc să mă odihnesc. Copiii suferă.

12 iunie 1788

În dimineața asta, un vânt foarte puternic a bătut de nicăieri, iar copacii și arbuștii din grădini au fost scoși din rădăcini. L-am trimis pe Eric la Micul Trianon să îi ajute pe săteni să își adăpostească animalele. Șuieratul vântului e ca o cascadă uriașă sau ca un torent vijelios. Un sunet înspăimântător.

Am închis repede toate ferestrele și am încercat să ducem pe toată lumea în pivnițe, unde sunt păstrate vinul, gheața și rezervele de alimente. Auzeam ferestrele spărgându-se în tot palatul. Ludovic e în pădure, la vânătoare. Sper să nu i se întâmple nimic.

14 iunie 1788

Toată lumea spune că Dumnezeu ne-a trimis această furtună puternică pentru a ne aminti tuturor că nu omul este stăpân peste acest pământ. Unii spun că parizienii nesupuși sunt pedepsiți pentru lipsa lor de loialitate față de rege.

Relatări despre dezastrele uriașe sosesc, prin mesageri, din locuri îndepărtate precum Ghent, în nord, și Tours, în sud. Marele vânt a distrus culturile de grâu și pomii fructiferi, iar mii de animale și păsări au fost ucise de grindină. O să fie foamete.

Câte catastrofe mai avem de îndurat în acest an teribil?

29 iunie 1788

Furtuna a trecut de mult, însă urmările ei încă se mai simt. Prețurile au scăzut îngrozitor la bursa de valori, iar controlorul general a trebuit să scoată bani din buzunarul propriu pentru a le ajuta pe victimele furtunii. De asemenea, la Comédie Française se joacă *Athalie* pentru cei care și-au pierdut recoltele și casele.

Am fost informată oficial că trezoreria are datorii de 240 de milioane de franci. E o sumă de neimaginat.

8 august 1788

Parizienii sunt furioși, și nimeni din capitală nu se mai simte în siguranță în fața furiei lor. Loulou s-a dus acolo să rezolve anumite treburi, iar când s-a întors era albă la față și înspăimântată. Aruncaseră cu ouă în trăsura ei și azvârliseră gunoaie înăuntru. Mi-a spus că nu credea să mai iasă vie din oraș.

Motivul era faptul că se făcuse un anunț legat de datoriile guvernului. Trezoreria e goală și, astfel, nu se vor mai face plăți în numerar, doar în foi de hârtie care promiteau plata în viitor. Nimeni nu are încredere că guvernul se va ține de aceste promisiuni. Parizienii se simt înșelați. Acum au un motiv în plus să ne urască.

23 august 1788

Mă simt vinovată să fiu atât de fericită și de mulțumită cu Axel lângă mine, când Franța e atât de zbuciumată. Am cunoscut toate bucuriile pe care le are de oferit viața. Cât de fericită sunt! Spun

asta chiar dacă am cunoscut și suferința, și tristețea, și poate că mai urmează alte suferințe și alte triste ți.

Nu contează. Sunt cea mai fericită femeie de pe pământ.

1 septembrie 1788

Ludovic a cedat în fața criticilor, a revoltelor distrugătoare și a sfaturilor lui Malesherbes și ale multor altora. A declarat că Stările Generale se vor întruni în luna mai a anului viitor. Arhiepiscopul Loménie de Brienne a demisionat, și am auzit că, după această veste, parizienii s-au dus cu miile la Palais-Royal și s-au bucurat zgomotos. Necker a redobândit funcția de ministru al Finanțelor. Se spune că în douăzeci și patru de ore de la numirea sa a început să aducă împrumuturi și a restabilit imaginea guvernului.

Capitolul 12

15 aprilie 1789

Totul se întâmplă prea repede. De multe ori mă pierd în vârtejul evenimentelor. M-am gândit că nu e bine să scriu prea multe amănunte, pentru că mi-am descoperit de două ori servitorii citindu-mi jurnalul. Vechea mea ascunzătoare pentru bucățile de hârtie din vasul chinezesc galben nu e bună. Acum am un loc nou. Axel știe de jurnalul meu, și la fel și Chambertin. Am hotărât că, dacă mi se întâmplă ceva, acest jurnal trebuie păstrat. Va ajunge la Ludovic-Iosif și la moștenitorii lui. Vreau ca aceștia să cunoască adevărul despre mine, nu minciunile nenumărate pe care le spun dușmanii mei.

Delegați din toată Franța se adună să participe la Adunarea Stărilor Generale, despre care s-a vorbit atât de mult în toamna și iarna trecută. Vin aici, la Versailles, departe de neliniștea și de tulburările din Paris. Locuitorii de la Versailles sunt încântați, căci deputații au nevoie de cazare, și toate camerele din oraș pot fi acum închiriate la prețuri mari.

Am chemat încă un specialist din Anglia să îl consulte pe Ludovic-Iosif, care nu s-a dat jos din pat de trei luni și are o durere gravă în gât. Sophie îi dă ceai și îi îmbăiază picioarele. El poartă o eșarfă de lână chiar dacă aerul este plăcut. Se plânge de un gust ciudat în gură, și de apăsare și durere constante în spate și într-o parte.

Uneori, când stau lângă patul lui, după ce a trecut mult timp de când n-am mai dormit, mă trezesc privindu-i mâna albă și mică. E atât de palidă în lumina lumânării încât aproape că văd prin ea. Venele albăstrii îi ies în evidență ca o pânză de păianjen, degetele lui lungi sunt foarte subțiri la vârfuri, ca degetele unui violonist iscusit. Când doarme, tușind des, cu respirația oprindu-i-se

în gât, degetele lui se mișcă și se încleștează, iar eu îi prind mâna mică și fragilă între mâinile mele mai mari și mai puternice, ca și când aș încerca să îi dau puterea pe care o am eu.

30 aprilie 1789

Specialistul englez spune că plămânii lui Ludovic-Iosif se restrâng încetul cu încetul, pentru că șira spinării îi e tot mai răsucită pe măsură ce crește. Nu se poate face nimic.

Continuăm să facem tot ce ne stă în putință ca să îl ajutăm, însă vomită aproape tot ce primește de mâncare. Îi face bine să sugă gheață. Obrajii îi sunt roșii de la febră, însă îmi zâmbește, și știu că e fericit când sunt lângă el. Ludovic nu poate să îndure să îl vadă suferind așa și stă cu el doar câteva minute. Se emoționează imediat și plânge, și nu vrea ca servitorii să îi vadă slăbiciunea. Uneori devine foarte furios și lovește cu piciorul în perete sau în ușă. Piciorul lui stâng e umflat, iar doctorul Boisgilbert i-a pus pe el o cataplasmă.

Mâine se întrunesc oficial Stările Generale.

6 mai 1789

Ieri l-am însoțit pe Ludovic la prima întâlnire a Stărilor Generale. I-am scris discursul și l-am ajutat să își aleagă hainele. Era foarte agitat, însă cred că s-a descurcat bine.

Am intrat în încăpere chiar când clopotele băteau de amiază. Aprozii au îngenuncheat imediat și toți deputații și spectatorii au tăcut, liniștea fiind atât de adâncă, încât auzeam foșnetul pașilor lui Ludovic în pantofii săi auriți, de curte, și clinchetul săbiilor gărzilor de corp care formau escorta noastră.

Sala imensă, cu coloanele sale dorice austere, cu balcoanele și tavanul pictate alcătuiau o priveliște impresionantă. Ludovic s-a așezat pe tronul său de catifea roșie, în timp ce dedesubt se înșirau sutele de deputați, clericii în sutanele lor negre, cu șorțuri mărginite cu dantelă albă, câțiva purtând bonetele și togile roșii ale membrilor superiori ai clerului, nobilii cu săbiile și hainele lor multicolore, cu bijuteriile sclipindu-le la pălărie, pe pantofi și pe pe degete, și oamenii simpli, Starea a Treia, cu costumele lor negre și perucile albe.

S-au auzit câteva strigăte de *Vive le roi!* în acea liniște, dar nu prea multe. După aceea mi s-a spus că Necker, când își făcuse apariția mai devreme, primise aplauze puternice și prelungite.

Cu toate că îmi era greu să mă concentrez la ceea ce se petrecea, căci mintea îmi era la Ludovic-Iosif și nu dormisem prea mult cu o noapte în urmă, am reușit să ascult discursurile. Ludovic a vorbit blând, ca un tată, privindu-i chiorâș pe delegați, căci nu îi vedea prea bine fără ochelari.

Necker a vorbit timp de trei ore, discursul lui fiind la fel de lung ca o predică interminabilă. Mi-era foarte cald și aproape că am adormit de câteva ori.

Când am plecat, câțiva oameni au strigat *Vive la reine!*, iar eu le-am făcut o reverență. Gestul meu îi făcu să strige mai tare, iar eu am făcut din nou o reverență, de data asta mai adâncă.

10 mai 1789

Azi am auzit din nou vorbindu-se mult la curte despre luminile albe neobișnuite de pe cer, din timpul nopții, lumini numite aurora. Axel spune că sunt destul de obișnuite în Suedia, însă în Franța n-au fost văzute aproape niciodată. Se zice că vestesc niște timpuri extraordinare.

A mai existat un semn. Cu aproape o săptămână în urmă, Ludovic s-a cățărat pe o schelă înaltă, din curtea interioară a palatului, urmărindu-i pe muncitorii care executau niște reparații. A făcut un pas greșit, alunecând de pe schelă și ar fi murit cu siguranță dacă unul dintre muncitori nu l-ar fi apucat de haină, oprindu-i căderea.

Luminile albe și ciudate de pe cer, căderea aproape mortală a lui Ludovic, plus boala lui Ludovic-Iosif, petrecute în același timp, sunt înspăimântătoare. I-am scris lui Iosif despre toate astea.

22 mai 1789

Mult-iubitul meu fiu e doar umbra unui băiat, palid și întins ca un duh în cearșafurile sale albe. Încearcă să vorbească, însă scoate doar un sunet foarte slab. Uneori, când vin în camera lui, își întoarce fața la perete. Îi aduc bomboane pentru tuse să le sugă.

Doctorii îi examinează urina și scutură din cap, spunând: „Foarte bolnav, într-adevăr, grav bolnav".

Mă rog la Sfântul Iov și am legat un medalion cu numele lui Iisus la gâtul lui Ludovic-Iosif. „Lăsați copiii să vină la mine", a spus Iisus. Părul meu e tot mai cenușiu.

29 mai 1789

Azi îl țineam în brațe pe Ludovic-Iosif adormit, când au venit să îl măsoare.

– De ce? am strigat eu.

– Pentru sicriu, Madame, mi s-a răspuns.

2 iunie 1789

Azi s-au spus rugăciuni în toate bisericile Franței pentru viața delfinului. Chiar și deputații au încetat să se mai certe și să își dispute voturile, plecându-și fruntea și rugându-se pentru băiatul care ar fi trebuit să fie Ludovic al XVII-lea.

I s-a dat ultima împărtășanie.

12 iunie 1789

Am venit în locul meu liniștit, peștera de lângă Micul Trianon, ca să jelesc. Ludovic-Iosif a fost îngropat acum patru zile. Nu am fost lăsați să participăm la înmormântarea lui, căci a fost o înmormântare de stat pentru moștenitorul tronului. Eticheta ne interzice. Eu și Ludovic am jelit în singurătate, la capelă, iar abatele Vermond a venit să ne vadă. Avea ochii în lacrimi, căci l-a iubit pe Ludovic-Iosif pentru blândețea și bunătatea lui.

Oare toți cei buni și blânzi trebuie să moară? Mă întreb care sunt perspectivele mele. Știu că nutresc multă bunătate. Continui să distribui mâncare, nu doar aici, la porțile de la Versailles, ci și în Paris, unde prețurile la pâine au crescut destul de îngrijorător în ultimele săptămâni și e multă foamete și nevoie.

Da, nutresc multă bunătate. Însă nu sunt blândă. Ba chiar din contră. Când miniștrii vin cu teancurile lor de documente pentru a fi semnate de Ludovic (de fapt, le semnez eu), și le lasă la mine, mă revolt.

– Cum puteți veni la noi într-un astfel de moment? îi întreb. Nu vedeți că noi și întreaga curte suntem în doliu?

Continui să mă lamentez, iar miniștrii și deputații își întorc privirea, își lasă documentele și pleacă în grabă.

Nu pot să citesc toate documentele pe care mi le aduc. Nu aș putea să o fac nici dacă n-aș fi epuizată, deprimată și îndoliată după fiul meu.

Slavă Domnului pentru acest refugiu de aici, din peșteră. Stau pe mușchiul verde și moale și ascult susurul pârâului. Eric mă păzește. Mă simt apărată și protejată.

17 iunie 1789

În această dimineață i-am cerut lui Ludovic cât am putut de dur să acționeze imediat dacă vrea să salveze monarhia.

Ludovic era ciufulit și se simțea rău, căci mâncase și băuse prea mult cu o noapte în urmă. I-am dat să mestece perișor și mușețel ca să-și potolească stomacul.

Situația în Paris e mult mai gravă decât fusesem lăsată să cred. Auzisem din multe surse că deputații aleși de oamenii simpli încep să domine Stările Generale, încurajați de parizieni, care nu mai respectă vreo lege sau tradiție. Deputații vor încerca să preia conducerea guvernului.

– Acum, totul depinde de soldați, am spus, conștientă că tot trupul îmi era încordat și că falca îmi era încleștată. Trebuie să le dai ordin să dizolve Stările Generale, să distrugă cluburile politice subversive și să declare stare de asediu în Paris și în alte orașe unde au avut loc tulburări.

Ludovic stătea jos mestecându-și ierburile, cu ochii lui mici privind în jos. Eram conștientă că nu îi plăcea ce auzea, că se înspăimânta la gândul că trebuie să se poarte cu fermitate – cu fermitate militară – împotriva supușilor săi.

– Trebuie să faci asta chiar acum, am continuat. Fiecare zi ne costă. Până acum soldații ne-au fost loiali, însă nu și-au mai primit simbria de luni de zile, și văd mai clar ca oricine ce se întâmplă. Pentru că nu ești în stare să iei decizii, soldații sunt singurul guvern pe care îl deține Franța. Fac tot posibilul să mențină ordinea, însă cum să mai reziste când vocea celor nemulțumiți devine tot mai puternică? Soldații sunt și ei oameni. Vor libertate, un guvern bun și un viitor plin de speranță. Sunt duși de nas de toată vorbăria politică radicală.

Axel și marchizul de la Tour du Pin – care, în caz că ai uitat, se ocupă de apărarea noastră aici, la Versailles – tocmai s-au întors de la Paris, după ce au trecut în revistă Gărzile. Spun că

jumătate dintre acești bărbați au devenit republicani și nu mai vor monarhie! Loialitatea lor poate fi doar o iluzie.

– Atunci cum pot să le dau ordin să dizolve Stările Generale, dacă nu am încredere în ei?

– Contele Mercy consideră că cea mai bună soluție e să aduci regimentele din Brest, din Rennes și din Longjumeau. Vestul Franței nu a fost contaminat încă de antiregaliști. Adu soldații din vest, cu miile, și toate gărzile de pe o rază de cincizeci de kilometri din jurul capitalei. Dacă e necesar, spune-le să tragă în delegați și în insurgenți. Asta va potoli imediat tulburările!

– Și ce se va întâmpla cu promisiunile pe care le-am făcut deputaților cu doar două săptămâni în urmă, în discursul pe care l-ai scris pentru mine? Am promis că mă voi purta față de ei ca un prieten credincios și ca un tată bun. Sunt tatăl lor…

Vocea îi pieri, căci, fără îndoială, la fel ca mine, în acel moment își aminti de Ludovic-Iosif.

I-am ignorat sentimentalismul, cu toate că și ochii mei se umpluseră de lacrimi.

– Atunci, fii un tată bun și pedepsește-i pentru că au fost neascultători! Nu îi lăsa să-ți știrbească toată autoritatea părintească!

– Nu m-am priceput niciodată să-mi pedepsesc copiii, știi doar.

– Acum e timpul să înveți. Te voi ajuta eu. Și contele Mercy, și marchizul, și Axel…

Ludovic ridică brațele în aer, ca și când ar fi parat o lovitură.

– Nu pot… nu trebuie… am nevoie de timp să mă gândesc.

– Vremea pentru cugetare a trecut. Acum a sosit momentul faptelor.

În acea clipă îmi doream să fi fost bărbat, un bărbat puternic, suficient de vânjos încât să îl ridic pe soțul meu în picioare și să îl oblig să îi cheme pe generali, ca să le dea ordine; să îl intimidez nu doar fizic, ci și cu vorbele mele furioase.

– Mintea mea e încețoșată, îmi spuse. Trebuie să ies și să îmi limpezesc gândurile.

Știam ce urma să facă.

– Nu te duce azi la vânătoare. Orele astea sunt prețioase.

Însă era deja în picioare, clătinându-se pe coridor, în timp ce se îndepărta de mine și de toate îndatoririle lui.

L-am strigat, pe un ton care îmi răsuna în propriile urechi ca vocea unei mame, însă deja plecase.

15 iulie 1789

Evenimentele ne-au depășit. Ludovic a făcut ceea ce a simțit că putea face, trimițând soldați să formeze un cerc în jurul capitalei, însă a decis să nu dizolve Stările Generale cu forța. În ciuda tuturor discursurilor mele furioase și chiar a unor implorări, în ciuda mesajelor urgente de la miniștri și de la mai mulți comandanți ai armatei, nu s-a putut hotărî să folosească violența sau amenințarea cu violența.

Consecințele sunt cu adevărat teribile.

Parisul a fost luat cu asalt de un comitet de guvernământ care nu dă socoteală în fața nimănui. Toți soldații s-au retras la periferie, însă doar temporar, căci parizienii sunt înfometați și nu pot să reziste la nesfârșit. Oamenii sparg magazinele armurierilor și se înarmează. Stările Generale s-au transformat în Adunarea Națională, iar clasele de jos au preluat conducerea. Ieri, o mulțime a atacat vechea fortăreață a Bastiliei, unde era întemnițată Amélie, și l-au ucis pe comandant. Amélie e liberă. Eric spune că nu știe unde s-a dus. Nu a venit acasă să îi vadă, pe el sau pe copii.

16 iulie 1789

Toți ne părăsesc. Charlot a plecat, iar Yolande, Madame Solange, dragul meu abate Vermond și alte zeci de oameni din anturajul meu au dispărut brusc, grăbiți și speriați. Nu sunt suficienți cai, și care, și trăsuri să îi ducă pe toți cei care fug de la Versailles, așa că unii au luat-o pe jos, sperând să cumpere cele necesare când vor ajunge în satul următor.

Se răspândesc cele mai teribile zvonuri. Versailles e pe cale să fie invadat. Armatele Stării a Treia mărșăluiesc spre noi, jurând să ne ucidă, pe mine, pe Ludovic și pe toți cei de rang nobil. Englezii ne calcă hotarele, iar soldații noștri nu le pot face față. În fiecare ceas apar zvonuri noi.

Nu știu ce să cred, însă sunt sigură că trebuie să plec. De mai multe ori pe zi sunt chemată să mă arăt la balcon, să apar înaintea mulțimii zgomotoase și ostile de insurgenți din curte.

– Dați-ne-o pe regină! O vrem pe regină! strigă ei.

Uneori cer să îi vadă pe Bumbăcel și pe Ludovic-Carol împreună cu mine, iar mie mi-e groază să îi expun chipurilor furioase și cuvintelor urâte. Știu că eu sunt cea pe care o urăsc ei; își îndreaptă

muschetele spre mine, nu spre copii. De câte ori ies în fața lor, îmi spun că, de data asta, sigur mă omoară.

18 iulie 1789

În palat domnește haosul. Oamenii aleargă dintr-o cameră în alta, împachetând, îmbrățișându-se, femeile plâng, bărbații înjură și se ceartă. Nimeni nu mănâncă, toți dorm iepurește. Suntem treziți la diferite ore de clopote care bat și de muschete care trag.

Am pierdut bătălia încercării de a-l convinge pe Ludovic să se retragă în fortăreața Metz, din est, de peste graniță, unde sunt sigură că ar fi în siguranță. Charlot s-a refugiat acolo, în drum spre Italia, la fel cum au făcut mulți alții. Miniștrii nesăbuiți vor ca Ludovic să rămână și să meargă la Paris să îi înfrunte pe insurgenți și pe cei care au încălcat legea formând un guvern ilegal.

– Sire, dacă nu vreți să plecați, măcar trimiteți-i pe soția și pe copiii dumneavoastră într-un loc sigur, i-a spus Axel lui Ludovic. Guvernul suedez le va garanta protecția. Îi voi însoți eu însumi.

Ludovic le-a cerut sfatul miniștrilor, care au fost de părere că Ludovic-Carol, în calitate de moștenitor al tronului, nu putea părăsi Franța fără să pară că renunță la drepturile sale, așa cum s-ar întâmpla și cu regele însuși.

Pentru mine, argumentele lor sunt absurde și egoiste, ceea ce le-am și spus.

Ludovic nu se putea decide. Într-un final a hotărât să îi asculte pe miniștri și pe Stanny, care, de asemenea, nu s-a hotărât încă să plece.

– Asta vreți, deci? am strigat la ei. Ca eu și copiii mei să devenim țintele gloatei furioase de bețivi din curte? Unde e onoarea voastră, domnilor? Unde vă e simțul cavaleresc? Să vă fie rușine tuturor!

Spunând acestea, i-am lăsat cu gura căscată.

21 iulie 1789

Azi, Sophie a venit la mine și mi-a mărturisit că la țară se întâmplă lucruri ciudate și inexplicabile. La Nantes, fuseseră văzuți dragoni apropiindu-se de oraș, fără ca vreunul să fi ajuns în preajma oamenilor. Cetățenii se înarmaseră ca să se apere. Potrivit unor martori, în Saint-Maixent fuseseră văzuți bandiți cu sutele, în depărtare, însă aceștia ori trecuseră foarte rapid, ori

fuseseră doar o iluzie. Astfel de rapoarte veneau de peste tot, de la Besançon și Vervins, și chiar de departe, din Marsilia și din satele din apropiere.

Panica era amplificată de atacurile asupra castelelor și de uciderea moșierilor de către arendașii lor țărani. Nu mai există înfrânare și decență pe nicăieri?

Am numit o femeie sensibilă și de încredere, Madame de Tourzel, să fie guvernanta copiilor. Ea nu se va lăsa înspăimântată; e loială și cu capul pe umeri. Va fi pregătită să îi ducă pe copii într-un loc sigur, chiar dacă e anunțată în ultimul moment. Sophie mi-a împachetat cufărul și sunt gata de plecare. Chambertin a făcut în secret pregătiri pentru ca Ludovic să poată fugi imediat dacă e nevoie, cu toate că regele nu l-a autorizat să facă asta.

11 august 1789

Așteptăm aici de pe o zi pe alta, fără să ieșim, primind vești proaste din oră în oră. Sora mea, Christina, mi-a trimis o scrisoare lungă, iar mesagerul care mi-a adus-o a învățat-o pe dinafară și a ars-o înainte să treacă granița în Franța. Știa că ar fi fost ucis dacă noul guvern al Adunării Naționale ar fi descoperit scrisoarea în posesia lui. Christina spune ceea ce mă sfătuiesc, la rândul lor, Iosif și Carlotta: „Pleacă imediat din Franța, cât încă mai poți".

25 august 1789

Ludovic a insistat să rămân cu el și să îi primim pe parizienii care vin mereu la Versailles, în această zi, de Ziua Numelui, ziua Sfântului Ludovic, să sărbătorească împreună cu el. Sunt surprinsă că această zi de sărbătoare încă e ținută de parizieni, în pofida tuturor tradițiilor de care s-au dezis în ultimele câteva luni, însă am acceptat.

Ludovic mi-a cerut să mă îmbrac în hainele mele cele mai simple și să port în păr cocarda tricoloră, simbolul Adunării Naționale. El poartă mereu cocarda la pălărie, ca un gest de bunăvoință. Din moment ce eu nu onorez Adunarea Națională sau pe parizieni, care, de fapt, au devenit în prezent guvernatorii Franței, am refuzat să le fac pe plac.

M-am îmbrăcat într-o rochie frumoasă de mătase, având o culoare pe care eu o numesc Lacrimi Înghețate, iar la gât port

Soarele habsburgic fals, care străluceşte la fel de puternic precum cel adevărat odinioară.

Era prima dată când îi primeam formal pe parizieni, după întrunirea Stărilor Generale, aşa că i-am spus lui Loulou să le transmită aprozilor să îi aducă în Salonul Verde, lângă dormitorul meu. Salonul Verde are finisaje în argint şi aur, şi o poleială specială, denumită „aur verde", care e unică la Versailles. Pereţii sunt împodobiţi cu carpete ţesute reprezentând scene de vânătoare, în culori strălucitoare, cu animale şi oameni redaţi la dimensiuni reale şi dând senzaţia că trăiesc şi respiră cu adevărat. În colţurile camerei se află pilaştri de aur. Totul arată măreţ.

Cei aproximativ douăzeci de parizieni îmbrăcaţi zdrenţăros, care au fost primiţi, s-au holbat la mine şi la podoabele din încăpere destul de nepoliticos, iar primarul a făcut o plecăciune – ar fi trebuit să îngenuncheze, plecăciunea lui era lipsită de respect – şi a spus câteva cuvinte.

În timp ce vorbea, în mare parte despre foametea din Paris, m-am trezit privind-o pe femeia care stătea în picioare lângă el. Era îmbrăcată într-o fustă albă şi murdară şi cu o jachetă de pânză zdrenţuită, iar braţele şi picioarele subţiri îi ieşeau din mâneci şi de sub fustă. O eşarfă îi acoperea părul şi îi ascundea parţial faţa, pe care şi-o ţinea ascunsă de mine în timp ce vorbea primarul. Spre deosebire de ceilalţi, ea nu se holba la tapiseriile şi podoabele din cameră, ci îşi ţinea privirea îndreptată spre spatele primarului sau asupra cocardei în roşu, alb şi albastru pe care o ţinea în mână, răsucind-o între degete.

Într-un final, primarul îşi încheie remarcile, iar Ludovic îi mulţumi cu graţie. În timp ce delegaţia se pregătea să iasă, femeia care îmi stârnise curiozitatea îşi scoase eşarfa şi mă privi în faţă.

Era Amélie!

Se apropie de mine.

– Alteţă, spuse ea, înclinând foarte uşor capul, fără să facă totuşi o reverenţă, poate vă aduceţi aminte de cea care v-a servit timp de mulţi ani chiar în această încăpere, cea al cărei întâi născut vă are drept naşă?

Vocea mi se gâtuise din cauza şocului, însă am reuşit să spun:

– Sigur că îmi amintesc de tine, Amélie. Îmi amintesc că ai fost dusă la Bastilia şi închisă pentru trădare.

Când am pomenit de Bastilia, toţi parizienii au izbucnit în exclamaţii uimite şi s-au holbat la Amélie cu o privire ce semăna

a venerație. Încă din ziua în care mulțimea furioasă din cartierul Saint-Antoine cucerise vechea fortăreață și începuse să o distrugă, toți cei asociați cu Bastilia erau tratați ca niște sfinți sau ființe mistice.

– E o eroină! strigă cineva. Merită onoruri!

Amélie zâmbi, apropiindu-se mai mult și întinzând cocarda pe care o ținea în mână.

– Am fost eliberată datorită parizienilor mei.

Toți cei din încăpere, chiar și Ludovic, izbucniră în urale – în afară de mine. Mai mulți oameni strigară: „Jos tirania!" și ridicară pumnul.

Când strigătele se mai potoliră, primarul, vizibil agitat, spuse:

– Treaba noastră aici s-a terminat. E nevoie de noi la Hôtel de Ville.

– O clipă, domnule. Amélie își ținea privirea fixată asupra mea. Sunt sigură că înainte să plecăm, regina va fi încântată să primească această cocardă ca să o poarte în păr.

Îmi întinse detestatul obiect colorat în roșu, alb, albastru, însă eu am refuzat să îl iau.

– Ia-o, ia-o, îmi șopti tare Ludovic.

Eu am rămas nemișcată și i-am întors lui Amélie o privire plină de dispreț. După câteva clipe lungi și tensionate, Ludovic întinse mâna și luă cocarda din mâna lui Amélie.

– Sunt bucuros să o accept în numele soției mele, spuse el, privind chiorâș spre întregul grup sărăcăcios. Și vă mulțumesc tuturor că ați venit.

Au început să iasă unul câte unul, în timp ce îi auzeam murmurând: „Ticăloasă austriacă încrezută!" și cântând despre „Madame Datorie".

Amélie ieși ultima. În timp ce țopăia spre ușă, întorcându-ne cu mojicie spatele, spuse câteva vorbe de despărțire:

– Vă mulțumesc, Maiestățile Voastre, pentru toate acele luni plăcute în închisoare. Și, dacă aș fi în locul tău, austriaco, aș vinde nenorocita aia de bijuterie pe care o porți și aș cumpăra pâine pentru poporul meu!

Aprozii o înșfăcară pe Amélie, însă Ludovic le făcu semn să o lase. Ea rânji și chicoti când ieși din încăperea impunătoare, trecându-și unghiile peste modelul poleit al tocului ușii și lăsând o crestătură lungă și adâncă în suprafața lucioasă a acestuia.

19 septembrie 1789

Ludovic încă refuză să plece și nu ascultă de nici unul dintre noi, deși facem tot posibilul să îl convingem. În schimb, el își întărește apărarea aici, la Versailles, are de gând să aducă mai mulți soldați ca să ne apere în caz de nevoie. Axel a plecat să îi dea raportul regelui Gustav în Stockholm, iar la întoarcere va veni cu mai mulți soldați suedezi după el.

Aud mersul apăsat al soldaților din Regimentul Flandrei sub fereastra mea și mă simt mai liniștită. Un detașament al gărzilor de corp se află întotdeauna pe coridor, în fața apartamentelor mele. Și Eric stă aproape de mine. I-am povestit despre neobrăzarea lui Amélie și mi-a spus că nu a încercat niciodată să ia legătura cu el sau cu copiii după ce a fost eliberată din închisoare. Și-a trimis copiii într-un loc sigur, să locuiască la Viena cu părinții lui. Însă el refuză să plece, spunând că locul lui e lângă mine. Sunt foarte emoționată, și îi mărturisesc acest lucru.

23 septembrie 1789

Am recoltat ultimele fructe și cereale din cătunul de la Micul Trianon și le-am trimis personal primarului Parisului, pentru a fi împărțite oamenilor înfometați. Nu am avut mare ajutor la recoltat, căci toate familiile care locuiau în căsuțe au plecat, cu excepția uneia. Nu are cine să aibă grijă de animale, așa că i-am spus lui Chambertin să se ocupe de vânzarea lor. Mi-am luat la revedere cu tristețe de la cele două vaci dragi ale mele, Brunette și Blanchette. Blanchette e gestantă. Mă tem că nu-i voi vedea vițelușul.

26 septembrie 1789

Sunt îngrijorată, căci marchizul de la Tour du Pin a făcut rondurile santinelelor care păzesc palatul și spune că trebuie să fim absolut siguri că toate porțile curților palatului sunt permanent încuiate. Siguranța noastră depinde de asta.

A descoperit un loc vulnerabil între Cour des Princes și Cour Royal, unde stă de pază un singur om. Garda trebuie să fie dublată sau triplată acolo, iar loialitatea santinelelor trebuie să fie verificată și răsverificată.

Marchizul sugerează ca eu, Ludovic și copiii să ne retragem la Rambouillet, care e mult mai simplu de apărat. Ludovic spune că se va gândi la asta. Marchizul mă avertizează că mulți dintre servitorii de la palat sunt compromiși și că au fost câștigați de către parizienii rebeli de partea lor. Aceștia stau la Versailles întrucât speră să își primească salariile din urmă, însă odată ce sunt plătiți, vor pleca. Între timp, nu prezintă încredere.

29 septembrie 1789

Noaptea trecută l-am convins pe Ludovic să mergem cu toții la Rambouillet, iar căruțele au fost încărcate pentru a putea pleca în dimineața asta, însă, când ne-am trezit, Madame de Tourzel ne-a spus că Bumbăcel era bolnavă, așa că am hotărât să mai așteptăm câteva zile să se însănătoșească.

5 octombrie 1789

Mi-aș fi dorit să fi plecat la Rambouillet. Am un sentiment de neliniște. În după-amiaza asta, m-am dus cu Ludovic-Carol la Micul Trianon, pentru ca el să se joace în peșteră. Eric m-a strigat și mi-a spus să vin repede fiindcă primisem un mesaj de la palat. L-am luat pe Ludovic-Carol, care a devenit destul de greu, acum că are patru ani și jumătate, și m-am îndreptat, alunecând pe mușchi, către locul în care stătea un valet în livrea, așteptând lângă cei doi cai ai săi.

Valetul îngenunche în noroi – începuse să plouă aproape torențial.

– Înălțime, spuse el pe un ton ridicat și înspăimântat, palatul e sub asalt. Am fost trimis de marchizul de la Tour du Pin să vă spun să veniți repede. Închid porțile împotriva atacatorilor.

Am încălecat, valetul luându-l pe Ludovic-Carol, și am galopat prin ploaie către clădirea masivă a palatului, acoperiți de perdeaua de stropi repezi. Soldații Regimentului Flandrei înconjurau zidurile.

În timp ce ne apropiam, m-am întrebat cum vor putea să tragă cu muschetele și cu tunurile când totul e atât de îmbibat de apă? Axel îmi spusese ce greutăți avuseseră, el și oamenii săi, în războiul din America atunci când încercaseră să tragă cu armele pe vreme rea.

Am descălecat și m-am grăbit să intru, ducându-l în brațe pe Ludovic-Carol, care protesta și se răsucea. Soldații ne-au înconjurat rapid și ne-au condus spre apartamentele lui Ludovic. Îndată ce am intrat în palat, am auzit agitația. Oamenii strigau, alergau, se izbeau unii de alții în graba lor. Nimeni nu preluase comanda. Aprozii care, în mod normal, menținеau ordinea, alergau încoace și încolo în aceeași învălmășeală ca ceilalți. Oamenii stăteau în pâlcuri de trei sau patru pe palier, în capătul scărilor, făcând schimb de vești. Unii trăgeau după ei pe coridoare saci umpluți pe jumătate sau coșuri, căutând ascunzători sau ieșiri. Câțiva izbutiră să îngenuncheze când am trecut pe lângă ei, însă mulți erau atât de prinși în treburile lor, încât m-au ignorat, fără ca privirea lor să o întâlnească pe a mea.

Și eu, la rândul meu, eram prea grăbită să ajung într-un loc sigur și să aflu ce se întâmpla. Văzusem mulțimile furioase adunate în fața porților principale care duceau către Curtea Miniștrilor, însă asta nu era nimic neobișnuit, căci stăteau acolo în fiecare zi, învârtindu-se și plângându-se, așteptând alimentele pe care le distribuiam, apoi protestând în felul lor zgomotos și turbulent. Unde erau atacatorii? Strângându-l la piept pe Ludovic-Carol și fiind escortată de patru dintre soldații Regimentului Flandrei, m-am grăbit pe coridoarele șerpuite și am urcat scările vechi spre apartamentele lui Ludovic, ce erau înțesate de oameni care vorbeau în același timp.

Ludovic nu se afla acolo, deoarece plecase la vânătoare și nu se întorcea decât peste câteva ceasuri. I l-am dat pe Ludovic-Carol lui Madame de Tourzel, care o adusese pe Bumbăcel în studioul privat al lui Ludovic și făcea tot ce-i stătea în putință să o liniștească. Am îmbrățișat-o și i-am spus să nu plângă, pentru că erau mulți soldați care ne protejau și aveam să fim în siguranță, orice s-ar întâmpla. Am trimis un valet la bucătării să aducă cât de multe coșuri de mâncare putea, pentru noi și pentru ceilalți, iar după o oră s-a întors cu pâine, cu fructe, cu pui rece și cu vin.

Apoi a sosit un mesager roșu la față și cu respirația tăiată, iar larma s-a întețit. Călărise cât putuse de repede să ne aducă veștile. Striga că o gloată de femei mărșăluiau spre Versailles înarmate cu furci, săbii și coase, cerând pâine și amenințând să îi ucidă pe rege și pe regină.

– Tocmai m-am întors de la Sèvres, spuse bărbatul. Au trecut pe acolo ca un roi de lăcuste. Au luat toată pâinea din magazine

și cea mai mare parte a celorlalte alimente. Și vă spun că unele dintre acele femei nu sunt chiar femei. Multe dintre ele arătau ca niște bărbați.

– Câte sunt? Ce arme aveau? De ce nu le-a oprit Garda Națională?

Mesagerul a fost descusut neîncetat, însă nu știa decât că mulțimea era zgomotoasă, udă și furioasă, și că se afla la o distanță de doar câțiva kilometri.

Când Ludovic s-a întors, într-un final, din excursia lui de vânătoare, dându-și jos haina și săculețul, azvârlindu-și centura grea pe podea și aruncându-i cuțitul de vânătoare însângerat lui Chambertin, care îl însoțise, a privit spre curtenii și servitorii din încăpere, obosit, rezemându-se de speteaza unui scaun în timp ce i se povestea despre mulțimea care se apropia.

Miniștrii se adunară în jurul lui, toți, cu excepția lui Necker, insistând ca el să plece imediat la Rambouillet, și să ne ia și pe noi cu el.

El se așeză greoi, iar eu i-am adus de la bucătărie niște mâncare, pe care o înfulecă în tăcere.

– Maiestate, nu avem timp! spuse marchizul de la Tour du Pin când tensiunea din încăpere deveni de nesuportat. Trebuie să plecați imediat!

– Nu vreau să fac compromisuri în fața nimănui, s-a auzit răspunsul său. Nu vreau să devin un fugar din propriul meu palat, din propriul meu cămin.

Unul dintre miniștri, nu îmi amintesc care, a spus:

– Atunci doriți să deveniți un cadavru?

Dar Ludovic l-a apostrofat cu asprime:

– Supușii mei nu mi-ar face rău. Sunt tatăl lor. Se așteaptă din partea mea să îi conduc.

– Cu tot respectul, sire, poate că nu doresc să vă facă rău, însă amenință să îi taie gâtul reginei, interveni mesagerul din Sèvres. I-am auzit pe unii spunând: „Îi jupuim pielea și facem panglici din ea!"

– O voi proteja pe regină. Acum, lăsați-mă să îmi iau cina în pace.

Continuă să mănânce, în timp ce în jurul mesei miniștrii vorbeau în continuare. Toți, mai puțin Necker, erau de părere că trebuia să plecăm. Am vorbit și eu și i-am amintit lui Ludovic că eram gata de plecare de săptămâni întregi, iar Madame de Tourzel pregătise toate lucrurile copiilor.

Însă chiar atunci am aflat că generalul Lafayette, care îi are sub comanda lui pe soldații Gărzii Naționale din Paris, venea spre palat, iar Ludovic a hotărât că nu va pleca înainte să se consulte cu Lafayette, care, cu siguranță, era în poziția cea mai potrivită să-i dea un sfat.

Eu eram foarte obosită, însă simțeam că trebuia să plec în apartamentele mele pentru a discuta cu servitorii casei mele – sau cel puțin cu aceia dintre ei care încă mai erau acolo. I-am găsit la mine în Grand Cabinet, foarte alarmați. Le-am vorbit cât de liniștit am putut, sperând să le dau curaj prin atitudinea mea plină de speranță și de încredere. Eram calmă, așa cum ar fi fost mama mea, și i-am privit în ochi în timp ce vorbeam cu ei, încurajându-i să dea dovadă de curaj și să nu se lase înspăimântați de un grup de infractori violenți.

– Aceștia nu sunt francezi și franțuzoaice adevărate, acești bandiți care ne amenință, am spus eu, conștientizând, deloc încântată, accentul meu german. Sunt trădători care merită să fie băgați în închisoare.

Am arătat spre detașamentul de Gărzi de Corp care stăteau chiar la fereastră și le-am spus tuturor să meargă la culcare – căci se făcuse deja târziu – și să încerce să doarmă bine.

Însă, după cum avea să se vadă, vorbisem prea devreme. Generalul Lafayette a sosit la palat pe la miezul nopții, iar eu m-am dus în apartamentele lui Ludovic, ca să aud ce avea de spus. Toți miniștrii erau încă prezenți, și mulți curteni, de altfel, care moțăiau pe mobilă sau pe perne, pe podea. Madame de Tourzel îi băgase la culcare pe Ludovic-Carol și pe Bumbăcel, în camera gărzilor de lângă studioul lui Ludovic, camera cea mai sigură din întregul palat.

Lafayette intră, părând ostenit de drum și foarte obosit, cu cizmele pline de noroi și uniforma udă și murdară. Avea cu el doi delegați din Adunarea Națională, și ei arătând foarte rău de la vreme și din cauza lipsei de odihnă.

– Am adus douăzeci de mii de oameni, îi spuse generalul lui Ludovic, plus câțiva parizieni care au jurat să vă apere. Din ce am văzut, nu cred că sunt necesari. Era un grup de femei în apropiere, însă pare să fi dispărut. Nu am văzut vreo gloată înarmată.

Delegații din Adunarea Națională au solicitat ca Ludovic să se mute la Paris, unde va putea fi mai bine păzit și mai la îndemână pentru ratificarea decretelor Adunării.

El a ignorat această provocare care făcea referire la autoritatea lui supremă și a acceptat politicos să ia în considerare cererea lor. Apoi, Lafayette i-a lăsat să plece pe cei mai mulți dintre soldați, inclusiv pe cei care fuseseră plasați la fereastra mea, după care ne-am retras cu toții la culcare.

Sper să pot dormi în noaptea asta. În timp ce scriu aceste rânduri, aud soldații mărșăluind, întorcându-se la Paris sau la cazarmele lor din Rambouillet, la patruzeci de kilometri distanță.

6 octombrie 1789

În zorii acestei dimineți am fost trezită de un zgomot înfundat, care a devenit tot mai puternic, transformându-se apoi într-un amestec înspăimântător de pași, urlete și strigăte.

– Înălțime! Înălțime! Treziți-vă! Fugiți! Plecați cât puteți de repede!

Doamna mea de onoare, Madame Thibaut, încă îmbrăcată în rochia pe care o avusese cu o noapte în urmă, intrase alergând în camera mea. Mi-am dat seama că nu dormise, ci stătuse de pază.

Prin ușa deschisă, vedeam în salonul din spatele ei. Eric era acolo, cu mai multe gărzi de corp. Aceștia păzeau ușa exterioară. Brusc, am auzit bufnituri puternice. Cineva încerca să dărâme ușa salonului.

Am auzit un foc de muschetă și multe voci de femei strigând: „Unde e târfa? O vrem pe târfa austriacă!“ Strigătul s-a transformat apoi într-un cântec monoton. „Târfa, târfa, târfa. Unde e târfa austriacă?“

Cu mâinile tremurându-mi și inima bătând, am îmbrăcat în grabă fusta pe care mi-o ținea Madame Thibaut și am înșfăcat un halat. Ușa salonului s-a deschis brusc și i-am văzut pe Eric și pe soldați repezindu-se la primii intruși, încercând să blocheze ușa cu trupul lor.

Nu voi uita niciodată ceea ce am văzut după aceea. Cum să pot exprima în cuvinte așa ceva! Acum, mâna îmi tremură și mă chinui să țin penița.

Un bărbat uriaș, îmbrăcat în negru din cap până-n picioare, se năpusti în cameră, ținând un topor imens, a cărui lamă era murdară de sânge. Roti toporul și îi tăie capul unui soldat. Se auziră urale.

– Tăietorul de capete! Tăietorul de capete!

Și mai mulți oameni intrară în cameră prin gaura din ușă, și l-am auzit pe Eric strigând:

– Salvați-o pe regină! Vor să o ucidă pe regină!

Toporul se învârti a doua oară, iar eu am urlat.

– Eric!

Am rămas înțepenită, fără să mă pot mișca sau face ceva, fiind atât de îngrozită încât uitasem să respir.

Madame Thibaut trase de mine.

– Doamnă, trebuie să veniți. Nu uitați de soțul, de copiii dumneavoastră…

Mă trase după ea prin ușa din spate a camerei și prin pasajul care lega camera mea de a lui Ludovic, un pasaj de care nu știa nimeni, decât noi doi și servitorii noștri cei mai de încredere, împreună cu pajii care de obicei dormeau pe băncile de pe coridor.

Am alergat orbește, cu zgomotul din apartamentele mele răsunându-mi tare în urechi. Mă simțeam sfâșiată. Voiam să mă întorc, să îngenunchez lângă Eric și să îl jelesc. Într-o singură clipă îngrozitoare își dăduse viața pentru mine, atât de mult mă iubise. Și cândva, demult, și eu îl iubisem.

Când am ajuns la ușa care dădea în apartamentele lui Ludovic, aceasta era încuiată. Am bătut în ea și am urlat și, într-un final, un Chambertin înspăimântat o deschise, la început doar puțin, apoi de tot. După ce am intrat, el o trânti și o încuie, mutând un șifonier greu în fața ei.

Ludovic era în cămașă de noapte, nebărbierit, și stătea la masă. În fața lui se afla o farfurie cu mâncare din care doar ciugulise. Ridică privirea spre mine, când am intrat, și spuse:

– Aseară am făcut ce nu trebuia, spuse el. Am făcut ce nu trebuia.

Scutură din cap și își coborî privirea spre masă.

M-am dus la Madame de Tourzel și m-am asigurat că micuții mei erau bine. Slavă cerului că nu văzuseră ceea ce văzusem eu. Nu am spus nimic nimănui despre asta, însă am auzit-o pe Madame Thibaut descriind scena din salon pentru toți cei din camera lui Ludovic.

În următoarele câteva ore am așteptat cu groază, baricadați împotriva gloatei invadatoare, sperând ca soldații pe care nu îi lăsaserăm să plece cu o noapte în urmă să fie capabili să restabilească ordinea.

Din când în când auzeam focuri de muschetă, iar prin ferestre vedeam, în curtea plină de noroi de dedesubt, sute de oameni

îmbulzindu-se și jubilând, unii cu fața și mâinile pătate de sânge, alții trăgând brațe și picioare tăiate, trofee cumplite ale sălbăticiei lor.

Am privit cu oroare cum unul dintre soldații morți ai Gărzilor de Corp era târât în curte, trupul său fiind ciopârțit sub ochii mei. Palatul era prădat de tot ce avea valoros. Oamenii luau farfurii și pocaluri din aur, butoiașe încrustate, metri întregi de textile frumoase, perdele și tablouri; le scoteau în curte și le încărcau în căruțe, fără să fie împiedicați de soldați sau de vreunul dintre servitorii de la Versailles.

Pe la unu după-amiază, am auzit o bătaie puternică în ușa ce dădea spre coridorul exterior și un urlet disperat. Ușa s-a deschis și înăuntru a fost primită una dintre cameristele mele, o fată tânără, de doar optsprezece ani. M-a văzut și a venit în grabă spre mine, plângând și ținându-se de brațul care îi sângera. I l-am înfășurat în niște pânză și am ținut-o în brațe până și-a mai revenit.

– Maiestate, era Amélie, spuse ea într-un final. A venit cu cuțitul după noi!

– Nu-ți face griji. Nu te mai poate răni acum.

Fata începu din nou să plângă.

– A spus… ne-a spus… că vine după dumneavoastră.

– După cum vezi, sunt în siguranță.

– S-a lăudat că a descuiat poarta, să îi lase pe criminali să intre înăuntru.

– Amélie are mult de jelit acum. Soțul ei a fost ucis.

– Oh, știu. L-a privit murind. Spune că se bucură că e mort.

– Copiii lui îl vor jeli, la fel ca noi toți. A fost un om bun și loial.

Nu am lăsat-o pe fată să vadă cât de șocată și de întristată fusesem să aud despre trădarea lui Amélie. Însă mai târziu, când am rămas singură, am plâns.

La amiază, Lafayette a venit să ne spună că se târguise cu conducătorii gloatei, iar aceștia acceptaseră să părăsească palatul dacă Ludovic ieșea la balcon și le vorbea.

– Nu vă duceți, sire, îl imploră Chambertin. Veți fi ucis cu siguranță.

– Poporul meu nu îmi va face rău.

Atunci l-am admirat pe Ludovic, chiar dacă simțeam că nega realitatea pericolului în care se afla. I-a spus lui Lafayette să anunțe că va apărea la balcon în jumătate de oră, apoi i-a cerut unuia dintre valeții săi să îl bărbierească și să îi aranjeze părul.

A împrumutat niște pantaloni trei sferturi, o cămașă și o jachetă, și-a pus o cocardă cu roșu, alb și albastru la rever. M-am dus să stau lângă el în timp ce era bărbierit și i-am luat mâna. Mi-a zâmbit. Când, în sfârșit, arăta prezentabil, s-a ridicat și s-a aplecat să-mi șoptească în ureche.

– Dacă se întâmplă ceva rău, draga mea, promite-mi că vei proteja copiii cu prețul vieții.

– Știi că așa voi face.

Apoi îi făcu semn cu capul unui servitor care ținea deschisă fereastra ce dădea în balcon. Când a pășit afară, am auzit cum agitația creștea.

– Regele la Paris! Regele la Paris! se striga.

Mi s-a părut că îl aud pe Ludovic încercând să spună câteva cuvinte, însă vocea lui era înecată de larma de sub el.

Am așteptat să aud un foc fatal de muschetă, însă acest lucru nu s-a întâmplat. Într-un final, am auzit câteva strigăte de *Vive le roi!* Curând, strigătele formară un nou refren: „Regina! O vrem pe regină!"

Mai înfruntasem mulțimea înainte și știam ce experiență îngrozitoare era. Îmi simțeam genunchii slabi și, preț de o clipă, am crezut că leșin. Madame Thibaut a venit la mine ca să mă ajute, însă nu avea ce să facă. Trebuia să trec singură prin încercarea asta. Sau nu? Din impuls, m-am dus în camera gărzilor și mi-am întins brațele către Bumbăcel și Ludovic-Carol, care alergară să mă îmbrățișeze.

– Am nevoie de ajutorul vostru acum. O veți ajuta pe *maman*?

Amândoi copiii dădură din cap, fără să spună nimic, și se agățară de mine.

Când Ludovic veni de pe balcon, am ieșit afară, ridicându-l pe Ludovic-Carol și ajutând-o pe Bumbăcel să iasă pe fereastră. Ne-am dus spre balustrada balconului de lemn și am rămas acolo, în ploaie, cu copiii ținându-mă de mână. Fuseseră instruiți din fragedă copilărie să stea drepți și cu capul sus în aparițiile publice, să nu arate emoție, ci să fie demni, căci erau prinț și prințesă. Așa au făcut acum, și am fost mândră de ei. Eram sigură că simțeau cum tremuram.

Mi s-a părut că am stat acolo o jumătate de oră, însă, în realitate, trebuie să fi fost doar câteva minute. Zarva se domolise ușor când ieșiseră copiii, însă acum începuse din nou.

– Fără copii! Fără copii! se auzi strigătul reînnoit. O vrem doar pe târfa austriacă!

Acum vedeam, pentru prima dată în acea după-amiază, muschete ridicate și îndreptate spre mine. Atunci m-am întors și i-am ajutat pe Ludovic-Carol și pe Bumbăcel să se întoarcă înăuntru, în brațele tatălui lor, care îi aștepta. „Ultima mea speranță s-a dus", mi-am spus. „De asta au venit, să mă sacrifice pe mine." În acea clipă, multe imagini mi-au trecut rapid prin minte, imagini cu chipul mamei mele, tânără și frumoasă, cu Axel, stând întins gol și zâmbindu-mi, cu bieții mei Ludovic-Iosif și Sophie, cu dealurile verzi de la Fredenholm și cu grajdurile de la Schönbrunn, unde graurii își făceau cuiburi sub streșini.

Copleșită de acea avalanșă de amintiri, cu lacrimi în ochi, m-am întors și am mers încet, din nou, spre marginea balconului. Brusc, mi-am dat seama cum trebuie să fi arătat, o femeie trupeșă, udă, murdară, într-un halat galben boțit, fără ruj și fără obraji pudrați, cu părul meu ușor cărunt nepieptănat și lăsat liber pe umeri. „Asta nu e o regină", mi-am spus eu, „ci o femeie obosită și demnă de milă".

Am închis ochii, mi-am spus rugăciunile și am așteptat.

Și am tot așteptat.

Murmurele grosolane au continuat. Am auzit strigându-se: „Trageți în târfa austriacă" și „Omorâți-o, omorâți-o!" Însă nimeni nu a tras. După câteva clipe, am deschis ochii și am privit marea de chipuri din curte. Lacrimile și ploaia îmi încețoșau vederea, însă distingeam câte ceva în mulțime. „Oare e și Amélie printre ei?" m-am întrebat. Spre uimirea mea, am văzut o femeie făcându-și cruce. Alta a îngenuncheat în noroi. Apoi, un bărbat a făcut un pas în față. *Vive la reine!* a strigat el. Imediat a fost lovit cu picioarele și cu pumnii de către cei din jurul său, însă strigătul său a fost continuat de alții.

– *Vive la reine! Vive la reine Antoinette!*

L-am auzit pe Chambertin strigându-mă prin fereastră: „Intrați, intrați", iar eu m-am întors și am intrat din nou în cameră. Am leșinat aproape imediat.

Când mi-am revenit, Madame Thibaut stătea pe patul pe care mă aflam întinsă, ținând în mâini o tavă cu mâncare și o sticlă cu vin. Mi-a spus că urma să fim escortați la Paris și că Ludovic și copiii erau deja în drum spre trăsura care ne aștepta. Am mâncat

rapid și cu lăcomie, m-am spălat și m-am îmbrăcat, apoi m-am dus după ei.

Am dormit aproape tot drumul spre Paris, cu Ludovic-Carol moțăind și el în poala mea, și cu Bumbăcel sprijinită de mine. Era foarte târziu când am ajuns la palatul Tuileries, însă mă simțeam neliniștită și nu am putut dormi în patul care mi se pregătise acolo. Se întâmplaseră prea multe în acea zi plină de evenimente. Trebuia să scriu totul.

Se crapă de ziuă. Văd pe fereastra murdară primele raze de lumină roșiatică la orizont. Casa începe să se trezească la viață. Nu are cine să aprindă focul în camera mea și mi-e frig. A venit toamna și se apropie iarna. Ce se va alege de noi?

Capitolul 13

1 noiembrie 1789

Nu pot dormi aici. Vechiul pat pe care l-au găsit pentru mine, un pat folosit ultima dată de mama lui Ludovic, e tare și noduros, cu un baldachin jerpelit și fără perdele de pat. Toate saltelele noastre de puf de la Versailles au fost distruse de gloata din Paris. Întregul palat era plin de pene. Așa că nu aveam cum să aducem cu noi așternuturi de pat aici, la Tuileries. Stau întinsă pe un teanc de pături puse peste o saltea plină cu paie, care miroase a grajd.

Nu pot să dorm – însă nu doar pentru că mi-e frig, iar patul e foarte incomod. Am coșmaruri. Îl visez pe Eric, pe frumosul și credinciosul meu Eric, cu capul tăiat dintr-o singură lovitură sălbatică și cu sângele țâșnindu-i din gât și împroșcându-mă. Visez că sunt urmărită necontenit de o mulțime urlătoare și distrugătoare de femei rânjind, care se tot apropie, până ce, chiar când sunt pe cale să mă calce în picioare, mă trezesc țipând.

Coșmarurile mă trezesc, apoi petrec ore întregi agitându-mă, ciulind urechea pentru a surprinde eventuale zgomote pe coridorul din fața dormitorului meu, imaginându-mi că va urma un nou atac, îngrijorându-mă pentru Ludovic-Carol și Bumbăcel și întrebându-mă cum îi voi putea proteja. Mă gândesc să o trezesc pe Sophie, care doarme pe un pat de paie la picioarele patului meu, și să o rog să-mi țină de urât, însă nu mă îndur să o deranjez. Uneori îmi lipsește sunetul familiar al sforăitului puternic al lui Ludovic. Doarme departe, în camera gărzilor, la ordinul lui Lafayette, înconjurat de zeci de soldați.

Mâine e ziua mea. Împlinesc treizeci și patru de ani, însă știu că arăt de cel puțin patruzeci. Slavă cerului că în dormitorul meu nu sunt oglinzi.

16 noiembrie 1789

Suntem prizonieri aici. Nu există alt cuvânt decât captivitate, ca să descriu condiția noastră. Gărzile de Corp, paznicii noștri credincioși atâta timp, au primit ordin să plece și au fost înlocuiți de soldații cei posaci ai Gărzii Naționale, care se poartă mai degrabă ca niște temniceri, decât ca niște protectori ai noștri.

Le place să mă irite și să mă jignească făcând glume grosolane pe seama mea, suficient de tare încât să le aud, râzând și chicotind când trec pe lângă ei, și râgâind, sau mai rău, ca să mă supere. Îmi ascultă conversațiile, și sunt sigură că ar vrea să afle ce scriu în acest jurnal, dacă ar ști că țin așa ceva. Probabil că dacă l-ar găsi vreodată l-ar rupe în bucăți.

Beau, apoi devin gălăgioși și încep să se certe cu servitorii de la palat. Lafayette nu îi poate controla, iar ei nu dau atenție la nimic din ce spune Ludovic. Holbatul lor grosolan și privirile lor aspre și ostile mă înspăimântă.

Uneori nu știu ce e mai rău, soldații furioși și grosolani sau mulțimile agitate și gălăgioase care scandează și strigă constant din curți și de sub ferestre. Zarva începe în zori și continuă până după miezul nopții, demonstranții ducând torțe și încălzindu-se la focurile pe care le întrețin cu tufișuri din grădinile palatului. Chiar și acum, când noaptea e foarte frig, își mențin veghea zgomotoasă, strigând după Ludovic sau după mine, amenințându-ne și cântând un nou cântec înspăimântător, care a devenit strigătul lor de luptă: *Ça ira.*

Aud acel cântec teribil în visele mele scurte și zbuciumate. „Se va întâmpla! Da, se va întâmpla!", cântă ei vesel. „Spânzurați-i pe toți nobilii de felinarele de pe stradă!" Cântecele aspre, tobele bătând și artileria bubuind – Garda Națională își încearcă mereu tunurile – sunt suficiente cât să înnebunească pe oricine.

9 decembrie 1789

M-am rănit din nou la picior, iar de data asta noul nostru medic, doctorul Concarneau (doctorul Boisgilbert a emigrat cu Charlot), spune că trebuie să stau la pat până se vindecă. E doar scrântit, nu rupt. Doare foarte rău.

16 decembrie 1789

Slavă cerului că Axel s-a întors de la curtea fratelui meu. Ca reprezentant al regelui Gustav, poate să vină și să plece

nestingherit, în timp ce francezii sunt reținuți, de obicei, la graniță de Garda Națională. Adunarea e tot mai suspicioasă cu toți cei de rang înalt. Ne urăsc și nu au încredere în noi.

Axel a închiriat camere pe strada Matignon, lângă palat și lângă sala de întruniri a Adunării, care se află în grădinile palatului. A renunțat la posturile sale militare ca să ne poată ajuta și nu mai poartă uniforma regimentului suedez. Îmi place mai mult de el cu sabia și șosetele albe ale unui nobil de rang înalt. Cât mi-aș dori să fie cu mine în aceste nopți lungi și fără somn!

Spune că Iosif e foarte bolnav, însă n-a încetat să fie arțăgos și dificil. Iosif nu i-a dat lui Axel banii pe care i-am cerut, spre marea mea dezamăgire. Axel spune că, după părerea lui Iosif, tulburările de aici, din Paris, sunt doar temporare și vor trece curând. Crede că acestea sunt rezultatul luptelor dintre facțiunile de la curte. El nu a văzut ce am văzut eu, ce văd zilnic: chipurile triumfătoare, răutăcioase, ale parizienilor săraci, batjocorindu-ne și dorind să ne facă rău. Dacă ar putea vedea aceste chipuri cu ochii lui, Iosif ar fi la fel de înspăimântat ca mine.

5 ianuarie 1790

Sunt lăsată să mă plimb în fiecare după-amiază câte o jumătate de oră. Piciorul meu se însănătoșește. În după-amiezile în care nu e prea frig și nu plouă, eu, Ludovic și copiii ne luăm hainele groase și pelerinele, și ne plimbăm prin grădini. Mă simt bine să fiu pe picioarele mele și să mă plimb. M-a obosit foarte tare să stau degeaba toată ziua, odihnindu-mi piciorul, ascultând ce mi se citește și auzind poveștile lui Sophie sau jucând whist cu Bumbăcel.

Am reușit însă ceva, cu toate că a fost un lucru trist. Mi-am trimis toți cățeii și pe bătrâna mea pisică galbenă la Napoli, la o prietenă de-a Carlottei, care s-a oferit să îi ia. Oricât mi-ar lipsi de mult cățelușii mei dragi și scumpul meu tovarăș galben, cel puțin nu mai stau cu frică de câte ori vreun soldat urâcios începe să se ia de ei și să-i lovească.

28 ianuarie 1790

În după-amiaza asta ne-am dus să ne plimbăm prin grădina engleză de lângă școala de călărie. Eu mergeam înainte, cu Loulou, iar Ludovic-Carol tropăia printre noi, sărea și țâșnea din când în când în tufișuri, după care alerga înapoi spre noi. Își făcuse

un joc din asta, iar noi ne obișnuiserăm să auzim pârâit de crengi, când intra și ieșea din frunzișul care încadra ambele laturi ale aleii.

Ludovic și Axel se aflau la vreo douăzeci sau treizeci de pași în urma noastră, împreună cu patru soldați ai Gărzii Naționale, care mergeau în cel mai nemilităresc fel, neglijându-și serviciul – acela de a-l proteja pe Ludovic – și fiind mai degrabă preocupați să vorbească între ei, întrerupându-și de multe ori conversația prin râsete neplăcute.

Știam despre ce vorbeau Ludovic și Axel. Axel se pregătea să plece în Spania, într-o presupusă misiune diplomatică pentru regele Gustav, însă, în realitate, ca să îl convingă pe vărul lui Ludovic, regele Carol al IV-lea, să ne dea niște bani. Axel crede că trebuie să plece imediat, cât mai repede cu putință. Ludovic nu se poate hotărî în privința plecării lui Axel. Discută de multe zile despre asta. Când soldații sunt în apropiere, se prefac că vorbesc, de fapt, despre curse de cai.

– Sire, l-am auzit pe Axel spunând, trebuie foarte sincer să vă fac să înțelegeți cât de important este să aduceți acel cal chiar în prima cursă. E pregătit. O să câștige cu siguranță. Dacă întârziați…

În acea clipă am auzit un foșnet puternic în tufișuri, și din ele și-a făcut apariția un bărbat înalt, care a aruncat un cuțit în direcția mea. O clipă, am văzut lama trecând pe lângă mine, abia atingându-mi pelerina.

– *Maman!* țipă Ludovic-Carol.

M-am aplecat să îl ridic în brațe, și în acel moment am evitat altă aruncătură mortală a cuțitului. Cu greu mi-am dat seama că Loulou leșinase și căzuse la pământ, atât de concentrată eram să îl țin pe Ludovic-Carol, care urla, și să fug înapoi pe alee către Axel, Ludovic și soldați. Nu puteam să alerg prea repede din cauza piciorului. Cu fiecare pas simțeam o durere ascuțită.

L-am văzut ca prin ceață pe Axel alergând pe lângă mine cu sabia ridicată și strigând:

– Dă-te la o parte! Aruncă-ți cuțitul sau te tai în două!

Uluit, Ludovic rămăsese nemișcat, cu gura căscată. Am continuat să alerg, aproape izbindu-mă de cei patru soldați ai Gărzii Naționale, care se duceau – mult prea încet – să îl ajute pe Axel, ignorându-mă complet.

Am alergat înapoi la palat, cu răsuflarea tăiată când am ajuns acolo, căci Ludovic-Carol era foarte greu, și, practic, am căzut în

brațele lui Chambertin, care părea să fie pe punctul de a ieși să se plimbe împreună cu noi.

– Ajutor! Cheamă gărzile! Cheamă-l pe Lafayette! Un bărbat m-a atacat!

Chambertin l-a luat pe Ludovic-Carol din brațele mele și a chemat în grabă ajutoare, apoi, mulțumit că nici eu, nici Ludovic-Carol nu eram răniți, iar agitația din grădină se domolise, m-a condus în apartamentele mele.

Tremuram. Încă tremur, în timp ce scriu aceste rânduri, cu douăsprezece gărzi pe coridor, în fața ușii mele, și mult mai multe sub fereastra mea, apărându-mă de intruși. Sunt în siguranță, dar pentru cât timp?

12 februarie 1790

Azi, după ce am luat masa de prânz cu Axel, m-am simțit brusc foarte rău, atât de rău că a trebuit să mă întind imediat. M-am ținut cu mâinile de stomac și am gemut.

– Cheamă-l pe doctorul Concarneau, a strigat Axel spre un paj, care a dispărut imediat.

– I-ai schimbat zahărul din zaharniță azi? a întrebat-o Axel pe Sophie, care se aplecase peste mine, pipăindu-mi fruntea fierbinte. Spune-mi adevărul.

Sophie a plecat fruntea.

– Nu. Am vrut să o fac, dar…

– Ți-am spus să i-l schimbi în fiecare zi, negreșit!

Nu îl mai auzisem vorbind atât de aspru cu cineva.

– Nu știi în ce pericol se află regina? Oricine poate pune otravă în zaharniță! Chiar oricine!

Am văzut un bărbat tânăr intrând în încăpere, roșu la față, ducând cu el o geantă.

– Tu cine ești?

– Domnule, sunt noul asistent al doctorului Concarneau. El e plecat pentru un caz urgent.

Am gemut din nou. Durerea se întețea. „M-au otrăvit, cu siguranță", mi-am spus eu. „O să mor."

– Adu-l pe doctorul Concarneau acum!

– Domnule, e la o oră distanță de aici, la Saumoy. Unul dintre arendașii ducelui de Penthièvre e bolnav.

– Ce face?! Îngrijește țăranii? E nevoie de el aici!

Timp de câteva secunde, Axel se plimbă exasperat încolo și încoace. Apoi, se întoarse spre tânăr.

– La dracu atunci, vino aici. A fost otrăvită.

Așa bolnavă cum eram și chircită pe canapea, am simțit ceva nou – frică – atunci când tânărul medic asistent se apropie de mine.

– Axel! am strigat eu, întinzând mâna spre el.

– Da, draga mea, o să fii bine acum. O să îți dea ceva să anuleze otrava.

– Ai un antidot, nu?

Tânărul, vizibil nervos, scotoci prin geantă.

– Da, domnule, am.

– Ce anume?

Întrebarea era adresată pe tonul tunător al lui Ludovic. Acesta intră în cameră cu pas grăbit și se îndreptă spre asistent, care își lăsase geanta jos pe covor și îngenunchease lângă ea, scotocind după ceva.

– Care este antidotul? întrebă Ludovic din nou.

– Nu… nu-mi aduc aminte, Maiestate. Ceva ce mi-a dat doctorul Concarneau…

În acel moment, un flacon de sticlă căzu din buzunarul bărbatului și, odată cu el, o cocardă tricoloră în roșu, alb și albastru, simbolul revoluționar.

– Luați-l! strigă Ludovic, iar un soldat și doi valeți se repeziră să pună mâna pe asistentul medicului.

Cu o viteză surprinzătoare, Ludovic înșfăcă flaconul care căzuse pe covor, îl duse la fereastră și îl ridică în lumina soarelui. Apoi îl mirosi.

– Otravă! strigă el. E un distilat de mercur! Luați chestia asta îngrozitoare și aruncați-o în foc, îi spuse el unuia dintre ofițerii palatului, care împachetă flaconul în batista tivită cu dantelă și părăsi încăperea.

– Ulei dulce de migdale! spuse Ludovic. De asta are nevoie! Asta folosesc medicii când cineva e otrăvit.

– Îl folosesc cumva și parfumierii? l-am auzit pe Axel întrebând agitat.

Vocea lui părea să vină de foarte departe. Aproape leșinasem de la toată durerea aceea.

– Da, da.

Axel ieşi alergând. Tânărul care tocmai fusese luat prizonier era târât afară din cameră, zbătându-se şi împotrivindu-se.

Sophie stătea la capătul canapelei, frecându-mi tălpile şi picioarele. Ludovic îngenunche lângă mine, ţinându-mă de mână şi bătându-mă uşor pe umăr.

– Otrăvurile acţionează foarte rapid, îmi spunea Ludovic. Orice te-ar fi îmbolnăvit, dacă nu te-a ucis până acum, probabil nici n-o va face.

Cuvintele lui nu erau prea liniştitoare. Mă simţeam ca şi când în stomacul meu se turna un acid care îmi rodea măruntaiele.

După un timp care mi s-a părut un ceas întreg, Axel intră cu o sticluţă şi cu o ceaşcă. Turnă uleiul gros din sticluţă în ceaşcă şi mi-l întinse.

– Asta o să te facă să îţi goleşti stomacul, spuse el. L-am luat de la un negustor pe care îl cunosc şi care amestecă parfumuri.

Axel îmi ţinu capul să beau şi continuă să mi-l ţină când am vomat în ligheanul pe care Sophie mi-l pusese sub bărbie. Încet, am început să mă simt mai bine. Durerea se domoli şi, după un timp, am reuşit să mă ridic în picioare. Ludovic mă bătu uşor pe mână şi ieşi.

– De acum încolo trebuie adus zahăr proaspăt pentru fiecare masă, îi anunţă Axel pe servitorii mei. Fără excepţie. Fără scuze. Poate ar trebui să angajăm un degustător.

Pentru că îmi mai revenisem, am încercat să nu iau situaţia prea în tragic.

– Un degustător? am spus eu. Nimeni n-ar vrea un asemenea post.

– Cu cât se plăteşte? se auzi o voce obraznică din rândul servitorilor care se adunaseră afară pe coridor în timpul acelui moment de criză. Am râs din toată inima, la fel ca toţi ceilalţi, şi încă râd şi acum, în timp ce scriu, cu toate că sorb cu precauţie din paharul cu apă şi am hotărât să nu îmi mai îndulcesc apa de băut cu zahăr din zaharniţă.

20 februarie 1790

Am descoperit că bărbatul care m-a atacat în grădină e un ucigaş profesionist adus de la Roma. A fost angajat de un bărbat bogat care vorbea cu accent, însă nu ştia numele acestuia. Axel

e mulțumit că soldații au obținut de la el toate informațiile posibile. Va fi predat Adunării Naționale, pentru a fi pedepsit.

Cel care a încercat să mă otrăvească și s-a dat drept asistentul doctorului Concarneau a reușit să scape de gărzi și a dispărut. Mă tem că s-ar putea întoarce să încerce din nou.

În săptămânile care s-au scurs de când am fost atacată, m-am tot certat cu Ludovic să plecăm din țară. Trebuie să plecăm. Sunt absolut convinsă de asta. Toți cei de la curte presupun că vom pleca în secret, mai ales că primim multe oferte de ajutor.

Doctorul Concarneau, care e breton, mă asigură că în acea parte a Franței Ludovic e iubit și respectat, și că dacă ne adăpostim în Bretania vom fi protejați. S-a oferit să ne ajute cum poate. Axel are deja un plan pregătit. Vrea să ne deghizăm în servitori, Ludovic ca un valet foarte corpolent, cu un ochi acoperit, iar eu să fiu cameristă sau spălătoreasă (îmi spune că aș fi o spălătoreasă fermecătoare). O să aranjeze să fim duși, împreună cu un grup de servitori adevărați, în camerele sale din strada Matignon, și de acolo o să urmăm un traseu secret, stabilit de el, spre Normandia, de unde ne vom îmbarca spre Suedia, Anglia sau Italia (unde se află Charlot și Carlotta), după cum preferăm.

Toți insistă să plecăm, însă Ludovic e încăpățânat.

– Nu o să fiu alungat din propriul meu regat de o bandă de rebeli, spune el.

E convins că, în scurt timp, armatele străine vor invada Franța, îi vor aresta sau îi vor ucide pe toți deputații din Adunare și vor restabili ordinea. Mulți oameni spun că se vor da războaie în interiorul Franței, între Adunare, Garda Națională și soldații din provincie, unde eu și Ludovic suntem încă respectați, și parizienii sunt detestați.

– Orice s-ar întâmpla, spun eu, vom fi în pericol mai mare ca niciodată cât timp durează luptele. Nu putem schimba lucrurile rămânând aici ca ostatici.

– Nu sunt ostatic, mârâie Ludovic când îi spun asta. Sunt regele Franței, așa cum au fost strămoșii mei. Așa cum va fi și fiul meu.

De câte ori începe să vorbească astfel, știu că nu are rost să continui să mă cert cu el. Îl las să trăiască în trecut, să își scrie cartea despre păduri, să își fabrice lacătele (și-a adus toate uneltele aici, de la Versailles) și să joace cărți cu Stanny, care câștigă întotdeauna.

Uneori mă gândesc cât de ciudat mi se pare că Ludovic, care nu dorise niciodată să fie rege și care vorbea atât de des despre teoria destinului greșit, își apără cu atâta încăpățânare coroana. Și refuză orbește să vadă pericolul în care ne aflăm cu toții.

16 martie 1790

– Un preot bătrân a venit să vă vadă.

Asta mi-a spus Sophie noaptea trecută târziu, chiar după ce, în sfârșit, îl dusesem pe Ludovic-Carol la culcare. La fel ca mine, și el se teme să meargă la culcare, deoarece știe că va fi trezit de vise înfricoșătoare.

Ultima persoană pe care doream să o văd era un preot bătrân, fără îndoială unul dintre numeroșii așa-zis profeți, care veneau aici să ne vadă, încercând să ne convingă că li se arăta chipul Fecioarei Maria pe un butoiaș de vin sau că auzeau vocea Ioanei d'Arc spunând: „Salvați Franța mea iubită!"

Însă bătrânul care se sprijinea în baston în pragul ușii salonului meu nu era vreun fals profet enervant, ci părintele Kunibert! Un părinte Kunibert mult mai bătrân, cocoșat și slăbit, cu sprâncenele sale groase acum albe ca zăpada, pe fruntea plină de riduri. Când m-am aplecat și i-am sărutat obrazul uscat, conducându-l lângă foc, am văzut că avea lacrimi în ochi, însă, când vorbi, vocea încă îi răsună acuzator, iar lacrimile i se uscară curând.

– Pentru numele lui Dumnezeu, de ce te afli încă în țara asta blestemată? mă întrebă el după ce se încălzi. Nu vezi că diavolul și toți demonii săi s-au dezlănțuit aici?

– Știu, părinte Kunibert, am răspuns și m-am așezat lângă bătrânul care mă privea întrebător, însă Ludovic nu vrea să plece. Nu încă.

– Atunci trebuie să pleci fără el.

Cuvintele lui îmi înghețară inima. Cu toate că nu recunoscusem niciodată, mă gândisem la același lucru.

– Fă-o acum. Întoarce-te la Viena cu mine. Am o trăsură mare. Pot să vă ascund, pe tine și pe copii. Sunt o persoană neimportantă, doar un bătrân străin și slab, care poartă straie bisericești. Garda Națională nu își va bate capul cu mine la graniță. Mă vor lăsa să trec, mai ales dacă încep cu vorbăria și ridic pumnul să îi blestem. O să râdă și îmi vor face semn să trec.

Am oftat. Umerii mi-au căzut. O parte din mine tânjea să urmeze sfatul părintelui Kunibert, să plece departe de larma și de tulburările de la Tuileries, de luptele cu Ludovic, de spaime și coșmaruri, pentru a se adăposti într-o trăsură care se îndrepta spre țara mea natală, unde familia mea mă va îmbrățișa și mă va proteja. Sunt obosită. Părintele Kunibert îmi oferea odihnă.

– Ludovic crede că în scurt timp vom fi salvați, am spus eu, cu vocea joasă și tremurată. Vrea să aștepte.

– Cine o să vă salveze? Cu siguranță, nu fratele tău, Iosif. Am venit să-ți aduc vestea că Iosif e mort. Nici măcar contele Mercy nu știe încă. Am vrut să fii prima care află.

Nu mă puteam opri din plâns. Mi-am plecat capul și am suspinat ca un copil, în timp ce bușteni din foc șuierau și trosneau, și chiar și zgomotul vocilor din camerele alăturate, de obicei enervant de tare, părea domolit.

„Iosif e mort!“ Știam că suferea; Axel mă prevenise de gravitatea bolii sale, însă mă gândeam că va fi acolo oricând aveam nevoie de el, așa cum se întâmpla acum. Fratele meu cel aspru, tăios, priceput la cele lumești și plin de haz nu mai e!

Și cine era acum împărat? Desigur, fratele meu, Leopold. Iosif nu a avut copii care să fi trăit – sau, cel puțin, nu legitimi. Cel mai vârstnic bărbat din familia noastră numeroasă, Leopold, va deveni succesorul lui. Devenise succesorul lui.

Leopold fusese întotdeauna un bărbat precaut, ba chiar șters, și nu fusesem niciodată apropiată de el. Nu prea îi păsa de mine – deși ar trebui să îi pese de onoarea dinastiei noastre. Și de împiedicarea răspândirii anarhiei din Franța în alte țări. Fără îndoială, ne va oferi ajutor.

Mi-am ridicat fruntea și mi-am șters fața plină de lacrimi cu batista.

– Mi-ai adus un mesaj de la Leopold?

– Nu. Vreau să vorbesc cu tine *despre* Leopold, să mă asigur că înțelegi adevărata situație în care te afli. Antonia, îți voi spune pe șleau – sprâncenele sale albe și stufoase se ridicară, iar ochii săi de un albastru-deschis mă fixară – că nu o să te ajute. L-a convins pe Iosif, când acesta era pe moarte, să nu îți trimită nici soldați, nici bani. Leopold șovăie. Asta e natura lui, să fie nehotărât.

– Însă, cu siguranță, îndată ce va afla că suntem captivi aici, că ne-am văzut splendidul palat de la Versailles distrus și servitorii uciși în fața ochilor noștri…

– Știe prea bine ce s-a petrecut aici.

Am lăsat sensul adevărat al cuvintelor bătrânului preot să mi se așeze în minte. Ceea ce voia să îmi spună era: „Familia ta nu te va ajuta. Nu te poți baza pe ei, în nici un caz. Nu înainte să pleci din Franța. Și poate nici măcar atunci".

– Mai e o persoană pe care mă pot sprijini, am spus eu într-un final, cu voce joasă. Contele Fersen. El nu mă va părăsi niciodată.

Părintele Kunibert pufni a dezaprobare.

– Legătura voastră e deja știută de toată lumea. Te sfătuiesc să te căiești și să ceri iertare de la Dumnezeu și de la soțul tău. Însă, în situația asta, sunt bucuros că ai un protector pe care te poți baza. Sunt sigur că dacă acum ar fi aici cu noi, contele Fersen ar vrea să mergi cu mine la Viena.

– Da, așa e.

– El unde este acum?

– S-a dus în Spania să încerce să îl convingă pe regele Carol să ne trimită bani și soldați.

– Spania! Iosif obișnuia să spună că e cel mai slab regat din Europa. N-o să primiți cine știe ce ajutor din Spania!

În acel moment mă simțeam atât de obosită și de dezamăgită, încât nu doream decât să dorm – un somn fără vise, fără coșmaruri.

– Of, Antonia! Ai atât de multe de îndurat. Mereu ai fost o fată curajoasă, cea mai bună dintre fiicele Mariei Tereza. Și cea cu inima cea mai curată.

– N-am crezut vreodată că aveți o părere bună despre mine, părinte.

– N-am știut să-mi exprim sentimentele prea bine, nu-i așa? Eram duhovnicul tău. Rolul meu era să te cert pentru păcate, nu să te laud.

– Încă păstrez jurnalul pe care m-ați sfătuit să-l scriu.

El zâmbi.

– Eu am vrut doar să te fac să te gândești puțin la faptele tale. Știam că dacă îți scriai păcatele, vei reflecta asupra lor – măcar cât timp îți curățai condeiul.

El se întinse și mă bătu ușor pe mână, apoi își luă bastonul, iar eu l-am ajutat să se ridice.

– Mâine mă duc la contele Mercy, iar poimâine plec la Viena. Poți să îmi trimiți un mesaj prin baronul Goulesco, pe strada Maturins. Ia aminte la tot ce ți-am spus și gândește-te la copii. Vino cu mine la Viena!

Încă nu m-am decis ce să fac. Ce bine ar fi dacă Ludovic ar accepta să plece cu noi!

7 aprilie 1790

Mi s-a spus că Adunarea Națională nu a făcut nimic ca să-l pedepsească pe asasinul italian care m-a atacat. Acestuia i s-a permis să plece din țară și să se întoarcă în Italia săptămâna trecută, fără ca măcar să fie certat de deputați.

Fac tot ce pot pentru bietul părinte Kunibert, care a fost arestat la scurt timp după ce a părăsit palatul Tuileries, în noaptea în care a venit să mă vadă. Când gărzile care l-au arestat i-au cerut să explice motivele pentru care a dorit să vorbească cu mine, s-a indignat și a vorbit împotriva Adunării. A fost dus imediat la închisoare și până acum nici încercările mele, nici cele ale lui Mercy de a-l elibera nu au avut vreun efect.

4 iunie 1790

Am venit la Saint-Cloud să petrecem vara. Ce bine e să respiri aerul de țară în locul duhorii Parisului! Saint-Cloud e un palat de vară, deschis către exterior, cu puține șemineuri în camere și cu vedere de la toate ferestrele către grădinile încântătoare. Mă plimb prin grădinile parfumate, pline de flori, și simt ceața răcoroasă de la Grand Jet, marea fântână arteziană, înaltă de treizeci de metri, care aruncă apă din lacul de la baza cascadei. În grădini se aude sunetul constant al apei care se izbește și se scurge peste stânci, un sunet înviorător și liniștitor. Și nu există mulțimi care să strige, să cânte și să ne țină nervii întinși cu larma lor neîncetată.

Saint-Cloud e casa mea, a mea proprie. Ludovic mi-a dăruit-o cu șase ani în urmă. Am vrut să dărâm vechiul castel și să construiesc unul de la temelie, însă costurile erau prea mari, așa că am mărit casa și am adăugat fațade noi, remodelând apartamentele cu lambriuri albe și ornamente aurite delicate. Cred că a ieșit bine, iar dacă viața noastră ar fi fost mai liniștită ne-am fi putut bucura din plin de ea, căci e mult vânat în parcul de lângă casă, iar lui Ludovic îi place să vâneze și să călărească aici, în timp ce eu nu mă pot sătura de aerul curat de țară.

Nu suntem prea departe de Paris și putem să vedem orașul în depărtare și să auzim sunetul slab al alarmelor care îi cheamă pe

oameni să stea în alertă. Un sunet de rău augur. De câte ori îl aud, simt un fior de spaimă.

Cu doar un an în urmă, în prima săptămână din iunie, dragul meu Ludovic-Iosif îmi murea în brațe. Cât de multe s-au întâmplat de atunci!

20 iulie 1790

Am acceptat cu mare șovăială să îl primesc pe contele de Mirabeau, cel mai puternic membru al Adunării. Axel consideră că Mirabeau va reuși să ne ajute cu planurile noastre de fugă și mi-a spus foarte direct: „Mirabeau poate fi cumpărat".

Se spune despre el că este un personaj imoral. Zvonurile spun că s-ar fi culcat cu sora lui și că a sedus sute de femei. Cel puțin una dintre ele, o femeie căsătorită și onorabilă, pe care a dus-o pe calea pierzaniei și a distrus-o, a murit după ce a abandonat-o. Scandalul se ține scai de el și a fost închis de cel puțin trei ori.

L-am primit în oranjerie, departe de casă și fără servitori în preajmă, căci a venit în mare secret și nu vrea ca vreunul dintre colegii săi din Adunare să afle de vizita lui. Auzisem că e foarte urât, însă atunci când a trecut pragul oranjeriei lungi și înguste am constatat că e și diform. Are un cap grotesc de mare, iar trupul îi este masiv și cărnos. Are o față ca de maimuță, cu ochi mici, strălucitori și jucăuși fixați pe pielea măslinie plină de pete și urme de vărsat. Afișa un rânjet supărător pe chip când s-a apropiat de mine, însă spre marea mea surpriză mi-a întins un buchet de narcise parfumate, una dintre florile mele preferate.

– Pentru dumneavoastră, Madame, spuse el pe un ton strident, cu accentul său sudic foarte pronunțat și neplăcut pentru urechile mele, obișnuite cu franceza vorbită la Paris.

Mi-a întins florile, iar eu le-am luat, le-am mirosit și m-am bucurat de parfumul lor bogat.

– Acestea sunt la modă la Paris acum. Femeile le prind de bonetele libertății. Aveți o bonetă a libertății, nu?

– Aș fi bucuroasă să îmi spuneți ce doriți, conte Mirabeau.

– Doar Monsieur Mirabeau, vă rog. De curând am abolit toate titlurile nobiliare.

– Inclusiv pe al meu?

– În primul rând pe al dumneavoastră. Dar și pe al soțului dumneavoastră.

– Indiferent ce ar face, sau ar încerca să facă Adunarea dumneavoastră, eu sunt cine sunt. Nimeni nu îmi poate nega moștenirea – și nici pe a dumneavoastră.

– Nu am venit aici să dezbatem statutul nostru social, ci să vă ofer ajutorul meu.

– Cu siguranță, contra cost.

– Desigur. Acum că noi, foștii aristocrați, nu mai avem pământuri și proprietăți, trebuie să ne asigurăm traiul. Eu sunt avocatul poporului, aceasta e profesia mea.

Se așeză pe una dintre băncile de fier forjat dintre portocali, rezemându-se și încrucișându-și picioarele.

Era un gest îndrăzneț, chiar șocant. Nimeni, niciodată, nu se așezase în prezența mea cât încă eram în picioare, fără să îmi ceară permisiunea. Iar el părea să se simtă foarte în largul lui făcând asta.

– Ca avocat al poporului, vă ofer un târg, îmi spuse el. Vă ajut să părăsiți Franța și, în schimb, aștept o pensie de șase mii de franci și poziția de prim-ministru în noul guvern constituțional, în care soțul dumneavoastră va fi șeful.

– De ce nu vorbiți cu el despre asta?

– Știm amândoi de ce.

Nu e prost. Caracterul său direct și inteligența lui sunt înviorătoare, chiar dacă are maniere îngrozitoare.

– Ce vă faceți să credeți că regele – l-am numit intenționat pe Ludovic „rege", și nu „soțul meu" – ar accepta să plece? Nimeni nu a reușit încă să îl convingă că e în interesul lui și al țării să plece.

– Îmi dau seama foarte bine că sunteți nerăbdătoare să plecați și că el șovăie. Nu vă obosiți să negați asta – conversația dumneavoastră cu preotul din Viena a fost auzită și adusă în atenția mea.

– Vreau să îl eliberați pe preot, pe bătrânul meu duhovnic.

– O să văd ce se poate face.

Mirabeau era un partener de duel formidabil. Nu eram deloc sigură că mă ridicam la înălțimea lui și că aș fi reușit să parez fiecare lovitură.

– Acum, o să vă pun o întrebare, Madame. Ce l-ar putea determina pe Ludovic Capet să citească scrisul de pe zid? Vă amintiți acel pasaj din Biblie despre regele Nabucodonosor? O mână misterioasă a scris cuvintele pe un perete. Mesajul era: „Nu ai fost capabil să faci față acestei încercări". Monarhia, Madame, a fost pusă în discuție, iar oamenii au considerat-o inutilă.

Din întâmplare, eu nu am aceeași părere. Cred că un rege poate să fie util pentru Franța, dacă e dornic să se pună în slujba Adunării. *El* trebuie să facă ce spunem noi, nu invers.

– Sper că vă dați seama că nu va accepta niciodată așa ceva. Se va strădui din toate puterile – și la fel voi face și eu – să vă distrugă.

– Directă, ca o fostă aristocrată. Mi-aș scoate pălăria în fața dumneavoastră dacă aș purta pălărie sau dacă am păstra încă aceste obiceiuri demodate. Însă trebuie să vă întreb din nou, și insist să mă ascultați: ce l-ar putea face pe soțul dumneavoastră să vadă cu ochii rațiunii ce se întâmplă și să emigreze? O anarhie în toată țara? Un război civil? Altă încercare de asasinat – de data asta asupra lui?

M-am înspăimântat. Reușisem să scap de asasinul italian și de cel care încercase să mă otrăvească. Poate că Ludovic nu va fi la fel de norocos.

– Știți că se poate întâmpla foarte bine. Iese des la vânătoare, însoțit doar de câțiva vânători și de un prieten sau doi de încredere, nu-i așa? Poate fi cu ușurință răpit, dus într-un loc pustiu din pădure și ucis.

Era adevărat. Ludovic era foarte vulnerabil, și la fel erau și copiii mei.

– Nu pot să stau, spuse Mirabeau. Sunt urmărit, la fel ca dumneavoastră. Iar vizita mea aici, dacă se află, mi-ar afecta poziția și mi-ar fi mai greu să vă ajut.

Plecarea lui a fost la fel de nepoliticoasă precum îi fusese sosirea. Se ridică, se întoarse cu spatele la mine și se îndreptă cu pași greoi spre ușa oranjeriei.

– Nu uitați, strigă el peste umăr. Sunt cea mai mare speranță a dumneavoastră.

„Iar tu să nu uiți", am ripostat eu printre dinți, „că ai de-a face cu regina Franței și fiica Mariei Tereza".

1 septembrie 1790

Am făcut tot ce am putut ca să pregătesc plecarea noastră. Au fost împachetate garderobe noi și trimise la Arras, împreună cu un cufăr mare ce conține toate lucrurile de care, cel mai probabil, vom avea nevoie, de la bonete, piepteni și provizii de apă cu flori

de portocal și eter, la jocuri pentru copii și la un altar mobil, ca să ne spunem rugăciunile.

Cu ajutorul lui Axel am comandat o trăsură de călătorie nouă și spațioasă, cu o sobă și o masă pe care să putem mânca pe drum. E un vehicul mare și frumos, vopsit în verde-închis și galben, cu tapițerie de catifea albă.

Axel spune că ar fi mult mai bine să călătorim în căruțe de fermă, pentru ca nimeni să nu se uite de două ori după noi. Și mai bine ar fi, spune el, să nu călătorim deloc ca o familie, ci separat. Poate să îi trimită pe copii pe coasta Normandiei cu unul dintre servitorii de încredere ai Eleanorei Sullivan, un bătrân acrobat italian care mergea pe sârmă, pe care nimeni nu l-ar bănui că îi ascunde pe delfin și pe sora lui, prințesa. Regele Gustav va trimite o corabie să îi ia. Eu puteam pretinde că eram una dintre sutele de bucătărese care îi servesc pe cei din regimentul regal suedez. Când regimentul se va întoarce în Suedia, puteam călători cu ei. Sau puteam să mă alătur miilor de muncitori de la ferme, care veneau din sud să culeagă strugurii, iar când se va termina culesul, puteam să plec cu ceilalți și să trec granița în Italia.

Ludovic e cel mai greu de ascuns din cauza dimensiunii sale și pentru că îi e greu să nu insiste să fie tratat ca un rege. Însă Axel crede că poate aranja ca Ludovic să se îmbrace ca un vânător aflat în serviciul unui nobil maghiar, contele Olezko, care va merge la vânătoare în pădurea Compiègne și îl va lăsa pe Ludovic în ascunzătoarea lui de acolo. Chambertin va aștepta să îl însoțească pe Ludovic în căruță, amândoi deghizați în fermieri, pentru a călători spre nord, către graniță. Atât timp cât țineau potecile pădurii și treceau doar prin sate mici, Axel credea că ar reuși să ajungă la graniță la Fourmes, unde putea aranja să fie așteptați de soldați.

Oricum ar fi, indiferent ce plan urmăm, trebuie să plecăm, și încă foarte curând. Trăsura mea va fi gata foarte repede. Poate că, după cum crede Mirabeau, se va întâmpla ceva nou, teribil și șocant, iar Ludovic se va răzgândi brusc și va pleca, totuși.

17 octombrie 1790

M-am gândit la o metodă deșteaptă să o salvez pe Bumbăcel. O să îi aranjăm căsătoria cu un prinț străin. E suficient de mare încât să fie logodită, și este totuși prințesa Franței. (Indiferent ce

ar spune Mirabeau despre titluri, în venele ei curge sângele regal al Bourbonilor și Habsburgilor.) Le voi scrie Carlottei, lui Leopold și vărului lui Ludovic, Carol, să vedem ce se poate face.

1 decembrie 1790

Am ajuns la capătul răbdării cu Ludovic. Uneori sunt atât de exasperată din cauza lui, încât îmi vine să urlu. Chiar urlu, în camera mea, unde mă pot auzi doar Sophie și Loulou. Și cel mai rău e că astfel de momente se petrec când Axel e departe – a plecat la Torino, unde Charlot încearcă să adune o armată de emigrați, să ne salveze – și nu e nimeni, în afară de Chambertin, care să mă ajute să fac față crizelor lui Ludovic.

E greu de stăpânit, la fel ca un copil neascultător. Îl înjură pe Lafayette când vine să dea raportul despre soldați. Acum, chiar îmi trântește ușa în nas.

– Emigrare, emigrare, toată vorbăria asta fără sfârșit despre emigrare! Rămân aici. Nu voi pleca niciodată! Niciodată!

Iritarea lui nu are sens, pentru că urăște palatul Tuileries și spune asta chiar des, și a început să îi urască și pe parizieni, în ciuda discursului său despre faptul că e tatăl iubitor al poporului său. Poartă la gât o medalie pe care aceștia i-au dat-o nu demult. Pe ea scrie „Restauratorul libertății franceze și prietenul adevărat al poporului său". Stanny râde de ea, fapt care doar îl enervează și mai mult pe Ludovic.

9 ianuarie 1791

Am fost bolnavă. Toată spaima și tensiunea prin care trecem zilnic, împreună cu eforturile mele zadarnice de a-l face pe Ludovic să se răzgândească în privința plecării m-au obosit și mi-au provocat febra și tusea care mă țin la pat de atâta vreme.

La început am fost îngrijorată că poate mi-a fost dată vreo otravă cu efect lent, care slăbește treptat o persoană, de pe o zi pe alta, până când, într-un final, mare. Doctorul Concarneau a spus că nu e posibil. Crede că e vorba de un guturai care a coborât în piept, provocat de vremea rece – palatul e foarte friguros, iar rezerva noastră de cărbune e mică în iarna asta – și de slăbiciunea mea generală. Sunt prea slabă. Obrajii îmi ieșeau în evidență cândva, însă acum sunt trași, iar pieptul meu, cândva destul de mare, s-a micșorat și toate rochiile mele au trebuit să fie modificate mult.

Axel spune că îi place părul meu alb, însă știu că nu admiră cearcănele întunecate de sub ochii mei sau ridurile adânci din pielea mea. Arăt așa cum mă simt: o femeie bolnavă, marcată de durere și de griji.

– Draga mea, iubita mea, spuse Axel, luându-mi chipul în mâini când se întoarse la Tuileries de la Torino și mă găsi în pat, toate necazurile astea și grijile te distrug. Porți Franța pe umerii tăi. Tânjesc să-ți aduc pacea. Trebuie să te scot din Franța cumva.

Mi-am trecut brațele pe după gâtul lui și mi-am îngropat fața în umărul lui. Eram atât de bucuroasă, atât de ușurată să îl văd. Tocmai sosise, și încă era îmbrăcat în hainele murdare de călătorie, cu pantalonii pătați de noroi și uzi de ploaie. Îl avea cu el pe câinele său mare de vânătoare, Malachi – își ia acum câinele peste tot pe unde merge –, iar Malachi a venit și el spre noi și și-a împins nasul cald și ascuțit în mâna mea.

Axel rămase o vreme cu mine, vorbind cu doctorul Concarneau când acesta intră să mă vadă și îmbrățișând copiii, când Madame de Tourzel îi aduse să spună noapte bună. I-am mărturisit că eforturile mele de a pune la cale o logodnă pentru Bumbăcel au fost zadarnice.

– Nu o lasă să plece, am spus. Regele spaniol era dispus să îi ceară mâna pentru fiul său, însă Adunarea ne-a interzis ca vreunul dintre noi să părăsească pământul francez. Spun că acest decret este pentru siguranța noastră, ca să ne împiedice să fim răpiți sau luați ostatici. Însă adevărul este că ne vor ei înșiși ostatici. Le suntem mult mai de folos dacă rămânem aici!

– Bumbăcel seamănă atât de mult cu tine, spuse Axel după ce Madame de Tourzel îi duse pe copii în camerele lor. Și Ludovic-Carol la fel. Trebuie să-ți rumenim din nou obrajii, ca să semene cu ai lui.

Îmi spuse că întâlnirile sale din Torino cu Charlot fuseseră dezamăgitoare. Charlot aduna oameni și reușise să facă rost de o mică sumă de bani, însă mai erau necesare luni de zile, poate chiar ani pentru a putea strânge o armată suficient de mare ca să invadeze Franța și să înfrângă Garda Națională.

– Fratele tău, Leopold, trebuie să ni se alăture și să își aducă soldații austrieci, spuse el. Altminteri, forțele care se opun revoluției nu au nici o șansă de izbândă.

Am oftat. Piciorul meu bolnav începuse să mă doară și mă simțeam foarte obosită. M-am rezemat pe pernă, iar Axel m-a învelit cu blândețe, trăgându-mi păturile până sub bărbie.

– Nu te teme, îngeraș, îmi spuse el, sărutându-mă pe frunte. Am alt plan. Dă-mi o lună, și totul va fi pregătit. Apoi, vom face iar obrajii ăștia să înflorească.

24 februarie 1791

M-am dus la casa închiriată de Axel și acolo, așteptând în curte, se afla trăsura mea verde și frumoasă!

Desigur, abia așteptam să urc în ea și am fost uimită când am văzut cât de mare și de spațioasă era. Tragi de un mâner, iar din podea se ridică o masă. Mai sunt și dulapuri, și o cămară pentru alimente, și un cuptor pentru căldură și gătit.

Am urcat lângă Axel pe bancheta vizitiului și am plecat pe drumul ce ducea la Vincennes.

– Unde ai învățat să conduci trăsura? l-am întrebat, când caii au prins viteză și am auzit tropăitul ritmat al copitelor lor pe drumul noroios.

– Vizitiul tatălui meu, bătrânul Sibke, m-a învățat pe vremea când eram doar un băiat. Am început cu care de boi, apoi am continuat cu calești cu patru cai și, într-un final, cu trăsuri. Dar chestia asta grea e cea mai mare trăsură pe care am încercat vreodată să o conduc. Mi-e milă de bieții cai, să tragă asemenea greutate. Îți dai seama că va trebui să fie schimbați des, odată ce începe călătoria. Poate fi dificil să facem rost de atât de mulți cai puternici și odihniți, oprindu-ne atât de des pe traseu. Dacă va fi nevoie, îi cumpăr.

– Deja ai fost prea generos.

Axel ridică din umeri.

– Au contribuit mulți alții. Regele Spaniei, prinți italieni, binevoitori de la Viena, Sankt-Petersburg și Stockholm. Chiar și o anumită fostă acrobată de circ, care mi-a spus să îți transmit că speră că vei fi bine și se roagă să emigrezi rapid.

– Să îi mulțumești doamnei Sullivan din partea mea.

– Așa voi face.

– Mai e un lucru pe care trebuie să ți-l cer, Axel, am spus eu când trăsura a făcut un viraj într-un parc și am apucat-o înapoi pe drumul de întoarcere spre casa lui Axel.

– Și anume?

– Nu veni cu noi.

– Dar aveți nevoie de protecția mea.

– Generalul Bouillé mi-a promis că ne va aștepta cu soldații săi și ne va escorta peste graniță îndată ce părăsim cartierele mărginașe ale Parisului.

– Însă veți întâlni mulți tâlhari, soldați renegați, bande de revoluționari.

– Vom fi înarmați. În plus, cu cât grupul e mai mic, cu atât e mai puțin probabil să atragem atenția.

– Trăsura asta, răspunse Axel bătând ușor locul de lângă el, va atrage fără să vrea atenția. Să fii sigură de asta.

– Vreau să pleci din Franța pe alt traseu decât al nostru. Dacă se întâmplă ce e mai rău și nu reușim să fugim, tu trebuie să rămâi liber, nu să fii prins împreună cu noi și, cel mai probabil, executat. Sunt egoistă în privința asta. N-aș putea îndura să te pierd. Aș muri. Știu asta. În plus, am adăugat, trebuie să călătorești singur și pe un alt drum, pentru ca, dacă noi suntem prinși, să poți continua să lucrezi în numele nostru. Avem nevoie de tine.

– Cel puțin, lasă-mă să vă conduc afară din Paris, să mă asigur că părăsiți teferi palatul.

– Bine, dar apoi trebuie să continui singur.

– Nu pentru mult timp, să știi. Curând, amândoi vom părăsi Franța, fără să mai trebuiască să dăm socoteală acestei Adunări monstruoase care a pus stăpânire pe tot. Îmi luă mâna și o duse la buze. Curând, îngerașul meu, tot acest coșmar îndelungat se va termina pentru amândoi.

2 martie 1791

Într-un final, după multe eforturi, l-am convins pe Ludovic să accepte planul de fugă al lui Axel. E în toane foarte proaste și înspăimântat, însă a văzut scrisorile de la fratele meu, Leopold, și de la propriul său văr, Carol, în care îi spuneau clar lui Axel că nu vor face nimic înainte ca noi să părăsim Franța, ca să nu putem fi luați ostatici de către Adunare. Astfel că Ludovic își dă seama că nu avem de ales și trebuie să plecăm.

E furios că Adunarea tocmai a decretat că nu ar mai trebui să fie numit rege, ci „funcționar public șef".

19 iunie 1791

Mâine plecăm. Mi-a fost teamă să scriu în acest jurnal în ultimele luni, căci dacă pică pe mâini greșite și e citit, planul

nostru de fugă ar eșua. Însă acum suntem gata de plecare și până acum am avut noroc.

– Sunteți pregătiți să jucăm piesa? i-am întrebat în seara asta pe copii, când au venit să îmi spună noapte bună.

Ludovic-Carol chicoti.

– Eu voi fi fetiță, și voi purta rochie, și o să am panglici în păr.

– Și nu trebuie să râzi, îi spuse Bumbăcel. Trebuie să fim în rol tot timpul, la fel ca într-o piesă, și să ne prefacem foarte bine.

– Și eu cine sunt? i-am întrebat.

– Tu ești guvernanta noastră. Ne dai lecții.

– Și cum îi vorbiți guvernantei voastre?

Ludovic-Carol părea încurcat.

– Îi spunem *madame*, răspunse Bumbăcel. Nu îi spunem *maman*.

– Și cum îi spunem lui papa?

– Monsieur Durand. El e domnul Durand, valetul.

– Și cine este *maman*, doar mâine? am întrebat.

– Madame de Tourzel e *maman*, spuse Ludovic-Carol ferm. Doar că numele ei nu mai este Madame de Tourzel. Este baroneasa Korff și vine din Rusia.

L-am îmbrățișat și l-am sărutat.

– Perfect!

Apoi am îmbrățișat-o pe Bumbăcel, fiica mea iubită. Mă doare inima pentru ea. Ce bine ar fi fost dacă aș fi reușit să îi aranjez o căsătorie și să o trimit la o curte străină!

Totul e gata pentru mâine. Axel a fost pe aici mai devreme, ca să ne aducă pașapoartele oficiale și să mai verifice pentru ultima oară orarul călătoriei. Dacă totul merge cum sperăm, în două zile vom fi peste graniță și pe un teritoriu prietenos, înconjurați de soldați credincioși monarhiei, în afara pericolului, și cu toate necazurile și spaimele din ultimii doi ani rămase în urmă pentru totdeauna.

Capitolul 14

27 iunie 1791

Voi povesti aici, cât încă îmi sunt proaspete în minte, detaliile călătoriei noastre, o călătorie care nu seamănă cu nici una pe care am făcut-o vreodată și al cărei final nu l-am putut anticipa.

Am pornit după miezul nopții, în noaptea de 20 iunie, în cel mai mare secret, după ce am reușit, prin multă șiretenie din partea lui Axel, să ne ascundem de gărzile palatului. Când am ajuns cu toții în siguranță în trăsură, am mers cât de repede puteau caii să ne ducă, sat după sat, oprindu-ne doar ca să schimbăm caii obosiți cu alții odihniți. Era beznă și drumurile erau rele. Ne-am împotmolit în șanțuri adânci și a trebuit să oprim de mai multe ori, în timp ce vizitiii coborau și dădeau din calea noastră copaci căzuți și crengi. Nu era lună. Copiii au dormit, rezemați de mine, însă teama m-a ținut trează. Mă tot gândeam la comitetele de căutare despre care se spunea că cercetează călare fiecare drum și mi se părea că aud zgomot de copite apropiindu-se din depărtare.

Madame de Tourzel a fost foarte curajoasă, jucându-și rolul de stăpână a grupului de călători și arătând foarte elegantă în rochia ei împrumutată. (E de rang nobil, însă nu a fost niciodată avută și a trebuit să împrumute o rochie de călătorie din mătase neagră de la Loulou, care are aproape aceeași înălțime ca ea.) Ludovic, în paltonul său închis la culoare și cu pălăria neagră și simplă a unui valet, fără catarame strălucitoare la pantofi și fără ornamente din pietre prețioase la pălărie, sau inele pe degete, a băut din plosca sa de coniac, apoi a moțăit în tăcere, pe măsură ce se scurgeau ceasurile. Eu am stat agitată pe marginea banchetei din catifea albă, privind pe fereastră și rugându-mă să nu se întâmple nimic care să ne împiedice înaintarea.

Noaptea s-a scurs, cerul începea să se lumineze şi ne-am oprit în orăşelul Meaux, să schimbăm caii. Mi-am acoperit faţa cu vălul pălăriei mele maronii, ca să mă asigur că nu mă recunoştea nimeni. Ludovic îşi ţinea capul în piept, dormind sau prefăcându-se că doarme. Oamenii din vecinătatea hanului de poştă se holbau la trăsura noastră, căci era foarte mare şi părea scumpă, însă nu priveau nepoliticos prin ferestre, aşa cum făceau de obicei parizienii, şi nu păreau să fie bănuitori în privinţa noastră. Mă bucuram să văd că unii dintre ei purtau cocarda albă promonarhică la pălărie. Cum eram obişnuită să văd doar cocardele în roşu, alb şi albastru ale republicanilor, priveliştea cocardelor albe m-a înveselit şi mi-am dorit să le pot spune bunilor cetăţeni din Meaux cine eram. Însă, desigur, nu am făcut nimic care să ne trădeze adevărata identitate, şi în curând eram iarăşi la drum.

Copiii erau înfometaţi şi le-am dat să mănânce nişte carne de viţel şi pâine din marea cămară a trăsurii, care comandasem să fie umplută înainte să plecăm. Ludovic s-a trezit şi a mâncat şi el, iar Madame de Tourzel a ciugulit dintr-o bucată de brânză. Eu nu am putut să mănânc nimic, fiind mult prea neliniştită.

– Mai avem doar câteva ore, ne spuse Ludovic tuturor. În curând vom ajunge la Châlons, şi de aici mai avem doar puţin până la Pont-Sommevel, unde ne aşteaptă cavaleria. Ne vor însoţi pe ultimii optzeci de kilometri spre graniţă. Nimeni nu va putea să ne oprească.

M-am rezemat de perna moale a banchetei şi am oftat. Doar câteva ore. Speram să pot trage un pui de somn – sau măcar să mă odihnesc.

Însă abia adormisem, că am simţit o hurducătură puternică şi am auzit caii nechezând ascuţit. Ne-am oprit imediat. M-am trezit brusc şi am privit pe fereastră. Eram pe un pod îngust deasupra unui pârâu rapid, cu întinderi de pădure pe ambele părţi. Caii căzuseră, trăsura se aplecase într-o parte, şi am bănuit că se rupsese o osie. Ludovic înjura. Vizitiul şi cele trei ajutoare se chinuiau să elibereze caii prinşi în harnaşamentul rupt.

Era un haos total şi am avut nevoie de cel puţin o oră să putem să ne continuăm drumul, încet, spre satul următor. A fost o întârziere costisitoare. Am ajuns târziu la Châlons şi chiar şi mai târziu în satul următor, Pont-Sommevel, unde ne aşteptam să fim întâmpinaţi de detaşamentul de cavalerie.

Ceva nu funcționase cum trebuie. Dacă, într-adevăr, cavaleria fusese vreodată acolo, atunci se hotărâseră să nu ne mai aștepte. Dar dacă nu se aflaseră niciodată acolo? Dacă se întâlniseră cu un comitet de căutare și făcuseră cale-ntoarsă plecând în galop? Nu aveam cum să aflăm. Eram în pericol? Oare trebuia să ne întoarcem? Sau urma să îi întâlnim pe călăreți mai târziu?

Am decis să mergem mai departe, însă Ludovic și-a scos muscheta și a încărcat-o, ținând-o în poală, pe sub faldurile hainei.

Ziua următoare a fost foarte fierbinte, iar praful de pe drum intra prin ferestrele deschise ale trăsurii, făcându-ne să tușim. Am tușit tot drumul până în satul următor, apoi până în următorul, conștienți că atrăgeam tot mai mult atenția asupra noastră. Mi-am păstrat vălul coborât pe față, iar Ludovic și-a ținut chipul ascuns sub pălăria trasă în jos, însă când am ajuns în satul Sainte-Ménéhould eram atât de alarmați și de îngrijorați, încât agitația noastră ieșea în evidență, iar sătenii au început să se holbeze curioși la noi. Nu am văzut nici măcar o cocardă albă în sat, doar cocarde cu tricolorul republican peste tot.

Ici și colo erau împrăștiați soldați, unii dintre ei destul de beți. Un ofițer veni la trăsura noastră.

– Nimic nu a mers după plan, șopti bărbatul în grabă. Nu pot fi văzut vorbind cu dumneavoastră, altfel voi da de bănuit.

A plecat în grabă, însă deja atrăseserăm bănuielile unora dintre săteni. I-am văzut holbându-se la noi, mârâind, devenind tot mai curioși când câțiva soldați încălecară și începură să ne urmărească trăsura în timp ce traversam satul.

Acum aveam escortă, chiar dacă una foarte restrânsă, și ne apropiam de graniță cu fiecare kilometru lent pe care îl parcurgeam. Însă se întuneca deja, iar drumul devenea deluros, și urcușul era dificil. Vizitiul nostru era obosit, căci conducea încă de la miezul nopții trecute, iar nervii noștri erau întinși la limită. Ludovic-Carol era înspăimântat, în timp ce Bumbăcel se plângea că îi era rău la stomac.

Am scos fructe, carne de vită, brânză și o sticlă de vin, apoi am mâncat într-o tăcere neliniștită, în timp ce trăsura se legăna și hodorogea în bezna care se lăsa.

Știam că ne aflam într-o regiune foarte ostilă, în care patrulau mercenarii germani și elvețieni plătiți de Austria, care prădau sătenii și îi necăjeau, cerându-le hrană, lichior și bani. Axel ne avertizase, înainte să plecăm de la palat, că toți călătorii care veneau

dinspre capitală erau opriți și luați la întrebări în aceste locuri și eram pregătiți să fim opriți și interogați.

Însă nu eram pregătiți să găsim întregul drum blocat și să ni se oprească înaintarea complet.

Am ajuns în satul Varennes și am aflat că unii dintre oficialii locali închiseseră drumul, pentru ca noi să nu putem trece. Pe stradă era gălăgie. Chiar dacă se făcuse târziu, oamenii ieșeau din case și sunau alarma. Am văzut soldați ai Gărzii Naționale adunându-se, ridicând muschetele și luând poziție. M-am întrebat dacă mica noastră escortă de cavalerie va da bir cu fugiții în păduri și ne va abandona.

– Nu e bine, îmi spuse Ludovic cu o voce scăzută. Cineva ne-a trădat.

Un oficial veni la trăsură, deschise ușa și începu să ne ia la întrebări, ridicând o lumânare spre fețele noastre și cerându-mi să îmi ridic vălul, iar lui Ludovic, să își scoată pălăria. Au ignorat-o complet pe Madame de Tourzel și am observat că aceasta începuse să plângă încet.

– Cine sunteți și unde mergeți?

– Sunt Monsieur Hippolyte Durand, valetul baronesei Korff, spuse Ludovic, încercând să ascundă impostura noastră.

Cel care ne întreba pufni.

– Nu, nu ești! Ești Ludovic Capet, funcționarul public șef al Franței, fost rege. Te recunosc. Chipul tău gras se află pe biletele la ordin fără valoare emise de trezoreria ta.

El mă privi, iar eu nu i-am putut întoarce privirea. Mi-era rău. Mă rodea stomacul, ceafa mă durea teribil și, brusc, aveam nevoie să mă ușurez.

– Iar tu, femeie, ești nevasta funcționarului public șef, cea care ne-a furat de ani de zile, luând pâinea de la gura copiilor noștri și cheltuind banii pe diamante pentru tine! Spune-mi, unde sunt acum toate acele diamante? În trăsura asta?

A început să scotocească pe sub banchetă, împingându-ne brutal la o parte în timp ce căuta comoara. Am strâns-o în brațe pe Bumbăcel, care se ținea de mine, cu ochii măriți de spaimă.

– Vi se va căuta în cufere, spuse oficialul. Și nu veți fi lăsați să mergeți mai departe. Coborâți din trăsură acum.

Cu un oftat, Ludovic își scoase trupul masiv din trăsură, ce se legănă și se zgudui la fiecare pas greoi al său. Muscheta pe care o ținea în poală îi căzu la pământ, iar oficialul o ridică.

– Aveai de gând să tragi în reprezentanții poporului?

– Aveam de gând să îmi protejez familia, în caz de nevoie.

– Cred că intenția ta era să ațâți o contrarevoluție. Cred că funcționarul public șef a devenit un dușman al poporului Franței.

În semn de răspuns, Ludovic ridică mâna și scoase de sub gulerul cămășii sale simple de pânză medalia pe care o purta la gât legată de un lanț. I-o întinse interlocutorului său, pentru ca bărbatul să poată citi inscripția: „Restauratorul libertății franceze și prietenul adevărat al poporului său."

– Asta mi-a fost oferită de locuitorii Parisului, spuse Ludovic demn.

– Halal prieten! Să încerci să fugi din țară și să-ți lași poporul la mila soldaților nemiloși care ne hărțuiesc! Să abandonezi Franța în ceasul său cel mai greu!

– Vă rog, domnule, am spus eu, căci nu mai puteam să tac.

Eram chircită de durere și aveam mare nevoie să folosesc oala de noapte.

– Da, da. Madame Sauce! strigă el tare. Du femeia asta înăuntru, până nu devine o pacoste.

O femeie trupeșă, cu păr cenușiu, în cămașă de noapte și cu scufie albă ieși în față din mulțimea tot mai mare de săteni.

– Vino cu mine, spuse ea aspru și mă ajută să cobor din trăsură.

Copiii și Madame de Tourzel mă urmară. Femeia mă conduse într-un magazin întunecat, unde butoaie cu tot felul de produse erau înșirate în fața unei tejghele mari.

– *Maman*, spuse Ludovic-Carol pe un ton nesigur.

Nu mai fusese niciodată într-un astfel de loc.

– O să fie bine, *papa* va veni curând. Aici o să fim cu toții în siguranță.

Spre marea mea ușurare, am fost conduși pe o scară îngustă într-un dormitor micuț, în care ardea o singură lumânare. Copiii se întinseră, iar Madame de Tourzel îi înveli. Eu m-am dus în camera alăturată și am folosit oala de noapte din porțelan ciobită, pe care femeia mi-o dăduse cu un dezgust evident. După aceea, mi-am spălat fața și mâinile într-un lighean și am cerut de la Madame de Tourzel praf de scoarță de salcie pentru capul care îmi plesnea de durere.

Afară, clopotele bisericii începură să bată și tot mai multe case se luminară. Întregul sat se trezise, câinii lătrau și cocoșii cântau.

M-am întins lângă Ludovic pe un pat tare și îngust, sperând ca durerea din tâmple să treacă dacă încercam să mă odihnesc.

Deodată, am auzit un zgomot la fereastră. M-am dus să ridic oblonul. Pe pervaz, afară, se afla un ofițer tânăr de cavalerie, cu uniforma albă pătată și murdară. Era clar că se cățărase din străduța de dedesubt, care era întunecată și pustie, căci sătenii se adunaseră în strada care dădea spre intrarea caselor, nu în spate.

– Madame, trebuie să vorbesc cu regele.

L-am scuturat pe Ludovic din moțăială și l-am tras la fereastră.

– Sire, veniți repede. Am douăzeci de oameni care așteaptă să vă ducă la generalul Bouillé. El se află la doar o poștă distanță. Dați-mi-l pe fiul dumneavoastră și eu îl pot duce într-un loc sigur. Am cai pregătiți pentru dumneavoastră. Însă trebuie să veniți acum, imediat.

Ludovic se uită chiorâș la tânărul ofițer.

– Ești ducele de Choiseul?

– Da, sire.

– Ești un tânăr bun, la fel cum a fost și tatăl tău.

– Vă mulțumesc, sire. Acum, vă rog! Nu șovăiți!

– Du-te! Acum! L-am împins pe Ludovic spre fereastră. Îl ridic eu pe Ludovic-Carol să îl scot, după ce pleci tu.

– Dar…

– Trebuie să o faci. Poate fi singura noastră șansă.

– Dar… soldații… Garda Națională…

– Îi putem întrece, sire. Caii noștri aleargă mai repede.

– Cu siguranță vor suna alarma, vor trage în noi.

– E un risc pe care trebuie să ni-l asumăm. Dar îi vom lua prin surprindere. Vom fi plecați înainte să poată ținti.

Îmboldit de mine, Ludovic trecu un picior peste pervaz.

– Dar tu? spuse el, întorcându-se să mă privească.

În ochii săi nu era afecțiune, ci doar uluire.

Am scuturat nerăbdătoare din cap.

– Eu nu sunt importantă. Tu ești. Tu și Ludovic-Carol. În plus, am adăugat cu tristețe, eu sunt cea pe care o vor ei, de fapt. Cea pe care o urăsc.

Am auzit un fluierat de pe străduță. Am presupus că era un semnal.

– Grăbiți-vă, sire. Grăbiți-vă!

Ludovic dădu să coboare peste margine, apoi se opri.

– Nu, spuse el încet și dădu să intre.

Știam că avea frică de înălțime, însă ce moment își alesese să se lase copleșit de frici!

– Mergi! am spus eu cât de tare îndrăzneam, căci nu voiam să atrag atenția celor care erau în magazinul de dedesubt. Nu te opri acum! Vei reuși!

– Nu îmi părăsesc familia.

Știam acel ton. Avea o hotărâre teribilă în el. Ludovic intră din nou în cameră și își scoase haina maronie.

– Mergi la generalul Bouillé în numele meu, îi ordonă el tânărului ofițer. Spune-i să își aducă aici toate forțele, cât mai repede cu putință.

– Dar, sire, dacă….

– Du-te acum.

Nu puteai să contrazici acea voce regală. Abătut, tânărul duce acceptă și coborî din nou în stradă, de unde se auzi alt fluierat ascuțit.

– Ai grijă! am strigat eu după el. Și mulțumesc.

„Două ore", mi-am spus. Cu cai odihniți și rapizi și cu un drum bun, se poate întoarce la generalul Bouillé și la oamenii lui în două ore. Imediat o să se crape de ziuă. Ce vor face atunci cu noi?

Într-un gest brusc și neașteptat, Ludovic se întinse spre mine și mă îmbrățișă, strângându-mă la piept așa cum rareori făcea. Eu m-am prăbușit în brațele lui și am plâns.

Am așteptat împreună, numărând minutele, rugându-ne ca generalul Bouillé și oamenii săi să vină, în timp ce în oraș soseau și mai mulți soldați ai Gărzii Naționale, iar mulțimea agitată și gălăgioasă cânta detestatul cântec parizian *Ça ira* și bătea cu bețe în zidurile magazinului, strecurându-ne neliniște în suflet.

Au apărut zorii și, odată cu ei, un sunet distinct de copite. Însă nu erau nici mulți călăreți, nici generalul Bouillé, nici oamenii săi. Doar doi călăreți. Veneau galopând spre grupul de oficiali care stăteau în stradă în fața clădirii unde ne aflam și l-am auzit pe unul dintre ei anunțând pe un ton autoritar că era căpitanul Romeuf, aghiotantul generalului Lafayette, și că aducea documente importante de la Adunarea Națională. Celălalt călăreț era tot un ofițer, însă nu am auzit nimic din ce a spus.

Nou-veniții au discutat cu oficialii, în timp ce eu îmi spuneam că sigur trecuseră două ceasuri. Unde era generalul Bouillé? Trebuia să ajungă curând. Stăteam la fereastră și priveam în jos, încleștându-mi și descleștându-mi pumnii.

Oficialul care ne luase la întrebări se adresa mulțimii.

– După cum știți, funcționarul public șef e aici printre noi.

La aceste cuvinte, din mulțime se auziră huiduieli puternice.

– A fost oprit de către cetățenii loiali din Varennes, înainte să poată ajunge la frontieră. Prin încercarea sa de a fugi, s-a dovedit un trădător care și-a înșelat poporul. I-am luat eu personal muscheta.

Oficialul ridică arma lui Ludovic, iar la vederea ei mulțimea începu din nou să huiduiască, de data asta și mai tare. Îi auzeam strigând: „Împușcă-l cu ea!", „Moarte funcționarului public șef!"

– Am primit ordin de la Adunarea Națională ca acest dușman al poporului, care a conspirat pentru a face rău poporului Franței și Gărzii Naționale, să fie arestat. Vom îndeplini acest ordin, iar funcționarul public șef va fi trimis înapoi în capitală.

Mulțimea izbucni în urale și aplauze zgomotoase. Căpitanul Romeuf și adjunctul său discutară rapid, apoi i-am auzit urcând scările către camera unde ne aflam noi, cu cizmele lor bocănind și cu săbiile zăngănind la contactul cu zidurile scărilor înguste.

„Dă, Doamne", m-am rugat eu în tăcere. „Dă, Doamne să vină generalul Bouillé acum!"

Ușa camerei se deschise, iar cei doi bărbați intrară, urmați de oficialul care ne ținuse acea predică mai devreme.

– Funcționar public șef! spuse tare cel mai înalt dintre cei doi ofițeri, sunt aici să te arestez pe tine și pe soția ta, din ordinul Adunării Naționale. Vă veți aduna lucrurile și veți veni imediat cu noi.

– Ca restaurator al libertății franceze și prieten adevărat al poporului meu, te voi însoți.

Ludovic îi urmă pe cei doi bărbați pe scările înguste și, fără să mă pot gândi la altceva mai bun de făcut, am scos un țipăt și am căzut pe podea, prefăcându-mă că leșin.

Se creă o mică agitație. Eu am fost întinsă pe pat, Ludovic mă plesni peste față ca să mă facă să-mi revin, au fost aduse băuturi revigorante și un doctor cu o înfățișare dezagreabilă își strânse buzele cu dezgust când mă consultă și spuse că n-am nimic.

– Doar a leșinat de frică, remarcă el către cei doi mesageri de la Paris. Aristocrații ăștia n-au putere. Cea mai mică tulburare îi distruge.

Am vrut să-l lovesc, dar m-am stăpânit. M-am ridicat în capul oaselor. Reușisem să amân plecarea noastră cu vreo jumătate de oră. Generalul Bouillé nu venise. Ori nu venea deloc, ori ne va

urmări și ne va salva pe drumul de întoarcere spre Paris. Am încercat să mă agăț de speranța aceea.

Despre călătoria noastră lungă, descurajatoare și obositoare înapoi la Paris o să scriu foarte puțin. Săteni furioși, care ne insultau, ne-au înconjurat trăsura la fiecare kilometru parcurs, chiar și atunci când începuse să plouă și erau uzi până la piele. Nu am fost lăsați să coborâm obloanele trăsurii, ci am fost obligați să le ținem deschise, pentru ca Garda Națională, care ne păzea, și mulțimea ostilă din jurul nostru să poată auzi și comenta tot ce făceam și spuneam.

– Spânzurați-i pe toți, porci nenorociți!

– Aruncați-i în șanț!

– Trăiască adunarea poporului!

– Să putrezești în iad, porc mizerabil, împreună cu scroafa de nevastă-ta și cu porcușorii voștri urâți!

Mi-am astupat urechile cu mâinile, însă în zadar. Vocile grosolane îmi răsunau în minte ca un val asurzitor de sunete, atât de puternic și de intens încât îl resimțeam aproape ca pe o lovitură. Eram atât de obosită. Doream să dorm, însă vocile, acele voci hidoase și discordante mă țineau trează.

– Târfă austriacă! Curvă! Scroafă! Babă urâtă!

Nu voi uita niciodată imaginea acelor fețe murdare, răutăcioase, care se holbau la noi prin ferestrele deschise, rânjind, ridicând spre noi furcile și coasele, amenințându-ne. Dacă nu era acolo Garda Națională, sunt sigură că am fi fost trași afară din trăsură și uciși.

Nu voi scrie aici despre cele mai mari umilințe din acea călătorie nesfârșită, fierbinte și prăfuită, doar că am fost bolnavă și că fiecare gest al meu era urmărit și comentat cu bucurie. Într-un final, tot ce puteam să fac era să îmi păstrez demnitatea, rezemându-mă de perne în rochia mea plină de praf, având nevoie disperată de o baie și de un somn bun. Ceea ce începuse cu speranță se încheia în coșmarul rușinii și eșecului. Singura mea fărâmă de satisfacție era să îl știu pe Axel în siguranță, peste granița, la Bruxelles, așteptând vești despre mine.

Capitolul 15

28 iulie 1791

Așa cum se întâmplă de obicei în iulie, în Paris plouă. M-am mutat într-o aripă nouă a palatului Tuileries, căci parizienii au dat năvală și au vandalizat vechile mele apartamente – o scenă oribilă, pe care mă voi stăpâni să o descriu. Acum stau la un birou vechi, într-o cameră mică de la etajul al treilea, o încăpere care nu dă spre grădinile în care se adună neîncetat mulțimile.

În timp ce scriu aceste rânduri, ploaia s-a întețit, lovind în ferestre și curgând în șuvoaie de pe acoperiș. Tânjesc după o ceașcă de ceai fierbinte, căci camera e rece, iar șalul meu de mătase e subțire, însă cei mai mulți dintre servitorii mei au fost arestați și duși de aici, și nu e nimeni pe care să chem.

Încerc să nu mă gândesc prea mult la viitorul nostru. Singurul nostru prieten și aliat din Adunare, Mirabeau, e mort, iar noul nume de pe buzele tuturor e Robespierre, un bărbat scund și ciudat din Arras.

Sper ca noii mei gardieni să mă lase să mă plimb prin grădini în zilele însorite. Piciorul îmi e din nou slăbit, însă pot merge destul de mult dacă folosesc bastonul. Ludovic-Carol are nevoie de soare, fiindcă în ultima vreme a devenit cam palid. Un băiat de vârsta lui trebuie să stea afară, călărind poneiul sau alergând cu prietenii, așa cum făceau frații mei la Schönbrunn, cu ani în urmă. Îmi amintesc cu mare plăcere de verile calde și însorite de la Schönbrunn.

În după-amiaza asta, o ploaie torențială și rece lovește cu sălbăticie în ferestrele vechi, acoperindu-le cu o perdea de stropi care îmi învăluie gândurile.

3 septembrie 1791

S-a întâmplat oroarea ororilor! Amélie a fost desemnată să se ocupe de mine, în calitate de temnicer al meu.

– Mănâncă-ți pâinea! strigă ea când îmi las bucățica de pâine nemâncată pe farfurie. Îți face bine.

– Brutarul vrea să mă otrăvească, îi răspund. Nu voi mânca nimic făcut de el.

În palat se zvonește că brutarul e un revoluționar înrăit, care vrea să mă vadă moartă.

– Atunci, n-ai decât să mori de foame, spuse ea, mergând țanțoș prin cameră, pipăind bucățica de piatră cenușie pe care o poartă atârnată de un lanț la gât, o amintire din zidul Bastiliei. Iar de acum înainte ești reținută în această aripă a palatului.

– Însă soțul și copiii mei…

– Trebuie să ceri permisiunea de fiecare dată când vrei să îi vezi.

– Vreau să îi văd zilnic.

– Asta nu e permis.

Toate servitoarele mele vechi, cu excepția lui Sophie și Loulou (acum decăzută la rang de cameristă), au fost închise sau alungate. Amélie nu îmi spune care va fi soarta lor.

– Cameristele poporului îți vor oferi serviciile de care ai nevoie, zice Amélie.

Cameristele poporului sunt cele care îmi aduc micul castron de carne fiartă, împreună cu o jumătate de pâine tare și cu o carafă mică de vin, la fiecare masă. Uneori, când îmi aduc mâncare sau îmi schimbă cearșafurile de pe pat, se îmbracă în rochiile mele și își pun penele mele frumoase în părul lor soios. Se plimbă țanțoșe dintr-un capăt în altul al camerei, imitându-mă și strigând obscenități.

– Știm că ai mii de diamante, spun ele, apropiindu-se de mine și sâsâind ca niște șerpi în urechea mea. Unde sunt? Unde le-ai ascuns? Acele bijuterii nu-ți aparțin, cetățeană Capet. Aparțin poporului francez.

Mă străduiesc să ignor corul de voci hidoase și cuvintele urâte pe care mi le adresează, încrezătoare că bijuteriile mele sunt pe mâini bune. Mi-am trimis caseta cu bijuterii într-un loc sigur, cu André, bătrânul meu stilist, când a emigrat. I-a dus-o lui Stanny, care acum o are cu el la Coblenz. Stanny și soția lui au reușit să ajungă la graniță în noaptea în care noi am fost arestați la Varennes și trimiși înapoi la Paris. Ei au trecut cu o escortă, și acum se află împreună cu Charlot, adunând armata.

Oricât de enervante și de ostile sunt cameristele poporului, Amélie e mult mai rea ca ele, mai ales când mă rănește intenționat, amintindu-mi de Eric.

– Știi că trupul lui nu a fost găsit niciodată, îmi spuse ea. Mă refer la trupul soțului meu. Erau atâtea cadavre în palat în ziua când a fost ucis și cele mai multe dintre ele erau fără cap sau haine. Cum ai putea să faci diferența între un bărbat și altul?

Auzindu-i vorbele, cameristele poporului izbucniră în râs.

– Ai fi recunoscut trupul gol al lui Eric, fără cap, cetățeano? mă întrebă Amélie.

– Bineînțeles că nu.

– Oare? Știi, el nu mi-a fost credincios. A avut multe amante, pe lângă tine.

– Eu și Eric nu am fost niciodată amanți.

Cameristele poporului începură să huiduiască, să mă batjocorească și să cânte cel mai recent și îngrozitor cântec despre mine.

Ce de iubiți,
Ce de bărbați,
Pe toți îi vrea
La ea în pat.
Și e lacomă,
Ușor să pui mâna pe ea;
Toți bărbații o iubesc
Pe Maria Antoaneta!

Încerc să mă ridic deasupra tuturor acestor lucruri – a restricțiilor și pedepselor, a batjocurilor crude și a vorbelor dureroase despre bărbatul care mi-a fost drag. Față de Amélie simt doar dispreț, cu atât mai mult cu cât știu că nu ține doliu după Eric, care a fost un om bun și a murit eroic pentru a mă apăra pe mine. Însă nu l-a meritat niciodată.

4 octombrie 1791

Petrec atât de multe ore scriind scrisori, încât îmi rămân puțin timp și energie să scriu în acest jurnal. Îi scriu fratelui meu, împăratul Leopold, și vărului lui Ludovic, regele Carol, și lui Stanny, și lui Charlot, și contelui Mercy. Îi rog să trimită o armată cât mai curând posibil. Le spun cinstit că doar forța ne mai poate

salva acum. Nu avem aliați politici. Ludovic și-a pierdut aproape toată autoritatea, și cred că e o chestiune de timp până când vom fi eliminați complet.

Nu ne vor ucide, de asta sunt sigură. Uciderea noastră ar stârni o răzbunare teribilă. Cel mai probabil ne vor supune la o detenție mai aspră ca până acum. În prezent, palatul Tuileries a devenit închisoarea noastră. Probabil că urmează să fim închiși în vreun castel de provincie, unde vom fi dați uitării. Ludovic se simte abandonat și uitat încă de acum. E inactiv și lasă în seama mea toată corespondența cu prietenii și aliații noștri.

12 octombrie 1791

Încă mi se permite să o primesc pe croitoreasa mea, Madame Rondelet – fosta mea croitoreasă, Rose Bertin, a emigrat cu mult timp în urmă –, iar în dimineața asta a venit cu coșul ei de lucru plin de cadouri pentru cameristele poporului și pentru Amélie.

A împărțit cadourile îndată ce a sosit: șaluri de lână călduroase în culorile roșu, alb și albastru, șorțuri roșii, fuste în dungi alb cu albastru. Cadourile au mai destins atmosfera. Madame Rondelet mi-a întins o fustă pe care mi-o făcuse, iar temnicerele mele nu s-au deranjat să o cerceteze, căci erau prea ocupate să se admire în noile lor haine. Fusta are buzunare secrete, cusute pe sub volane. Acolo sunt ascunse scrisorile.

Când doctorul Concarneau vine să mă consulte, îmi aduce pâine și prăjituri (făcute de un brutar promonarhist) și ascunde de obicei mesajele în fundul fals al farfuriei cu pâine.

De curând, a venit să aducă un coș cu brioșe.

– De la un binevoitor din Bretania, a spus el.

Am mușcat dintr-una și aproape mi-am spart dintele. Brioșa conținea ceva tare. Am scuipat obiectul și am descoperit că era un inel cu diamant. Am băgat rapid inelul din nou în gură, apoi i-am spus doctorului că mă dureau gingiile și l-am rugat să mă consulte. (Nu am voie să primesc vizite de la dentist.)

Cu o mare prezență de spirit zări inelul din gura mea, îl luă în palmă, apoi îmi frecă gingiile cu o alifie până reuși să ascundă inelul în farfuria de pâine.

– Trimite-i-l lui Stanny, am șoptit. Să îl ajuți să facă rost de bani pentru armată.

18 noiembrie 1791

Pe piciorul meu au apărut bube. Doctorul Concarneau vine de două pe zi să-mi aplice alifie pe răni și să schimbe bandajele. Îmi aduce scrisori, ascunse în geanta lui medicală, și le ia pe ale mele. Știu că riscă foarte mult și îi sunt extrem de recunoscătoare. I-am spus că nu îmi mai vine ciclul, iar el mi-a răspuns că asta e din cauza tuturor grijilor care mă frământă și a lipsei de somn. Noaptea stau trează până târziu, de obicei până după miezul nopții, scriind scrisori. Sophie mă ajută. Când mă uit pe fereastră la ora aceea, văd uneori luminile ciudate de pe cer, aurora. Lumini albe, verzi, uneori violet.

– Vine sfârșitul lumii, spune Sophie. Luminile astea sunt de rău augur.

Mă întreb dacă nu cumva are dreptate.

31 decembrie 1791

În noaptea asta se sfârșește anul. Ce an teribil pentru noi toți! Ce bine ar fi fost dacă reușeam să trecem granița în siguranță, căci acum am fi fost în Coblenz, trăind cu speranță. L-aș fi văzut din nou pe dragul meu Axel, cel mai drag și mai iubitor dintre bărbați și cel care s-a sacrificat cel mai mult. Aș fi fost din nou la adăpostul brațelor sale, înconjurată de cercul protector al iubirii lui.

Sunt atât de fericită că e în siguranță! Îi simt dragostea chiar și de la depărtarea asta. Așa tulburată cum sunt, gândul la el îmi aduce bucurie și îmi încălzește inima în această noapte rece.

Mă rog ca în noul an să fim salvați.

2 februarie 1792

Mă rog zilnic să fim salvați, iar ieri ni s-a arătat o nouă speranță de salvare.

Un muncitor tânăr, brunet, cu cocarda tricoloră la cămașă și ducând un coș cu unelte a intrat în cămăruța pe care o folosesc drept dormitor, după ce le-a arătat lui Amélie și cameristelor poporului permisul său special. Fără să mă privească, s-a dus la fereastră și a început să zgârie un colț al cadrului, spunând ceva despre repararea unei scurgeri. Părea că știe ce face, iar femeile l-au lăsat în pace.

Ceva la el îmi atrăgea atenția. L-am privit cum lucra, iar după scurt timp, când celelalte femei ieșiseră din încăpere, lăsă să cadă un pătrat mic de hârtie la picioarele mele.

– Mă scuzați, domnule, dar v-a căzut asta, am spus eu, ridicând hârtia și întinzând-o spre el.

– Șșș! șopti el. Citiți-o!

M-am întors imediat cu spatele la el și am pus hârtia într-o carte pe care mă prefăceam că o citesc. Îndată ce am fost sigură că nimeni nu ne-a auzit, am despăturit pe furiș hârtia și am citit:

„Sunt băiatul pe care l-ați salvat cândva de bătăile prințului Stanislaus. M-ați trimis la Viena, unde fratele dumneavoastră, Iosif, m-a înscris la academia militară. Acum sunt locotenentul de la Tour din armata austriacă, comandant principal al Cavalerilor Pumnalului de Aur. Aici, la Paris, suntem patru sute de oameni de origine nobilă, care am jurat să îl păzim și să îl apărăm pe rege și familia acestuia. Nu vom da greș. Uitați-vă sub sfeșnic. Ardeți hârtia asta".

Am recitit mesajul, apoi l-am mototolit în mână. Locotenentul de la Tour luă un sfeșnic simplu de cositor din coșul său cu unelte, înfipse un muc de lumânare în el și îl aprinse, punându-l pe masă în fața mea. După-amiaza trecuse și afară se întuneca, iar el avea nevoie de lumină ca să lucreze. Și totuși, după ce termină reparațiile, lăsă sfeșnicul pe masă, iar eu am ars mesajul la flacăra lumânării. După ce lumânarea se termină, am întors sfeșnicul. În metal era ștanțat un cuțit micuț de aur, iar când l-am atins, întreaga bază a sfeșnicului se desprinse și scoase la iveală un tub gol. Înăuntru era alt mesaj, pe care, când l-am despăturit, am fost uimită să văd sute de semnături, fiecare urmată de cuvintele: „Până la moarte".

Acelea erau, cu siguranță, semnăturile Cavalerilor Pumnalului de Aur, bărbații care juraseră să ne protejeze. Obrajii mi se umplură de lacrimi. Atâtea nume. Asemenea onoare. Asemenea curaj. Am înfășurat din nou hârtia și am băgat-o la locul ei în sfeșnic, montând din nou fundul acestuia.

Am făcut tot posibilul să ascund de Amélie și de celelalte femei încântarea pe care o simțeam și valul de speranță care mă cuprinsese în acea seară când, vreme de o jumătate de oră prețioasă, am avut voie să mă alătur familiei mele. Am vrut să îi spun lui Ludovic ce se întâmplase, însă mai mulți soldați ai Gărzii Naționale stăteau în pragul ușii, așa încât nu am îndrăznit să scot o vorbă despre vizita locotenentului de la Tour. Am jucat whist

cu Bumbăcel, iar Ludovic i-a citit cu voce tare lui Ludovic-Carol dintr-o carte de povești. Am râs și ne-am îmbrățișat.

Când Amélie a venit să mă ia înapoi în apartamentul meu, l-am sărutat pe Ludovic pe obraz de rămas-bun și am șoptit: „Am veşti bune". Abia aștept să le împărtășesc cu el.

14 februarie 1792

Axel e din nou cu noi. În ciuda tuturor avertismentelor și implorărilor din scrisorile mele către el, în care îi spuneam să nu își rişte siguranța și libertatea întorcându-se în Franța, e aici. În clipele prețioase în care am fost singuri, m-a sărutat cu nesaț și mi-a spus că nu putea sta departe, că e tot timpul neliniștit din cauza mea și că își dedică tot timpul și toate gândurile eliberării mele și a familiei mele din capcana care se strânge în jurul nostru.

Cu toate că încă e frumos, la fel de frumos precum o statuie sculptată, acum arată ca un om bântuit. Chipul său e tras, iar ochii lui albaștri, calzi și iubitori sunt obosiți. Părul său, pieptănat pe spate în stil republican și legat cu o panglică neagră, e presărat cu fire argintii.

Vine aici ca reprezentant al reginei Portugaliei (desigur, o deghizare) și poartă o pelerină neagră uriașă și o pălărie neagră cu formă ciudată, asemenea celor purtate de nobilii portughezi. Este însoțit de servitori portughezi cu păr negru și de Malachi, câinele lui mare și cenușiu, oriunde merge. Axel spune că Malachi este cel mai bun paznic pe care l-ar putea avea, blând și afectuos în cea mai mare parte a timpului, însă capabil să sară în doar câteva secunde la gâtul oricui ar îndrăzni să-l atace. N-am putut să nu remarc faptul că Malachi mârâia de câte ori Amélie intra în cameră în timpul vizitei lui Axel.

A stat cu noi aproape toată ziua de ieri, spunându-ne, pe un ton coborât și precaut, ceea ce ne doream cel mai mult să auzim, și anume că se fac eforturi sincere să fim luați din mâinile acestor oameni monstruoși ai Adunării Legislative, care, începând cu toamna trecută, reprezintă corpul de guvernământ al Franței.

Nu îndrăznesc să scriu tot ce ni s-a spus, dar se pare că regele Gustav este cel mai credincios aliat al nostru. A făcut mult mai mult decât Stanny și Charlot, care adună cu greu o mică armată la Coblenz. Gustav a făcut efortul îndrăzneț de a trimite aproape întreaga flotă suedeză în Normandia toamna trecută –nu știam

nimic de toate astea –, cu intenția de a debarca două mii de soldați, care apoi să mărșăluiască spre Paris, adunând pe drum sprijin din provinciile loiale din vestul Franței. Dacă acest plan măreț ar fi reușit, nu am nici o îndoială că suedezii și francezii loiali ar fi cucerit Parisul. Revoluția s-ar fi prăbușit și toți ticăloșii de deputați ar fi fost închiși și judecați ca trădători.

Ar fi fost o zi minunată!

Gustav se pregătește să lanseze o a doua invazie, însă, între timp, ne poate scoate pe furiș din Tuileries, dacă acceptăm să plecăm pe rând. Ludovic continuă să se împotrivească oricărui plan de evadare. Și-a dat cuvântul generalului Lafayette că nu va încerca să plece de la Tuileries, și are de gând să și-l țină. Axel mi-a spus că îl consideră pe Ludovic naiv și încăpățânat – când nu a fost Ludovic naiv și încăpățânat? – însă că îi respectă integritatea.

17 februarie 1792

O primăvară falsă a făcut copacii să înflorească la fereastra mea, iar eu, la rândul meu, înfloresc ușor după iarna lungă de scris neîncetat epistole și de veghe obositoare. Cu complicitatea doctorului Concarneau, Dumnezeu să-l binecuvânteze, care a reușit să îl convingă pe noul șef al Adunării Legislative că sunt foarte bolnavă și am nevoie de căldură și odihnă, am reușit să petrec câteva zile cu Axel la Saint-Cloud.

19 februarie 1792

În brațele puternice ale lui Axel, cu lumea departe de noi, aici, la Saint-Cloud, nici nu îmi dau seama cum trece timpul.

Când mă sărută e la fel de tulburător ca prima dată. Sunt pierdută în el, pierdută în visare, un vis al fericirii.

– Dragul meu îngeraș, murmură el, mângâindu-mi obrazul, sărutându-mi buzele, obrajii, fruntea. Am trecut prin atâtea împreună.

– Ai riscat totul pentru mine… cariera, familia, viața însăși.

– Aș fi vrut să fac mai mult, spuse el cu tandrețe, ștergându-mi lacrimile pe care mi le stârniseră cuvintele lui. Până acum n-ai înțeles că pentru mine ești mai importantă decât viața mea?

Oare a mai existat vreo femeie care să fie atât de iubită cum am fost eu?

Facem dragoste, dormim, mâncăm, vorbim, ne plimbăm mână în mână prin grădini, pe o vreme neobișnuit de caldă. E ca și când, în mijlocul unei mări de ostilitate și pericol, noi doi ne-am afla pe o insulă de pace și iubire.

În dimineața asta am trecut pe lângă un panou lung cu oglinzi și am îndrăznit să mă uit la mine, ceva ce fac rar, căci imaginea chipului meu îmbătrânit și pătat mă întristează. Spre uimirea mea, am văzut o femeie strălucitoare, fericită, cu o urmă de roșeață pe obrajii trași. Ochii mei erau strălucitori și chiar păstrau o urmă din privirea jucăușă pe care o aveam cândva.

Vai, Axel, ce minuni faci cu mine!

27 februarie 1792

Axel a plecat la Bruxelles în această după-amiază. Suntem plini de speranță că, în următoarele câteva luni, fie regele Gustav, fie o armată adunată de Stanny și Charlot ne va elibera. Între timp ne putem baza pe Cavalerii Pumnalului de Aur, pentru protecție. Locotenentul de la Tour, care continuă să lucreze ca muncitor la palat și mă urmărește îndeaproape, mă asigură că vreo cincizeci dintre cei patru sute de cavaleri, deghizați în revoluționari parizieni, sunt întotdeauna în preajma palatului și au stabilit o serie de semnale, pentru ca, în caz de urgență, să fie lângă noi în doar câteva minute. Eu țin sfeșnicul de cositor lângă mine și îl folosesc pentru a trimite sau a primi mesaje.

22 martie 1792

Astăzi am chemat-o pe Sophie să mă ajute să mă îmbrac și, cu ajutorul ei, mi-am pus un soi de corset dur, făcut din douăsprezece straturi de tafta groasă.

– Dar mereu ați urât corsetele, spuse, în timp ce îmi lega șireturile. În plus, ați slăbit atât de mult, încât abia dacă mai aveți nevoie de așa ceva.

Sophie a început să vorbească destul de răstit și să se poarte aspru. Amélie și cameristele dure și necioplite ale poporului o disprețuiesc și o batjocoresc constant pe Sophie și, cu toate că face tot ce poate să se poarte întotdeauna ca o doamnă și să nu se lase atinsă de ostilitatea lor, știu că remarcile și ironiile lor crude o deranjează și o exasperează. Cu luni în urmă, am implorat-o să plece din

Franța, însă nu a vrut să mă părăsească. Îi prețuiesc loialitatea mult mai mult decât aș putea să-i spun vreodată.

– Acesta nu e un simplu corset, am spus eu. E făcut special.

Când termină de strâns corsetul, m-am dus la dulap și am scos un cuțit pe care îl țineam ascuns acolo. I-am spus lui Sophie să încuie ușa, ca să o țină pe Amélie afară (dă buzna atât de des pe neașteptate!), după care i-am întins cuțitul.

– Acum, înjunghie-mă, am spus, închizând ochii și așteptând curajoasă în fața ei să primesc lovitura.

– Poftim?

– Am spus să mă înjunghii.

Înjură în germană, o înjurătură pe care nu o voi scrie aici.

– Ca stăpână a ta, îți ordon să îmi înfigi acel cuțit în piept cu toată puterea ta.

Cu un strigăt pe care nu îl mai auzisem vreodată, Sophie mă lovi cu lama cuțitului, care însă se rupse de armura rigidă a corsetului meu protector.

Am râs.

– Vezi, Sophie? Nu sunt nebună, cu toate că, poate, așa mă consideri. Corsetul ăsta o să mă apere. Nici măcar un glonț de muschetă nu poate trece prin el. Și am comandat unul și pentru Ludovic.

Am auzit un sunet înfundat. Sophie plângea, cu capul în mâini. Am rămas uimită. Niciodată nu o văzusem plângând pe Sophie a mea cea sensibilă, practică și capabilă. Mi-am dat seama că fusesem egoistă cerându-i să dovedească rezistența corsetului încercând să înfigă un cuțit în el. Știusem că nu putea să îmi facă rău, însă ea nu știuse.

– Oh, Maiestate, spuse ea printre lacrimi, mi-e atât de teamă pentru dumneavoastră!

În acea clipă, mi-am dat seama cât de îngrijorată era pentru siguranța mea și cu cât curaj purtase povara acelor griji, ascunzându-le de mine sub aparența nerăbdării și a nervozității.

– Draga mea Sophie, am spus, îmbrățișând-o. Ce mult mă bazez pe tine! Cât de recunoscătoare sunt să te am alături. Însă nu trebuie să îți faci griji, chiar nu trebuie. Suntem aproape salvați, te asigur. Nu va dura mult până atunci.

Am auzit cântece răgușite din camera alăturată. Cameristele poporului au adăugat de curând un cântec nou în repertoriul lor, un cântec introdus de bărbații din Marsilia, care au dat năvală în Paris, să apere orașul.

– La arme, cetățeni! cântau ei. Formați batalioanele! Să mergem în marș! Să vărsăm sângele murdar pe câmpiile noastre!

Am gemut când am auzit cântecele afone.

– Vai, nu, nu iarăși!

Sophie zâmbi ușor, apoi mă privi serioasă.

– Maiestate, dacă mama dumneavoastră cea înțeleaptă ar fi aici, v-ar spune să nu vă puneți încrederea în corsete sau în salvatori-fantomă de peste graniță. V-ar spune să plecați cu bărbatul care vă iubește.

– Cu Axel.

– Desigur.

– Am plecat, vara trecută. Ai uitat? Doar că nu am ajuns suficient de departe, iar Garda Națională ne-a prins și ne-a adus înapoi.

Sophie își coborî vocea.

– Cred că știți ce vreau să spun. Plecați cu bărbatul suedez, singură. O să iau eu copiii. Lăsați-l pe rege să-și îmbrățișeze soarta.

– Sophie, și dacă aș face asta, crezi că mi-aș ierta-o vreodată?

– Regele ar vrea să vă știe în siguranță, pe dumneavoastră și pe copii.

– În aceste vremuri de restriște, încă din primele zile de pericol, nu a venit nici măcar o dată la mine să insiste să plec fără el.

Sophie își țuguie buzele și nu spuse nimic, însă ochii ei erau plini de dispreț.

– Nu voi spune nimic împotriva suveranului meu, dar sunt momente când mi-aș dori să fi fost mai înțelept.

După aceste cuvinte nici una din noi nu mai avu nimic de spus, așa că i-am cerut lui Sophie să mă ajute să dezbrac corsetul greu și să îl pună în dulap, printre fuste.

Am observat că tot restul zilei a fost mai puțin aspră cu mine.

15 aprilie 1792

Mercy mi-a trimis în secret un mesaj în care mi-a spus că fratele meu, Leopold, e mort și că fiul acestuia, nepotul meu, Francisc, care e doar un băiețel, este noul împărat. Ce va însemna asta pentru noi? Axel va ști. Aștept următoarea lui scrisoare.

10 mai 1792

Sălbaticii din Paris au o mașinărie nouă și îngrozitoare pentru executarea criminalilor, pe care o numesc „Lama eternității". E ca

un aparat gigantic de ciopârțit. O lamă ascuțită și grea cade cu un zgomot asurzitor și puternic pe gâtul bietului răufăcător și îi taie capul într-o clipă. Capul însângerat cade și, odată cu el, țâșnește un șuvoi de sânge roșu.

Ludovic a aflat că se adună mulțimi uriașe să vadă la lucru mașinăria de ucis. Se spune că e în ton cu păstrarea idealurilor revoluției, care sunt Libertate, Egalitate și Fraternitate. Lama eternității îi face pe toți egali în fața morții, de vreme ce, în trecut, nobilii erau executați cu sabia, iar oamenii de rând erau spânzurați sau omorâți prin tortură.

Tremur la gândul că e o modalitate mult mai simplă, de-a dreptul mecanică de a curma o viață cu mașinăria asta. E atât de rece și de exactă, atât de lipsită de sentiment și de demnitate. Amélie îmi citește dintr-un ziar numit *Prietenul poporului*, în care un autor pe nume Marat spune că, dacă Franța va deveni liniștită din nou, trebuie tăiate două mii de capete.

Astfel de afirmații ridicole au devenit tot mai obișnuite. Amélie mă obligă să ascult porcăriile astea monstruoase, însă încerc să nu le aud. Acest Marat e mai urât decât Mirabeau, și are un soi de boală de piele respingătoare, care îl face să miroasă urât. După cum spune doctorul Concarneau, toți bărbații din Paris încearcă să devină cât mai murdari și mai urât mirositori cu putință, ca să fie considerați revoluționari adevărați. Poartă mustăți lungi și netunse, pantaloni zdrențuiți și largi, și pantofi de lemn. Și, desigur, cocarda în roșu, alb și albastru, alături de boneta roșie a libertății. Doctorul a început să poarte și el pantalonii aceia largi, întrucât dacă poartă pantalonii strâmți ai nobililor e scuipat.

15 mai 1792

Suntem cu toții într-o stare de frenezie pentru că am intrat în război, iar armatele austriece înaintează cu mare succes. Soldații francezi nu au curaj deloc și fug ca iepurii la vederea armelor austriece adevărate. Când francezii s-au întâlnit cu forțele noastre austriece la Lille, au fost atât de speriați și încurcați, încât și-au ucis propriul comandant!

Curând, austriecii vor ajunge la Paris și ne vor asigura protecția. Între timp, parizienii devin tot mai bănuitori unii cu alții și își folosesc mașinăria îngrozitoare de ucis ca să își taie unii altora capul.

7 iunie 1792

Locotenentul de la Tour m-a avertizat că e posibil ca jurnalul meu să fie folosit de revoluționari ca să mă condamne ca dușman al poporului, așa că, de acum înainte, scriu pe bucățele de hârtie pe care le îndes în sfeșnicul de pe masa mea.

Axel mi-a trimis vorbă că regele Gustav, marele nostru prieten și binefăcător, e mort, înjunghiat de un nobil care, spune Axel, îl disprețuia pentru ideile sale liberale. Acum, Axel a rămas fără protector și binefăcător, cu toate că este foarte activ în susținerea soldaților austrieci și prusaci care, cu siguranță, vor ajunge aici curând. Poate conduce chiar el o armată, ca să îl susțină pe ducele de Brunswick, care conduce forțele aliate.

Îl visez pe Axel, mândru și frumos, pe un cal alb și înalt, călărind în fruntea a sute de războinici puternici care intră, tunând și fulgerând, în curtea palatului și învinge Garda Națională și pe toți parizienii care ne urăsc. Visul e atât de viu, încât, atunci când mă trezesc, încă mi se pare că aud ropot de copite.

28 iunie 1792

Ceva nu a mers bine. Armata austriacă nu a ajuns încă aici și nu înțeleg de ce.

3 iulie 1792

Biata și draga mea Bumbăcel a devenit femeie. Am făcut tot posibilul să o pregătesc pentru această zi și să o fac să întâmpine firesc schimbările pe care le suferă trupul ei. Sper că abia așteaptă să devină soție și mamă. Dacă am fi trăit vremuri normale, până acum ar fi fost logodită sau chiar căsătorită. Are aproape paisprezece ani și e foarte frumoasă, însă trebuie să mărturisesc că a moștenit o parte din comportamentul greoi al tatălui ei și că îi lipsește farmecul, însă nu și sensibilitatea.

Când mă uit la draga mea fiică, văd viitorul, și o parte din speranța mea revine. Într-o bună zi îmi voi ține în brațe nepoții și le voi povesti despre aceste vremuri teribile pe care le trăim acum, despre cum am fost salvați și cum și-a redobândit regele puterile ce i se cuvin de drept.

Într-o bună zi…

21 iulie 1792

Ieri, Amélie și șase cameriste ale poporului m-au prins cu brutalitate de brațe și m-au târât într-o cămară unde se țin mături, mopuri și alte unelte ale muncitorilor. Am strigat după ajutor, însă mi-au acoperit gura cu mâinile lor murdare și m-au amenințat că mă vor încuia în cămară fără hrană și apă, dacă țip din nou.

Mi-au sfâșiat toate hainele, chiar și vechii mei pantofi peticiți și pătați, și m-au lăsat în cămașă, de pe care au tăiat dantela valoroasă. Triumfătoare, Amélie mi-a smuls unul dintre cerceii de aur, tăindu-mi urechea, care a sângerat mult.

Totul s-a întâmplat foarte rapid și cu multă agitație, căci camara era mică, iar femeile urlau la mine și loveau pereții, răsturnând găleți și cutii. Nu știu ce mi-ar mai fi făcut dacă ușa de la debara nu s-ar fi deschis și n-ar fi apărut locotenentul de la Tour, îmbrăcat ca de obicei în haine de muncitor, rămânând acolo și, prin prezența lui, punând capăt asaltului.

Se prefăcu a căuta o cutie de cuie pe care o ținea în cămară, iar Amélie, care flirta cu el, le dădu ordin cameristelor să iasă, ca el să poată găsi ce căuta.

Iată-mă acolo, roșind, în cămașa mea sfâșiată, în picioarele goale, cu urechea sângerându-mi, înspăimântată și încercând să îmi ascund rușinea. Spre marele lui merit, locotenentul nu a reacționat la acea scenă cu furia pe care sunt sigură că a simțit-o, ci a continuat să scotocească prin cămară, aproape ignorându-mă, însă scoțându-și calm haina și întinzându-mi-o ca să mă îmbrac cu ea, ca și când acel gest ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume.

– Ah! Am găsit-o, spuse el, în timp ce Amélie îl privea căutând pe rafturile cămăruței. Ridică o cutie de metal și zâmbi către Amélie, care îi răspunse la fel.

– Pot să vă însoțesc în camera dumneavoastră, doamnă? îmi spuse el liniștit. Sau poate mergeați spre camerele soțului dumneavoastră?

– Da, acolo mergeam, am reușit eu să rostesc suficient de tare și de hotărât, înainte ca Amélie cea surprinsă să se poată împotrivi.

Totul se petrecuse atât de natural, încât în câteva secunde eram afară pe coridor cu locotenentul de la Tour, ținându-mă de brațul lui și lăsându-mă dusă la Ludovic.

– Mulțumesc, îți mulțumesc, am șoptit. Cred că m-ar fi ucis.

– Nu vom lăsa să vi se întâmple nimic rău, îmi șopti la rândul lui. Nu uitați, suntem mereu cu ochii pe dumneavoastră.

Mă lăsă în paza câtorva ofițeri de-ai lui Lafayette, care se aflau în micul apartament al lui Ludovic. Spre meritul lor, acești bărbați s-au purtat ca niște domni, nu cum se purtau de obicei soldații necioplți de sub comanda lor. După ce îmi aruncară o privire șocată, își întoarseră capul în altă parte și îmi oferiră pături să mă înfășor în ele, și chiar batiste să îmi bandajez urechea. Ludovic nu era de găsit.

– Dacă pot spune asta, domnule, îi zise locotenentul de la Tour unuia dintre ofițeri, femeile care o servesc pe această doamnă au dat dovadă de exces de zel, în numele poporului. Poate că ar fi de mai mare folos revoluției dacă s-ar afla în altă parte. Între timp, sunt sigur că va fi pe mâini bune aici cu dumneavoastră.

– Desigur. Acum du-te înapoi la lucru.

L-am privit pe locotenent plecând, tristă că îmi pierdeam salvatorul, însă mai conștientă ca niciodată de faptul că, dacă aveam nevoie, el și ceilalți Cavaleri ai Pumnalului de Aur îmi vor veni în ajutor.

9 august 1792

Alarmele continuă să sune, ceas după ceas, un sunet înnebunitor, care ne ține treji și ne amintește că Parisul a devenit o scenă a haosului.

„Cling, cling, cling", pornește și se oprește un sunet metalic. Un avertisment. Un apel la mobilizare. Se aude în fiecare colț al orașului, apoi tobele încep să bată și știm că grupuri de miliție au fost mobilizate, cu furci, cuțite și topoare.

Se apropie miezul nopții, iar de la fereastra mea văd flăcările strălucitoare ale torțelor aprinse mișcându-se pe străzile din jurul palatului. Agitația a început în foburgul Saint-Antoine, unde se află fabricile și muncitorii înfometați, fără slujbe și fără pâine. pentru a se extinde în foburgul Cordelierilor, de pe Malul Stâng, unde se află toți radicali, apoi în foburgul pe care îl numesc Quinze-Vingts, cel mai radical dintre toate, unde, cu o săptămână în urmă, cetățenii au început să ceară să i se ia coroana lui Ludovic.

Să nu mai fie rege! Asta vor ei, aceste creaturi sălbatice, acești parizieni care nici nu mai merită să fie numiți oameni. Nu mai au nici Dumnezeu, nici preoți, nici legi, și nu vor mai avea nici rege.

Azi a fost o zi toridă, iar noaptea nu a adus vreo răcoare. Stau la fereastră și îmi fac vânt cu evantaiul, ascultând clopotele care bat neîncetat, auzind tobele bătând și urmărind agitația de pe străzile luminate de torțe. Parisul se răscoală.

Capitolul 16

10 august 1792

Nu am dormit deloc azi-noapte. Chiar și când am încercat să dormim, zgomotul clopotelor, al tobelor și marșurile și strigătele ne-au ținut treji. Lor li s-au adăugat sunetele alarmei care reverberau în pereții palatului ceas de ceas, ținându-ne în alertă și cu spaima în suflete, la fel ca mesajele care veneau din partea Adunării, de la oficialii orașului sau de la parizienii revoltați care, peste noapte, au luat guvernarea Franței în mâinile lor.

Am trecut dincolo de oboseală. Sunt trează de atâta timp că totul în jurul meu pare ușor ireal și trebuie să mă ciupesc să știu că sunt, într-adevăr, trează și atentă.

Însă noaptea trecută mi s-a făcut somn din când în când, iar clopotele m-au trezit brusc dintr-un soi de transă. Îmi amintesc că m-am dus în camera gărzilor, unde se odihneau copiii împreună cu Madame de Tourzel, vegheați de douăzeci de soldați și am avut impresia că voi cădea din picioare de oboseală. Însă mi-am ținut ochii deschiși și am făcut ce aveam de făcut, cu toate că mă durea piciorul, iar bieții mei nervi erau greu încercați.

Noaptea lungă a început cu o schimbare a rutinei noastre. Ludovic s-a hotărât să renunțe la ceremonia îmbrăcatului de noapte, din cauza tulburărilor din oraș. În loc să se pregătească pentru somn, a rămas îmbrăcat în cămașă, pantaloni și haină, însă pajii aveau la îndemână cămașa lui de noapte din mătase și papucii albi din satin, în caz că avea nevoie de ei. Și-a pus eșarfa roșie a Ordinului Sfântului Ludovic, ca să-i poarte noroc, și a rămas cu peruca pe cap, nepieptănată și ușor strâmbă.

În ciuda rugăminților mele, nu a vrut să își pună pieptarul gros și căptușit pe care îl comandasem pentru el, ca să-l protejeze de

cuțite și de gloanțe, însă eu l-am pus pe al meu și încă îl am pe mine, cu toate că îmi înțeapă coastele în timp ce scriu aceste rânduri.

Curând după miezul nopții, am aflat că primarul Parisului fugise de frica parizienilor, și imediat după aceea a fost trimis un mesager să ne avertizeze că nu mai exista nimeni care să comande. Nu mai exista lege sau autoritate, ci doar soldați, dintre care mulți își lăsau armele și se amestecau printre cetățenii care formau grupuri de miliție.

Am privit în van pe fereastră, sperând, dincolo de orice speranță, că nepotul meu, Francisc, va sosi cu soldații săi imperiali, sau că Stanny și Charlot vor apărea cu o armată de călăreți, sau chiar că, la fel ca în visele mele, Axel va apărea, invincibil și victorios, pe calul său alb.

Aveam un protector, pe locotenentul de la Tour, care, pe timpul nopții, stătea cu noi, îmbrăcat într-o uniformă roșie pe care o împrumutase de la cineva din garda elvețiană, cu o sabie lungă și un pumnal aurit agățat de centura sabiei. Chambertin era și el acolo, ca să aibă grijă de Ludovic, împreună cu doctorul Concarneau, care avea pregătite bandaje, medicamente și săruri de mirosit pentru Loulou, când simțea că leșină.

Cândva în toiul nopții, alt mesager a venit în curtea palatului, strigând din întunericul străzii, în timp ce noi stăteam aplecați la ferestrele noastre de la etajul al doilea și ne chinuiam să-l auzim, că un grup de parizieni formaseră o Comună și se autodeclaraseră guvern.

– Prostii! am strigat eu când i-am înțeles mesajul. Regele tot rege rămâne!

– Nu mai există rege! Nu mai există rege! strigă mesagerul, vocea lui devenind un plânset melancolic, în timp ce zăngănitul reînnoit al clopotelor și al tobelor, însoțit acum de pocnetul și explozia artificiilor strălucitoare i-o acoperi.

Agitația din palat a fost atât de bruscă și de mare după sosirea acestor vești, încât nu am putut face altceva decât să mă asigur că micuții mei erau bine și că Ludovic, care rămăsese cu gura căscată și cu ochii holbați, se afla lângă ei.

Simțind că eram cu toții în mare pericol acum, oamenii s-au speriat și au fugit, cățărându-se pe ferestre, alergând prin grădini, pierzându-se în beznă, abandonându-ne. Comandantul Gărzii Naționale, un ofițer pe nume Mandat, rămase cu noi o vreme, și la fel procedă și un prieten credincios de-al nostru, procurorul

public. Însă Mandat, ofițerul gărzii, a fost chemat de noua Comună autoproclamată, și am aflat că îndată ce a părăsit palatul a fost arestat și ucis de gloată. Când a început să circule această veste în rândul celor care rămăseseră alături de noi, spaima a crescut și am auzit zgomot de pași alergând pe coridor prin fața camerei gărzilor.

Era deja aproape de răsărit, iar noi trebuia să luăm o hotărâre. Dacă să rămânem și să riscăm să înfruntăm mânia Comunei, care îl declarase pe Ludovic detronat și care putea da ordin să fim arestați, sau să căutăm adăpost în clădirea care îi găzduia pe deputații Adunării Legislative, după cum ne sfătuia procurorul public.

– Dacă plecăm, i-am spus lui Ludovic, va părea că cedăm în fața Comunei. Din partea mea, aș prefera să fiu bătută în cuie de pereții palatului decât să abandonez Tuileries.

Ludovic, sfâșiat între sfatul prudent, dar laș al procurorului și convingerea mea că trebuie să rămânem și să luptăm, părea să nu se poată hotărî. Însă îi imploră să plece pe toți curtenii și servitorii care mai rămăseseră, căci nu dorea ca vreunul dintre ei să pățească ceva. Spuse că trebuie să rămână doar soldații Gărzii Naționale și compania de nouă sute de mercenari elvețieni, care fuseseră chemați la Paris de la Courbevoie și Reuil.

Procurorul insistă să ne gândim la copiii noștri și să îi trimitem, împreună cu Madame de Tourzel, în sala Adunării. Era cât pe ce să fiu de acord, când locotenentul de la Tour, care stătuse în prag, păși înăuntru.

– Maiestate, înainte să luați vreo decizie, îi spuse el lui Ludovic, aș vrea să vi-i prezint pe membrii corpului dumneavoastră de gardă credincios, Cavalerii Pumnalului de Aur.

Se dădu la o parte ca să facă loc unui grup de oameni care intrară în șir în încăpere, fiecare purtând la brâu simbolul auriu al frăției, un pumnal strălucitor.

Alcătuiau un grup ciudat, unii bărbați fiind în vârstă, însă sprinteni încă, alții fiind băieți tineri, de doar cincisprezece sau șaisprezece ani. Judecând după îmbrăcămintea lor, care varia de la jerpelită la elegantă, aveau ranguri și venituri foarte diferite, însă toți se purtau cu demnitatea și încrederea specifică nobililor. Aceștia reprezentau vechea Franță, Franța în care am venit ca tânără fată când m-am căsătorit cu Ludovic. Iar acum jurau să îl apere pe monarhul acelui regat aflat în pericol.

Fiecare bărbat și băiat a îngenuncheat în fața lui Ludovic, i-a sărutat mâna întinsă și s-a prezentat, apoi a rostit jurământul: „Până la moarte!"

Intrau rând pe rând, o paradă de războinici, în timp ce noi continuam să auzim zgomotele produse de servitorii care plecau și zarva marșului și a strigătelor din oraș.

Un mesager dădu buzna înăuntru, întrerupând ceremonia improvizată.

– Comunarzii au trecut podul Saint-Michel! spuse el. Garda Națională nu a tras în ei! Vin încoace!

Atunci, Ludovic se ridică și deschise larg brațele, într-un gest de binecuvântare.

– Vă mulțumesc tuturor, nobili cavaleri. Pentru că am încredere în protecția voastră și în cea a soldaților mei, voi rămâne.

– La posturi! strigă locotenentul de la Tour, și imediat, cei mai mulți nobili ieșiră, probabil pentru a se alătura Gărzii Naționale și mercenarilor elvețieni.

Vreo doisprezece rămaseră cu noi, ca gărzi de corp.

În acel moment, am fost mândră de soțul meu. Sângele Bourbonilor clocotea în el și îi dădea curaj. Însă, chiar în timp ce vorbea, am auzit primele focuri în depărtare și i-am văzut fața boțindu-se de teamă.

Am privit pe fereastră și am văzut gărzile elvețiene, în uniformele lor roșii, încărcând tunurile și așezându-se în formație în spatele zidurilor groase ale palatului.

În ceea ce păru doar o clipă, tunurile începură să tragă, iar prin fumul gros, galben și murdar îi zăream pe primii parizieni care intrau în piața Carrousel, chiar vizavi de curtea principală a palatului. Aveau cu ei sulițe lungi și ascuțite și purtau bonetele roșii ale libertății, iar prin pădurea de sulițe fluturau steaguri mari de mătase, cu dungile roșu, alb și albastru – stindardele lor ridicate.

– Plecați de la fereastră, Maiestate.

Era locotenentul de la Tour, care mă conduse ferm înapoi către capătul opus al încăperii, unde Ludovic stătea în picioare, îmbrățișându-i pe copii, cu Chambertin și Madame de Tourzel lângă el.

Aceea este ultima amintire clară pe care o am înainte să fim înghițiți de haos și dezordine, cu Ludovic îmbrățișând copiii, cu spatele la perete, cu chipul ca o mască dezolantă a fricii.

Apoi, o fracțiune de secundă mai târziu, a început bombardamentul.

Toate geamurile din camera gărzilor unde ne aflam se făcură țăndări, iar zgomotul asurzitor o făcu pe Bumbăcel să țipe. Era sticlă peste tot, și sânge cald, proaspăt vărsat. Brusc, mi-am dat seama că locotenentul îmi salvase probabil viața când mă trăsese din fața ferestrei.

Conduși de un grup de gărzi și de cavaleri, am alergat afară pe coridor, unde servitorii și oficialii se ghemuiau pe podea, căci nu știau unde altundeva să se ducă. Am alergat pe coridoarele lungi, lovindu-ne de soldați și de membrii înspăimântați ai casei noastre, care alergau care încotro, încercând să scape de atacul din curte. Am auzit și mai multă sticlă spărgându-se și am simțit cum podeaua se zguduie cu putere sub picioarele noastre, în timp ce ghiulelele tunurilor loveau din nou și din nou. Nechezatul cailor și țipetele răniților ajungeau până la urechile noastre și simțeam mirosul de praf de pușcă. Gâtul îmi era uscat de la tot fumul din aer, însă nu m-am putut opri să îmi iau ceva de băut, să îl ajut pe Ludovic, care alerga încet și greoi, sau să îi ajut pe cei care întindeau mâinile spre mine în timp ce treceam, într-o implorare tăcută.

Am alergat într-una din marile galerii, însă ne-am oprit brusc la vederea scenei de groază care se înfățișa în fața noastră. Era sânge peste tot – pe podea, pe covoare, pe mobilier, pe pereți și pe draperii. Cadavrele erau înșirate prin toată încăperea și un miros ca de canal ne invadă nările, căci trupurile erau înconjurate de excremente. Unele erau fără cap, altele erau pe jumătate dezbrăcate. Am văzut torsuri însângerate de femei cu sânii complet ciopârțiți, trupuri de bărbați fără organele genitale.

Sălbăticia fără margini a acelei scene de nedescris era mai presus de orice văzusem sau îmi imaginasem vreodată. Mi se făcu greață, și la fel și lui Madame de Tourzel, care își întoarse privirea și se ținu cu mâinile de stomac. Ludovic se duse la fereastră, care era deschisă, căci sticla fusese făcută țăndări, și vomă în grădină.

– Nu vă uitați, strigă unul dintre cavaleri sau gărzi. Nu vă gândiți la ce vedeți aici! Urmați-ne degrabă!

Am făcut orbește ce mi-au cerut, căci pocnetul muschetelor și bubuitul puternic al tunurilor și zguduirea podelelor și zidurilor palatului se intensificau. Din fiecare cameră pe lângă care treceam se auzeau țipete ascuțite și strigăte aspre, iar prin ușile deschise

i-am zărit în treacăt pe invadatorii cei sălbatici cufundați în munca lor sângeroasă.

Am alergat pe coridoare arareori circulate și prin camere goale și putrezite, urcând, într-un sfârșit, pe o scară veche și prăfuită care ducea la apartamentele mele. Soldații și cavalerii intrară primii, cu săbiile și muschetele pregătite. Au surprins un grup mare de parizieni care îmi jefuiau cuferele cu îmbrăcăminte și aruncau pe podea rochii, cămăși și fuste, sfâșiindu-mi accesoriile frumoase. Unii dintre ei au fost împușcați pe loc, alții au fost doborâți în timp ce se îndreptau alergând spre noi, cu ochii mari și cu sulițele și cuțitele însângerate gata de un atac criminal.

Din gâtul lor ieșiră strigăte animalice în timp ce veneau spre noi, strigăte îngrozitoare, care îți înghețau sângele în vene. Am strâns copiii în brațe, căci nu doream să privească ceea ce eu vedeam cât se poate de clar. Sălbaticii, care miroseau a băutură, erau monstruoși, iar în măcelul lor nebun distruseseră totul în jur.

Abia reușesc să scriu ce am văzut acolo. Trupuri zvârcolindu-se pe podea, înjunghiate în stomac, intestine înșirate ca funiile, creiere împroșcate pe parchetul podelei, rochii de satin acoperite de sânge și măruntaie, trupuri de servitori în uniformă și de oficiali încleștate, prinse într-o îmbrățișare grotescă a morții. Chipuri cu expresia macabră a surprinderii, ororii, suferinței, durerii. Gemetele muribunzilor, râsul crud al măcelarilor, exaltați de atrocitățile lor. Bărbați și femei fluturând cuțite înroșite, beți de la vinul regal din pivnițe, beți de răzbunare, dezlănțuindu-și o viață întreagă de suferință asupra victimelor lor nefericite.

Și sângele, tot acel sânge. Râuri, torente de sânge curgând pe scările de marmură îngălbenite, sânge roșu, sânge întunecat, pete maronii de sânge uscat, sânge care adăuga mirosul metalic de fier la mirosurile puternice de fum, și praf de pușcă, și vin din aerul stătut.

Muștele bâzâiau cu miile peste grămezile de trupuri mutilate, muștele unei zile fierbinți de august, sărbătoarea Sfântului Laurențiu martirul. Eram atât de copleșită de priveliștile șocante din jurul meu, încât mult timp am rămas fascinată de muște și mi-am fixat privirea asupra lor, urmărindu-le cum aterizează pe membrele ciopârțite și pe leșuri, pentru ca apoi se ridice din nou în aer. Mi se părea că, dacă mă uitam la muște, îmi era imposibil să văd ceea ce se întâmpla în restul camerei, tot ceea ce nu suportam să văd sau să aud.

Din nou, locotenentul de la Tour fu cel care îmi luă brațul și mă scutură din transă. Cu o mișcare agilă, ne împinse pe mine și pe copii spre prag și rămase ca un scut în fața noastră, apărându-ne împotriva unui nou atac al invadatorilor, care alergau spre noi cu sulițele îndreptate spre pieptul nostru, urlând: „Moarte regelui!“ și „Moarte târfei austriece!“

Am simțit izbiturile și ciocnirea armelor când soldații și cavalerii au înfruntat sulițele cu propriile lor arme. Parizienii erau atât de aproape încât le puteam simți respirația care duhnea a vin și le puteam citi ura din ochi. „Vom muri aici“, mi-am spus eu. „Cu siguranță vom muri aici. Nimic nu ne mai poate salva.“ L-am auzit pe Ludovic țipând și nu mi-am dat seama dacă era un strigăt de spaimă sau de durere. Oare fusese rănit? Murea?

Cu un geamăt, unul dintre Cavalerii Pumnalului de Aur căzu pe spate lângă mine și se prăbuși, apoi încă unul și încă unul. Pe podea era sânge, pantofii mei alunecau prin el. Ludovic-Carol, care până în acel moment fusese foarte curajos, începu să plângă.

Deodată, un bărbat uriaș a venit din spate și mi-a vorbit. M-am întors și l-am recunoscut pe grădinarul pe care fusesem obligată să îl concediez cu luni în urmă. Îl luă pe Ludovic-Carol pe umerii lui lați și o ținu pe Bumbăcel lângă el. Amândoi copiii se agățară de el, iar Ludovic-Carol se opri din plâns.

– Veniți, îmi spuse el. Știu o cale de ieșire.

L-am strigat pe Ludovic, care ne urmă, și pe curajoasa Madame de Tourzel, care luase un cuțit din mâna unuia dintre parizienii căzuți și îl flutura în aer cu toată puterea. Locotenentul de la Tour ne păzea spatele, protejându-ne de atacuri în timp ce intram printr-o deschizătură îngustă din lambriu într-un pasaj prăfuit, care ne-a dus, în cele din urmă, la o cămară și apoi la bucătăriile jefuite. De acolo am traversat rapid grădinile spre clădirea în care Adunarea Legislativă se afla în sesiune de lucru.

Ni s-a permis să intrăm, însă ni s-a spus să rămânem într-o cămăruță cu ferestre zăbrelite, unde stăteau de obicei secretarii, ca să consemneze ședințele. Chiar dacă secretarii nu mai erau acolo și birourile lor fuseseră scoase, era o cămăruță mult prea mică pentru noi toți și trebuia să stăm în picioare. Mă simțeam ca un animal în cușcă, la expoziție. M-am încruntat printre barele de fier către deputați, care abia dacă ne băgau în seamă, căci erau mult mai îngrijorați să nu fie invadați de armatele de parizieni care devastau palatul.

Am stat acolo ore întregi, prinși în cămăruța noastră nu mai mare decât o cutie, ușurați că eram în viață, însă extrem de înghesuiți și de obosiți, și tot ce ne doream era ca acea zi oribilă să se termine. Ni s-a dat apă și niște brânză și fructe, pe care le-am împărțit între noi, în timp ce afară zarva de la palat continua și deputații se certau, ridicând pumnii și strigând cât îi ținea gura. Părea că toată lumea înnebunise, mi-am spus. Iar eu eram în centrul întregii nebunii.

Sunt prea obosită să scriu pe larg despre restul zilei noastre nesfârșite. Într-un final, ni s-a permis să mergem într-un loc sigur și ni s-a dat mâncare și ligheane cu apă, să ne spălăm. Mă simt ca și când n-aș putea să spăl vreodată murdăria acestei zile teribile, sărbătoarea Sfântului Laurențiu martirul. Îmi amintesc povestea Sfântului Laurențiu, ars de romani pe un grătar, și nu mă pot stăpâni să nu mă gândesc la câți martiri măcelăriți văzusem în această zi în palat. Dacă nu am fi fost protejați de gărzi și de cavaleri, am fi putut foarte bine să devenim noi înșine martiri, completând șirul de leșuri adunate într-o grămadă oribilă, pentru ca apoi să fim aruncați în căruțe și arși într-o groapă cu var nestins, până când, la fel ca Sfântul Laurențiu, nu va mai fi rămas din noi decât cenușă.

20 august 1792

Nu pot să dorm. Dacă încerc să dorm, mă invadează coșmarurile. Aici, în subteranul unde am fost aduși, există un doctor, însă se poartă grosolan cu mine și nu îmi dă apă cu flori de portocal sau eter ca să mă ajute să dorm.

Am vise însângerate. Leșuri fără cap vin clătinându-se spre mine. Capete cu gura căscată alunecă pe lângă mine. Sunt urmărită de-a lungul unor coridoare întunecate și alerg cât de repede pot, însă lucrurile hidoase care vin după mine sunt mai iuți de picior. Chiar înainte să mă prindă, mă trezesc urlând.

27 august 1792

Acum locuim în turnul cel mai mic al vechii reședințe a lui Charlot, numită Temple. Suntem bine păziți aici și în jurul nostru toți ne sunt ostili. Când am fost aduși aici, Chambertin, Sophie, Madame de Tourzel și Loulou au avut voie să vină cu noi, însă imediat după aceea au fost alungați și închiși. Am încercat din

răsputeri să aflu unde sunt ținuți, însă nimeni nu vrea să îmi spună.

În camerele astea e foarte cald și mișună șobolani peste tot. Lui Ludovic-Carol îi place să îi prindă în capcană și să le dea drumul în fața lui Bumbăcel, care țipă când aceștia trec peste picioarele ei.

Corsetul meu gros de tafta mi-a fost luat, însă port încă centura Sfintei Radegunde, pe care mi-a trimis-o mama să mi-o pun în timpul travaliului și pe care acum o păstrez pentru protecție. De când am început să o port, reușesc să dorm, chiar dacă îngrozitoarele coșmaruri însângerate mă mai bântuie uneori.

Oficial, Franța nu mai are rege, ceea ce e o prostie și nu îmi pasă cine citește aceste rânduri sau mă aude spunându-mi părerea despre acest subiect. Soțul meu este conducătorul uns al poporului său, încoronat prin jurământ solemn și ales cu aclamații. Este și va fi rege pentru totdeauna, cu sau fără Comună, cu sau fără Robespierre.

Acest avocățel arogant, Robespierre, pretinde să fie vocea poporului, însă oricine își dă seama într-o clipă că e prea ciudat și prea tulburat ca să fie vocea cuiva. L-am văzut când a intrat în sala Adunării, în acea zi îngrozitoare în care am fost închiși acolo. A vorbit prea tare pentru cineva de statura lui, iar oamenii l-au ascultat în loc să îl ignore, așa cum au făcut cu cei mai mulți dintre ceilalți vorbitori. Însă se purta foarte ciudat. Se plimba încoace și încolo în pantofii săi cu toc, ca o femeie agitată, nu ca un bărbat puternic. Avea un tic nervos la obraz, unde mușchii i se încordau convulsiv. Își rodea unghiile, se trăgea de haine și își netezea gulerul, iar pielea lui urâtă era plină de cicatrici și avea culoarea pe care noi obișnuiam să o numim „excremente de gâscă". Mă făcea să mă cutremur.

Acopăr aceste cuvinte cu mâna și întind un pic cerneala, căci în aceeași încăpere cu noi se află un reprezentant al Comunei, care presupun că mă poate întreba ce scriu. Până acum n-a făcut-o.

7 septembrie 1792

Inima îmi bate atât de tare, încât abia mai pot respira. Tocmai am văzut ceva ce nu îmi vine să cred, însă știu că ochii nu m-au înșelat și că nu e un coșmar.

Un grup de parizieni, scandând și fluturând stindarde, veniră în fața cazărmilor gărzilor de aici și începură o paradă zgomotoasă pe sub ferestrele noastre. Țineau un cap tăiat înfipt într-o suliță și îl aduseră suficient de aproape ca să putem vedea al cui era.

Am simțit cum mi se face pielea de găină. Era al lui Loulou! Prietena mea cea mai dragă, confidenta mea. Alături de Sophie, femeia în care avusesem cea mai mare încredere. Avea gura căscată și ochii holbați. Părul îi flutura în spate.

Am țipat și mi-am acoperit ochii, dar nu înainte să zăresc altă bucată de carne înfiptă într-o suliță. Erau organele genitale ale unei femei.

Am alergat de la fereastră și m-am aruncat pe pat. Am plâns vreme îndelungată, apoi am hotărât că trebuie să las o însemnare cu ce i s-a întâmplat doamnei celei mai fermecătoare, mai credincioase și mai dragi pe care am cunoscut-o. Așa că m-am așezat aici, să scriu ce i s-a întâmplat. E prea hidos să mă gândesc. Îi voi mai scrie o dată numele, o amintire neînsemnată a celei pe care am iubit-o foarte mult:

Marie-Thérèse de Savoie-Carignan,
Prințesă de Lamballe
1749–1792
Odihnească-se în pace.

Capitolul 17

1 octombrie 1792

În fiecare noapte, un lampagiu într-o pelerină neagră și cu o pălărie ascuțită vine în apartamentele noastre și ne umple lămpile cu ulei, le ajustează și apoi le aprinde. Până în noaptea asta nu prea l-am băgat în seamă, însă de data asta mi-a făcut un semn din cap când a intrat în încăpere și a pus un sfeșnic din cositor ce mi se părea cunoscut pe masa la care stăteam eu și împleteam.

I-am privit chipul. Era locotenentul de la Tour! Am rămas cu gura căscată și m-am abținut să nu țip. Reprezentantul Comunei, care stă mereu în camerele noastre și ne ascultă toate conversațiile, moțăise în fața focului, așa că nu observă nimic. Nici măcar Ludovic, care îl avea pe Ludovic-Carol în poală și îi desena o hartă a provinciilor franceze, nu a fost distras de sunetul brusc pe care îl scosesem când mi-am înăbușit țipătul.

Lampagiul își făcu treaba, aprinzând câte o lampă în fiecare dintre camerele noastre și lăsându-ne lumânări de rezervă pentru noapte, apoi plecă. Am așteptat până s-a întunecat complet, după care m-am retras să mă pregătesc pentru noapte și am luat sfeșnicul cu mine. Îndată ce am ajuns în camera mea, l-am întors imediat, căutând un mesaj în interior și am găsit unul… de la Axel!

Nu mai știam nimic de el de luni întregi. Acum îmi trimitea vorbă că din iulie e cu armata austriacă, însă fusese prins o dată, și apoi rănit la Thionville. Rana i se vindeca și se alăturase din nou armatei, care e gata să pornească un atac la Lille. Spune că au întâmpinat câteva obstacole și de aceea austriecii nu au ajuns mai devreme la Paris, însă speră în continuare că vor sosi curând.

„Fii puternică, draga mea fată", scria el, „îngerașul meu, dragostea mea. Mă gândesc la tine de fiecare dată când respir".

Sărut această scrisoare iubită și las lacrimile să curgă. Știu că ar trebui să o ard, însă nu mă îndur să distrug bucata asta prețioasă de hârtie, pe care el a ținut-o în mâinile lui, aceste cuvinte prețioase scrise de el. În noaptea asta voi dormi cu scrisoarea lui sub pernă, sperând să-l visez și rugându-mă ca eliberarea noastră să vină curând.

2 octombrie 1792

În dimineața asta am fost trezită brutal, înainte de răsărit, de cineva care mă zgâlțâia și striga în urechile mele. În lumina slabă a lumânării am văzut că era Amélie, îmbrăcată într-o rochie nouă, bine croită, în roșu și alb, după moda pariziană curentă, și cu bucata de piatră cenușie din Bastilia atârnată de lanț la gât. La urechile ei atârnau cercei în formă de ghilotine în miniatură – o modă despre care mi se povestise, însă nu îmi puteam imagina că era reală.

– Scoală-te, cetățeano, spuse ea aspru. O să fii examinată de Comitetul de veghe.

Am strâns perna, pipăind scrisoarea care stătea sub ea și încercând să mă gândesc cum aș putea să o distrug, unde aș putea să o ascund.

– Comitetul îmi va da timp să mă îmbrac?

– Bine, îmbracă-te repede.

Nu dădu semne că ar vrea să plece, să îmi permită vreo intimitate.

– Cu permisiunea Comitetului, aș vrea să îmi schimb lenjeria de corp… am început eu.

– Chiar crezi că îi pasă cuiva să se uite la trupul tău bătrân și osos? spuse Amélie nerăbdătoare. Ne pasă doar că ești sub bănuiala de dușmancă a revoluției. De fapt, lasă îmbrăcatul. Treci în mijlocul camerei.

Am făcut ce mi-a cerut, ținând perna în brațe și cu scrisoarea ascunsă în mână.

Amélie le făcu semn însoțitorilor ei din camera alăturată.

– Vom vorbi aici cu târfa asta bătrână.

Două femei și doi bărbați intrară în dormitorul meu micuț, aducând o lampă pe care o așezară pe o masă joasă. Erau tineri, mai tineri decât Amélie, care știam că trebuia să aibă aproximativ vârsta mea, treizeci și șase de ani, sau un pic mai mult. Bărbații

păreau de vreo douăzeci și cinci de ani, iar femeile se apropiau de douăzeci. Se holbau la mine.

– Cetățeană Capet, Comitetul de veghe al Comunei, secțiunea Temple, îți cere să răspunzi la următoarele întrebări. Ai obiecte de preț?

– Doar verigheta.

– Juri să aperi revoluția?

– Am jurat deja să îmi ascult regele și soțul, la încoronarea acestuia. Nu pot să nu respect acel jurământ.

– Refuză. Scrie asta, îi spuse Amélie unuia dintre bărbați, care începu să caute o călimară cu cerneală și hârtie. Se stârni o oarecare agitație până găsiră materialele, iar eu am profitat ca să strecor scrisoarea lui Axel în fața de pernă.

– Juri că nu ai avut nici un contact cu vreo putere străină al cărei scop e să distrugă revoluția? întrebă Amélie în continuare.

– Le-am scris surorilor și fraților mei, am răspuns eu sincer, omițând să pomenesc de sutele de scrisori codificate pe care le-am trimis mai multor prinți și guverne străine. Aceștia nu simpatizează revoluția.

– De fapt, nepotul tău, Francisc, e în război cu Franța.

– Cum spui tu, cetățeano. Nu mi se permite să citesc ziare.

– Nu contează aproape deloc ce spui tu, pufni Amélie, mergând lent în jurul meu, în timp ce ghilotinele micuțe din metal de la urechile ei sclipeau în lumina lumânării. Știm cu toții ce faci. Fiecare minciună pe care o spui. E doar o chestiune de timp până să fii chemată înaintea Tribunalului revoluționar și acuzată ca fiind o criminală. Se apropie de mine și îmi aruncă o privire cu înțeles. Așa cum s-a întâmplat cu marea ta prietenă, Loulou.

Cuvintele ei îmi dădură fiori pe șira spinării. Am revăzut capul înspăimântător al prietenei mele dragi, părțile ei intime expuse să le vadă toată lumea și mi-am imaginat spaima îngrozitoare, panica și suferința pe care trebuie să le fi îndurat Loulou în mâinile comunarzilor înainte să moară.

– Nu ne-am grăbit cu ea, continuă Amélie, vorbind foarte firesc și urmărindu-mi reacția pe măsură ce povestea. La ea nu a fost vorba de o tăiere rapidă a beregatei sau de o înjunghiere în burtă, cum a fost la ceilalți. Nu, prietena ta Loulou, prințesa – apăsă batjocoritor pe acel cuvânt – merita o moarte lentă și prelungită.

Am trezit-o foarte devreme, așa cum am făcut cu tine în dimineața asta. Apoi am târât-o afară și am făcut-o să stea în picioare

în frig între două grămezi de leșuri, în timp ce noi i-am sfâșiat hainele, iar Niko și Georges, aici de față – arătă spre cei doi bărbați – au violat-o, oare de două sau de trei ori?

Se întoarse spre ei când puse întrebarea. Bărbații ridicară din umeri. Nu m-am mai putut stăpâni. Am început să plâng.

Amélie râse și continuă să se miște în cerc în jurul meu, când mergând, când țopăind.

– Așa, apoi i-am retezat sânii și i-am aruncat la câini, și cred că am făcut un foc între picioarele ei și am folosit un braț de-al ei drept torță. Apoi i-am smuls inima, am fript-o și am mâncat-o. Desigur, atunci era deja moartă. Așa că i-am tăiat capul și păsărica (știam că le vei recunoaște pe amândouă) și le-am înfipt în sulițe, mărșăluind cu ele o vreme.

Eu tremuram și eram speriată, însă mi-am ținut strâns perna și am avut grijă să nu las scrisoarea lui Axel să alunece din fața de pernă. Niciodată în viața mea nu îmi dorisem atât de mult să ucid pe cineva cum îmi doream să o ucid pe Amélie în acel moment.

Le dădu ordin tovarășilor ei să îmi scotocească prin cameră, ceea ce și făcură, aruncând pe podea cuverturile și salteaua subțire, deschizând caseta în care îmi țin cele câteva lucruri care mi-au mai rămas și aruncându-i conținutul afară, vărsând pe jos apa din ligheanul meu de spălat. Din fericire nu au cercetat prea atent și sfeșnicul din cositor, altfel i-ar fi descoperit centrul gol.

Când terminară, Amélie îmi vorbi din nou:

– Cetățeano, Comitetul de veghe va recomanda să fii păstrată pe lista suspecților. Vei fi interogată din nou. Între timp, iată un suvenir de la prietena ta moartă.

Băgă mâna în buzunar și scoase un obiect pe care îl puse pe masa din fața mea. Era o ureche umană uscată.

14 noiembrie 1792

Mi-e teamă pentru Ludovic.

A fost trădat, și încă de un prieten vechi. Lăcătușul Gamin, care l-a învățat să facă lacăte și a lucrat cu el atâția ani în podul său de la Versailles, l-a denunțat. Gamin le-a spus deputaților din noua adunare despre ascunzătoarea secretă a documentelor, pe care el o construise în camerele lui Ludovic și care adăpostea o cutie mare, încuiată. El i-a dus la palat și le-a arătat firida ascunsă din zid.

Cutia era plină de documente importante, dintre care unele dovedeau că Ludovic trimisese și primise mesaje de la alți suverani. Ironia este că eu sunt cea care trimisese și primise aproape toate mesajele acelea, în timp ce ne aflam la Versailles, nu Ludovic. Însă în ochii Comitetului de veghe și ai Tribunalului revoluționar, acesta părea probabil un detaliu lipsit de importanță.

Nu am mai auzit vreo veste despre înaintarea armatei austriece, însă în condiții de iarnă e greu de crezut că o armată mare mai poate înainta. Nu vor avea încotro decât să se pună la adăpost până la primăvară.

18 decembrie 1792

Ninge. Ne cuibărim lângă focul nostru din cămin, înfășurați în șaluri și haine din cauza vântului rece care bate prin vechiul horn. Camera e întotdeauna plină de fum, însă gărzile noastre nu fac nimic în privința asta, și știu prea bine că nu pot cere ajutor de la Comitetul local de veghe, care numai la bunăstarea noastră nu veghează.

În urmă cu șapte zile, Ludovic a fost judecat în fața noului corp de guvernământ, Convenția. Azi a vorbit pentru prima dată despre asta.

– Procesul meu nu a fost altceva decât o formalitate, îmi spuse el. Abia dacă a durat un sfert de oră.

Tonul său era resemnat, însă demn, fără urmă de autocompătimire.

– M-au acuzat de crime împotriva revoluției. Apoi s-au retras, iar eu am fost adus înapoi aici. Nimeni nu a pledat pentru sau împotriva mea. Nu am fost întrebat nimic. Am stat acolo, m-am simțit surprinzător de liniștit, și am ascultat ce spunea procurorul. Știi, nu s-a mai întâmplat de pe vremea lui Carol I, a continuat el după o vreme. Nu s-a mai întâmplat de o sută cincizeci de ani – uciderea cu proces a unui rege.

– Nu, Ludovic, cu siguranță n-ar îndrăzni!

– Ai văzut ce au mâzgălit aici, pe perete, zilele trecute, cu litere roșii ca sângele: LUDOVIC – ULTIMUL. E semn rău.

– Ce e acela semn rău, papa?

Ludovic-Carol urcă în poala tatălui său.

– Un semn rău este un avertisment că ceva este pe cale să se întâmple. De obicei, ceva ce nu ne dorim să se întâmple.

M-am ridicat și m-am apropiat de Ludovic, care stătea cu Ludovic-Carol pe genunchi. Mi-am pus mâna pe umărul soțului meu și am ținut-o acolo, în timp ce el a continuat să vorbească.

– Îți mai aduci aminte lecțiile pe care ți le-am dat despre regele englez Carol, cel care a fost ucis de supuși, cu mult timp în urmă?

– Da, papa. I-au tăiat capul cu un topor. Exact ca mașinăria asta de omorât șoareci pe care mi-a dat-o Robert.

Robert era fiul unui membru al Gărzilor Republicane, un băiat de vârsta lui Ludovic-Carol. Fiul meu băgă mâna în buzunarul pantalonilor și scoase o ghilotină în miniatură, o lamă micuță, cu o greutate legată de ea.

– Oh, nu! am spus eu, smulgând obiectul cumplit din mâna lui.

– Dar *maman*, toți băieții au așa ceva. Omorâm șoareci cu ele. Și păsări, atunci când putem să le prindem.

– Nu ai voie să pui mâna pe o asemenea mașinărie îngrozitoare și nemiloasă, i-am spus fiului meu.

Ludovic își continuă lecția de istorie.

– Deigur, englezii au greșit când și-au ucis regele. Curând, și-au dat seama de asta și l-au înscăunat pe fiul său, tot Carol, care era un om foarte bun, doar că îi plăceau prea mult doamnele.

Ludovic-Carol râse. E un copil vesel, cu o fire deschisă. Chiar și aici, în locul acesta ca o închisoare, mereu reușește să se distreze și să-și păstreze buna-dispoziție.

– Așa, acum vreau să ții minte un lucru. Indiferent ce mi s-ar întâmpla, încă sunt adevăratul rege al Franței, iar tu ești delfinul. Tronul îți aparține ție și copiilor tăi. Dacă eu mor, tu vei fi regele Ludovic al XVII-lea.

– Da, tată. Mi-ai spus asta de multe ori. Însă nu o să mori.

Ludovic își mângâie afectuos pe cap fiul.

– Nu încă, micuțul meu rege. Nu încă.

Încerc să nu mă gândesc la ce ni se poate întâmpla iarna asta. Îmi spun rugăciunile, citesc și recitesc scrisoarea prețioasă de la Axel și aștept cu nerăbdare ca lampagiul să-și facă apariția în fiecare seară. Uneori e locotenentul de la Tour, alteori un bărbat necunoscut. Nu știu niciodată. Ca să-mi liniștesc nervii, croșetez mănuși și șaluri, și am început să brodez un set de cuverturi pentru scaune. Bumbăcel mă ajută. E foarte pricepută la brodat și mult mai răbdătoare ca mine. Mâine împlinește paisprezece ani. Cât mi-aș fi dorit să o fi cunoscut pe bunica și tiza ei, marea Maria Tereza.

20 ianuarie 1793

Vestea îngrozitoare a sosit. Ludovic va fi executat mâine.

El însuși a venit să ne spună, încercând să fie cât mai demn și mai curajos cu putință, purtând eșarfa lui roșie cu Ordinul Sfântului Ludovic și prețioasa lui medalie de aur inscripționată cu cuvintele „Restauratorul libertății franceze și prietenul adevărat al poporului său".

Ne-a sărutat pe toți cu drag și ne-a îmbrățișat, și am plâns împreună fără rușine, chiar dacă în cameră se aflau gărzi și reprezentanți ai Comunei.

Ludovic-Carol și Bumbăcel au strigat neîncetat „Tată, tată", până când chiar și soldații aspri au întors privirea, căci priveliștea îi impresiona.

– Acum nu o să termin niciodată istoria mea despre fauna și flora pădurii Compiègne, spuse Ludovic cu tristețe. Nu-mi voi vedea copiii iubiți crescând și nu voi îmbătrâni cu soția mea cea frumoasă, care a făcut tot ce-a putut să mă transforme într-un om mai bun.

Ne spuse din nou și din nou că ne iubea, și îmi dădeam seama cât de greu îi era să îndure despărțirea. Când, în sfârșit, au venit gărzile să îl ia, ne-a îmbrățișat, apoi m-a tras deoparte. Și-a scos verigheta, a sărutat-o și mi-a pus-o în mână.

– Te eliberez, spuse el încet. Axel e un om bun. Căsătorește-te cu el și fii fericită!

Lacrimile îmi umbreau privirea în timp ce vedeam cum e dus de acolo, soțul și vechiul meu prieten nobil, naiv, cu intenții bune, exasperant. Mereu am fost lângă el la necaz. Acum, în ultimele sale ceasuri, nu-i voi putea fi alături. Nu suportam acest gând.

21 ianuarie 1793

Am auzit tobele bătând dimineața devreme și am știut că Ludovic era dus la eșafod. Speram că micuții încă dormeau și că vor fi scutiți de gândul că tatăl lor iubit urma să moară.

Am îngenuncheat lângă pat și am spus o rugăciune pentru sufletul lui.

În seara aceasta, când a venit lampagiul, era locotenentul de la Tour. Am reușit să schimbăm câteva cuvinte fără să fim auziți, iar el mi-a spus că s-a strecurat, împreună cu alți Cavaleri ai Pumnalului de Aur, în mulțimea care venise să vadă execuția lui

Ludovic. La un moment dat, mai mulți cavaleri au încercat să îl salveze pe Ludovic, însă Garda Republicană i-a împiedicat.

– A murit brav și curajos, îmi spuse locotenentul. Fără urmă de ranchiună. Nu i-a lăsat să îi lege mâinile sau să îl împiedice în vreun fel. A murit de bunăvoie. Însă a fost ciudat că a insistat să poarte o haină neagră, ponosită și zdrențuită, o vechitură. Îl făcea să arate mai degrabă a vagabond decât a rege.

– Ah, desigur. Aceea era haina tatălui său. Ținea mult la ea.

– L-au pus să și-o scoată înainte să îl execute și au aruncat-o în mulțime. Oamenii au sfâșiat-o, însă el i-a iertat – pentru asta și pentru tot restul. A spus: „Îi iert pe cei vinovați de moartea mea".

– Da. Cuvintele astea îl reprezintă.

După ce a plecat locotenentul, am rămas în picioare mult timp, ascultând glasurile băieților care strigau în stradă știrile acelei zile.

– Ludovic Capet executat! strigau ei. Fostul rege este mort! Madame Ghilotina se căsătorește cu cetățeanul Capet!

2 martie 1793

Acum mi se aduce o supă specială în fiecare dimineață, pentru că sunt foarte slabă. După moartea lui Ludovic nu am mai putut să mănânc, și, curând, hainele mele negre atârnau pe mine ca rufele pe sârmă.

A început să mă doară iar piciorul, iar doctorul închisorii îmi dă să iau picături de laudanum când durerea devine insuportabilă. Laudanumul îmi sporește însă coșmarurile, iar Bumbăcel, care e atât de bună cu mine și mă veghează aproape ca o mamă, spune că e sigură că dispoziția mea rea și tristețea sunt accentuate și din cauza acestor picături și mă imploră să nu le mai iau.

Noaptea, stăm împreună într-o singură cameră, eu și cei doi copii. Mă liniștește atât de mult să îi am lângă mine. Rar părăsesc această încăpere, cu excepția momentelor în care mâncăm la masa din fața căminului din salon. Mă întristez când mă aflu acolo, căci îmi amintesc de Ludovic stând pe scaunul său mare și dându-i lecții lui Ludovic-Carol. Prefer să stau pe pat și să croșetez, în timp ce Bumbăcel îmi citește din romane sau povești cu epave sau pirați.

Când îmi pieptăn părul, îmi cade în smocuri. E complet alb acum.

Unul dintre soldații de gardă se distrează făcând schițe cu noi. Îi surprinde foarte bine pe copii. Ludovic-Carol e acolo, pe foaie, cu obrajii plinuți și cu privirea veselă și jucăușă în ochii săi albaștri. Pe Bumbăcel o desenează cum e în realitate, delicată și bălaie, drăguță, însă nu frumoasă, cu privirea marcată de tristețe. Însă când mă desenează pe mine, imaginea este a unei femei trecute, cu fața acră și obrajii ciupiți, cu cearcăne întunecate sub ochi și cu riduri adânci. Cum aș putea să fiu eu aceea?

24 martie 1793

Mă tem că încearcă să îl otrăvească pe Ludovic-Carol. Se îmbolnăvește foarte des, fruntea îi arde din cauza febrei, plânge și se ține de-o parte, unde îl doare. Uneori tușește rău și se înecă dacă încearcă să se întindă, așa că îl țin pe genunchi, iar el adoarme rezemat de mine. Încerc să dorm și eu, însă de obicei am coșmaruri și încep să strig, trezindu-l și pe el.

Mai am încă o cantitate mică de ulei de migdale dulci pe care mi l-a dat doctorul Concarneau. Îl țin la îndemână, în caz că starea lui Ludovic-Carol devine gravă.

Ludovic-Carol, băiatul meu prețios, este acum regele Ludovic al XVII-lea. Desigur, revoluționarii vor să îl elimine. Sunt atât de nemiloși și lipsiți de suflet că n-ar șovăi să ucidă un copil. Iar dacă pot să-și atingă scopul otrăvindu-l încetul cu încetul, făcând să pară că moare de boală, nu că e ucis, atunci vor scăpa de orice acuzație de crimă.

Cu doar câteva săptămâni în urmă era sănătos. Acum e palid și are dureri foarte des. Cum să nu fie otravă?

10 mai 1793

Ludovic-Carol se simte mai bine, iar eu sunt nedumerită. Îi pun otravă în mâncare sau nu?

Am primit mesaje noi de la Axel, însă nu îndrăznesc să scriu aici ce-mi spune. Veștile îmi dau o stare de bine, la care contribuie, de asemenea, vremea frumoasă și trandafirii roz și galbeni din fața ferestrei.

Oare vremea caldă mă face să mă simt atât de obosită? Încă trăiesc mai mult cu supă și cu puțină pâine.

18 mai 1793

A venit. Șacalul Verde. Bărbatul despre care se spune că e responsabil de toți și de toate. Maximilien Robespierre.

Am auzit o ușoară agitație pe coridorul de afară, după care el a intrat în dormitorul meu. Eu stăteam în capul oaselor pe pat, odihnindu-mă, iar Bumbăcel îmi citea. Când îl văzu pe bărbatul scund și urât, îmbrăcat cu vestă și pantaloni de un verde-deschis, cu chipul ca de uliu, pătat de urme de vărsat, și cu ochii săi ciudați, părând uriași în spatele ochelarilor groși, aceasta țipă fără să vrea.

– Nu te alarma, Marie-Thérèse, îi spuse el pe un ton linguşitor, cu vocea nazală. Sunt aici să-ți ajut familia.

– L-ai ajutat pe tatăl meu să moară, pufni fiica mea cea curajoasă. Acum, vrei să o ataci pe mama. Nu vezi că e bolnavă?

– Bumbăcel, draga mea, te rog, lasă-ne. Caută-l pe fratele tău. Cred că se joacă în curte cu mingea.

– Tatăl tău cel mort, spuse Robespierre, întrerupându-mă, a fost o victimă a Convenției. Nu aș fi putut face nimic să-l salvez de la moarte. Însă nu eu i-am decis soarta.

– Nu cred nimic din ce spui, răspunse Bumbăcel în timp ce ieșea. Vrei să ne ucizi pe toți.

Îndrăzneala fiicei mele mă făcu să-mi fie teamă pentru ea, dar trăiam cu spaimă pentru amândoi copiii mei.

Șacalul Verde – nu-l pot numi altfel – înaintă, tocurile înalte ale pantofilor săi lustruiți lovind zgomotos scândurile goale, și își trase un scaun. Scoase o batistă de pânză din buzunar și șterse cu grijă scaunul, apoi se așeză. Mișcările lui erau grăbite. Se vedea că era foarte tensionat și se chinuia să se controleze. Își mușcă unghiile, în timp ce mușchiul obrazului îi zvâcnea neîncetat. Din când în când, își ducea o mână la obraz, ca și când ar fi încercat să oprească acea tresărire, însă în zadar.

– Am băgat de seamă că ești o femeie isteață, cetățeano, spuse el pe un ton domol, cu vocea blândă, însă plină de amenințare, iar femeile istețe, în acest moment, sunt o amenințare pentru Franța. Cetățeano, cred că ești mână în mână cu o altă femeie isteață, cetățeana Roland, rivala mea.

Jeanne-Marie Roland era conducătoarea celebră a partidului advers din Convenție, cel al girondinilor. Nu o întâlnisem

niciodată, cu atât mai puțin să conspir cu ea, însă Șacalul Verde credea altceva. Nu am spus nimic, iar el continuă.

– Tu și cetățeana Roland conspirați să distrugeți revoluția. Împreună, comunicați în secret cu rebelii din vest. (Se referea la țăranii din Vandeea, unde izbucnise o revoltă în urmă cu câteva luni.) Și cu inamicii noștri, austriecii.

Tonul vocii sale rămase coborât, însă căpătă un sâsâit șuierător. Vorbi printre dinții încleștați, mușchiul obrazului său dansând convulsiv.

– Dușmanii sunt la porțile noastre, ba chiar au trecut de ele. Niciodată această țară nu s-a aflat într-un pericol mai mare. Niciodată tu și copiii tăi n-ați fost într-un pericol mai mare.

Am simțit amenințarea cuvintelor sale și, brusc, m-am îngrozit, aproape de spaimă. Unde era Ludovic-Carol? Unde era Bumbăcel? Oare acest om oribil adusese cu el soldați să-mi ia copiii?

Robespierre se ridicase în picioare și mergea prin fața mea, rozându-și unghiile.

– Dacă pui capăt acestei conspirații inutile, îl voi cruța pe fiul tău. Dacă nu…

Îmi simțeam inima în gât. Vreme de o clipă amețitoare am crezut că o să mor, însă clipa trecu.

– Am aflat de ceva timp că cetățeana trădătoare Roland și haita ei de trădători vor să înăbușe revoluția, să restaureze monarhia și să îl urce pe tron pe fiul tău, să fie următorul rege. Am jurat să împiedicăm asta cu orice preț. Am putea, pur și simplu, să vă trimitem pe toți în îmbrățișarea rece a Lamei eternității. Însă aș prefera să folosesc mijloace mai subtile ca să-mi ating scopurile, pentru a nu le da de bănuit dușmanilor mei.

Eu făceam tot posibilul să mă lupt cu frica îngrozitoare care mă cuprindea, o frică ce se mărea odată cu fiecare căutătură urâtă și vicleană a ochilor apoși ai măruntului deputat. Însă, în mintea mea, înțelegeam că acest bărbat înfumurat, sclivisit, periculos, un bărbat care purta dantelă la gât și la mâneci, perucă pudrată și pantofi cu toc înalt în vechiul stil de curte, făcuse o greșeală. Se lăsa derutat de propriile sale frici.

Încet, pe măsură ce vorbea pe tonul său nazal, am înțeles ce se întâmpla. Robespierre, Șacalul Verde, era și mai speriat decât mine. Speriat de toată lumea, nu doar de cetățeana Roland și girondinii ei, nu doar de țăranii rebeli din vest și de armata austriacă

fantomă (care știam, din scrisorile lui Axel, că se retrăgea), ci de fragilitatea propriei sale puteri.

Spaima unei pedepse teribile îl bântuia și nu-i dădea pace.

Prea bine atunci, voi folosi spaima lui în avantajul meu.

M-am ridicat în picioare, simțindu-mă nesigură pe piciorul meu umflat și ținându-mă de tăblia de fier a patului, ca să mă sprijin. Acum, mai mult ca niciodată, simțeam că redevenisem regina care fusesem cândva… care eram încă.

– Lasă-mi copiii și îndată ce vom fi puși sub protecția armatei austriece îți voi mărturisi tot ce știu și îți voi da puterea să îți zdrobești dușmanii.

El râse, un sunet uscat și oribil, înecăcios, mai degrabă o tuse decât un râs. Veni spre mine.

– Spune-mi imediat ce știi, altfel voi da ordin ca fiul tău să fie executat de ghilotină.

– Nu ai îndrăzni să faci așa ceva. Toată Franța s-ar ridica împotriva ta.

– Toată Franța, Madame, s-ar ridica și m-ar binecuvânta.

Din nou, adunându-mi întreg curajul, m-am ridicat și mi-am îndreptat spatele. Și mi-am dat seama că, deși purtam pantofi cu talpă subțire, iar el avea pantofi cu toc, eram mai înaltă ca Robespierre.

– Dă-ne drumul, sau o să dau ordin ca Parisul să fie distrus.

L-am văzut albindu-se, iar eu am simțit cum mă cuprindea exaltarea. „Axel ar fi mândru de mine!“, mi-am spus.

În acel moment, o figură familiară în mantie neagră și cu pălărie ascuțită intră în cameră, ducându-și carafa cu ulei de lampă, cremenea, iasca și cuțitul cu care să taie fitilurile. Fredona în barbă, absorbit de activitatea sa nocturnă de aprindere a lămpilor.

– Lasă asta! strigă Robespierre.

Se lăsă un moment de tăcere, apoi lampagiul veni mai aproape și se îndreptă spre masa lângă care stăteam noi, eu și Robespierre, unul în fața celuilalt.

– Dacă-mi permiteți, domnule, s-a lăsat întunericul și trebuie să aprind lămpile. Nu stau decât o clipă.

Păși între noi, la o distanță de doar o lungime de braț de deputatul exasperat. Vedeam mușchiul obrazului lui Robespierre tremurând.

– Oprește-te imediat! Nu știi cine sunt?

Lampagiul se întoarse, ca și când ar fi vrut să-l privească în față pe Robespierre, iar când se întoarse își vărsă carafa de ulei peste vesta verde imaculată a lui Robespierre.

– Țărănoi prost!

Ce s-a întâmplat după aceea a fost atât de rapid, că n-am putut vedea, însă lampagiul, care, desigur, era locotenentul de la Tour, făcu în așa fel încât lovi cremenea și iscă o scânteie care aprinse vesta lui Robespierre.

Eu am făcut un pas înapoi către colțul camerei, în timp ce de pe buzele uscate ale Șacalului Verde țâșni un strigăt straniu.

– Apă! Apă! strigă Robespierre, în timp ce lovea cu palmele flăcările care, trebuie să spun, erau departe de a fi devastatoare.

Un colț al vestei sale se aprinsese, însă erau mai mult fum și spaimă decât foc.

Trei gărzi intrară alergând din camera de alături, aducând urcioare cu apă pe care le aruncară peste Robespierre. Până să stingă focul, lampagiul dispăruse. Nu l-am văzut plecând.

După ce mă asigură pe un ton foarte furios și amenințător că voi mai auzi de el și de Comitetul de veghe, Robespierre plecă să îl caute pe doctorul închisorii, murdar și sugându-și degetele arse. Nu părea rănit, însă peruca lui era pârlită, iar dantela scumpă de la gâtul și încheieturile lui era murdară de fum și cenușă.

În noaptea aceea, la cină, pentru prima dată în luni de zile, am mâncat cu poftă.

5 iulie 1793

Au venit să îl ia în dimineața asta devreme – patru bărbați mari, voinici și aspri din Comitetul de veghe, care au dat buzna în camera unde dormeam cu toții, eu, Ludovic-Carol și Bumbăcel, și au cerut să îl ia pe fiul meu.

Desigur, am refuzat și m-am dat jos din pat, băgându-mă între Ludovic-Carol și răpitorii săi, ferindu-mă de ei și strigând când se aruncară asupra mea în încercarea lor de a-mi lua copilul.

Nu aveam rușine sau mândrie. Nu voiam decât să îi împiedic pe acești criminali să îl ia pe Ludovic-Carol. I-am zgâriat cu unghiile mele fragile, care se rupeau, pe unul l-am mușcat de braț până a sângerat. I-am amenințat cu singura armă pe care o dețineam, un fel de pieptăn lung din fildeș. Într-un final, i-am implorat, cu lacrimi în ochi, să nu-mi ia fiul.

Desigur, totul a fost în zadar. I-am înfuriat tot mai mult și, în cele din urmă, mi-au spus că dacă nu îi las să-l ia imediat pe Ludovic-Carol de bunăvoie, îmi vor ucide ambii copii.

A trebuit să-l las. De atunci plâng neîncetat. Mă tem că nu îl voi mai vedea niciodată.

11 iulie 1793

Dacă aștept suficient de mult, îl văd. În fiecare după-amiază trece prin dreptul ferestrei mici a camerei gărzilor, îndreptându-se spre curte, pentru exerciții. Uneori îl scot la ora unu sau două, alteori abia la patru sau cinci. Stau la fereastră și aștept.

Țopăie și cântă, cu o bonetă roșie a libertății pe cap. Dragul meu *chou d'amour*, micuțul meu rege drag. Într-o zi, cu voia lui Dumnezeu, va fi încoronat. Cât mi-aș dori să fiu aici să-l văd!

3 august 1793

Mi-au dat o jumătate de oră să îmi iau rămas-bun de la iubita mea fiică și să îmi strâng lucrurile. Când am întrebat dacă mă voi întoarce la Temple, oficialul s-a mulțumit să scuture din cap. Știam ce voia să spună. Știam ce soartă voi avea.

La început, am simțit că amețesc și că mi se face rău, însă mi-am revenit. O clipă, am avut un gând neașteptat, acela că poate îl voi revedea pe Ludovic.

M-am așezat lângă Bumbăcel, așa cum mama se așezase lângă mine cu atâția ani în urmă, înainte să plec de la Viena, și am vorbit cu ea, amândouă știind că, dacă nu eram salvați printr-o minune, aceea era ultima noastră conversație. Ne-am spus lucrul care contează cel mai mult, acela că ne iubim foarte mult. Iar ea – draga, draga de ea! – a spus că dorea să fi putut să își dea viața la schimb pentru a mea.

– Să ai grijă de fratele tău, i-am spus. Într-o zi, voi doi veți fi eliberați. Să fii ca o mamă pentru el.

Ne-am rugat împreună pentru putere și pentru salvarea din mâinile dușmanilor. Apoi, căpitanul gărzilor a venit după mine, iar eu am fost dusă sub o escortă impresionantă la Conciergerie, unde m-au dezbrăcat, m-au controlat de boli și mi-au luat cele câteva lucruri pe care le aveam.

Oficial, acum sunt cetățeana Maria Antoaneta Capet, văduvă, prizoniera cu numărul 280, și aștept procesul în care voi fi condamnată la moarte.

Capitolul 18

11 august 1793

E abia răsăritul. Prima rază slabă de lumină pătrunde prin singura ferestruică zăbrelită din cămăruța asta și, pentru că nu am lumânare, scriu la lumina zorilor.

Gărzile care dorm cu mine în cameră sforăie, fără să le pese de mine. Acesta este singurul moment al zilei în care pot avea o urmă de intimitate – acum, și noaptea târziu, când gărzile se îmbată și se culcă.

Am fost bolnavă, însă acum mă simt mai bine. Șocul contactului cu acest loc și faptul că în curând voi fi dusă la propriul meu proces m-au slăbit și, timp de mai multe zile, am fost la mila doctorului închisorii și a servitoarei pe care mi-au dat-o, o fată dulce și ascultătoare, pe nume Rosalie. În acele câteva zile abia îmi dădeam seama că sunt vie. Îmi amintesc doar că îi vedeam chipul doctorului, că miroseam apa cu flori de lămâiță, adusă de el, și că mă hrănea Rosalie.

Adevărul este, și aș face bine să îl recunosc, că am îmbătrânit. Și, pentru că sunt bătrână, sunt și slăbită. Uneori mi-e frică de moarte, alteori mă simt curajoasă și resemnată. Trupul meu s-a ofilit și a slăbit, sunt ca un copac bătrân toamna, după ce și-a pierdut frunzele. Am fost frumoasă cândva, de asta sunt încă sigură.

Dorm prost aici, iar mintea nu îmi este întotdeauna clară. Imagini din trecut se amestecă cu cele din prezent și, din când în când, sunt confuză. Camera asta e atât de mică, atât de întunecată, atât de goală. Miroase a mucegai, și apa picură pe zidurile de piatră când plouă.

14 august 1793

După multe luni în care nu am avut deloc sângerări, acum am început să sângerez fără oprire. Rosalie îmi ia lenjeria intimă

murdară și îmi aduce alta curată, însă trebuie să o schimb des, și doar un paravan subțire și pătat mă separă de gărzi când fac asta. Mă simt de multe ori stânjenită. Un hoț murdar cu părul negru pe nume Barassin, cu un rânjet constant pe chip, intră zi și noapte să îmi golească oala de noapte. Și mai face bani permițându-le vizitatorilor să intre în camera mea și să se holbeze la mine în schimbul câtorva monede.

Sunt sigură că ofer un adevărat spectacol. Fosta regină, care cândva trăia într-un palat măreț, plin cu aur și marmură, candelabre de cristal și draperii de catifea, acum ocupă o cămăruță într-o închisoare, cu pereți putreziți și câteva piese părăginite de mobilier. Aici am doar două rochii, una neagră și tocită și o rochie de dimineață, albă și simplă. Rosalie îmi trimite în fiecare seară singura pereche de pantofi negri și prăfuiți la bucătărie, ca să fie curățați. Îmi șoptește că mulți dintre prizonierii de aici, majoritatea aristocrați, vin la bucătărie să aducă un omagiu pantofilor mei și chiar să-i sărute în semn de respect!

E de-a dreptul emoționant și liniștitor să aud așa ceva. Desigur, știu că, de fapt, îi aduc omagiu soțului meu mort, nu mie. Eu sunt doar un simbol a ceea ce au pierdut.

27 august 1793

Minunea minunilor, nu îmi vine să cred ce s-a întâmplat!

Noaptea trecută pe la ora nouă, chiar când gărzile din camera mea se îmbătaseră foarte rău și începuseră să moțăie, Barassin cel păros și cu rânjet pe chip mi-a adus un vizitator, împreună cu câinele său lup uriaș.

– Iat-o, prizoniera cu numărul 280, cândva regină. Se spune că n-o să mai stea mult aici.

Gărzile s-au foit ușor pe locurile lor, în timp ce Barassin l-a condus pe vizitator înăuntru, însă fără să-i dea prea multă atenție. Erau obișnuiți cu astfel de vizite.

Îndată ce l-am văzut pe Malachi, care veni spre mine și îmi linse mâna cu limba lui roz și umedă, am știut că vizitatorul meu era Axel. Mi s-a tăiat respirația și am evitat să mă uit la el. Am simțit cum mi se urca sângele în obraji.

Râdea zgomotos.

– Deci ea e, nu-i așa? Ce privelițte! Cum au decăzut cei măreți!

Am auzit clinchet de monede. Axel îi dădea bani, foarte mulți chiar, lui Barassin și celor două gărzi.

– Așa, ce-ar fi să mergeți la tavernă să ne aduceți niște vin? Luați și pentru voi, cât stați acolo.

– Mulțumim, domnule. Sunteți generos.

Cei trei au plecat, încuind ușa în urma lor și lăsându-mă singură cu Axel. Acesta a ascultat la ușă, iar apoi, când se asigură că dispăruseră, veni spre mine și mă cuprinse în brațe.

Am rămas mult timp așa, îmbrățișați, și nimic nu mai conta decât simpla senzație de confort a trupului său lângă al meu, mirosul său familiar, căldura și vitalitatea lui.

– Nu avem prea mult timp, spuse Axel după câteva clipe și mă conduse la masa mea micuță, unde ne-am așezat împreună. În noaptea de cincisprezece septembrie o să vin după tine, pe la miezul nopții, spuse el. O să se dea un banchet de rămas-bun într-una din celulele din aripa asta. Cavalerii Pumnalului de Aur vor servi mâncarea și vor sta de veghe. Gărzile tale vor fi atrase la banchet, care se va transforma într-o răscoală. Eu și cu tine vom fugi. Am mituit o santinelă să ne lase să plecăm din închisoare pe poarta principală.

– Și copiii mei?

– Locotenentul de la Tour va pune la cale să fie luați de la Temple și aduși în locul unde îi vom aștepta împreună. Îmi luă mâna și zâmbi. Nu ai de ce să te temi. De data asta vom reuși. O să vezi.

– Unde vom merge?

– În Suedia. La Fredenholm. Ți-a plăcut liniștea de la țară. Acolo vom fi în siguranță, departe de nebunia lui Robespierre și de Comitetul Salvării Publice. Îți dai seama că e nebun.

– Știu. L-am cunoscut.

– Întâlnirea voastră e celebră. Ești cea mai curajoasă femeie care a trăit vreodată.

– În noaptea asta simt că sunt cea mai norocoasă.

– Îți amintești de nunta la care am fost la Fredenholm, pe moșie?

– Desigur.

– Când ajungem acolo, îngerașul meu drag, o să avem și noi nunta noastră, ce zici? Ai vrea?

Atunci am izbucnit în plâns, fără să mă mai pot stăpâni.

– O să fiu o mireasă atât de bătrână și de distrusă!

– Pentru mine, draga mea fată, vei fi cea mai frumoasă mireasă peste care a strălucit vreodată soarele. În plus, o să te îngrășăm cu prăjituri și plăcinte suedeze, cu mure pitice și cu pește.

Acum nu mă pot gândi decât la zâmbetul lui și la privirea plină de dragoste din ochii lui dragi. O să vină după mine. Știu că va veni. Mai sunt doar nouăsprezece zile până atunci. Știu că în nouăsprezece zile se poate întâmpla orice, însă am încredere în Axel. Ce bine ar fi dacă aș putea să le dau vestea lui Ludovic-Carol și lui Bumbăcel, ca să poată împărtăși și ei aceste zile de așteptare plină de bucurie.

Număr ceasurile.

5 septembrie 1793

Au mai rămas doar zece zile. O să vină după mine. O să vină.

13 septembrie 1793

S-a apropiat atât de mult ceasul, încât mi s-a făcut frică. Mă rog pentru salvare.

17 septembrie 1793

Totul a fost atât de bine pus la punct. Axel plănuise totul meticulos, până la ultimul detaliu.

Nu am fi putut duce la capăt planul fără ajutorul lui Barassin – care, după cum am aflat, este unul dintre Cavalerii Pumnalului de Aur, mă înșelasem complet în privința lui – și al mai multor oficiali pe care Axel îi mituise bine cu aur suedez și austriac. Am mai avut și ajutorul Eleanorei Sullivan, care i-a împrumutat lui Axel trăsura ei.

Lui Rosalie Lamorlière, servitoarea mea, nu i-am spus nimic despre plan. Nu voiam să o pun în pericol. A fost bună cu mine.

Barassin mi-a adus ultima scrisoare cu instrucțiuni și un pachet, cu doar câteva ore înainte de sosirea stabilită a lui Axel, la miezul nopții, în data de cincisprezece. În pachet erau o pereche de pantaloni albaștri, o haină roșie, o pălărie neagră și niște pantofi negri bărbătești – uniforma unui ofițer municipal. De asemenea, mai erau cărți de identitate și pașapoarte false pentru mine și copii.

Am fost extrem de agitată toată seara și nu mă puteam opri din tremurat. Le-am spus gărzilor că mă temeam să nu am malarie, ceea ce îi făcu să stea cât de departe de mine puteau, în cămăruță.

Pe la vreo zece am auzit vizitatorii sosind la banchetul care se dădea nu departe de celula mea. Prizonierii condamnați la moarte dădeau, de obicei, banchete în ultima lor noapte de dinainte de execuție, un ritual macabru. Acum atât de mulți prizonieri sunt condamnați încât Rosalie îmi spune că uneori sunt și câte douăzeci de execuții într-o singură zi. Așa că nu a părut deloc bătător la ochi că unul dintre colegii mei de închisoare își lua rămas-bun în acea noapte, fără îndoială încurajat de Axel și de Cavaleri.

Am simțit miros de mâncăruri aromate și, brusc, mi s-a făcut foarte foame. Curând am auzit cântece și strigături. Banchetul devenea gălăgios. Pe la vreo unsprezece, după cum arăta ceasul meu de aur (pe care îl agățasem pe un lanț de un cui din zid), se auzi o bătaie în ușa celulei mele. Era Barassin, care spunea că el și cele două gărzi ale mele fuseseră invitate la cină. Gărzile au ieșit clătinându-se, iar Barassin a încuiat ușa.

Când a redeschis-o mai târziu, cam pe la miezul nopții, intră Axel, îmbrăcat în sutana neagră a preoților și ducând un felinar, în timp ce eu îl așteptam, deja deghizată.

– Repede, spuse Axel. Urmează-mă. Ține capul plecat. Nu-ți arăta fața. Dacă suntem provocați, eu voi fi cel care vorbește. Ne îndreptăm spre celula unui condamnat. Îndată ce ajungem în curte, vom spune că suntem în drum spre sala de întruniri a Tribunalului Revoluționar, să îi informăm că ne-am întâlnit cu condamnatul.

Am rezistat tentației de a-i lua mâna lui Axel și, încercând să merg ca un bărbat, l-am urmat pe coridorul slab luminat. Când am trecut pe lângă celula unde se ținea banchetul – ușa celulei era larg deschisă – i-am văzut pe gardienii mei, cu farfuriile pline în față, sigur beți și ignorându-ne la fel de mult ca pe ceilalți de pe coridor. M-am întrebat cât va trece până ce absența mea va fi descoperită.

Când am ajuns la prima dintre cele trei porți ale închisorii, ne-am arătat pașapoartele și am fost lăsați să trecem. La cea din mijloc, un gardian ne băgă un felinar în față și mă privi cu atenție, însă ne lăsă să trecem și am crezut că eram în siguranță.

Însă, când ne-am apropiat de poarta principală și am văzut vreo douăzeci de soldați postați acolo, l-am auzit pe Axel trăgând aer în piept.

– Omul nostru nu e aici, șopti Axel. Trebuie să ne întoarcem.

Ne-am întors, am traversat curtea deschisă și ne-am aciuat sub o galerie, unde câțiva grăjdari periau caii. Am rămas în umbră, atrăgând atenția din cauza felinarului lui Axel.

Ce puteam face? Eram prinși în capcană. Dacă ne întorceam în celula mea, era posibil să nu mai pot ieși vreodată din ea, însă nu puteam trece prin poarta principală pentru că santinela mituită de Axel nu se zărea nicăieri. Era un semn îngrijorător; oare fusese arestat? Oare dezvăluise planul lui Axel, sau ce știa despre el?

În timp ce stăteam și priveam, grăjdarii își terminară treaba și lăsară caii să plece.

– Hai să ne luăm după ei, am șoptit, iar Axel, probabil pentru că nu știa ce altceva să facă, acceptă.

După cum ne așteptam, grăjdarii ne conduseră la grajduri, de la ale căror ferestre vedeam căruțe și vizitii intrând și ieșind pe intrarea de serviciu. Spre deosebire de intrarea principală în închisoare, această poartă, folosită de cei care aduceau provizii, avea un singur paznic.

M-am gândit rapid. Axel era un vizitiu bun, putea conduce o trăsură foarte bine. Și, cu siguranță, putea conduce și o căruță mică. Aveam nevoie doar de o căruță încărcată cu saci goi de făină, cu butoaie sau cutii. Puteam să ne dăm drept curieri.

– Ai cămașă pe sub sutana aceea?

– Da.

– Atunci scoate sutana și încearcă să arăți ca un vizitiu.

Făcu ce i-am cerut, apoi am început să căutăm un vehicul potrivit. Din fericire, la ora aceea erau puțini grăjdari acolo – deja trecuse de unu noaptea – și nimeni nu ne întrebă nimic când am început să căutăm din boxă în boxă, dând, într-un final, peste o căruță veche, la care am înhămat un cal somnoros.

– Te luăm în folosul statului, îi spuse Axel calului, încercând să glumească, în timp ce îi potrivea unul dintre numeroasele harnașamente care atârnau de peretele grajdului. Câteva genți de alimente goale, un vas mare de lut și un teanc de pături alcătuiau încărcătura noastră. După ce am urcat, Axel atinse ușor calul cu un băț lung pe care îl găsi pe fundul căruței și porniram.

– La Gentilly? îl întrebă gardianul pe Axel când am ajuns la poartă.

Axel dădu din cap şi ni se permise să trecem.

Îndată ce calul intră pe stradă, am simţit cum stomacul începe să mi se mai liniştească. Ne-am continuat drumul, iar calul abia începea să prindă viteză, când am văzut, la o distanţă de vreo cincisprezece metri, o structură ieşind din umbre. Când ne-am apropiat, am văzut că era o baricadă construită rapid din cărămizi, lemne şi bucăţi de paturi, mese şi scaune vechi, toate aruncate la nimereală în mijlocul drumului. Ni se tăiase calea.

Axel întoarse capul calului, cu intenţia de a porni pe drumul pe care veniserăm. Însă când căruţa îşi făcu întoarcerea greoaie, un şir de oameni apăru în raza noastră vizuală, parizieni, comunarzi, ducând cu ei felinare şi torţe. Era clar că se apropiaseră în tăcere pe la spatele nostru, în timp ce noi ne îndreptam spre baricadă. Nu puteam să trecem de ei. Din nou, eram prinşi în capcană, iar în mijlocul şirului de oameni se afla Amélie.

Era triumfătoare, cu o încruntătură superioară pe trăsăturile ei inflexibile şi cu un pistol în mână.

– Coborâţi şi arătaţi cine sunteţi.

Axel sări din căruţă şi mă ajută să cobor.

– Scoate-ţi pălăria, îmi spuse ea.

Ce puteam să fac? Am scos-o, iar părul meu lung şi alb îmi căzu pe umeri.

Am văzut-o pe Amélie făcând ochii mari.

– Proştilor! pufni ea. Chiar credeaţi că puteţi scăpa de Comitetul de veghe? Întorcându-se către bărbaţii de lângă ea, spuse: O recunosc pe această femeie ca fiind prizoniera 280. Duceţi-o imediat înapoi la Conciergerie şi daţi-o pe mâna căpitanului gărzilor.

Axel păşi în faţa mea, îşi scoase pistolul şi îl îndreptă spre Amélie.

– Las-o să plece.

– Luaţi-o, le spuse Amélie din nou bărbaţilor.

Aceştia se îndreptau deja spre mine când Axel trase şi unul dintre ei căzu. Amélie trase, la rândul ei, în Axel şi îl nimeri în umăr.

Eu am ţipat în timp ce el se prăbuşea.

Atunci m-am năpustit asupra lui Amélie, însă mai mulţi comunarzi mă împiedicară şi mă traseră înapoi pe drumul pe care veniserăm, spre închisoare.

– Nu-ți face griji, prizoniero, va trăi, strigă Amélie după mine. Sau cel puțin suficient de mult cât să îl torturăm până spune adevărul.

Am scuipat spre ea.

– Când vor veni armatele aliate, veți muri cu toții. Veți avea parte de o moarte cumplită.

– Tu ești cea care va muri, prizoniero 280, râse Amélie. Și asta curând. Noi suntem Comitetul de veghe. Nu lăsăm dușmanii revoluției să scape de justiție.

30 septembrie 1793

Nu mi-a rămas aproape nimic. O mănușă galbenă de la fiul meu, îngerașul pe care mi l-a dat Axel cândva, verigheta mea și a lui Ludovic, centura Sfintei Radegunde, și acest jurnal, consemnarea vieții mele.

Dar, la urma urmei, ce îmi trebuie, de fapt? Nu mai am mult timp. O rândunică vine la fereastra mea în fiecare dimineață și seară, o rândunică mică și neagră, cu piciorușe galbene și cioc portocaliu. E slabă, o văd tremurând și înfoindu-și penele în vântul de toamnă. Îi dau firimituri din pâinea mea neagră și tare. Mâncare potrivită pentru țărani și rândunele, nu pentru o regină!

Ce bine ar fi fost să fie un porumbel călător, care să poată zbura la Axel. Presupun că acum Axel e în Suedia. Liber și fericit. Știu că a fost rănit, însă cred că rana i s-a vindecat. Stă pe malul unui lac frumos, cu Malachi lângă el. Se gândește la mine.

Rosalie îmi dă atât de multă apă cu flori de portocal și eter, încât dorm aproape toată ziua. Însă noaptea aud o mulțime de urlete. Atât de mulți oameni sunt duși la moarte, tot mai mulți în fiecare zi. Sunt înspăimântați. Dumnezeu să îi binecuvânteze.

Notă scrisă de Rosalie Lamorlière, servitoarea văduvei Capet de la închisoarea Conciergerie, în seara de 16 octombrie 1793, și adăugată la acest jurnal:

Stăpâna mea, văduva Capet, fosta regină Maria Antoaneta, a fost luată în această dimineață din celula ei de către membrii Tribunalului Revoluționar, care au condamnat-o, și de călăul Henri Sanson. Am ajutat-o să se îmbrace și să își bage părul sub

boneta de pânză. Își păstrase boneta pentru această zi, albă și curată, însă nu au lăsat-o să o poarte. Mai mult, i-au tăiat părul și i-au legat mâinile.

Eu am urmat-o în curte. Șchiopăta, pentru că o durea piciorul, însă nu s-a plâns. Am văzut că i se mișcau buzele în timp ce mergea și am știut că își spunea rugăciunile și cânta un cântec din copilăria ei, „Soldat al regimentului, fii puternic, fii curajos". Au pus-o să meargă cu spatele, într-o căruță, ca pe o criminală de rând. A fost o cruzime din partea lor.

Am mers pe lângă căruță tot drumul până la piață și am rămas în spatele soldaților, într-un loc de unde îmi puteam zări stăpâna, cu toate că nu vedeam prea bine, căci plângeam. A urcat treptele eșafodului și și-a băgat capul sub lamă. Unii oameni spun că l-a călcat pe călău pe picior și și-a cerut scuze, însă eu n-am observat.

S-a auzit un zgomot puternic când a căzut lama, și am văzut călăul ridicându-i capul și mergând cu el în mână pentru a-l arăta mulțimii. Oamenii au izbucnit în urale, iar unii au dansat și au cântat. Câțiva au rămas tăcuți sau triști, iar un șir de bărbați au ridicat pumnale aurite, într-un fel de salut către ea, când capul ei a fost aruncat pe scândurile goale ale eșafodului și trupul ei a fost luat de acolo.

Nu o voi uita niciodată. A fost o mare doamnă, cea mai blândă doamnă pe care am întâlnit-o, și foarte curajoasă. Am cunoscut-o mai bine ca oricine timp de multe săptămâni și pot să jur cât de bună era. S-a îmbrăcat în alb în ziua execuției ei, pentru că întotdeauna a spus că era nevinovată, iar eu o cred.

Ultima oară, stăpâna mea a scris în acest jurnal imaginându-și cum va fi moartea ei, povestind despre moartea răposatului nostru rege, despre fiul și fiica ei și despre cât de mult i-a iubit pe toți. A fost suficient de bună să scrie și despre mine. A sperat până la sfârșit.

Chiar înainte să încep să scriu în acest jurnal, am găsit o notă în cartea ei de rugăciuni. Pe ea era scris asta:

16 octombrie, ora patru și jumătate dimineața

Dumnezeule, ai milă de mine!
Ochii mei nu mai au lacrimi să verse pentru bieții mei copii.
Adio, adio!
Maria Antoaneta

Notă pentru cititor

Jurnalul secret al Mariei Antoaneta este o lucrare de ficțiune, care nu încearcă să reconstituie adevărul istoric. Cititorii care doresc o relatare documentată despre viața Mariei Antoaneta o pot găsi în biografia scrisă de autoare, *To the Scaffold* („Spre eșafod"), și în notele și bibliografia citate în respectiva lucrare.

În timp ce Axel Fersen a fost un personaj istoric real și a iubit-o foarte mult pe Antoaneta, Eric e o invenție, la fel ca Amélie, Sophie și părintele Kunibert cel cu sprâncene stufoase. Din câte se cunoaște, Antoaneta nu a fost niciodată în Suedia; chiar au existat Cavalerii Pumnalului de Aur, însă nu se știe aproape nimic despre activitatea adevărată a acestora.

Istoricii disecă sursele istorice și încearcă să le interpreteze cât mai exact, fără să devieze prea mult de la ceea ce poate fi presupus din aceste surse, în cazul în care informațiile nu pot fi verificate. Romancierii inventează scene, dialoguri, motivații, povești întregi. Însă ficțiunea se bazează pe tot ceea ce știu despre Antoaneta și despre cei din jurul ei. Romanul are în spate decenii de cercetare cu privire la sfârșitul secolului al optsprezecelea, o perioadă istorică foarte bogată, pe care am petrecut atâția ani explorând-o, bucată cu bucată.

Speranța mea este că, prin intermediul acestei opere de ficțiune clare, simplificate și dramatice, spiritul de mult dispărut al Antoanetei și al anturajului ei va prinde viață din nou.

Cuprins

Prolog. *Închisoarea Conciergerie, 3 octombrie 1793*. 7
Capitolul 1 11
Capitolul 2 33
Capitolul 3 48
Capitolul 4 67
Capitolul 5 81
Capitolul 6 104
Capitolul 7 114
Capitolul 8 125
Capitolul 9 139
Capitolul 10 152
Capitolul 11 169
Capitolul 12 180
Capitolul 13 202
Capitolul 14 223
Capitolul 15 232

Capitolul 16 248
Capitolul 17 258
Capitolul 18 272
Notă pentru cititor 281